67

ΒΑΒΡΙΟΥ ΜΥΘΙΑΜΒΟΙ.

BABRII FABVLAE IAMBICAE.

PARISIIS. — EXCUDEBANT FIRMIN DIDOT FR
INSTITUTI REGII FRANCIÆ TYPOGRAPHI, VIA JACOB, 5

Babrius

ΒΑΒΡΙΟΥ ΜΥΘΙΑΜΒΟΙ.

BABRII

FABVLAE IAMBICAE CXXIII

IVSSV

SVMMI EDVCATIONIS PVBLICAE ADMINISTRATORIS

ABELI VILLEMAIN

VIRI EXCELL.

NVNC PRIMVM EDITAE

IOH. FR. BOISSONADE LITT. GR. PR.

RECENSVIT LATINE CONVERTIT ANNOTAVIT

« Πολλὰ ἐν μύθοις ἐσπούδασται ».
Julian. Cæs.

PARISIIS,
APVD FIRMIN DIDOT FRATRES,
VIA JACOB, 56.

MDCCCXLIV.

ABELO VILLEMAIN V. EXCELL.

PARI FRANCIAE

SVMMO EDVCATIONIS PVBLICAE ADMINISTRATORI

QVAS MIHI COMMISIT EDENDAS

BABRII FABVLAS

VT POTVI DILIGENTISSIME PRO TEMPORIS ANGVSTIIS

ET DOCTRINAE TENVITATE RECENSITAS ET EDITAS

REDDO DO DEDICO

FVTVRAS

OBSERVANTIAE SVMMAE

ATQVE

PROMPTISSIMI OBSEQVII

TESTIMONIVM.

EDITORIS PRÆMONITIO.

De Babrii Fabulis in monasterio Montis Atho reper
multus est ab anno et amplius sermo inter Europæ civ
eruditos.

Quis illas invenerit, et ubi, brevissime narrabitur

Eruditionis antiquæ promovendæ causa, Summ
Educationis Publicæ Administrator, *Ab. Villemai*
V. Excell., in Græciam ante annos quatuor K. Μινωΐδ
Μηνᾶν misit, codices manuscriptos investigaturum an
quitate insignes et integritate, ineditos præsertim qu
nomen auctoris commendaret, aut ætas, aut argume
tum. In primis est Μηνᾶς tali par negotio, homo et Gr
cus et doctus. Namque fuit olim Serris in schola patr
philosophiæ professor ac rhetoricæ; et ex quo, relic
Macedonia, Parisiis habitat, libris ostendit non pau
quantum in literis valeat.

Codices Μηνᾶς, dum literariæ legationis officium ol
ret, plurimos inspexit, excerpsit, descripsit, quoru
recensum ab ipso institutum legere (1) pretium erit op

(1) Reperitur in Conspectu Bibliographico Milleri et Aubenatis vv. dd. t. 5, p.
Unam obiter de uno codice animadversionem addere lubet obiter. Tertius co
hisce designatur verbis : « Quelques maximes d'Ésope inédites et inconnues jusq
« ce jour. Manuscrit sur parchemin qui date du Xe siècle, et se compose de 40
» ges in-4°. Ces maximes sont en petit nombre; quelques-unes ont conservé la
« sure lyrique; dans les autres la mesure a été rompue par les copistes : mais
« peut encore y distinguer le rhythme poétique. Le même man. contient quelq
« autres maximes dont plusieurs inédites, d'Hippocrate, d'Hermippus, d'Évagri
« de Démocrite, de Sextus, d'Isocrate et des Pères de l'Église ». In illo codice qu
mecum communicavit humanissime vir d., nihil est lyrici, quod moneo ne fragm
torum eruditissimi collectores thesaurum reperisse se putent, atque disjecta Alc
Sapphonis, Ibyci, Stesichori membra ibi latere arte sua concinnanda. Codex i

ræ, quamvis careat (fabor enim libere quod sentio) ea narrandi diligentia et accurata auctorum ac librorum notitia, quæ relationum id genus fidem augent et utilitatem. Sed Græci homines diffusam illam occidentalium eruditionem nondum æmulantur, quibus nihil negligitur, ne ea quidem quæ minima sunt aut esse videntur. Ceteros inter codices eminet maxime Babrianus, quem Μηνᾶς in Bibliotheca Sanctæ Lauræ Montis Atho (1) reperit, imo detexit, atque de latebra pædore plena ac sordibus marcentem extraxit fœdumque. Qua de re mihi benignissime utendam permisit et describendam diarii particulam, eamque in imo margine appono (2) ipsis ejus

qui paginis constat 48, continet Georgidæ, nec prorsus evanido monachi nomine, Gnomologium, quod ante annos hosce quindecim primo Anecdotorum Græcorum inserui volumini. Libro Parisiensi multum præstat quo ad editionem meam sum usus; sed est magna sui parte mutilus, quippe qui desinat, media litera my, in verbis ὀλιγοχρόνιος θάνατος mihi p. 59. Nonnusquam in commentario Babriano codicem Georgidæ novum ad partes vocavi.

(1) De Montis Atho monasteriis, et peculiariter de S. Laura, prodiit nuper in Conspectu Bibliographico Milleri v. d. t. 4 et 5, narratio a Braconnerio Loyolita Patre scripta a. 1706, monachicis quidem ineptiis scatens, sed ex qua tamen plurima tollere possis. Videtur non nitidissima vel sua vel librarii manu usum fuisse; unde irrepserunt menda nonnulla non mediocria, hocce, verbi causa, t. 4, p. 949: Apostolorum hospitium « qu'on nomme dans le pays *quierasia*, à cause de la « grande quantité de couriers qui sont en cet endroit ». Corrigendum suspicor, « *querasia* » (κερασιά), et « cerisiers ». Quod firmatur Jo. Comneni Descriptione Montis Atho p. 458 : κατὰ δὲ τὸν δρόμον, ὅπου ὑπάγει ἀπὸ τὴν ἁγίαν Ἄνναν πρὸς τὸ μοναστήριον τῆς ἱερᾶς Λαύρας τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου εὑρίσκονται... ἡ κερασία ὅπου καὶ παρακλήσιον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Rursus t. 5, p. 60 : Monasterium τῆς Μεταμορφώσεως « est situé au milieu des montagnes à une bonne portée de mourques du « bourg ». Legendum videtur « portée de mousquet ».

(2) « L'histoire du manuscrit, qui contient les Fables d'Ésope versifiées par Balébrias [vid. p. 2], est celle-ci. Dans le couvent de *Laura*, à Mont-Athos, il y a deux bibliothèques, une petite et une grande. La première contient des manuscrits tout à fait abandonnés et jetés pêle-mêle, la plupart pourris par l'humidité et les ordures des animaux, au point que les Vies des hommes illustres par Plutarque, ouvrage manuscrit dont l'Allemand Zacharias parle dans le traité de son voyage qu'il fit il y a huit ans au Mont-Athos, manuscrit alors complet, je l'ai trouvé tout à fait abîmé; il n'avait plus que dix cahiers; en grande partie les feuilles étaient collées et pourries. Tous les autres manuscrits étaient dans un état pitoyable. Je travaillai dans cette bibliothèque quinze jours, accompagné d'un diacre, nommé Gabriel, en

verbis, quæ maluit adhibere gallica ; equidem græca ma luissem. Est enim Μηνᾶς orationis græcæ artifex eximius Quod quam vere dixerim monstrat Προθεωρία præmiss Galeni libello de Dialectica, quem nuper edidit typi Didotianis, dialecticus ipse valentissimus.

Dolendum est Babrianum librum tam feliciter inven tum non exportatum fuisse Parisios. Sed οἱ ἁγιορεῖτο pretium poscebant immane, et describere Μηνᾶς necess habuit quem non potuit emere. In novam vero legatio nem profectus, vel mox profecturus, sibi illum comparar πάσῃ μηχανῇ, τουτέστι πάσῃ τιμῇ, conabitur.

Interim apographo usus, Babrium eo mihi video modo recensuisse, ut pauci supersint loci in quibu lector hæreat, græce doctus, et satis literatus. Atqu magnam ingenii et elegantiæ famam, quam Babrian nomini fragmenta brevia et numero exigua conciliave rant, augebunt multum (id enim fiduciæ habeo) maxi

feuilletant tous les manuscrits, que j'ai nettoyés autant qu'il m'était possible; et j' mis des étiquettes et des numéros à ceux qui m'ont paru de quelque intérêt. Il avait un plancher, qui occupait la moitié du parterre de la bibliothèque, en form d'un sopha. Les planches d'au-dessus étaient mouvantes, et le devant du planch ouvert; l'au-dessous était plein de poussière et des ordures d'animaux. Ayant ex miné tous les manuscrits, je me suis fourré sous le plancher, malgré la résistan des moines, qui s'y trouvaient. Ils me disaient qu'il n'y avait rien, et que je me s lirais inutilement. Cependant j'en ai extrait quinze manuscrits : un Denys d'Aré page, grand in-8°, *membr.*, avec des notes abrégées sur les marges; un autre, Hi toire des animaux, par Élien, incomplet et pourri vers la fin, *chartaceus;* autres treize encore, parmi lesquels se trouvait le manuscrit en question, abîm vers le commencement et vers la fin. La dernière feuille était un lambeau, qui co tenait les six derniers vers; le verso était embloqué d'un papier collé et pourri. I première partie de ce manuscrit contenait les Histoires fabuleuses dont saint Gr goire de Nazianze fait mention dans quelques-uns de ses discours. La partie su vante contenait [les Fables] en quatre-vingt pages in-8°, de la même grandeur q la copie que j'eus l'honneur d'envoyer à M. le Ministre [altitudo apographi e cm. 18; latitudo cm. 13]; plusieurs de ses feuilles étaient récrites. L'écriture m paru être du Xe siècle. Le ι n'y était pas souscrit sous les voyelles α η ω, mais pla du côté droit : par exemple, αι ηι ωι, pour ᾳ ῃ ῳ. Toutes les affabulations étaient lettres majuscules. Il y avait plusieurs mots, dont quelques lettres étaient effacée que j'ai déchiffrées et transcrites avec beaucoup de peine ».

mamque facient fabulæ novæ numero centum et viginti tres; grande opus, unde ars poetæ et orationis scitus lepos recte queunt æstimari. Neque illi poterunt nocere rari versus, de quorum scriptura dubitabit lector criticus, quos sanabit forsan felix divinatio, vel codex alius.

Exspectandum enim trium saltem codicum auxilium.

Emetur codex Sanctæ Lauræ, vel poterit diligenter, data occasione, cum editione conferri.

Exstitit in bibliotheca Sanctæ Mariæ Grottæ Ferraræ, haud procul Tusculo, codex sæculo undecimo ineunte exaratus, in quo P. Romolinus inter varia opuscula mythica vidit triginta fabulas Æsopias « versibus iambicis vel potius scazontibus » ligatas. Romolini verba dissertissima reperire est in Noribergensibus Murrii Ephemeridibus, ann. 1789, unde fuerunt exscripta ab Harlesio in Bibl. Græca, t. I, p. 635, qui Babrii versus esse nullus dubitat; ex Bibliotheca Gr. illa repetunt Schwabius Notitia de Phædro, p. 60, Knochius Editione Babrii, p. 25. Rogatus a me *Ab. Villemain*, vir excell., inquiri curavit de eo codice; et responsum tulit fuisse circa finem sæculi superioris a bibliotheca Mariana Grottæ Ferratæ ablatum. De loco in quem sit translatus nunc fit investigatio.

Tertius exstat in Hispania codex, b. Knustio inspectus, quemque se *forsan* descripturum esse dicebat literis ad Pertzium virum eruditiss. Matrito datis d. 24 febr. a. 1841, paucis ante mortem mensibus; nam Parisiis diem supremum obiit vir desid. d. 9 m. octobris ejusdem anni. Certior autem factus sum, Babrii causa, etiam mei, quæ est viri d. humanitas magna, Pertzium Knustianas schedas sedulo esse pervolutaturum; et, si quæ reperientur ad Babrium pertinentes, mecum communicatum iri.

Non deerunt igitur auxilia critica. Quod si menda ı manserint nullo pacto emendabilia (verbi causa, spond τε ζῶν τὸ ζῆν male inlati quartæ sedi), poetæ ipsi ve tentur vitio; quidni? peccant poetæ vel optimi; pecc verit græce scribens homo latinus. Nam poetam cui n men Babrio, Valerio Babrio, natione et lingua latinu esse opinor.

Quæ si me non fefellit opinio, jam fit manifestum no vixisse Babrium eadem qua Bion et Moschus ætate; q ætate homines latini græcos versus non faciebant. Censu runt alii Babrium circa Augusti ævum floruisse, quos a gumentis usos fuisse speciosioribus quam validiorib ostendit Knochius vir doct., quem non exscribo. Exsc bam in transcursu hominis literati verba, in quæ nup incidebam : « Babrias, auctor græcus, Augusti æta « vixisse videtur..... Videtur ejus fabularum usus apı « Romanos fuisse frequentissimus. Suadebat Sene « amico suo Polybio, Consol. 27, illas latine convertere « et Quintilianus, Instit. I, 9, pueros jubebat inter l « gendum versus solverent. » Quæ si reapse dixerunt S neca et Quintilianus, tantæ testes auctoritatis, nullu jam potest esse dubitationi locus. Sed est de Babrio a tum Quintiliani ac Senecæ silentium; quique talia ta secure ac fidenter effudit, tota pronuntiandum est e ravisse via.

Suam ipse Babrius indicavit ætatem Procemio alte ante literam my, libellum donans novum filio βασιλέ Ἀλεξάνδρου, regis, immo imperatoris, Alexandri; que filium Fab. 74, et Procemio priore Branchum nomin vit. Ad hunc locum monui, sed dubitanter, pos Alexandrum Severum intelligi. Atque quod narratu Fab. 57, de Arabibus, quos mortalium mendacissim expertus sit, in hominem non male cadit qui cum Bra cho, filio Alexandri Syri, Syriam habitaverit. Qui nov

rit istis meliora atque impertietur, ex facili me docilem et sequacem habebit.

Addidi ex Knochiano Syntagmate fragmenta choliambica Babriana, ex plurimis paucula: ea videlicet quibus in novis fabulis sedes non data fuit; versibus omninc neglectis, quos ex prosa fabulatorum oratione excitavi ars criticorum, quamvis non raro sint probabilissimi carent enim auctoritate. Apprime noverunt qui hæ nostra studia tractant, quam sæpe restitutiones quas vo cant locorum et emendationes, ipso commentatorur periculo intrepida mente prolatæ, fuerint codicis no lectionibus apertissime confutatæ.

Parisiis, a. d. X cal. oct. XLIV.

ΒΑΒΡΙΟΥ

ΜΥΘΙΑΜΒΟΙ ΑΙΣΩΠΕΙΟΙ.

BABRII

FABULÆ ÆSOPIÆ METRO IAMBICO.

ΒΑΒΡΙΟΥ

ΜΥΘΙΑΜΒΟΙ ΑΙΣΩΠΕ

ΚΑΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΟΝ.

ΣΤΙΧΟΙ ΧΩΛΙΑΜΒΙΚΟΙ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Γενεὴ δικαίων ἦν τὸ πρῶτον ἀνθρώπων,
ὦ Βράγχε τέκνον, ἣν καλοῦσι χρυσείην.

Consuetudini parens edidi Βαβρίου. Sed apographum a Μινωΐδῃ Μηνᾷ scriptum, quod deinceps brevitatis causa litera A designabitur, exhibet Βαλεβρίου. Correcta magis scriptura codicis Harleyani apud Tyrwhittum Dissertatione Babriana p. 69, Βαλερίου, superscripto Βαβρίου. Suidæ quidem, a quo sæpe fuit ad partes vocatus, passim dictus est Βάβριος, simul et semel Βαβρίας, loco quem describere est operæ pretium: Βαβρίας ἢ Βάβριος· μύθους ἤ τοι μυθιάμβους· εἰσὶ γὰρ διὰ χωλιάμβων ἐν βιβλίοις ι΄· οὗτος ἐκ τῶν Αἰσωπείων μύθων μετέβαλεν ἀπὸ τῆς αὐτῶν λογοποιΐας εἰς ἔμμετρα, ἤγουν τοὺς χωλιάμβους. Nulla codicum Suidæ memorata fuit circa id nomen varietas. Et Βάβριος vocatur ab Etymologici M. auctore in ὄμφαξ et πεπρωμένον· a Tzetza XIII, 257, Βαβρίας, et tivo XIII, 592 : Τοῖς μί τε καὶ στίχοις τοῦ Βαβρ Ἦια, scriptura Βάμβρι formanda est ex Anecd Crameri t. 4, p. 139, etiam præfatione Ba Quum sit Babrius n inscriptionibus notum, negieterum, collegit Babrii p. 12, fere cre X. Bergeri opinio, qu doct. probari intellex men fuisse Valerio Ba nomine et gente latin græca oratione uti, esset, elegantissima non desunt hominum

BABRII

FABULÆ ÆSOPIÆ METRO IAMBICO,

SECUNDUM LITERARUM ORDINEM.

VERSUS CHOLIAMBICI.

PROOEMIUM.

Principio progenies justorum fuit hominum, o Branche fili, quam vocitant auream ..... Tertia post illas quædam ex-

que linguæ doctorum.— In A quidem est μῦθοι, sed me monuit Μηνᾶς serius vidisse se codicem obscure quidem, sed certissime μυθίαμβοι nomen tenere. Quod statim recepi, quum id nominis et loco Suidæ, quem modo allegavi, plane confirmetur, et alio Tzetzæ Chil. XIII, 257 : ὥσπερ Βαβρίας γράφει Ἐν μυθιάμβοις τοῖς χωλοῖς, οὐ τοῖς ἰάμβοις λέγω. Vide Knoch. Babr. p. 15, 17.

1. De aurea ætate Hesiodus E. 109: Χρύσεον μὲν πρώτιστα γένος μερόπων ἀνθρώπων Ἀθάνατοι ποίησαν. Ovidius: « Aurea prima sata est ætas. »

2. Βράγχε τέκνον) quem nominat et Fab. 74, 15; non nominatum compellat vocativo παῖ Fab. 18, 15; 72, 28. An ad suum ipsius filium orationem direxerit iis locis poeta dubito ob primum versum fabulæ 108, seu proœmii potius literæ M : ὦ παῖ βασιλέως Ἀλεξάνδρου. Quærenti quis sit ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος, remoto illo Macedone rege, succurrit imperator Alexander Severus. Ipsi enim esse potuit filius nothus, qui vocatus fuerit Branchus; idque convenientissime, scilicet natus forsan in Syria, forsan matre syra, certe syro patre, qui ante imperium gesserat Solis sacerdotium, et filium, nomine tali dato, quasi tutelæ Apollinis Branchii commendare sibi videbatur. Quæ conjectura hactenus non displicet Hasio viro eruditissimo. Jam erit τέκνον, παῖς, appellatio caritatis, qua usus fuerit magister in discipulum, affectu cum tenero. Libanius t. 3, p. 444 : εἰσί μοι παῖδες· οὕτω γὰρ καλὸν ὀνομάσαι τοὺς τῆς συνου-

Τρίτη δ' ἀπ' αὐτῶν τις ἐγενήθη χαλκείη,
μεθ' ἣν γενέσθαι φασὶ θείαν Ἡρώων·
πέμπτη, σιδηρᾶ ῥίζα καὶ γένος χεῖρον.
Ἐπὶ τῆς δὲ χρυσῆς, καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ζῴων
φωνὴν ἔναρθρον εἶχε καὶ λόγους ᾔδει·
ἀγοραὶ δὲ τούτων ἦσαν ἐν μέσαις ὕλαις.
Ἐλάλει δὲ πέτρα καὶ τὰ φύλλα τῆς πεύκης·
ἐλάλει δὲ δελφίς, Βράγχε, νηῒ καὶ ναύτῃ·
στρουθοὶ δὲ συνετὰ πρὸς γεωργοὺς ὡμίλουν·
ἐφύετ' ἐκ γῆς πάντα, μηδὲν αἰτούσης·
θνητῶν δ' ὑπῆρχε καὶ θεῶν ἑταιρείη.
Μάθοις δ' ἂν οὕτω ταῦτ' ἔχοντα καὶ γνοίης
ἐκ τοῦ σοφοῦ γέροντος ἡμῶν Αἰσώπου,
μύθους φράσαντος, τῆς ἐλευθέρας μούσης.

πίας ἐπιδεδωκότας. Joannes Hieros. Vita Joannis Damasceni p. 240 : οἱ φιλοσοφίᾳ ἐπιμελετήσαντες τέκνα τεκεῖν διὰ φιλοσοφίας τε καὶ μυήσεως ποθοῦσιν. Barnabas, qui fertur, initio Epistolæ Catholicæ : « avete, filii et filiæ ». Ac discipuli magistrum patris nomine compellabant. Vide Menard. ad Barnabam p. 81 ; Elsner. ad Matthæum 11, 19 ; Wolf. ad Liban. Epist. 285, 8 ; Fabric. ad Marin. p. 127 ; Wyttenb. ad Eunap. p. 261. Addam in Aviani præfatione codices duo pro « Babrius » exhibere « Brachius », quod mendum, etsi esse fortuitum videatur, fuit tamen memorandum.

3. A, τῆς. Scribendum mihi fuit τις — Fit saltus a prima ætate aurea ad tertiam, secunda omissa, librario, puto, negligentius properante. Est ἀπ' αὐτῶν, τῶν γενεῶν scilicet, intelligendum, non ἀπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων. Ovidius : « Tertia *post illas* successit ahenea proles »; qui non neglexit secundam : « subiit argentea proles, Auro deterior ». Hesiodus Ἔ. 126 : Δεύτερον αὖτε γένος πολὺ χειρότερον μετόπισθεν Ἀργύρεον ποίησαν· tum v. 142 : Ζεὺς δὲ πατὴρ τρίτον ἄλλο γένος μερόπων ἀνθρώπων Χάλκειον ποίησ', οὐκ ἀργυρέῳ οὐδὲν ὁμοῖον.

4. A, γενέσθαί φασι) Post tertiam ætatem fuit Heroum quarta, de qua siluit Ovidius, Hesiodo memorata Ἔ. 156 : Αὖθις ἔτ' ἄλλο τέταρτον ἐπὶ χθονὶ πουλυβοτείρῃ Ζεὺς Κρονίδης ποίησε δικαιότερον καὶ ἄρειον, Ἀνδρῶν ἡρώων θεῖον γένος, οἳ καλέονται Ἡμίθεοι.

5. A, μεμπτή. Correxi πέμπτη, quod postulat sententiarum nexus. Hesiodus πέμπτον γένος describit Ἔ. 172 : Μηκέτ' ἔπειτ' ὤφειλον πέμπτοισι μετεῖναι Ἀνδράσιν... Νῦν γὰρ δὴ γένος ἐστὶ σιδήρεον. Ovidius : « De duro est ultima ferro »; quæ ipsi est quarta. Auctorem fere puto scripsisse σιδηρῆ ipsum. Sed reliqui quod reperi in A. Quum variabitur, ionismum eligam.

titit ænea, quam excepisse narrant divinam aliam, Heroum. Quinta, ferrea radix fuit pejusque genus.

Aurea in ætate,..... et animalia cetera vocem habebant articulatam sermonibusque utebantur; et illorum erant fora silvis in mediis. Loquebantur et lapis abietisque folia; loquebatur delphinus, Branche, navi ac nautæ; colloquebantur passeres intelligenter cum agricolis. Ex tellure nascebantur cuncta, nihil ipsa poscente; mortalesque inter ac deos vigebat sodalitas.

Hæc autem disces sic habere se ac cognosces ex sapientis senis nostri Æsopi fabulas enarrantis libera musa.

6. A, ἐπὶ τῆς δε σῆς, deleta syllaba. Quo in loco quum valde trepidaremus ego et homo aliquis doctus, statim vidit Dübnerus vir in hac arte critica consummatissimus legendum esse χρυσῆς, quod adeo verum est ut nihil sit verius; et ita scripsi, posito in δε accentu. Jam, ni mutentur verba τὰ λοιπὰ, patet periisse versus hujus finem, cum initio sequentis, cujus erit clausula, καὶ τὰ λοιπὰ τ. ζ. Cogitabam de corrigendo, καὶ τὰ φῦλα, καὶ τὰ πολλὰ, vel τὰ πλεῖστα τ. ζ., sed est nimia literarum in utroque nomine differentia.— A, ζώων. Scripsi ζῴων, quod fere semper A exhibeat ῳ, ut et in σῷος, σῴζω. Quæ scriptura, quamvis eam plurimi editores negligant, est optima, fuissemque reprehensione dignus, si à codice recessissem. Vide Knochium ad Babrium pag. 57.

9. Τὰ φύλλα τῆς πεύκης.) Loquitur abies Fab. 38, fagus Fab. 36. Phædrus Prologo primo : « Quod arbores loquantur, non tantum feræ. » Loquuntur in Aviani Fabula abies et dumus. Vide Rigalt. ad Phædr. l. l.

10. A, ἐλάλει δὲ πόντιος ἰχθὺς, Βράγχε, νηῒ καὶ ναύτῃ. Proponit vir d. versum legere, deleto nomine Βράγχε. Sed pes quartus ita esset læsus, ut non posset incedere. Nulla est causa cur scripsisset nomen Βράγχε librarius non repertum; potuit imprudens male repetere verbum ἐλάλει. Forsan inde legendum: Καὶ πόντιος ἰχθὺς, Βράγχε, νηῒ καὶ ναύτῃ. Verbo iterato sententia non indiget. Vel latet piscis nomen cujusdam proprium, cujus glossa πόντιος ἰχθὺς e margine sibi viam fecerit et sedem non suam occupaverit. Hocque mihi visum est illo probabilius, scripsique δελφὶς, de ipso tamen vocabulo multum incertus, quum fabulam non meminerim, in qua delphinus et navis nautæque fuerint inter se loquuti.

12. Ovidius Metamorphos. primo in descriptione ætatis aureæ : « Mox etiam

Ὡς νῦν ἕκαστον ἂν θείης ἐν τῇ μνήμῃ,
μελισταγές σοι νῷ τὸ κηρίον θήσω,
πικρῶν ἰάμβων σκληρὰ κῶλα θηλάσσαι.

fruges tellus inarata ferebat, Nec renovatus ager gravidis canebat aristis ».

15. Γέροντος ἡμῶν) Phædrus 5, 7, 32: « homo *meus* se in pulpito Totum prosternit. » Ibi Schwab. Et Phædro non semel Æsopus dictus fuit senex; 2, Prol. 8: « morem servabo senis ». Vide Schwab. ad 3, 19, 11. Idque non tam ratione ætatis, quam propter doctrinam ac magisterium. Sic « Callimachus senex » in Statiano Stellæ Epithalamio. Sic passim Hippocrates vocatur senex.

17. A, ὧν νῦν ἕκαστον ἂν θείης ἐμῇ μνήμῃ. Μηνᾶς proponit τεῇ μνήμῃ, malui ἐν τῇ. Et ὧν in ὡς mutavi. Sic connectetur probabiliter sententia sequentis versus. Theodorus Prodromus Rhodante simili sæpius utitur syntaxi: Ὡς ἂν λάθοι Δρύαντος ἡ παροινία, p. 62; ὡς ἂν Βρυάξης ὁ κρατήσας θεσπίσοι, p. 313; ὡς ἂν Δοσικλῆς τῶν τεθέντων ἐκφάγοι, p. 354. Babrius F. 59, 12: ὡς ἂν βλέποιτο. De quantitate syllabæ primæ vocabuli θείης sit lector securus. Est τοιοῦτον amphibrachys F. 28, 7, et sic ποιητὸν F. 1, 8; προσποιηθεὶς epitritus secundus F. 97, 2; προσποιητὰ ditrochæus F. 103, 5. Cf. F. 24, 3. Et Reisigium memini contra metricos eosque principes, Porsonum et Hermannum, iambum κλείων defendere. Potuit servari ὧν scripto ἐνθείης. Sed votum tam disertum de re tam tenui valde displicebat.

18. Μελισταγὲς τὸ κηρίον) Christodorus Descriptione statuarum de Homero 343: Πιερικὴ δὲ μέλισσα περὶ στόμα θεῖον ἀλᾶτο Κηρίον ὠδίνουσα μελισταγές.

19. A, θηλᾶσαι. Suidas verbum habet θηλάσαι, sed sine exemplo, cum acuto tono. Et Hesychio sic scriptum est θηλάσαι sub Θῆσαι. Circumflexum est θη-

λᾶσαι, ab eo qui syllabæ
tavi, quum θηλάσαι metr
bendum θηλάσσαι. Sic d
lum poeta in ἀμέσσων F
ποσσὶν F. 45, 11; et c. Majo
quam scripturæ difficult
favum vocari puto narrati
dulci et amœna novitate a
iambos et asperos. Sed
fabulatorem, amaros dice
bos, alterum velut Archi
si sunt amari, certe non
Nam hanc esse Branchi æ
θηλάζω metaphora conji
ter discendi præcepto. A
me lectoribus videbuntur
tis, qui « suspicione err
rapient quod fuerit omni
Ac prologo altero Fab. 1
ἰάμβων τοὺς ὀδόντας θή
probabilius dictum. Ad
deri in πικρῶν ἰάμβων et
ρίον recordationem quam
veteris, τῆς παιδείας τὴν
πικρὰν, τὸν δὲ καρπὸν γλυ
crati tribuunt Hermogen
p. 22, Libanius in Chri
reperiunda et in Theonis
nibus, Camerariana v. c.
stheni Arsenius Viol. p.
Monachus S. 50 ed. lat.
teli Diogenes Laert. 5,
Gnomologus ap. Menag.
Catoni Diomedes ibid.;
finianus, ubi Ruhnk. p. 2
nem auctorem nominat
codice 1168: Δημοσθένη
μὲν ῥίζαν τῆς παιδείας ἔφ
τοὺς δὲ καρποὺς γλυκεῖς.
illud nobile dictum G
t. 3, p. 315 B: Οὐ γάρ

Ut nunc unumquodque mandes memoriæ, mellifluum tuæ menti favum apponam, qui amarorum queas iamborum aspera cola sugere.

παιδείας γλυκεῖαι, ἀλλὰ πικραί, καρπὸν δὲ εἰς ὕστερον βλαστάνουσι κηρίων ἡδύτερόν. Hieronymus Rustico Epistol. Sel. l. 2, p. 313: « gratias ago Domino quod de amaro semine li'erarum dulces fructus carpo ». Lupus Ferrar. Epist. 1, extr.: « meque rimantem amaras literarum radices earum jam jucundissimis replete fructibus ». Vide et not. ad Herodiani Epimerismos p. 53, 293. Vulgatior etiam est mellis mentio in oppositione amari saporis. Photius Epist. 1, § 91: Οὔτε γὰρ τὰ δριμύτερα τῶν φαρμάκων ἄνευ μέλιτος τοῖς κάμνουσι προσάγειν ἐγνώκασιν οἱ ἰατροί. Cf. Gregorius Naz. Or. 37, p. 607 D; Synesius De regno p. 2 B. Locos veterum plurimos apposui ad Zachariam Mityl. p. 396. Inter similes recentiorum locos eminent suavissimi Tassi versus initio Gerus.: « Cosi all' egro fanciul »..... Quos notissimos transcribere supersedeo. Absurdissima est Chesterfieldii de eis sententia Epist. 217: « The image, with which he adorns the introduction of his epic poem, is low and disgusting; it is that of a froward, sick, puking child, who is deceived into a dose of necessary physic by *du bonbon* ». Quis credat tam tenera vocabula « egro fanciul » barbaris istis et absonis reddi potuisse nominibus, et pro « succhi amari » apponi « a necessary physic » oratione moreque doctoris Purgonis, ac ridicullissime *du bonbon* pro pulcra poeticaque locutione « soave licor »? Voltarius, qui, Periculo de epica poesi cap. 1, ait, nec sine errore, opinor, talem imaginem in gallica epopœia non posse omnino recipi, illam merito laudat a poeta italo scriptam: « on approuve avec raison en Italie ces vers imités de Lucrèce [1, 936] dans la troisième stance du premier chant de la Jérusalem: « Cosi all' egro fanciul »... Ludebat, Tassi sui memor, Guadagnolius, poeta jocosior: « Ma perchè non vi spiaccia o desti orrore, L' orpellerò di lusinghier concento. Così Frank, astutissimo dottore, Ricopria le sue pillole d'argento, E il fanciullin, che non sapea di più, Vedeale belle, e le tirava giù ».

In loco valde impedito et obscuro, ac sine codicis ope fere insanabili, mihi proposuit Dübnerus, lector diligentissimus et eruditissimus, emendationem, qua sententia evadit optima, sed fit etiam codicis scripturæ vis nimia quam ut recipi queat: ὧν νῦν ἕκαστον ἵνα τιθῇς ἐν τῇ μνήμῃ, μελισσαγές σοι, λῷστε, κηρίον θήσω, πικρῶν ἰάμβων σκληρὰ κῶλ' ἀφηδύνας.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Α.

Α′.

ΤΟΞΟΤΗΣ ΚΑΙ ΛΕΩΝ.

Ἄνθρωπος ἦλθεν εἰς ὄρος κυνηγήσων,
τόξου βολῆς ἔμπειρος· ἦν δὲ τῶν ζῴων
φυγή τε πάντων καὶ φόβου δρόμος πλήρης.
Λέων δὲ τοῦτον προυκαλεῖτο θαρσῆσαι
αὐτῷ μάχεσθαι. « Μεῖνον », εἶπε· « μὴ σπεῦδε ».
Ἄνθρωπος αὐτῷ· « Μὴ δ' ἐπελπίσῃς νίκῃ·
« τῷ δ' ἀγγέλῳ μοῦ πρῶτον ἐντυχὼν, γνώσῃ
« τί σοι ποιητόν ἐστιν. » Εἶτα τοξεύει,
μικρὸν διαστάς. Χὠ μὲν οἰστὸς ἐκρύφθη
λέοντος ὑγραῖς χολάσιν· ὁ δὲ λέων δείσας
ὥρμησε φεύγειν ἐς νάπας ἐρημαίας.
Τούτου δ' ἀλώπηξ οὐκ ἄπωθεν εἱστήκει.
Ταύτης δὲ θαρσεῖν καὶ μένειν κελευούσης,
« Οὔ με πλανήσεις, » φησίν, « οὐδ' ἐνεδρεύσεις·
« ὅπου γὰρ οὕτω φοβερὸν ἄγγελον πέμπει,
« πῶς αὐτὸς ἤδη πικρός ἐστι γιγνώσκω ».

Ὅτι δεῖ ἐκ τῶν προσφερομένων γινώσκειν τὴν ἑκάστου θεσιν· καὶ ὅτι ἡ σοφία τῆς δυνάμεως διαφέρει.

Similis argumenti conferatur Corayani syntagmatis Fabula 279, p. 182, 397; Aviani Fabula 17. — Lemma addidi huic Fabulæ, ut et reliquis.

3. A, φυγῆς. Scripsi φυγή.

4. A, θαρσῆσαι. Forsan, θαρσήσας. Fabula collata : λέων δὲ μόνος προεκαλεῖτο αὐτὸν εἰς μάχην. Avianus : « Tum pavidis *audax* cupiens succurrere
Sed videtur Leo dixisse, θάρ
μεῖνον. Conf. v. 13.

5. A, αὐτῷ. Malui αὑτῷ.

10. Suidas : χολάδες, τὰ ἔντερα

11. Suid. : νάπη, ὀρεινὸς ὑλώδης

12. Ignatii fabulam tetrastich
ponam, quam emendem obiter :

I.

SAGITTARIUS ET LEO.

Homo quidam ivit in montem venaturus, sagittandi peritus artis. Tunc animalium fuga cunctorum exstitit cursusque plenus formidine.

Ast hominem leo provocavit, ut audax secum dimicaret. « Restita », inquit; « ne properes. » Cui homo : « Nec speres « tu victoriam. Sed primum nuntio meo occurrens obvio, « cognosces quid sit faciendum tibi ». Dein arcu emittit sagittam, parvo distans intervallo. Et latuit ferrum mollibus leonis in visceribus conditum; qui perculsus metu conjecit se fuga in deserta saltuum.

Ab ipso vulpes non procul stabat.

Quæ quum bono esse animo manereque in loco juberet, « Non me decipies », ait, « nec strues insidias mihi. Quando« quidem enim terribilem adeo mittit nuntium, quo sit ipse « modo acerbus jam intelligo. »

Quod oporteat ex prolatis in medium cognoscere quæ sit cuique animi affectio; et quod sapientia prævaleat potentia.

λέων συνῆπτεν ἀνδρὶ τοξότῃ, Βέλει τυπεὶς δὲ, θηρσὶν εἶπε τοιάδε· Εἰ δὲ προπομποὺς εὐπορεῖ τοίους ὅγε, Τίς αὐτὸς εἴη συστάδην ὡρμημένος; Protulit vir d. secundi versus e codice varietatem, Βέλει νυγεὶς δὲ θὴρ συνεῖπε τοιάδε, quam edita lectione multo meliorem esse ait, postulans quid plurale nomen θηρσὶν significat. Mihi dissentire liceat. Verbum συνεῖπε prorsus absonum est, et θηρσὶν intelligendum de feris qui vulnerato adsunt leoni. Pronomini ὅγε substituendum ὅδε, quod reperi in codice 2991 A.

In affabulatione suadet Μηνᾶς mutare προσφερομένων in προφερομένων. Non esse scripta a Babrio hæc epimythia

B΄.

ΓΕΩΡΓΟΣ ΔΙΚΕΛΛΑΝ ΑΠΟΛΕΣΑΣ.

Ἀνὴρ γεωργὸς ἀμπελῶνα ταφρεύων,
καὶ τὴν δίκελλαν ἀπολέσας, ἐπεζήτει
μὴ τῶν παρόντων τήνδ' ἔκλεψεν ἀγροίκων.
Ἠρνεῖθ' ἕκαστος. Οὐκ ἔχων δ' ὃ ποιήσει,
εἰς τὴν πόλιν κατῆγε πάντας ὁρκώσων·
τῶν γὰρ θεῶν δοκοῦσι τοὺς μὲν εὐήθεις
ἀγροὺς κατοικεῖν, τοὺς δ' ἐσωτέρω τείχους
εἶναί τ' ἀληθεῖς καὶ τὰ πάντ' ἐποπτεύειν.
Ὡς δ', εἰσιόντες τὰς πύλας, ἐπὶ κρήνης
τοὺς πόδας ἔνιζον, κἀπέθεντο τὰς πήρας,
κῆρυξ ἐφώνει χιλίας ἀριθμήσειν
μήνυτρα σύλων, ὧν ὁ θεὸς ἐσυλήθη.
Ὁ δὲ τοῦτ' ἀκούσας, εἶπεν· « Ὡς μάτην ἥκω!
« κλέπτας γὰρ ἄλλους πῶς θεός γ' ἂν εἰδείη,
« ὃς τοὺς ἑαυτοῦ φῶρας οὐχὶ γιγνώσκει,
« ζητεῖ δὲ μισθοῦ μή τις οἶδεν ἀνθρώπων »;

Ὅτι χρὴ ἀπιστεῖν τοῖς ὑπισχνουμένοις ὧν οὐκ εἰσεῖδες ·

et alia prosa nec usque bona oratione scripta vix opus est lectorem moneri. Duorum quæ huic fabulæ fuerunt apposita alterum comparari potest dubio et ipsi epimythio Phædri 1, 13 : « Virtute semper prævalet sapientia »; et Theognideæ sententiæ 1076 : Κρεῖσσόν τοι σοφίη καὶ μεγάλης ἀρετῆς· scil μεως. Quum merito in loco Pl pliceat « virtute », quæ sit co verbis a vulpe decepti, potes de sapientia quæ sua ipsius virtute.

1. Suidas : ταφρεῦσαι, περισ

II.

AGRICOLA QUI BIDENTEM AMISERAT.

Agricola fodiens vineam, quum bidentem amisisset, quærebat num quis præsentium furatus eum esset rusticorum.

Negabat quisque.

Tum incertus homo quid faceret, in urbem deduxit omnes jusjurandum delaturus.

Deorum enim eos opinantur vulgo qui sunt ingenio tardiores ruri habitare; qui autem muris intus degunt, veros esse deos et cuncta inspicere.

Quum vero, ingressi portam, ad fontem pedes lavarent manticis depositis, præco proclamabat mille se drachmas numeraturum, furtorum præmium indicandorum quæ ex dei æde fuerant ablata.

His auditis agricola « Quam vanum » ait « iter feci! fures « enim alios quo deus deprendet modo, qui sui spoliatores « templi non cognoscit, quæritque mercede oblata illos num « quis noverit mortalium? »

Quod oporteat promissis non credere, quorum non videris data pignora.

2. A, ἐζήτει. Scripsi ἐπεζήτει, ut esset legitima versui mensura. Eadem verbi ζητεῖν syntaxis cum μὴ v. 16. Nec omittendum esse ἐπεζήτει sic in clausula Fab. 28, 3; 95, 92; et pariter periisse præpositionem ἀπὸ F. 6, 8.

3. Forsan, μή τις παρόντων.

6. Suidas : εὐήθης· βλὰξ, ἀνόητος, ἄχρηστος τὸ ἦθος.

11. A, χῆρυξ. Sic F. 72, 1.

In affabulatione videtur A habere εἴσιδες. Scripsi εἰσεῖδες. Esset εἴσιδες scripto vocabulo propius; sed hæc verbi forma hic loci vix placet.

Γ'.

ΑΙΠΟΛΟΣ ΚΑΙ ΑΙΞ.

Αἰγάς ποτ' εἰς ἔπαυλιν αἰπόλος χρήζων
ἐπὶ σηκὸν ἄγειν θ', ὡς αἱ μὲν ἦλθον, αἱ δ' οὔπ
μιᾶς ἀπειθοῦς ἐν φάραγγι τρωγούσης
κόμην γλυκεῖαν αἰγίλου τε καὶ σχίνου,
τὸ κέρας κατέαξε μακρόθεν λίθῳ πλήξας.
Τὴν δ' ἱκέτευε· « Μή, χίμαιρα συνδούλη,
« πρὸς τοῦ σε Πανὸς, ὃς νάπας ἐποπτεύει,
« τῷ δεσπότῃ, χίμαιρα, μή με μηνύσῃς·
« ἄκων γὰρ ηὐστόχησα, τὸν λίθον ῥίψας ».
Ἡ δ' εἶπε· « Καὶ πῶς ἔργον ἐκφανὲς κρύψω;
« τὸ κέρας κέκραγε, κἂν ἐγὼ σιωπήσω ».

Ὅτι τὰ δημοσίᾳ ἁμαρτηθέντα κατ' οὐδένα τρόπον χρὴ κ

Conf. Coray. Fabula p. 91, 346; et Milleriana in Notit. mann. t. 14, p. 240; Phædrus 6, 23.

1. A, αἰγά ποτ'. Scribendum fuit αἰγάς ποτ'.— Suidas : χρήζω,... θέλω.

2. Suidas : σηκοὶ, αἱ τῶν βοσκημάτων ἐπαύλεις. Non caret vitio nominum ἔπαυλιν, σηκὸν, fere synonymorum junctura. Nec numeri placent, ἄγειν θ', qui tamen tertio i redeunt. Imo ob id ipsum magis. Forsan scripserat au χρήζων Ἄγειν, ἐκαλεῖθ'· ὡς Est verbum ἀνεκαλεῖτο in col lis : αἰγοβοσκὸς τὰς αἶγας ἀνεκ μάνδραν.

III.

CAPRARIUS ET CAPRA.

Capras quondam ad stabulum cupiens et præsepe caprari agere, quum adessent aliæ, aliæ abessent adhuc, unius, qu contumacior in convalle dulcem carpebat comam ægili sch nique, cornu confregit, feriens eminus lapide.

Et illam rogabat supplex : « Ne, capella conserva, per eg « te Panem, qui saltus inspectat, ne domino, capella, ne n « prodideris ; quippe qui invitus dexterius sum jaculatu « misso lapide.

Quæ contra « Ac qui rem », inquit, « celabo manifestan « Clamat cornu, quantumvis ipsa siluerim ».

Quod quæ fuerunt palam peccata nullo oporteat modo o culere.

4. Suidas : αἴγιλλος, εἶδος βοτάνης. Junxit poeta ægilum et schinum memor forsan Theocriti 5, 128 : Ταὶ μὲν ἐμαὶ κύτισόν τε καὶ αἴγιλον αἶγες ἔδοντι, Καὶ σχῖνον πατέοντι. Ibi scholium : κύτισος, αἴγιλος καὶ σχῖνος θάμνοι εἰσὶν οὓς ἐπινέμονται αἱ αἶγες. Interpres botanicus Theocriti ait σχῖνον esse lentiscum. S quis capras vidit pistaciam lentisci tondentes ? Est in idyllio ac fabula her vel frutex ; ni fallor tamen.

7. A, Πρὸς τοῦ σε Π. Visum est ob m jorem obtestationis vim acuere pro men.

Δ′.

ΑΛΙΕΥΣ ΚΑΙ ΙΧΘΥΣ.

Ἁλιεὺς σαγήνην, ἣν νεωστὶ βεβλήκει,
ἀνεῖλετ'· ὄψου δ' ἔτυχε ποικίλου πλήρης.
Τῶν δ' ἰχθύων ὁ λεπτὸς εἰς βυθὸν φεύγων,
ὑπεξέδυνε δικτύου πολυτρήτου·
ὁ μέγας δ' ἀγρευθεὶς εἰς τὸ πλοῖον ἡπλώθη.
Σωτηρία πως ἐστὶ καὶ κακῶν ἔξω
τὸ μικρὸν εἶναι· τὸν μέγαν δὲ τῇ δόξῃ
σπανίως ἴδοις ἂν ἐκφυγόντα κίνδυνον.

Ε′.

ΑΛΕΚΤΟΡΙΣΚΟΙ.

Ἀλεκτορίσκων ἦν μάχη Ταναγραίων,
οἷς θυμὸν εἶναί φασιν οἷον ἀνθρώποις.
Τούτων ὁ λειφθείς, τραυμάτων γὰρ ἦν πλήρης
ἐκρύπτετ' οἴκου γωνίην ὑπ' αἰσχύνης.

Fab. IV. Conf. Coray. F. 154.—Affabulatio Corayanæ : τοὺς δὲ μεγάλους ὄντας τῇ δόξῃ σπανίως ἴδοις ἐκφεύγειν τὴν δίκην. Sic scripsit pro ἴδῃς quod repererat, tunc oblitus recentiores sic aoristo subjunctivi passim uti loco futuri; quod serius meminit p. νδ′. Sed fere puto, quum oratio reliqua sit probe græca, ἴδῃς esse mendum calami, rescribendumque ἴδοις, iotacismo favente, addito etiam ἄν, quod fuerit om

Fab. V. Conf. Coray. F. 343; Knochii Frag. 39.

1. Versus duo primi exst Lexico V. Ταναγραῖοι ἀλε μαχηταὶ καὶ θυμικοὶ ὡς ἄ βριος.

2. Suidas alio ordine : Οἷ θυμὸν ὥσπερ ἀνθρώποις. Fir lum οἷον fabula secunda (

IV.

PISCATOR ET PISCIS.

Piscator sagenam, quam recens jecerat, extraxit. Obsoni autem erat varii referta.

Ast piscium minutus quisque effugit in altum, e rete clam elapsus multiforo, dum captivus quicumque magnus in navicula jacuit extentus.

Salus fit quodammodo et malorum effugium parvitas; qui autem magnus est opinione vulgi, eum raro videbis periculum effugere.

V.

PULLI GALLINACEI.

Pullorum gallinaceorum certamen erat Tanagræorum, quibus animum esse dicunt qualem hominibus.

Illorum qui victus fuit, vulneribus quippe coopertus, præ pudore angulum in domo quæsivit ubi deliteret.

κτορες δύο δι' ὄρνεις ἐμάχοντο, οὓς λέγουσι θυμὸν ἔχειν οἷον ἀνθρώπων. Plinius H. N. 10, 24, 2, de gallinaceis: « Ex his quidam ad bella tantum et prælia assidua nascuntur, quibus etiam patrias nobilitarunt, Rhodum aut Tanagram ». Ibi Harduinus.

3. Verbo λειφθεὶς pro scholio sint synonyma ἡττηθεὶς, νικηθεὶς, Corayanarum. Cf. F. 69, 3.

4. Collatio fabularum Corayanarum eo ducit ut γωνίῃ scriptum esse putes, ni obstaret hiatus. Accusativus intelligendus cum ellipsi præpositionis, propter motum, non latentis pulli, sed avolantis ut in angulo se recipiat. Ælianus H. A. 4, 29, de gallinaceo victo: καταδύεται ὑπὸ τῆς αἰδοῦς. Ibi Jacobsius καταδύεσθαι ὑπὸ τῆς αἰσχύνης excitat ex Xenophonte.

Ὁ δ' ἄλλος εὐθὺς εἰς τὸ δῶμα πηδήσας,
ἐπικροτῶν τε τοῖς πτεροῖς ἐκεκράγει.
Καὶ τὸν μὲν ἀετός τις ἐκ στέγους ἄρας,
ἀπῆλθ'· ὁ δ' ἄλλος ἀμφίβαινε θηλείαις,
ἀμείνονα σχὼν τἀπίχειρα τῆς ἥττης.
Ἄνθρωπε, καὶ σὺ μή ποτ' ἴσθι καυχήμων,
ἄλλου πλέον σε τῆς τύχης ἐπαιρούσης·
πολλοὺς ἔσωσε καὶ τὸ μὴ καλῶς πράττειν.

ϛ'.

ΑΛΙΕΥΣ ΚΑΙ ΙΧΘΥΔΙΟΝ.

Ἁλιεὺς θαλάσσης πᾶσαν ἠόνα ξύων,
λεπτῷ τε καλάμῳ τὸν γλυκὺν βίον ζώων,
μικρόν ποτ' ἰχθὺν ὁρμιῆς ἀφ' ἱππείης
ἤγρευσεν ἐκ τῶν εἰς τάγηνον ὡραίων.
Ὁ δ' αὐτὸν οὕτως ἱκέτευεν ἀσπαίρων·
« Τί σοι τὸ κέρδος; ἢ πόσου με πωλήσεις;
« οὐκ εἰμὶ γὰρ τέλειος· ἀλλά με πρῴην
« πρὸς τῇδε πέτρῃ φυκὶς ἀπέκυσεν μήτηρ.

5. Est δῶμα tectum; cf. v. 7. Fabula Corayana tertia : ἐπὶ στέγους ἀρθείς. In alia Fabula Cor. 139, p. 141, 337 : ἔριφος ἐπί τινος δώματος ἑστώς. Vide Alberti Observ. ad Matth. 24, 18.

6 Plinius l. l. : « Quod si palma contingit, statim in victoria canunt, seque ipsi principes testantur; victus occultatur silens ». Ibi Harduinus.

8. Poetaster politicus fabulæ Corayanæ p. 344 : Ὁ δὲ ἕτερος, ἐλευθερίως ζήσας, Ἥγετο οὕτως ἐν ἀδείᾳ τυγχάνων. Proponit Corayus pro ἥγετ
ἥλλετο. Propono, ἥδετο.

9. Suidas V. Τἀπίχειρα·
τὰς ἀμοιβάς· Ἀμείνονα ἔχων
tem indicat, ἐν μυθικοῖς. Ϛ
divinaverat ad fabulam de
versum pertinere, Tyrwi
consulebat legens p. 64,
χων, non ἀνέχων, quod refe
Ipse melius correxit : Ἔχω
Sed Apographi lectio secat
tur id vocabulum et in alia

Alter contra in tectum statim facto saltu, alisque complosis, cucurriebat. Quem aquila rapiens e tecto, abiit.

Ast ille fœminas circumibat, meliorem sortitus cladis mercedem.

Homo, et tu nunquam sis verbis jactantior, si quando fortuna alio te sustulerit altius. Multis saluti fuit adversis quoque rebus exerceri.

VI.

PISCATOR ET PISCICULUS.

Piscator maris passim litus radens, ac tenui calamo dulcem sustentans vitam, parvum quondam piscem seta cepit equina, eorum qui sunt in sartaginem idonei.

Piscis autem illum sic precabatur palpitans : « Quid inde « lucri tibi? aut quanti me vendes? Statura enim mihi nondum « est perfecta, quippe quem nuper ad hancce rupem phycis

Corayum p. 23, 4 : εἰ γὰρ αὖθις ἐνταῦθα εἰσέλθῃς, ἐγώ σοι τὰ τῆς ἁρπαγῆς ἐπιδείξω ἐπίχειρα. — « Meliorem sortitus cladis mercedem », quam rivalis sortitus erat victoriæ.

11. A, ἄλλου · σε πλέον. Transposui propter metrum.

F. VI. Conf. Coray. Fab. 124, p. 67, 326; Avianus Fab. 20.

1. A, ἠϊόνα. Rescribendum fuit ᾐόνα, metro jubente. Suidas : Ἠϊών, ὁ αἰγιαλός· ἠϊόνα, αἰγιαλόν, ὄχθην.

2. A, λεπτῷ καλάμῳ. Inserui τε, fulciendo versui. Suidas : ζώων, ζῶν. Epithetum γλυκὺν non exspectabam quidem, κακὸν potius ex Moscho 5, 9.

3. Est ὁρμιὴν, ὁρμιῇσι producto iota in Oppiani Hal. 3, 75, 78, ubi forsan scribendum ὁρμειὴν, ὁρμειῇσι. Scriptum est ὁρμειαὶ in Theocriti Id. 21, 11, idque sine varietate, ut videtur.

4. A, ὡραῖον, quod mutavi.

5. A, ὁ δ' αὐτὸς οὗτος. Visum est rescribere, ὁ δ' αὐτὸν οὕτως. Fabulæ collatæ : σμικρὰ δὲ οὖσα (scilicet capta σμαρίς) ἱκέτευεν αὐτόν.

8 A, φυκὶς ἔχυσε. Scripsi metri causa, φυκὶς ἀπέχυσεν. Vide F. 2, n. 2.

« Νῦν οὖν ἄφες με· μὴ μάτην ἀποκτείνῃς.
« Ἐπὴν δὲ, πλησθεὶς φυκίων θαλασσείων,
« μέγας γένωμαι, πλουσίοις πρέπων δείπνοις,
« τότ' ἐνθάδ' ἐλθὼν ὕστερόν με συλλήψῃ. »
Τοιαῦτα μύζων ἱκέτευε καὶ σπαίρων·
ἀλλ' οὐκ ἔμελλε τὸν γέροντα θωπεύσειν.
Ἔφη δὲ πείρων αὐτὸν ὀξείῃ σχοίνῳ·
« Ὁ μὴ τὰ μικρὰ, πλὴν βέβαια, τηρήσας,
« μάταιός ἐστιν, ἂν γ' ἄδηλα θηρεύῃ.

Ζ'.

ΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΟΝΟΣ.

Ἄνθρωπος ἵππον εἶχε. Τοῦτον εἰώθει
κενὸν παρέλκειν· ἐπετίθει δὲ τὸν φόρτον
ὄνῳ γέροντι. Πολλὰ τοιγαροῦν κάμνων,
ἐκεῖνος ἐλθὼν πρὸς τὸν ἵππον ὡμίλει·
« Ἄν μοι θελήσῃς συλλαβεῖν τι τοῦ φόρτου,
« τάχ' ἂν γενοίμην σῶος· εἰ δὲ μὴ, θνήσκω. »
Ὁ δ' « Οὐ προάξεις »; εἶπε· « μὴ δ' ἐνοχλήσῃς
Εἷρπεν σιωπῶν· τῷ κόπῳ δ' ἀπαυδήσας
πεσὼν ἔκειτο νεκρὸς, ὡς προειρήκει.
Τὸν ἵππον οὖν παρ' αὐτὸν εὐθέως στήσας
ὁ δεσπότης, καὶ πάντα τὸν γόμον λύων,

10. Suidas : Φυκία,... βρύα. Α, θαλασσίων. Iotacismus ducebat ad correctionem quam feci. Malim fere θαλασσαίων.

13. Suidas : ἀπὸ τοῦ μῦ παρῆκται τὸ μύζειν... μύζειν δέ ἐστι τὸ τ ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖν. Qu pisces, non fatur Babrii ζει, sed mugit. Fontainii

« genuit mater. Nunc igitur me sinas abire, neque occidas in-« cassum. Ast, quum, marina fartus alga, factus ero grandior, « beatisque jam cœnis idoneus, tunc huc veniens serius me « capies ».

Talia mussitans rogabat saliensque. Sed non erat senecionem blanditiis decepturus, qui, acuto illum junco trajiciens, sic est fatus : « Qui parva quidem, at certa, non servavit, « stolidus est, incerta si venetur ».

VII.

EQUUS ET ASINUS.

Homo quidam equum habebat, quem vacuum protrahere solitus, vetulo sarcinam imponebat asino.

Hic igitur, valide exercitus labore, ad illum accessit, dixitque: « Si mihi voles aliquam oneris partem assumere, forsan evase-« rim salvus ; quod si noles, morior ».

Ast equus « Nonne procedes »? ait. « Nec sis molestus « mihi ». Et procedebat asinus silens; tum lassitudine confectus cecidit, jacuitque mortuus, ut prædixerat.

Ergo propter asinum ocyus equum dominus collocans, to-

pauvre carpillon lui dit *en sa manière* ».

14. Suidas : θωπεύει, αἰτιατικῇ· ἀπατᾷ.

Fab. VII. Conf. Coray. F. 125, p. 68, 327 ; Knoch. Fragm. 31; Plutarch. Præc. Sanit. c. 25.

7. A, προάξεις εἶπε μηδ' ἐνοχλήσῃς ;

8. A, εἶρπε. Feci spondæum.

ἐπ' αὐτὸν ἐτίθει, τὴν σάγην τε τοῦ κτήνους,
καὶ τὴν ὀνείην προσεπέθηκεν ἐκδείρας.
Ὁ δ' ἵππος « Οἴμοι τῆς κακῆς » ἔφη, « γνώμης!
« Οὐ γὰρ μετασχεῖν μικρὸν οὐκ ἠβουλήθην,
« τοῦτ' αὐτό μοι πᾶν ἐπιτέθεικεν ἡ χρεία. »

Η'.

ΑΡΑΨ ΚΑΙ ΚΑΜΗΛΟΣ.

Ἄραψ κάμηλον ἀχθίσας ἐπηρώτα,
πότερ' ἀναβαίνειν μᾶλλον, ἢ κάτω βαίνειν
αἱροῖτο. Χὡ κάμηλος, οὐκ ἄτερ μούσης,
εἶφ' · « Ἡ γὰρ ὀρθὴ τῶν ὁδῶν ἀπεκλείσθη »;

Ὁ λόγος εὔθετος πρὸς ἄνδρας διεστραμμένους τῆς εὐθείας ὁδοῦ ἐκκλίνοντας.

12. Suidas : σάγη, τὸ τοῦ ὄνου ἐπίθεμα· « ἐπ' αὐτὸν ἐτίθει τὸν γόμον, τὴν σάγην τε τοῦ κτήνους. » Idem : « Ὀνεία, ἡ τοῦ ὄνου δορά · » τὴν σαγήν τε τοῦ κτήνους Καὶ τὴν ὀνείαν προσεπέθηκεν τοῦ κτήνους ». Βάβριός φησιν. Tyrwhitius, Corayus, Hnschkius in Miscellaneis Matthiæ p. 11, et Knochius, quem vide p. 176, ὀνείαν admiserunt, neque potuerunt aliter. A, ὀνείην, ionice, quod præstat.

16. A, οὐ.

tamque solvens sarcinam, huic eam imposuit, clitellasque etiam jumenti; cujus et pellem superaddidit a se detractam cadaveri.

Tunc equus « Hei mihi »! inquit; « Ah perversam sententiam « meam! cujus etenim levem nolui partem subire, onus illud « ipsum mihi totum imposuit necessitas ».

VIII.

ARABS ET CAMELUS.

Arabs imposita camelum sarcina interrogabat, utrum ascendere potius, an descendere mallet.

Cui camelus, non sine sapientia, « Numnam recta », inquit, « occlusa est via »?

Hominibus est conveniens narratio perversis et a recta declinantibus via.

Fab. VIII. 1. Comparanda forma ἀχθήσας, apud Hesychium, cum interpretatione γομώσας, ἤγουν πληρώσας. Verbum ἀχθίζω nondum innotuisse videtur.

3. Οὐκ ἄτερ μούσης, non sine judicio, non sine prudentia, non sine acumine. Suidas : μοῦσα, γνῶσις. Atque Hesychius : μοῦσα, τέχνη.

4. A sine interrogatione, quam apposui.

In affabulatione forsan καὶ τῆς scribendum.

Θ΄.

ΑΛΙΕΥΣ ΑΥΛΩΝ.

Ἁλιεύς τις αὐλοὺς εἶχε, καὶ σοφῶς ηὔλει.
Καὶ δήποτ᾽ ὄψον ἐλπίσας ἀμοχθήτως
πολὺ πρὸς αὐλῶν ἡδυφωνείην ἥξειν,
τὸ δίκτυον θεὶς ἐτερέτιζεν εὐμούσως.
Ἐπεὶ δὲ φυσῶν ἔκαμνε καὶ μάτην ηὔλει,
βαλὼν σαγήνην, ἔλαβεν ἰχθύας πλείστους.
Ἐπὶ γῆς δ᾽ ἰδὼν σπαίροντας ἄλλον ἀλλοίως,
τοσαῦτ᾽ ἐκερτόμησε, τὸν βόλον πλύνων·
« Ἄναυλα νῦν ὀρχεῖσθε· κρεῖσσον ἦν ὑμᾶς
« πάλαι χορεύειν, ἡνίκ᾽ εἰς χοροὺς ηὔλουν ».
Οὐκ ἔστιν ἀπόνως οὐδ᾽ ἀλύοντα κερδαίνειν·
ὅταν βαλὼν δὲ τοῦθ᾽ ἕλῃς ὅπερ βούλει,
τοῦ κερτομεῖν σοι καιρός ἐστι καὶ παίζειν.

Ὁ μῦθος λέλεκται πρὸς τοὺς ματαίως παρὰ τὸ δέο ζομένους.

Conf. Fab. Coray. 130, p. 72, 331; Milleriana p. 253.

3. Fabula collata : τὸ μὲν πρῶτον ἥδετο, νομίζων πρὸς τὴν ἡδυφωνίαν τοὺς ἰχθύας ἐξελεύσεσθαι. Mutatum fuit ἥδετο in ᾔδετο. Sed media vox ᾄδομαι in tali oratione valde insolens est. Servari bene ἥδετο potuit, sibi scilicet placebat, arte musica utens; vel periit ἥδετο αὐλῶν, ἥδετο φυσῶ·

4. A ἠτέριζεν. Correxi τιζεν. Etymologicum M. : μουσικῶς φωνῶ. In eamd nem incidit Μηνᾶς vir do bum in Platone se legisse

7. A, δὲ ἰδὼν ἀσπαίροντ

IX.

PISCATOR TIBICEN.

Piscator quidam tibias habebat quibus docte canebat. Atqu ideo obsonium sperans amplum, suo sine labore, suavi ti biarum adfore excitum sono, rete deposito, modulate cantil labat.

At quum sufflando buccas delassaretur et frustra tibicinaret jacta sagena, pisces cepit quam plurimos; humi quos cernen alium alio palpitantes modo, sic est cavillatus, jactum dun lavat retis : « Saltatis nunc sine tibia. Satius fuit vos saltar « pridem, quando choris præibam tibia. »

Non est ut sine labore et otiose vagans lucrum facias. A quum ictu certo præda potiere cupita, tunc dicere dicteri tempus erit ac ludere.

In eos narrata fabula fuit, qui incassum aliquid agunt e secus quam oportet.

tavi metri causa. Est usus verbo σπαίρω Fab. 6, 13; ἀσπαίρω, F. 6, 5.

9. A, ὀρχεῖσθαι. Quam feci mutationem jubebat lex metrica. Similis sonus vocalium αι et ε id mendum pepererat.

12. A, τοῦτο θέλῃς. Descriptor vir doct. proposuit τοῦτο λάβῃς. Puto m correctionem fecisse faciliorem.

13. A, τὸ κερτομεῖν. Scripsi τοῦ κ.

In affabulatione prosa malim ades καὶ ante παρὰ, idque repræsentavi in l tinis.

Ι′.

ΔΟΥΛΗ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗ.

Αἰσχρᾶς τις ἤρα καὶ κακοῤῥύπου δούλης
ἰδίας ἑαυτοῦ, καὶ παρεῖχεν αἰτούσης
ἅπανθ' ἑτοίμως. Ἡ δὲ, χρυσίου πλήρης,
σύρουσα λεπτὴν πορφύραν ἐπὶ κνήμας,
πάσῃ μάχην συνῆπτεν οἰκοδεσποίνῃ.
Τὴν δ' Ἀφροδίτην, ὥσπερ αἰτίην τούτων,
λύχνοις ἐτίμα, καὶ καθ' ἡμέραν πᾶσαν
ἔθυεν, ηὔχεθ', ἱκέτευεν, ἠρώτα·
ἕως πότ' αὐτῶν ἡ θεὸς καθευδόντων,
ἦλθεν καθ' ὕπνους, καὶ φανεῖσα τῇ δούλῃ,
« Μή μοι χάριν σχῇς ὡς καλήν σε ποιούσῃ·
« τούτῳ κεχόλωμαι » φησίν, « ᾧ καλὴ φαίνῃ ».
Ἅπας ὁ τοῖς αἰσχροῖσιν ὡς καλοῖς χαίρων,
θεοβλαβής τίς ἐστι καὶ φρένας πηρός.

Conf. Fabula Ignatii apud Corayum p. 228; Knochii Fragm. 22.

1. Suidas : ἤρα· ἐπεθύμει, ἐγλίχετο, ἐρωτικῶς εἶχεν· « Αἰσχρᾶς τις ἤρα καὶ κακοτρόπου δούλης ». Multum præstat lectio κακοῤῥύπου. Amare puto difficilius esse κακόῤῥυπον quam κακότροπον δούλην.— Est in libris Suidæ pro αἰσχρᾶς varietas σαπρᾶς, quam « non spernebat » Tyrwhitt. p. 59. Vide Knoch.

2. A, ἰδίας αὐτοῦ. Scripsi trum, ἰδ. ἑαυτοῦ. Ac forsa αἰτούσῃ. Nasci potuit σης e mata syllaba σῃι.

5. Videtur esse πάσῃ in cum ellipsi nominis τέχνῃ, das : πάσῃ μηχανῇ, ἀντὶ τοῦ τρόπου· πάσῃ τέχνῃ, ἐκ π Vel subaudiri potest προφάσ mula ἐπὶ πάσῃ προφάσει :

X.

ANCILLA ET VENUS.

Turpem quidam ac male sordidam ancillam ardebat suam, et poscenti præbebat cuncta paratissime; quæ abundans auro, tenuemque filo trahens circa suras purpuram, quavis occasione pugnam dominæ familias conserebat.

Venerem autem utpote felicitatis auctorem incensis lychnis honorabat, et, nulla non die sacrificans, precabatur, supplicabat, rogabat, donec tandem ambobus una dormientibus adstitit per somnos dea; et, ancillæ visa ante oculos, « Ne mihi « gratiam referas quasi te pulcram fecerim : isti » inquit, « suc- « censeo cui pulcra videris ».

Quicumque turpibus gaudet ut pulcris, est divinitus mente percussus nec integer animi.

Aristænetum p. 482. Fronto Epist. p. 59: ἔπειτα δὲ καὶ ὑμῶν ἐμεμνήμην καὶ ὠνόμαζον ὑμᾶς ἐν τῷ συγγράμματι, ὥσπερ οἱ ἐρασταὶ τοὺς φιλτάτους ἐπὶ πάσῃ . Addidit vir eximius τιμῇ pro voce quæ in codice nunc non potuit legi. Quam correctionem Heindorfius merito improbans, proposuit ipse σελίδι, nec illam bonam. Malim ἐπὶ πάσῃ προφάσει. Cum σελίδι, præpositio ἐν, non ἐπί, fuerit scribenda, vel propter symmetriam : ἐν συγγράμματι..... ἐν πάσῃ σελίδι.

9. Malit Μηνᾶς : Ἕως ποτ' αὐτῆς ἡ θεὸς καθευδούσης· probabilius, ni fallor, quam verius. Quum dea τούτῳ κεχόλωμαι dicit ᾧ καλὴ φαίνῃ, videtur et servam pellicem et herum simul reperisse jacentes.

10. A, ἦλθε. Spondæum feci.

13. A, αἰσχροῖς. Antibacchium feci.

ΙΑ΄.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Ἀλώπεκ' ἐχθρὰν ἀμπέλων τε καὶ κήπων
ξένῃ θελήσας περιβαλεῖν τις αἰτίῃ,
τὴν κέρκον ἅψας, καὶ λίνον τι προσδήσας,
ἀφῆκε φεύγειν. Τὴν δ' ἐπίσκοπος δαίμων
ἐς τὰς ἀρούρας τοῦ βαλόντος ὡδήγει
τὸ πῦρ φέρουσαν. Ἦν δὲ ληΐων ὥρη
καὶ καλλίπαις ἄμητος ἐλπίδων πλήρης.
Ὁ δ' ἠκολούθει τὸν πολὺν κόπον κλαίων·
οὐδ' εἶδεν αὐτοῦ τὴν ἅλωνα Δημήτηρ.
Χρὴ πρᾷον εἶναι μηδ' ἄμετρα θυμοῦσθαι.
Ἔστιν τὶς ὀργῆς Νέμεσις, ἣν φυλαττοίμην,
αὐτοῖς βλάβην φέρουσα τοῖς δυσοργήτοις.

Conf. Corayanæ Fab. 163, p. 99, 352.

1 Compara γεράνους σποραίων πολεμίας, Fab. 13, 1.

2. Est hic αἰτίῃ pro βλάβῃ, significatione non valde frequente.

4. Puto ἐπίσκοπον δαίμονα Δ vel Νέμεσιν. Babrius Fab. 43, (δὲ Νέμεσις ἢ τὰ γαῦρ' ἐποπτεύει, γῆς ἐποπτεύει, ut est in varieta infra v. 11.

XI.

HOMO ET VULPES.

Vulpem vinearum hostem et hortorum inaudita quidam cupiens involvere calamitate, incensam ad caudam fasce alligato lineo, dimisit in fugam.

At quod res hominum inspicit numen in agros illam illius direxit qui miserat, flammas secum ferentem.

Aderat autem segetum tempestas, speque plena pulcrarum æstas mater spicarum.

Et homo sequebatur magnum deflens laborem; neque benignis ejus aream oculis respexit Ceres.

Oportet esse mansuetum nec immodice irasci. Est quædam iræ Nemesis (a qua utinam caveam!), illos afficiens malo qui gravius irascuntur.

6. A, φεύγουσαν. Quod, quum metro adversaretur, mutavi in φέρουσαν.

7. A, ἀμητός. Suidas: ἀμητὸς, αὐτὰ τὰ τεθερισμένα, ὀξυτόνως, οἷον ὁ σταχύς· προπαροξυτόνως δὲ ἄμητος, ὁ καιρὸς τοῦ θέρους, ἐν ᾧ δεῖ ἀμᾷν. Hinc scribendum videbatur ἄμητος, quod fuerit synonymon τῆς ληΐων ὥρας, quum non messis sed ipsa æstas messi matura possit dici καλλίπαις. Cf. F. 19, 5.

8. A, ὁδ'. Malui ὁ δ'. Fabula Coraya na: ὁ δ' ἠκολούθει θρηνῶν.

ΙΒ΄.

ΑΗΔΩΝ ΚΑΙ ΧΕΛΙΔΩΝ.

Ἀγροῦ χελιδὼν ἐξεπωτήθη μακράν.
Εὗρεν δ᾽ ἐρήμοις ἐγκαθημένην ὕλαις
ἀηδόν᾽ ὀξύφωνον· ἡ δ᾽ ἀπεθρήνει
τὸν Ἴτυλον ἄωρον ἐκπεσόντα τῆς ὥρης.
Ἐκ τοῦ μέλους δ᾽ ἔγνωσαν αἱ δύ᾽ ἀλλήλας·
καὶ δὴ προσέπτησάν τε καὶ προσωμίλουν.
Ἡ μὲν χελιδὼν εἶπε· « Φιλτάτη, ζῴοις.
« Πρῶτον βλέπω σε σήμερον μετὰ Θράκην.
« Ἀεί τις ἡμᾶς πικρὸς ἔσχισεν δαίμων·
« καὶ παρθένοι γὰρ χωρὶς ἦμεν ἀλλήλων.

Conf. Coray. Fab. 149, p. 87, 90, 346; Knochii Fab. prima p. 52.

1. A, μακρὰν ἐξεπωτήθη. Nec alio ordine editiones. Non offendebat Tyrwhittus ad spondæum quartæ sedis, nec Corayus. Sed ille fuit metricæ peritissimus, hic passim ostendit se talia vix intelligere, politicos versus, nec omnes bonos, pro bonis choliambicis lectoribus proponens. Knochius verba transposuit, et eum fui sequutus. Posset quidem scribi μακρὸν ἐξεπωτήθη, et memini in versu Ajacis 1039, Μὴ τεῖνε μακράν, ἀλλ᾽ ὅπως κρύψεις τάφῳ, repertam fuisse varietatem μακρόν. Sed ἀγροῦ μακρὸν minus haberet proprietatis. Lectionem Aldinam ἐξεποτήθη mutandam viderat Tyrwhittus Dissert. p. 49, in ἐξεπωτήθη, quod jam exhibebat Frobeniana anni 1530, p. 250.

2. Suidas: ἐγκάθηνται, ἐγκεχρυμμένοι εἰσίν.

4, Olim, τὸν Ἴτυν. Qu bet Gregorius Naz. in ej ganti enarratione Epist. 1 τῆς γλώττης, τὰ γράμματο τὸν Ἴτυν· male omissis v της in codice 2991 A. Non lectionem novam repudia λος Homericum pueri no merorum successio om Ferme malim non lusisse vocabula ἄωρον ὥρης. C pessimo consilio recepit T jecturam ζωῆς. Est ὥρης ἥβης.

5, 6, nondum noti era

7, Edit. χὴ μὲν, χ. φ εἶπε, φ. A, ζώεις. Olim, ζώ tavit Tyrwhittus in χαίρ cepitque temere Corayus runt viri doct. posse ζ salutandi haberi. Mem Westonis conjecturam σ

XII.

LUSCINIA ET HIRUNDO.

Procul ab agro evolavit Hirundo. Reperit autem deserti
insidentem silvis argutam Lusciniam, quæ deflebat Itylun
ante tempus excidentem dulcissimo tempore vitæ.

Ex cantibus altera agnovit alteram; ideoque simul advolan
tes una confabulabantur. « Vivas, dilectissima », dixit Hirundo
« Hodie primum video te post Thraciam. Nos semper dir
« quædam disjunxit fortuna. Virgines si quidem fuimus sepa

mari eam putavit loco Nonni, σώζεο, πέτρη. Sed hoc sensu proba vox passiva, non activa. Nonnus alio loco Dion. 4, 186 : Σώζεο, παρθενίη. Knochius scripsit nulla mutatione literarum, sed sententiæ maxima, φιλτάτη ζῴοις « gratissima animalibus » ; idque omnino male. Est ζῴοις salutatio. Sæpius reperitur formula orationis orientalis, ζῆθι, de qua vide n. ad Anecdota mea Græca t. 3, pp. 24, 245. Posset et ζῴης scribi, indicium faciente iotacismo, qua de optativi forma vide Anecdota mea Nova t. 1, p. 12.

8, Μετὰ Θρᾴκην, ut et v. 21, μετὰ τὰς Ἀθήνας. Rochefortus in Notit. mann. t. 2, p. 698, notat modeste a sensu vocabulorum μετὰ Θρᾴκην aberravisse Tyrwhittum, et scite comparat aptissimam conversionem Fontainii, « depuis le temps de Thrace ». Tyrwhittum etiam confutavit addito nostri fabulatoris præconio Thurotus Mercurio Franciæ a. 1811 aprili p. 15. Himerius Orat. 22, 4 : Θερ-
σίτης δὲ ἄρα μῶμος (melius μῶχος code
et velim ὁ μῶχος) Ὁμήρῳ οὐ τέτρωτα
οὐ γὰρ εἶχεν οὐδὲν δι' οὗ λυπήσῃ (code
σ
λυπή· lego λυπήσει) τὸν φθόνον· ἀλ
« τέτλαθι δὴ κραδίη », σοφὸς ἀνὴρ μετ
Κύκλωπας καὶ Λαιστρυγόνας καὶ θάλα
σαν· « post pericula Cyclopum ac Læstr
gonum atque maris ». Nec semel ta
brevitate usus est Himerius notan
Wernsdorfio p. 41. Libanius t. 4, p. 10
de Achille : καὶ μετὰ Πηλέως ὁ θάλαμ
καὶ μετὰ ἱππικὴν ἱστουργία παρθένω
Conjecit optime Reiskius μετὰ Πήλιο
quod exhibet codex parisinus. Idem
119 : ἐπανήρχου δὲ μετὰ Τροίαν. Ad
Jacobs. ad Philostr. Icon. p. 213,
Ælian. p. 223, ad Anthol. Pal. 10, 7
Peerlkamp. ad Anacr. p. 162; Iah
Symb. 30; ac mea, si sit tanti, ad P
lostr. Her. p. 42, ad Plan. Metamorp
p. 544.

9, 10, absunt ab editis. A, ἔσχι
Creticum feci.

« Ἀλλ' ἐλθ' ἐς ἀγρὸν καὶ πρὸς οἶκον ἀνθρώπων·
« σύσκηνος ἡμῖν καὶ φίλη κατοικήσεις.
« Ὕπαιθρον ὕλην λεῖπε καὶ παρ' ἀνθρώποις
« ὁμώροφόν μοι δῶμα καὶ στέγην οἴκει.
« Τί σε δροσίζει νυκτὸς ἔννυχος στίβη,
« καὶ καῦμα θάλπει, πάντα δ' ἀγρῶτιν τήκει;
« Ἄγε δὴ σεαυτὴν, σοφὰ λαλοῦσα, μήνυσον ».
Τὴν δ' αὖτ' ἀηδὼν ὀξύφωνος ἠμείφθη·
« Ἔα με πέτραις ἐμμένειν ἀοικήτοις·
« καὶ μή μ' ὀρεινῆς ὀργάδος σὺ χωρίσσῃς.
« Μετὰ τὰς Ἀθήνας ἄνδρα καὶ πόλιν φεύγω·
« οἶκος δέ μοι πᾶς χἠπίμιξις ἀνθρώπων
« λύπην παλαιῶν συμφορῶν ἀναξαίνει. »
Παραμυθία τίς ἐστι τῆς κακῆς μοίρης
λόγος σοφὸς, καὶ μοῦσα, καὶ φυγὴ πλήθους·
λύπη δ', ὅταν πάλαι τις εὐσθενῶν ὀφθῇ
τούτοις ταπεινὸς αὖθις οἷς συνοικήσῃ.

Ὅτι συμφέρει τῷ ἠδικημένῳ πόῤῥω γενέσθαι τῶν μνησιν αὐτὸν φερόντων κακῶν.

11. Post hunc versum editiones alium addunt quo caret A : Ὅπου γεωργοῖς κοὐχὶ θηρίοις ᾄσεις. Quem non in ordinem recepi, quod edita Fabula ad aliam Babriani opusculi recensionem pertinere videatur. Ceterum in Babrio non me fuisset morata forma futuri ᾄσεις, quam Knochius exemplis firmat quidem, sed non omnino idoneis. Nam quid Theognidi, Theocrito et Babrio cum atticismo tragico? Nuper Rhesum Euripideam ex recensione Bothiana quum legerem, mirabar valde v. 929, Βαιὸν δὲ πένθος τῆς θαλασσίας θεοῦ Ἄσω· et inspecta viri d. notula miratus sum magis factam fuisse tam inutilem ac perversam editi verbi οἴσω mutationem, quum sit πένθος φέρειν formula valde usitata et aptissima. Dicit Musa se Th rinæ luctum esse laturam, levem quidem nec graviorem etiam sumi βαιὸν adverbialite d. suadet. Nullus fuit olim qui non jungeret mente βαι nullus nunc lector, qui ea vo statim connectat. Si voluisset poeta, scripsisset βαιῶς, vel fuit opinatio Reiskii, ne cum tentia fieret obscurior, ita ut auditam vel lectam intelligat

13, 14, 15, 16, 17, non su editis.

13. Suidas : ὑπαίθριον, ὑπ καὶ ὕπαιθρον ὁμοίως.

« ratæ seorsum. Sed agrum deveni hominumque domicilium « ubi contubernalis nobis et amica commoraberis. Subdialen « relinque vitam, et apud homines sub eodem tecto tegulisqu « habita sub eisdem. Quid te nocturna irrorat noctu pruina « et urit æstus, cunctaque silvestrem macerant? Eia age, t « ipsam prudente sermone qualis sis ostende ».

Cui vicissim arguta Luscinia respondit : « In rupibus sin « remaneam desertis, neque me montanis abducas saltibus « Post Athenas, hominem fugio, fugio et urbem. Mihi do « mus omnis mortaliumque commercium dolorem pristinarun « redulcerat calamitatum ».

Solamen quoddam est adversi fati sermo sapiens, ac Mus turbæque fuga; mœstitia vero, si aliquis, olim fortuna florens humilis rursus coram illis appareat quibuscum est habitaturus.

Quod illi prosit injuriam qui passus est procul a rebu abesse quæ memoriam refricant malorum.

15. A, στείβη. Scripsi ex usu στίβη. Suidas : στίβη, πηγυλὶς ἢ πάχνη. Non placet νυκτὸς ἔννυχος. Malim, σε ... ἔννυχον.

16. A, ἀγρώτην. Est ἀγρότης Fab. 13, 1; 34, 1; 37, 5; ἀγρώστης Fab. 116, 2. Ut me expedirem e sententia non nitida, scripsi ἀγρῶτιν. Malim etiam ἀγρῶστιν. Forsan et πάντα τ'. Vel, θάλπει; πάντα δ' (aut σ') ἀγρῶστιν τήκει.

20, 21, absunt ab editis. A, ὀρχάδος. Rescripsi ὀργάδος. Est ὀρχάδος alienum. Suidas : ὀργάς, τὰ λοχμώδη καὶ ὀρεινὰ χωρία καὶ οὐκ ἐπεργαζόμενα οὕτως καλεῖται. Statim A χωρίσης. Scripsi χωρίσσῃς. Maluissem reperire χώριζε. Est ἀμέσσων Fab. 107, 7; ποσσὶν 19, 4; 45, 11.

22. A, καὶ ἐπίμιξις. Rescripsi melius puto, χἠπίμιξις. Editi, ἥ τε μίξις. Brunckius, qui hunc apologum inseruit Analectorum Emendationibus p. 311, edidi nescio unde, ἡ 'πίμιξίς τ' ἀνθρώπων· ex sua forsan, et tacita, ut solet, conjectura

23. Pro ἀναξαίνει, editi ἀναφλέξει. Manasses De Aristandro et Callithea 5, 13 : Οἶδε καὶ γὰρ ἀκρόασις θλίψεων ἀλλοτρίων Συγχέειν τοὺς ἀκούοντας καὶ συγκινεῖν εἰς πένθος, Τὸ μὲν ὑπαναξαίνουσα τὰς ἐν ἐκείνοις πάθας...

24, 25, 26, 27, absunt ab editis.

26. A, λύπη δὲ ὅτ' ἄν τις εὐσθενῶν ὀφθῇ. Scripsi δ' ὅταν, addito πάλαι, implendæ versus mensuræ.

27. A, ὧν. Scripsi οἷς.

In affabulatione velim scribi φερόντων τῶν κακῶν.

ΙΓ′.

ΓΕΩΡΓΟΣ ΚΑΙ ΠΕΛΑΡΓΟΣ.

Αὔλαξι λεπτὰς παγίδας ἀγρότης πήξας,
γεράνους σποραίων πολεμίας συνειλήφει.
Τοῦτον πελαργὸς ἱκέτευε χωλεύων·
ὁμοῦ γὰρ αὐταῖς καὶ πελαργὸς ἡλώκει·
« Οὐκ εἰμὶ γέρανος· οὐ σπόρον καταφθείρω.
« Πελαργός εἰμι (χἠ χρόη με σημαίνει),
« πτηνῶν πελαργὸς εὐσεβέστατον ζῴων·
« τὸν ἐμὸν τιθηνῶ πατέρα καὶ νοσηλεύω ».
Κἀκεῖνος « Ὦ πελαργὲ, τίνι βίῳ χαίρεις
« οὐκ οἶδα », φησίν· « ἀλλὰ τοῦτο γινώσκω·
« ἔλαβόν σε σὺν ταῖς τἄργα τἀμὰ πορθούσαις.
« Ἀπολῇ μετ' αὐτῶν τοιγαροῦν, μεθ' ὧν ἥλω

Conf. Coray. Fab. 172, p. 105, 358.

2. A, συνειλήφη. Quam formam non retinui, quod iotacismus eam peperisse videbatur. Babrius, qui sæpissime plusquam perfecto utitur, desinentiam in ει adhibet. Sic v. 4, ἡλώκει. Et Fabb. 58, 70, 87, κατειλήφει· 106, εἰλήφει· 33, ᾐτήκει· 34, κατεστρώκει 36, ἐπεπτώκει· 46, γεγηράκει· 50, ἐκεκμήκει· 52, ἐτετρίγει. Adde sis 1, 4, 5, 7, 68, 72, 74, 76, 77, 79, 84, 85, 87, 90, 95, 102, 103, 104, 105, 107, 112, 123. In Ignatii Corayani Fabula 351, πεφύκει legitur: Πᾶσιν πεφύκει θηρσὶ καὶ πτηνοῖς μάχη· Ἥλω λίβυσσα στρουθὸς ἣ τούσδ' ἐπλάνα· Εἶναι μὲν ὄρνις, ἐκ μέρους δὲ θηρίον, Πτηνοῖς κάραν δεικνῦσα, τοῖς θηρσὶν πόδας. Reperi in codice πέφυκε, postponendum edito tempori, sed et editis forsa[n] μέρους καὶ θηρίον, πτ. κ. δ[…] οις πόδας. Adde not. ad Fa[…]

3. χωλεύων, quod explic[…] Corayum p. 358, quam p[…] bus astrictam ab editore, […] repetam ex Furiæ exempl[…] γὸς ἐλήφθη, ὅστις καὶ ἐθλ[…] αὐτοῦ τὸν ἕνα.

6. A, χροή με. An χροιῇ[…]

8. Est enim ciconia « p[…] Ad cujus rei illustrationem […] gessi in Notitiis manuscr. p. 40, 152. Inde factum […] λάργωσις, teste Moscho[…] 135, ἐπὶ τῶν ἐπισταμένων […] εὖ ἔπαθον καὶ ἀντιδιδόντω[ν …] πελαργῶν πρὸς τοὺς ἑαυτῶ[ν …]

XIII.

AGRICOLA ET CICONIA.

Depanctis per sulcos tenuibus laqueis, rusticus grues ceperat satorum hostes. Quem ciconia orabat claudicans (una enim illis et ciconia capta fuerat) : « Grus non sum ego ; sata « non deprædor. Sum ciconia, — estque meus indicio color — « avium ciconia cunctarum piissima. Meum alo patrem, et « ægrotanti inservio sedula ».

At ille « O ciconia, qua gaudeas vitæ ratione, non novi », ait ; « sed istud novi : te scilicet simul illis deprehendi quæ « culta depopulantur mea ; simul igitur illis peribis quibuscum « capta fuisti ».

γηράσκωσι, κηδεμονίαν καὶ ἀντίδωσιν τῆς γεννήσεως ἑαυτῶν. Corrigendum ἀντίδοσιν. Mendosum nomen servavit editor Viennensis, homo Græcus. Theodorus Hyrtac. Ep. 38 : δρῶσι δ' οὐδὲν ἧττον ταὐτὰ καὶ πελαργῶν νεοττοὶ, ὥς φησιν ὁ περὶ ζώων ἰδιωμάτων Αἰλιανὸς συγγραψάμενος (L. 3, c. 23), καὶ τοῦτ' εἶναι τὴν τῇ παροιμίᾳ θρυλλουμένην ἀντιπελάργωσιν. Rursus Epist. 60 : εἶτα πελαργοὶ μὲν ὄρνιθες ἄλογοι προνοοῦσι τῶν πατέρων γεγηρακότων καὶ τροφῆς δεομένων· ἡ πρόνοια δέ· ταῖς γεραίαις πτέρυξιν ὑφέντες ἑαυτοὺς, ἐπαίρουσί πως ἀνακουφίζουντες (imo ἀνακουφίζοντες, quod exhibet codex), καὶ παρὰ χωρίον θηρ (imo θήρας, ut codex) ἐξάγουσιν, ἵνα δὴ διαθρέψαιεν.... Idem Ep. 68 extrema : παιδὸς γὰρ εὐδαιμονοῦντος καὶ τὸν πάτερα δεῖ συνευδαιμονεῖν, κατὰ τὴν ὑμνουμένην ἀντιπελάργωσιν. Codex, compendio solito, πρα. Legendum πατέρα. Mirum est quam sæpe circa ejus compendii accuratam lectionem peccaverit Theodori editor : vide notam ad Anecd. Gr. t. 1, p. 252. Villoisonus in Choriciana Mariæ Marciani matris Laudatione edidit non semel μητέρι, cum habeat codex vel μρὶ, vel μητρὶ quoque. Menda illa levia et alia paulo graviora a viro doct. admissa corrigentur in nova quam prælo fere paratam habeo Choricii editione, ineditis aucta orationibus duabus quas mecum humanissime communicavit a se e codice Matritensi descriptas vir doctiss. Ed. Millerus.

11. A, τὰ ἔργα. Crasis facienda fuit

Κακοῖς ὁμιλῶν, ὡς ἐκεῖνοι μισήσῃ,
κἂν μηδὲν αὐτὸς τοὺς πέλας καταβλάψῃς.

Ὁ λόγος διδάσκει φεύγειν ἡμᾶς τὰς τῶν πονηρῶν κοινωνίας, ἵνα μὴ τῇ αὐτῶν κακίᾳ συναπολώμεθα.

ΙΔ΄.

ΑΡΚΤΟΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Ἄρκτος φιλεῖν ἄνθρωπον ἐκτόπως ηὔχει·
νεκρὸν γὰρ αὐτοῦ σῶμ᾽ ἔφασκεν μὴ σύρειν.
Πρὸς ἣν Ἀλώπηξ εἶπε· « Μᾶλλον ᾑρούμην,
« εἰ νεκρὸν εἷλκες, τοῦ δὲ ζῶντος οὐχ ἥπτου.
Ὁ ζῶντα βλάπτων μὴ νεκρόν με θρηνείτω.

Ἔργα sunt culta, sata. Vide Heyn. ad Il. M, 283. Est ἔργα eodem sensu in Callimachi Lavacro 54 : Βοιωτῶν ἔργα διερχομένα. Nomen ἔργον mihi reponendum videtur in ejusdem hymni v. 138 : ἀλλὰ δέχεσθε Τὰν θεὸν, ὦ κῶραι, τὤργος ὅσαις μέλεται. Non licuit virginibus omnibus, « quis Argos curæ est », deam excipere, sed iis tantum quæ sacerdotio Minervæ fungebantur, quas poeta vocat λωτροχόους. Conjicio τοὔργον, ac dorice τὤργον. Irrepsit forsan τὤργος ex v. 54 : Τὤργος ἐσοψεῖται τοῦτο

13. A, ὡς ἐκείνοις μισηθ recte, opinor, ac facile pra nem. Tempus illud mediæ vum passim sensum nancis pides Troad. 680 : τόνδε δ' ἐμαυτῆς δεσπόταις μισήσομαι

Fab. XIV. Cf. Coray. F. 1 354 ; Knochii Fragmentum

1. A, ἄρκτος. Suidas recit versum sine auctoris nomine « Ἄρκος... », et V. Ἐκτόπως· »

Improborum si fueris socius, haud secus atque illi odiosi fies, ipse tu quamvis nil proximos læseris.

Nos docet fabula de vitando malorum hominum comme cio, ne propter illorum malitiam cum illis pereamus.

XIV.

URSUS ET VULPES.

Ursus eximie se hominem diligere jactabat; hominis eni cadaver ajebat se non discerpere.

Cui vulpes « Potius cadaver » inquit, « tibi lacerari mav « lim, dum vivum non tangas corpus ».

Qui me lædit vivum, mortuum ne lugeat.

Sed et hic est varietas ἄρκος. Quæ scriptura placuit Knochio. Secure apographum repræsentavi. — Suidas : ἐκτόπως· μεγάλως, ἀπρεπῶς, παρηλλαγμένως, ἀφορήτως... ὑπερβαλλόντως. Auctores fabularum Coray., μεγάλως ἐκαυχᾶτο, quod videntur reperisse ἐκτόπως ηὔχει jungentes. Ego malo jungi φιλεῖν ἐκτόπως. Aristænetus 1, 13 : ἐκτόπως ἐρᾷ· ibi similia apposuerunt interpretes p. 425.

2. In fabula Viatorum et Ursi, apud Corayum F. 249 : φασὶ γὰρ νεκροῦ μὴ ἅπτεσθαι τὸ ζῶον. Sed ἄρκτον πάμφαγον esse docet Aristoteles Histor. Anim 8, 5.

4. Est δὲ ζῶντος spondæus in qua sede, et sic τὸ ζῆν F. 31, 23. Facere putavit iambum. Meminerat, opin Homeri, ζ efferentis ut σ. Sed proso Homerica non est metri istius nec isti ætatis. Atque licentia illa sumta fue prudentius, puto, ante nomen propriu quam ante ζῆν et ζῶντος.

5. A, θρηνήτω. Imo θρηνείτω. Sed brarium fallebat literarum vocalium nus similis.

ΙΕʹ.

ΑΘΗΝΑΙΟΣ ΑΝΗΡ ΚΑΙ ΘΗΒΑΙΟΣ.

Ἀνὴρ Ἀθηναῖός τις ἀνδρὶ Θηβαίῳ
κοινῶς ὁδεύων, ὥσπερ εἰκὸς, ὡμίλει.
Ῥέων δ' ὁ μῦθος ἦλθε μέχρις Ἡρώων·
μακρὴ μὲν ἄλλως ῥῆσις, οὐδ' ἀναγκαίη.
Τέλος δ' ὁ μὲν Θηβαῖος υἱὸν Ἀλκμήνης
μέγιστον ἀνδρῶν, νῦν δὲ καὶ θεῶν ὕμνει·
ὁ δ' ἐξ Ἀθηνῶν ἔλεγεν ὡς πολὺ κρείσσων
Θησεὺς γένοιτο, καὶ τύχης ὁ μὲν θείης
ὄντως λέλογχεν, Ἡρακλῆς δὲ δουλείης.
Λέγων δ' ἐνίκα· στωμύλος γὰρ ἦν ῥήτωρ·
ὁ δ' ἄλλος, ὡς Βοιωτὸς, οὐκ ἔχων ἴσην
λόγοις ἅμιλλαν, εἶπεν ἀγρίῃ μούσῃ·
« Πέπαυσο· νικᾷς. Τοιγαροῦν χολωθείη
« Θησεὺς μὲν ἡμῖν, Ἡρακλῆς δ' Ἀθηναίοις. »

Ὅτι οὐ δεῖ τοὺς μεγιστᾶνας κινεῖν εἰς ὀργὴν κατὰ τ
ξουσίων εἰς ματαιολογίας καὶ ἔριδας.

11. Etenim Bœoti « in crasso aere nati » magis firmitati corporis inserviebant quam ingenii acumini, teste Cornelio Nepote. Idcirco, ut est in Arsenii Violeto, p. 103, 146, quum Antagoræ Thebaïdem recitanti non plauderent, volumen plicavit iratusque ab
καλεῖσθε Βοιωτοί· βοῶν γὰρ
Scholiastes Hesiodi Th. 1 :
ἔσθ' ὅτε ὡς ἰδιῶται διεβάλλοντο
fordius. Adde Schott. ad Di
46; Willet. ad Galen. Protre

XV.

ATHENIENSIS ET THEBANUS.

Civis Atheniensis cum Thebano cive viam carpebat com-muniter, et, ut fit, confabulabatur; sermoque quum flueret ad Heroas usque delapsus est: prolixum quidem cetero argu-mentum, nec necessarium.

Tandem Thebanus natum Alcmena hominum maximum, e nunc Deorum quoque esse prædicabat. Qui autem Atheni: oriundus multo præstantiorem Theseum fuisse reponebat quum sortem vere divinam esset sortitus, servilem Hercules Et ita loquutus vincebat; disertus enim fuit rhetor. Alte: vero, non æqua, quippe Bœotus, oratoriæ concertationis art(pollens, rudi musa dixit: « Desine. Vincis. Igitur nobis The « seus irascatur, Atheniensibus Hercules ».

Quod non oporteat optimates viros ad iram in subdito: irritare. Adversus disputationes vanas et contentiones.

Coray. ad Plut. t. 3, p. o6'; Larcher. Hist. Acad. Inscript. t. 47, p. 145; Barthelem. Anach. ch. 34, p. 314. Insignem errorem Gibbonis de Christodoro Thebano (Ægyptio scilicet) confutavit Jacobsius ad Anal. t. 13, p. 872.

Affabulationem exhibui ex apograph scriptura. In latina interpretatione sen tentias feci duas ex una, quarum prio: fabulæ non convenit, altera paulo bre vior est. Codex melior est exspectandus Duplex est et fabulæ XVI affabulatio.

Ις.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΥΣ.

Ἄγροικος ἠπείλησε νηπίῳ τίτθη
κλαίοντι· « Παῦσαι· μή σε τῷ λύκῳ ῥίψω ».
ὁ Λύκος δ' ἀκούσας, τήν τε γραῦν ἀληθεύειν
νομίσας, ἔμεινεν, ὡς ἕτοιμα δειπνήσων,
ἕως ὁ παῖς μὲν ἑσπέρης ἐκοιμήθη·
αὐτὸς δὲ πεινῶν, καὶ λύκος χανὼν ὄντως,
ἀπῆλθε νωθραῖς ἐλπίσιν παρεδρεύσας.
Λύκαινα δ' αὐτὸν ἡ σύνοικος ἠρώτα·
« Πῶς οὐδὲν ἄρας ἦλθες, ὥσπερ εἰώθεις »;
Ὁ δ' εἶπε· « Πῶς γὰρ, ὃς γυναικὶ πιστεύω »;

Διδάσκει ἡμᾶς ὁ μῦθος ὅτι οὐ χρὴ πᾶσι πιστεύειν, γυναικὶ δὲ μάλιστα, μεγάλα καὶ πάμπολλα ἐπαγγελλομένῃ. — Πρὸς τὸν κεναῖς ἀπάταις ἐξαπατηθέντα.

Conf. Coray. Fab. 138, p. 80, 337; Avianus Fab. 1.

4. Fabula Corayana tertia: Αἰτοῦντι τροφὴν νηπίῳ καὶ κλαίοντι ἠπείλησε γραῦς, εἰ μὴ ἡσυχάσαι, τῷ λύκῳ ῥίψαι· ὁ δὲ λύκος ἀληθεύειν νομίσας, ἐκαρτέρησε μέχρις ἑσπέρας πεινῶν, μηδὲν λαβών. In quibus, quum verba ἐκαρτέρησε... πεινῶν optimum efficiant choliambicum versum, reperisse se credidit fragmentum Babrii Tyrwhittus p. 22. Manifestum quidem est Babrium ante oculos prosario illi fabulatori fuisse, sed et aliam simul recensionem, quum versus ille huic quator non queat inseri. Addendum etiam potuisse id genus versiculi fortuito excidere homini qui versus non facit nec scit facere.

6. Additum ὄντως, quod sæpissime verba λύκος χανὼν proverbii virem gerunt. Muliercula in Aristæneti Epistola 2, 20, Lyconem amatorem habens ludibrio: λύκος οὖν χανὼν, ὦ Λύκων, ἀπιθι διακενῆς. Ibi interpretes p. 730. Theodorus Hyrtacenus in meis Anecdotis Græcis t. 2, p. 444: ἐσφάλη καὶ ταύτης τῆς ἐλπίδος, καὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, λύκος κεχηνὼς εἰς μάτην ἐλήλεγκτο. Ibi si-

XVI.

LUPUS ET ANUS.

Rustica nutrix pueruło comminabatur vagienti : « Desine, ne te projiciam lupo ». Qui audierat lupus, anum vera loquutam esse ratus, usque restitit, paratam scilicet cœnam cœnaturus, dum infans primo vespere obdormiverit. Ipse autem esuriens, et re vera *lupus incassum hians*, abiit, postquam diu spei assedisset inani.

At lupa conjux reducem interrogans, « Quo » aiebat « modo « nil raptum ferens venisti, ut solebas »? Cui lupus : « Quo « etenim modo, qui fœminæ male credidi »?

Docet nos fabula non oportere cuilibet credere, ac fœminæ inprimis magna et plurima pollicenti. — In eum qui vanis deceptus fuit fallaciis.

milia apposui. Arsenius Viol. p. 338 : λύκος ἔχανεν· ἐπὶ τῶν τῆς ἐλπίδος ἀποτυγχανόντων· οἱ γὰρ λύκοι ἀθηρίᾳ περιπεσόντες (hinc emendetur Apostolius Adag. 12, 19) χαίνουσι διερχόμενοι· λύειν δ' οὐκ ἔστιν ἀγνοοῦντα τὸν δεσμόν· σαφής. Postrema sententia ad priorem nullatenus pertinet, ac seorsum fuit collocanda. Præit Apostolius Adag. 12, 22.

7. A, ἐλπίσι. Suidas : νωθρὸς, ὁ ἀσθενής.

9. A, εἰώθης.

10 A, γυναικός. Scripsi γυναικί. Fabulator prosaicus : πῶς γάρ τις πιστεύσει γυναικί; Atque Suidas : πιστεύω, δοτικῇ.

In affabulatione offendit Μηνᾶς ad epithetum κεναῖς, quum sint ἀπάται omnes κεναὶ, et malit ἐλπίσι. Atque est in affabulatione p. 337 Cor. : ὅτι κεναῖς ἐλπίδιν ἀπατᾶται ὁ πειθόμενος γυναικῶν ὁμιλίαις. Monstravique ad Anecd. Gr. t. 4, p. 193, quam sæpe datum fuerit ταῖς ἐλπίσιν id epithetum. Epigrammatarius quidam Anth. 12, 90 : Ἐκ γὰρ ἐκείνου Βλέμματα καὶ κενεὰς ἐλπίδας οἶδα μόνον. Meleager ib. 12, 125 : κενεὰς ἐλπίδας ἐδρεπόμαν. Crinagoras ib. 9, 234 : Ἄχρι τεῦ, ἆ δειλαῖε, κεναῖς ἔτ' ἐπ' ἐλπίσι,

Ιϛ.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΓΡΑΥΣ.

Ἄγροικος ἠπείλησε νηπίῳ τίτθη
κλαίοντι· « Παῦσαι· μή σε τῷ λύκῳ ῥίψω ».
ὁ Λύκος δ' ἀκούσας, τήν τε γραῦν ἀληθεύειν
νομίσας, ἔμεινεν, ὡς ἕτοιμα δειπνήσων,
ἕως ὁ παῖς μὲν ἑσπέρης ἐκοιμήθη·
αὐτὸς δὲ πεινῶν, καὶ λύκος χανὼν ὄντως,
ἀπῆλθε νωθραῖς ἐλπίσιν παρεδρεύσας.
Λύκαινα δ' αὐτὸν ἡ σύνοικος ἠρώτα·
« Πῶς οὐδὲν ἄρας ἦλθες, ὥσπερ εἰώθεις »;
Ὁ δ' εἶπε· « Πῶς γάρ, ὃς γυναικὶ πιστεύω »;

Διδάσκει ἡμᾶς ὁ μῦθος ὅτι οὐ χρὴ πᾶσι πιστεύειν, γ
μάλιστα, μεγάλα καὶ πάμπολλα ἐπαγγελλομένη. —
κεναῖς ἀπάταις ἐξαπατηθέντα.

Conf. Coray. Fab. 138, p. 80, 337; Avianus Fab. 1.

4. Fabula Corayana tertia : Αἰτοῦντι τροφὴν νηπίῳ καὶ κλαίοντι ἠπείλησε γραῦς, εἰ μὴ ἡσυχάσαι, τῷ λύκῳ ῥίψαι· ὁ δὲ λύκος ἀληθεύειν νομίσας, ἐκαρτέρησε μέχρις ἑσπέρας πεινῶν, μηδὲν λαβών. In quibus, quum verba ἐκαρτέρησε ... πεινῶν optimum efficiant choliambicum versum, reperisse se credidit fragmentum Babrii Tyrwhittus p. 22. Manifestum quidem est Babrium ante oculos prosario illi fabulatori fuisse, sed et aliam simul recensionem, quum versus ille huic qua utor non queat inseri. Adde potuisse id genus versiculi cidere homini qui versus n scit facere.

6. Additum ὄντως, quo verba λύκος χανὼν proverb runt. Muliercula in Aristæ 2, 20, Lyconem amatorem dibrio : λύκος οὖν χανών, ὦ θι διακενῆς. Ibi interpretes p dorus Hyrtacenus in mei Græcis t. 2, p. 444 : ἐσφάλ τῆς ἐλπίδος, καί, κατὰ τὴν π κος κεχηνὼς εἰς μάτην ἐλήλε

XVI.

LUPUS ET ANUS.

Rustica nutrix puerulo comminabatur vagienti : « Desine, ne te projiciam lupo ». Qui audierat lupus, anum vera loquutam esse ratus, usque restitit, paratam scilicet cœnam cœnaturus, dum infans primo vespere obdormiverit. Ipse autem esuriens, et re vera *lupus incassum hians*, abiit, postquam diu spei assedisset inani.

At lupa conjux reducem interrogans, « Quo » aiebat « modo « nil raptum ferens venisti, ut solebas »? Cui lupus : « Quo « etenim modo, qui fœminæ male credidi »?

Docet nos fabula non oportere cuilibet credere, ac fœminæ inprimis magna et plurima pollicenti. — In eum qui vanis deceptus fuit fallaciis.

milia apposui. Arsenius Viol. p. 338 : λύκος ἔχανεν· ἐπὶ τῶν τῆς ἐλπίδος ἀποτυγχανόντων· οἱ γὰρ λύκοι ἀθηρίᾳ περιπεσόντες (hinc emendetur Apostolius Adag. 12, 19) χαίνουσι διερχόμενοι· λύειν δ' οὐκ ἔστιν ἀγνοοῦντα τὸν δεσμόν· σαφής. Postrema sententia ad priorem nullatenus pertinet, ac seorsum fuit collocanda. Præit Apostolius Adag. 12, 22.

7. A, ἐλπίσι. Suidas : νωθρὸς, ὁ ἀσθενής.

9. A, εἰώθης.

10 A, γυναικός. Scripsi γυναικί. Fabulator prosaicus : πῶς γάρ τις πιστεύσει γυναικί; Atque Suidas : πιστεύω, δοτικῇ.

In affabulatione offendit Μηνᾶς ad epithetum κεναῖς, quum sint ἀπάται omnes κεναὶ, et malit ἐλπίσι. Atque est in affabulatione p. 337 Cor. : ὅτι κεναῖς ἐλπίσιν ἀπατᾶται ὁ πειθόμενος γυναικῶν ὁμιλίαις. Monstravique ad Anecd. Gr. t. 4, p. 193, quam sæpe datum fuerit ταῖς ἐλπίσιν id epithetum. Epigrammatarius quidam Anth. 12, 90 : Ἐκ γὰρ ἐκείνου Βλέμματα καὶ κενεὰς ἐλπίδας οἶδα μόνον. Meleager ib. 12, 125 : κενεὰς ἐλπίδας ἐδρεπόμαν. Crinagoras ib. 9, 234 Ἄχρι τεῦ, ἆ δειλαῖε, κεναῖς ἔτ' ἐπ' ἐλπίσι,

ΙΖ'.

ΑΙΛΟΥΡΟΣ ΚΑΙ ΑΛΕΚΤΡΥΩΝ.

Αἴλουρος ὄρνεις οἰκίης ἐνεδρεύων,
ὡς θύλακός τις πασσάλων ἀπηρτήθη·
τὸν δ' εἶδ' ἀλέκτωρ πινυτὸς ἀγκυλογλώχιν,
καὶ ταῦτ' ἐκερτόμησεν ὀξὺ φωνήσας·
« Πολλοὺς μὲν οἶδα θυλάκους ἰδὼν ἤδη·
« οὐδεὶς δ' ὀδόντας εἶχεν αἰλούρου ζῶντος ».

Πρὸς τοὺς ἀπὸ πείρας γνωρισθέντας κακούργους, καὶ μηκέ ταῖς τούτων ὑποκρίσεσί τινα ἐξαπατᾶσθαι.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Β.

ΙΗ'.

ΒΟΡΕΑΣ ΚΑΙ ΗΛΙΟΣ.

Βορέῃ λέγουσιν Ἡλίῳ τε τοιαύτην
ἔριν γενέσθαι· πότερος ἀνδρὸς ἀγροίκου

θῦμε ... Sic edidit Jacobsius, quum sit vitiose scriptum in codice κεναῖς ἐπ'. Facilius ac melius scripsisset, opinor, κεναῖσιν ἐπ'. Ceterum in affabulatione nil mutandum.

Fab. XVII. Conf. Corayanæ Fab. 28, pag. 19, 294; Phædrus 4, Fab. 2.

In affabulatione videtur legendum, τινα ἐξαπατῶντας. Cum infinitivo esset scribendum, καὶ πρὸς τὸ μηκέτι ..., vel καὶ in ὡς mutandum. Hoc in latinis sequebar.

XVII.

FELES ET GALLUS GALLINACEUS.

Feles domesticis insidiatus avibus, sacco similis e clavis de pendebat. Quem qui viderat prudens pandirostrus gallina ceus, talia jecit acuta voce dicteria : « Saccos novi qui sint quum jam multos viderim ; at nullus habuit felis vivi dentes »

In illos quos experimentum malos esse convicit, adeo u illorum fallaciis nemo amplius decipiatur.

XVIII.

BOREAS ET SOL.

Boreæ atque Soli certamen fuisse ferunt ejuscemodi uter homini rustico, qui forte viam carpebat, sisur-

Fab. XVIII. Cf. Coray. F. 306, p. 200, et quam protulit Brunetus v. d. in Notitt. mann. t. 14, part. 2, p. 290; Knochius Fragm. 37; Plutarchus Præc. Conj. § 12; Themistius Orat. 16, p. 253; Avianus Fab. 4. — Respexit hanc fabulam Sophocles Epigrammate in Euripidem, quod serva vit Athenæus 13, 82. Id non describan quod sit obscurius, quum historiola qua dam de Euripide innuatur hodie inco gnita. Sophocles χρησάμενος erat τῷ περὶ τοῦ Ἡλίου καὶ Βορέου λόγῳ, καί το

ὁδοιποροῦντος τὴν σισύραν ἀπεκδύσει.
Βορέης δὲ φυσᾷ πρῶτος οἷος ἐκ Θρᾴκης,
βίᾳ νομίζων τὸν φοροῦντα συλήσειν.
Ὁ δ' οὐ μεθῆκε μᾶλλον, ἀλλὰ ῥιγώσας,
καὶ πάντα κύκλῳ χερσὶ κράσπεδα σφίγξας,
καθῆστο, πέτρης νῶτον ἐξοχῇ κλίνας.
Ὁ δ' Ἥλιος τὸ πρῶτον, ἡδὺς ἐκκύψας,
ἀνῆκεν αὐτὸν τοῦ δυσηνέμου ψύχους·
ἔπειτα δ' αὖ προσῆγε τὴν ἀλέην πλείω,
καὶ καῦμα τὸν γεωργὸν εἶχεν ἐξαίφνης·
αὐτὸς δὲ ῥίψας τὴν σισύραν ἐγυμνώθη.
Βορρῆς μὲν οὕτως συγκριθεὶς ἐνικήθη.
Λέγει δ' ὁ μῦθος· πρᾳότητα, παῖ, ζήλου·
ἀνύσεις τι πειθοῖ μᾶλλον ἢ βίᾳ ῥέζων.

πρὸς μοιχείαν αὐτοῦ παραινιττόμενος. Nunc editum est e codice καὶ τό. Olim proposui legendum καί τι, quod et nunc propono. Lectio καὶ τὸ est emendatio corruptæ scripturæ antiquioris καί τοι, quam melius correxisse mihi videor. Placuit tamen καὶ τὸ et Schæfero.

3. Suidas : σισύρα, ἱμάτιον τραχὺ καὶ παχύ· περιβόλαιον ἀγροικικὸν, δουλικὸν. παλαίον· ἢ χιτὼν δερμάτινος. Et recitat sine auctoris nomine tres versus hujus fabulæ primos, quos et sine nomine exhibet Scholiastes Ranarum v. 1459. Suidas et Schol., Βορέῃ. A, Βορέᾳ. Præferenda fuit forma ionica, tali auctoritate munita. Inde et mutavi Βορέας v. 4, Βορρᾶς etiam v. 14. Suidas nunc ἐκδύσῃ, olim ἐκδύσει, et ἐκδύσει Scholiastes, quod tempus ab A datum prætuli, prætulitque Knochius. Prætulit etiam Knochius σισύρναν, quæ est Tupii emendatio ad Suidam t. 2, p. 166, probata Tyrwhitto p. 31, 56, et nuper viro alii docto, sed qui ferme credidisse
lectionem σισύρναν firmari Su
Scholiastæ testimonio. Consenti
tem, idque sine varietate in sc
σισύραν. Media syllaba in pluri
mici locis brevis est, estque bre
v. 13, qui non potest mutari.
ergo ἐκδύσει, et erit σισύραν an
bis in quarta sede, non sine syn
Gaisfordius Suidæ editor erudi
de mutando σισύραν nihil mo
latina interpretatione, « sisurna
sui, « vulgari simplicitate », te
Marcellino.

4. Fabula in Notitiis : Τοῦ δ
πνέοντος ἰσχυρωτάτως. Legendu
ροτάτως. Idem mendum tolle
Fabula Corayana secunda.

4, 5. A, φύσας. Mutavi φύσας i
A, συλλήσειν. Fabula Corayana : Ε
πρῶτος τὸ ἱμάτιον φυσῶν ἤλπιζε σ
Primam in συλλήσειν esse longa
que fulcro indigere, probat Fab.

nam decutiet. Boreas flat prior qualis ex Thracia, vi scilicet ratus se posse lacernatum devestire hominem.

Ast ille villosum tegmentum de digitis non amisit; sed, algore rigens, et cunctos manibus limbos circumstringens, sedebat, rupis prominentiæ dorsum acclinans.

Tunc Sol, jucundam e nubibus faciem exserens, primum frigore illum levavit boreali, dein teporem admovit majorem; ac subitus agricolam ussit calor. Ipse autem, rejecta sisurna, stetit nudus.

Sic fuit in contentione devictus Boreas.

Hoc dicit fabula : « Mansuetudinem cole, puer. Quod agis « persuasione potius quam vi perficies. »

6. A, Ὁ δ' οὐ μεθῆκε μᾶλλον, ἀλλά. Quod quidem legisse videntur laudati fabulatores : οἱ ἄνθρωποι ψυχροὶ γενηθέντες περιβόλαια μᾶλλον ἠμφίεννυντο· — μᾶλλον ἔσφιγγε καὶ συνεῖχε τὸ περιβόλαιον· — Ἄνθρωποι μᾶλλον ψυχρανθέντες, εὐθέως Περιβολαίων μᾶλλον ἠμφιεννῦντο. Avianus : « Ille magis lateri duplicem circumdat amictum. » Quæ quidem sunt scripta probabilissime; sed in ipsa Babrii fabula adverbium non commode positum esse videtur, putavique esse mendosum, ac rescripsi μαλλόν. Mutata distinctione ὁ δ' οὐ μεθῆκε, μᾶλλον ἀλλὰ ῥιγώσας, oratio scabra fiebat. Permutantur etiam μᾶλλον et μαλλόν Fab. 93,

7. Hesychius : μαλλος, ἔριον· καλεῖται δὲ καὶ τὰ πηνία. Idem : μάλιον, μᾶλλον. Albertus recte proposuit pro μᾶλλον legere μαλλόν. Malim et μάλλιον. Scholiastes Odysseæ A, 433 : τοῖς πέπλοις τοῖς ἀπὸ τῶν ἀπανθισμάτων τῶν μαλλίων τῶν προβάτων κατεσκευασμένοις. Babrius μαλλὸν vocat viatoris illam σισύραν, τὸν δερμάτινον χιτῶνα, τὸ αἴγειον στέγαστρον τετριχωμένον, τὸ τραχὺ καὶ ἄγναπτον ἱμάτιον, verbis Mœridis. Fabulatores repertum adverbium sententiis probabilibus accommodaverunt.

8 Suidas : καθῆστο, ἐκαθέζετο.

10. Suidas : ἀνῆκεν, ἀφῆκεν. Idem : δυσήνεμον, τὸ κακοὺς ἀνέμους ἔχον.

11. A, ἄλλην vel ἄλλην. Scripsi ἀλέην. Hesychius : ἀλέη, θερμασία. Suidas : ἀλέα, θέρμη, ἔλλαμψις. Fabula in Notitiis : Ὁ δὲ χλιάνας Ἥλιος μετὰ ταῦτα, Καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἱδρῶτας προξενοῦντα, Πέπειχεν εὐθὺς ἐκδῦσαι τοὺς χιτῶνας. Vix putem tolerandam, quod suadet vir d., formam προξενοῦντα, quæ sit ἐσχάτως βάρβαρος, vel in isto politico versificatore. Forsan : Καὶ τοῖς ἀνθρώποις προξενῶν τοὺς ἱδρῶτας.

16. Hunc versum Gnomologio suo inseruit Georgides in meis Anecdotis Græcis t. 1, pag. 9, nominatoque Ba-

[illegible] ΜΥΘΙΑΜΒΟΣ ΙΘ.

[illegible], [illegible] φιλόνεικον εἶναι, ἀλλὰ πραΐ [illegible] τα [illegible].

ΙΘ'.

ΒΟΤΡΥΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Βότρυς μελαίνης ἀμπέλου παρωρείῃ
ἀπεκρέμαντο· τοὺς δὲ ποικίλη κερδὼ
ἰδοῦσα πλήρεις, πολλάκις μὲν ὡρμήθη
πηδῶσα ποσσὶν πορφυρῆς θίγειν ὥρης·
ἦν γὰρ πέπειρος κεὶς τρύγητον ἀκμαία.
Κάμνουσα δ' ἄλλως (οὐ γὰρ ἴσχυε ψαύειν),
παρῆλθεν, οὕτω βουκολοῦσα τὴν λύπην·
« Ὄμφαξ ὁ βότρυς· οὐ πέπειρος, ὡς ᾤμην ».

Ὁ μῦθος ἐλέγχει τοὺς εἰς ἀνέκβατα κοπιῶντας πράγματα, τούτων ἀστοχοῦντας, τρόπους ψευδεῖς προβαλλομένους.

brio. Syrus : « Ratione, non vi, vincenda adolescentia est. » Ibi Gruterus.

In affabulatione τὰ ἀνήκοντα illustrat locus Suidæ : ἀνῆκον, τὸ πρέπον.

Fab. XIX. Cf. Coray. F. 156, p. 94, 348; Knochius Fragm. 14; Phædrus 4, 3.

1. A, παρωρείη. Scripsi dativo casu. Suidas habet nomen παρωρεία nudum.

Converti qua potui. Phædrus : « [illegible] vinea ». Forsan, παρ' αἰώρην, παρ' [illegible] Vide n. ad v. 7.

4. A sic, θίγειν.

5. A, τρυγητόν. Malui τρύγητον. S[illegible] τρύγητος, ὁ καιρὸς ἐν ᾧ δεῖ τρυγᾶν [illegible]γητὸς δὲ ὁ τρυγώμενος βότρυς. Cf. F.

6. Suidas : ἄλλως, μάτην.

Monet fabula non oportere rixosum esse, sed mansuetudin ac suasione quæ sunt agenda peragere.

XIX.

UVÆ ET VULPES.

Uvæ nigræ de vite collis in latere pendebant; quas vafr vulpes quum cerneret succo turgentes, sæpiuscule se conci tavit pedum saltu, fructum si forte tangeret purpureum.

Maturus erat enim et in vindemiam adultus.

At quum se frustra delassaret (nam attingere non valebat) discessit, ita solata desiderium : « Est uva cruda, non, ut rebar « matura. »

Illos redarguit fabula, qui res inaccessas non sine sudor affectant, et, a proposito fine aberrantes, mendacia proten dunt verborum schemata.

7. Suidas in Αἰώρα tres recitat versus hosce, auctore non nominato : Ὡς δ' οὐκ ἐφικνεῖτ' ἀλλ' ἔκαμνε πηδῶσα, Οὐδὲν κρεμαστῆς σχοῦσα πλεῖον αἰώρας, Παρῆλθεν οὕτω βουκολοῦσα τὴν λύπην. Et hic habemus reliquias alterius recensionis. De verbo βουκολέω Knochius ad Fragmentum 14; Schæfer. ad Longi Pastoralia pag. 343; Burges. ad Supplices 920

8. Etymologicum M. : ὄμφαξ, τὸ ὀξει νόν · et versum cum Babrii nomine ex hibet. Suidas : ὄμφαξ, σταφυλὴ δριμεῖ καὶ οὐ πέπειρος.

In affabulatione A, προβαλλομένωι ve προβαλλομένων. Anonymus reposuit προ βαλλομένους, quod sumsi.

Κ'.

ΒΟΗΛΑΤΗΣ ΚΑΙ ΗΡΑΚΛΗΣ.

Βοηλάτης ἅμαξαν ἦγεν ἐκ κώμης.
Τῆς δ' ἐμπεσούσης εἰς φάραγγα κοιλώδη,
δέον βοηθεῖν αὐτὸν, ἀργὸς εἱστήκει·
τῷ δ' Ἡρακλεῖ προσηύχεθ', ὃν μόνον πάντων
θεῶν ἀληθῶς προσεκύνει τε καὶ 'τίμα·
θεὸς δ' ἐπιστὰς, εἶπε· « Τῶν τροχῶν ἅπτου,
« καὶ τοὺς βόας κέντιζε· τοῖς θεοῖς δ' εὔχου,
« ὅταν τι ποιῇς καὐτὸς, ἢ μάτην εὔξῃ ».

ΚΑ'.

ΒΟΕΣ.

Βόες μαγείρους ἀπολέσαι πότ' ἐζήτουν,
ἔχοντας αὐτοῖς πολεμίαν ἐπιστήμην.

Fab. XX. Cf. Coray. F. 335, quæ desumta est e Suida V. : Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν κάλει. Avianus Fab. 32.

5. A, προσεκύνει καὶ 'τίμα. Addidi τε. Malim scribi κἀτίμα.

7. Forsan κέντριζε.

8. In apographo, plena distinctione facta post εὔχου, hic versus ut epimythium a serie reliquorum seponitur. Sed concludit orationem Herculis. Atque sic dispositus locus in Suidæ fabula aut Corayana, quæ Babrium expressit. Adscripsit Μηνᾶς vir d. : « cette fable est « basée sur le proverbe : σὺν Ἀθηνᾷ καὶ « χεῖρα κινεῖν [apud Suidam]; auquel « correspond le français : Aide-toi, que « je t'aide ». Dixit Fontainius fabula simili 6, 18 : « Aide-toi, le ciel t'aidera ». Ante Fontainium, Regnierus Sat. 13, 112 : Aydez-vous seulement, et Dieu

XX.

BUBULCUS ET HERCULES.

Bubulcus e vico rhedam agebat, quæ in patentem terra hiatum decidit. Et quum ipse opi ferendæ accingere se debe ret, stabat cessans, Herculique supplicabat, quem unum deo rum omnium ex animo adorabat colebatque.

Adstitit autem deus, ac « Rotis » inquit, « admove manus, « bovesque increpa stimulo. Tum ora deos, quando et ipse « feceris aliquid, vel orabis nequicquam. »

XXI.

BOVES.

Boves quondam coquos quærebant perdere, quippe qu sibi inimicam tractabant artem.

vous aydera ». Voltairius Pelopidis: « Quand nous n'agissons point, les dieux nous abandonnent ». Similis Sophoclis sententia Iphigenia : Θεὸς δὲ τοῖς ἀργοῦσιν οὐ παρίσταται. Similis et Euripidis Temeno Fr. 3 : Αὐτός τι νῦν δρᾶ, χοὔτω δαίμονας κάλει· Τῷ γὰρ πονοῦντι χὠ θεὸς συλλαμβάνει· qui posterior versus receptus fuit inter Monostichas Gnomas titulo Φιλοπονίας, ubi nonnihil feci an notationis. Euripides rursus El. 80 a Corayo huc commode collatus; et fragmento incerto 218 : Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός· quem versum Æschylo tribuit Stobæus Tit. 29, 21 Sallustius Catil. 52, 29 : « ubi secordia te atque ignaviæ tradideris, nequidquam deos implores ». Ibi Cortius.

Καὶ δὴ συνηθροίζοντο, πρὸς μάχην ἤδη
κέρατ' ἀποξύνοντες. Εἷς δέ τις λίην
γέρων ἐν αὐτοῖς (πολλὰ γὰρ ἦν ἀροτρεύσας),
« Οὗτοι μὲν ἡμᾶς » εἶπε, « χερσὶν ἐμπείροις
« σφάζουσι καὶ κτείνουσι χωρὶς αἰκίης·
« ἢν δ' εἰς ἀτέχνους ἐμπέσωμεν ἀνθρώπους,
« διπλοῦς τότ' ἔσται θάνατος· οὐ γὰρ ἐλλείψει
« τὸν βοῦν ὁ θύσων, κἂν μάγειρος ἐλλείψῃ ».
Ὁ τὴν παροῦσαν πημονὴν φεύγειν σπεύδων
ὁρᾷν ὀφείλει μή τι χεῖρον ἐξεύρῃ.

Ὁ μῦθος τοῦτο δηλοῖ, ὅτι ἄμεινον δουλεύειν σοφοῖς καὶ ἐ-
εικέσιν, ἢ δεσπόζεσθαι ὑπὸ σκαιῶν τε καὶ ἀπαιδεύτων.

ΚΒ'.

ΑΝΗΡ ΜΕΣΟΠΟΛΙΟΣ ΚΑΙ ΔΥΟ ΕΡΩΜΕΝΑΙ.

Βίου τις ἤδη τὴν μέσην ἔχων ὥρην
(νέος μὲν οὐκ ἦν, οὐδέπω δὲ πρεσβύτης),
λευκὰς, μελαίνας, μιγάδας ἐκλόνει χαίτας·
εἶτ' εἰς ἔρωτας ἐσχόλαζε καὶ κώμους.
Ἤρα γυναικῶν δύο, νέας τε καὶ γραίας·
νέον μὲν αὐτὸν ἡ νεᾶνις ἐζήτει
βλέπειν ἐραστὴν, συγγέροντα δ' ἡ γραῖα.

9, 10. A, malo ordine : τὸν βοῦν.... Διπλοῦς..... Transpositionem feci, jubente sententia.

Affabulationi Μηνᾶς vir clar. ad-psit : « Cette fable est despotique, q-que basée sur le proverbe : δυοῖν

Et ideo congregabantur jam ad prælium acuentes cornua.

Unus vero illorum aliquis, valde senex (araverat enim diu), « Isti quidem » ait, « nos peritis mactant manibus, ac magno « trucidant sine cruciatu. Quod si in imperitos incidemus « homines, duplex tunc impendebit mors. Non deerit enim « qui bovem immolet, coquus etsi defuerit ».

Qui præsens effugere cupit infortunium, providere debet ne pejus quid inveniat sibi.

Id significat fabula doctis et æquis servire dominis satius esse quam scævis parere et indoctis.

XXII.

VIR ÆTATIS MEDIÆ ET DUÆ AMASIÆ.

Quidam vitæ mediam qui jam attigerat ætatem (scilicet juvenis non erat amplius, necdum senex), albis et nigris mixtam capillis quatiebat cæsariem. Amoribus etiam vacabat et comissationibus.

Mulieres amabat duas, puellam unam, alteram anum. Amasium videre juvenem juvencula quærebat; at senem, ut ipsa fuit, anicula.

κοῖν προκειμένοιν τὸ μὴ χεῖρον βέλτιστον ». Vid. n. ad Aristæn. 1, 13, p. 434.

Fab. XXII. Conf. Coray. F. 162, p. 98, 352, et quam protulit Brunetus in Notit. Mann. t. 14, part. 2, p. 293, addito Knochio Fragm. 15; Phædrus, 2, 2.

Τῶν οὖν τριχῶν ἑκάστοθ' ἡ μὲν ἀκμαία
ἔτιλλεν ἃς ηὕρισκε λευκανθιζούσας·
ἔτιλλε δ' ἡ γραῦς, εἰ μέλαιναν ηὑρήκει·
ἕως φαλακρὸν ἡ νέα τε χἠ γραῖα
ἔθηκαν, ἑκάστη τῶν τριχῶν ἀποσπῶσα·
ἀεὶ γὰρ εὖγε τιλλόμενος ἐγυμνοῦτο.
Φάσκει δ' ὁ μῦθος τοῦτο πᾶσιν ἀνθρώποις·
ἐλεεινὸς ὅστις εἰς γυναῖκας ἐμπίπτει·
ἀεὶ γὰρ εὖγε δακνόμενος ἐκγυμνοῦται.

ΚΓ΄.

ΒΟΗΛΑΤΗΣ ΤΑΥΡΟΝ ΑΠΟΛΕΣΑΣ.

Βοηλάτης ἄνθρωπος εἰς μακρὰν ὕλην
ταῦρον κεράστην ἀπολέσας ἀνεζήτει·
ἔθηκε δ' εὐχὴν ταῖς ὀρεινόμοις νύμφαις,
Ἑρμῇ, νομαίῳ Πανὶ, τοῖς πέριξ, ἄρνα
λοιβὴν παρασχεῖν, εἰ λάβοιτο τὸν κλέπτην.
Ὄχθον δ' ὑπερβὰς, τὸν καλὸν βλέπει ταῦρον
λέοντι θοίνην· δυστυχὴς δ' ἐπαρᾶται
καὶ βοῦς προσάξειν, εἰ φύγοι γε τὸν κλέπτην.

8, 9. Suidas : ἑκάστοτε, ἀντὶ τοῦ ἀεί... Βάβριος· τῶν οὖν... εὕρισκε λευκανθιζούσας.

13, 16. A, ἔνγε. Correxit vir d. anonymus, εὖγε. Suidas : εὖγε, καλῶς... λέγεται δὲ καὶ ἐπ' εἰρωνείας πολλάκις.

16. A, γυμνοῦται. Mutavi probabi ter, ne versus esset brevior. Et aorist ἐγυμνώθη placeret. In significanda co suetudine frequens est id tempus.

Fab. XXIII. 3. Suidas : ὀρεινόμων, τ ἐν ὄρεσι διαιτωμένων.

Capillos quoque die legebat puella quos reperiret albescentes; legebatque vetula nigrum, si quem reperisset. Donec calvum puella simul et anus fecerunt hominem, quum unaquæque capillorum avelleret particulam. Vulsus enim assidue probeque, nudabatur.

Id autem fabula cunctis prædicit hominibus : « Flebilis, quicumque in fœminas incidit. Morsus enim assidue probeque « denudatur. »

XXIII.

BUBULCUS QUI TAURUM AMISIT.

Bubulcus homo cornigerum taurum vastam per silvam anquirebat amissum, votaque faciebat monticolis nymphis, Mercurio, Pani pastorali, accolis numinibus, agnum pollicitus se libaturum, latronem si capiet.

Pulcrum autem taurum, conscenso colle, factum videt leoni pabulum. Tum misellus precabundus vovet boves quoque aris se daturum, si possit saltem effugere latronem.

4. A, Ἑρμῇ νομαίῳ, Πανί. Hymnus Homericus 18, 3 : Πᾶν' ἀνακεκλομέναι, νόμιον θεόν.

5. Suidas : λοιβή· σπονδή, θυσία.

7. Suidas : θοίνη· τροφή, εὐωχία, κατάβρωμα.

8. « La particule γε fait une dissonance, quoique cette phrase soit une imitation de celle d'Homère [Il. A, 60] : εἴ κεν θάνατόν γε φύγοιμεν ». ΜΗΝΑΣ. Quid sit dissoni equidem non video, homo barbarus.

Ἐντεῦθεν ἡμᾶς τοῦτ' ἔοικε γινώσκειν·
ἄβουλον εὐχὴν τοῖς θεοῖσι μὴ πέμπειν,
ἐκ τῆς πρὸς ὤρην ἐκφορουμένην λύπης.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Γ.

ΚΔ΄.

ΓΑΜΟΙ ΗΛΙΟΥ.

Γάμοι μὲν ἦσαν Ἡλίου θέρους ὥρῃ·
τὰ ζῷα δ' ἱλαροὺς ἦγε τῷ θεῷ κώμους.
Καὶ βάτραχοι δὲ λιμναίους χοροὺς ἦγον·
οἷς εἶπε παύσας φρῦνος· « Οὐχὶ παιάνων
« τοῦτ' ἐστὶν ἡμῖν, φροντίδων δὲ καὶ λύπης·
« ὃς γὰρ μόνος νῦν λιβάδα πᾶσαν αὐαίνει,
« τί μὴ πάθωμεν τῶν κακῶν, ἐὰν γήμας,
« ὅμοιον αὐτῷ παιδίον τι γεννήσῃ »;
Χαίρουσι πολλοὶ τῶν ὑπερβολῇ κούφων,
ἐφ' οἷς ἄγαν μέλλουσιν οὐχὶ χαιρήσειν.

11. A, ὥραν ἐκφορουμένης. Scripsi ὥρην (vide F. 28, n. 4) et ἐκφορουμένην. Suidas : ἐκφορούμενοι, ἐκκενούμενοι. Adscripsit Μηνᾶς : « Je pense qu'il faut écrire ἐκφορουμένους, pour φορουμένους ἐκ τῆς λύπης. On dit bien en grec, ἔκφορος ἐκ τοῦ πάθους ». A viro d. dissentire Fab. XXIV. Conf. Coray. Fal p. 326, 407 ; Knochius fragm. 6.

1. Bastius videndus de formul θέρους Epist. crit. p. 109.

4, 5. Suidas : Παιάν, εἶδος ᾠδῆ

Hinc nos id intelligere consentaneum est, inconsultas no esse diis ferendas preces, quas præsens effuderit dolor.

XXIV.

SOLIS NUPTIÆ.

Nuptiæ Solis fiebant æstatis tempore. Lætas autem animali agitabant epulas deo.

Ac ranæ choros ducebant palustres, quas compescens ru beta « Non pæanum » ait, « hæc nobis est occasio, at sollici « tudinum et mœstitiæ. Qui solus enim laticem exsiccat omnem « quid non patiemur mali, si, uxore ducta, similem sibi ge « nuerit filium »?

Gaudent hominum valde levium plurimi, ob res quæ non multum illis creabunt gaudii.

δ' εἶπε κλαύσας φρῦνος· οὐχὶ παιᾶνος Τοῦτ' ἐστὶν ἡμῖν, φροντίδος δὲ καὶ λύπης». Non addidit auctoris nomen. Multo præstat nova quam exhibeo lectionem. Suidas : φρῦνος, ὁ ἀδιάπλαστος βάτραχος. Quæ interpretatio hic et F. 28 non convenit. Pro οἷς forsan est legendum οὔς

6, 7, 8. Sunt apud Suidam V. αὐήνας, ξηράνας ... ἐκ τοῦ αὐαίνω ῥήματος Εἰ γὰρ ..... ὅταν γήμας..... Nec auctorem nominavit. Idem : λιβάδα· σταγόνα, κρήνην, ἔνυδρον τόπον.

ΚΕ'.

ΛΑΓΩΟΙ ΚΑΙ ΒΑΤΡΑΧΟΙ.

Γνώμη λαγωοὺς εἶχε μηκέτι ζώειν,
πάντας δὲ λίμνης εἰς μέλαν πεσεῖν ὕδωρ,
ὀθούνεκ' εἰσὶν ἀδρανέστατοι ζώων,
ψυχάς τ' ἄτολμοι, μοῦνον εἰδότες φεύγειν.
Ἐπεὶ δὲ λίμνης ἐγγὺς ἦσαν εὐρείης,
καὶ βατράχων ὅμιλον εἶδον ἀκταίων
βαθέην ἐς ἰλὺν ὀκλαδιστὶ πηδώντων,
ἐπεστάθησαν. Καί τις εἶπε θαρσήσας·
« Ἄψ νῦν ἴωμεν· οὐκέτι χρεὼν θνήσκειν·
ὁρῶ γὰρ ἄλλους ἀσθενεστέρους ἡμῶν ».

ΚϚ'.

ΓΕΩΡΓΟΣ ΚΑΙ ΓΕΡΑΝΟΙ.

Γέρανοι γεωργοῦ κατενέμοντο τὴν χώρην

Fab. XXV. Conf. Corayus Fab. 53, p. 37... 310; Knochius fragm. 2.

1. A, ζώειν.

3. Suidas : ἀδρανὲς, ἀσθενές· καὶ ἀδρανία, ἀδυναμία, ἀσθένεια.

3, 4. Suidas : ἄτολμοι, δειλοὶ, κατεπτηκότες· et recitat duos hosce versus, sine auctoris nomine. Suidas, ὅθ' οὕνεκ', et sic A. Scripsi, ut nunc scribunt viri grammatici doctissimi. Suidas, ψυχὰς ἄτολμοι, absque particula.

6. Suidas : ἀκταίη, ἡ παραθαλασσία. Et versum apponit, auctore non nominato.

7. Suidas : ὀκλαδία, ἡ ὄκλασις. Ὀκλαδίας, ὁ συγκεκλασμένος διφρός... καὶ αὖθις· « Βαθεῖαν εἰς ἰλὺν ὀκλαστὶ πηδώντων »· περὶ βατράχων ὁ λόγος. Forma

XXV.

LEPORES ET RANÆ.

Stabat leporibus sententia, non vivere amplius, sed cunctos in nigram se paludis undam dare præcipites, quoniam animantium sunt imbecillimi, et animis inaudaces, tantum scientes fugæ.

Ast quum paludem prope spatiosam venissent, ranarumque turbam vidissent litorearum, profundum in cœnum flexis insilientium cruribus, restiterunt. Et aliquis sic est fidenti voce loquutus : « Nunc pedes retro feramus. Non jam mori necesse « est. Alios enim video nobis invalidiores. »

XXVI.

AGRICOLA ET GRUES.

Grues agricolæ arva depopulabantur, quibus nuper fru-

est Homerica βαθέη. Addæus Anth. 6, 228 : βαθέῃ ἐνὶ ποίῃ. Babrius F. 73, 1, ὀξέην· F. 77, 4, ὀξέη. Adverbium ὀκλαδιστὶ nondum erat notum.

10. Post hunc versum est in apographo spatium vacuum, cum notula λείπει. Deest videlicet epimythium. Adscripsit Μηνᾶς : « L'affabulation manque. Aussi le copiste a-t-il laissé du blanc. On peut y suppléer en écrivant : ὁ ἀθλιώτερος τῶν ὑποδεεστέρων βίος εὐμαρῶς τὸν ἡμέτερον φέρειν παρασκευάζει ». Possunt, si sit tanti, admoveri affabulationes fabularum in Corayana, quarum hæcce placet in primis ob brevitatem : μὴ ἀπογινώσκειν.

Fab. XXVI. Conf. Knochius Fragm. 35.

1, 2. A, χώραν. — Suidas : Πυρινῷ

ἐσπαρμένην νεωστὶ πυρίνῳ σίτῳ.
Ὁ δ' ἄχρι πολλοῦ σφενδόνην κενὴν σείων,
ἐδίωκεν αὐτὰς τῷ φόβῳ καταπλήσσων.
Αἱ δ' ὡς ἐπέσχον σφενδονῶντα τὰς αὔρας,
κατεφρόνησαν λοιπὸν, ὥστε μὴ φεύγειν,
ἕως ἐκεῖνος οὐκέθ', ὡς πρὶν εἰώθει,
λίθους δὲ βάλλων, ἠλόησε τὰς πλείους.
Αἱ δ' ἐκλιποῦσαι τὴν ἄρουραν, ἀλλήλαις
« Φεύγωμεν » ἐκραύγαζον « εἰς τὰς Πυγμαίων·
« ἄνθρωπος οὗτος οὐκέτ' ἐκφοβεῖν ἡμᾶς
« ἔοικεν· ἤδη δ' ἄρχεταί τι καὶ πράσσειν ».

Παραίνεσιν ὁ λόγος ἔχει δεῖν ταῖς ἐκ λόγων παραινέσεσι πταίοντας εἴκειν, ἵνα μὴ ταῖς ἐξ ἔργων ὀψέ ποτε πειραθεῖεν ὀδύναις.

σίτῳ· « Γέρανοι γεωργοῦ κατενέμοντο χώρην ... σίτῳ »· πυρὸς γὰρ ὁ σῖτος. Non nominat auctorem. Articulum τὴν restituerat Tupius Emend. t. 2, p. 127. Et olim in Suidæ editionibus scriptum erat χώραν, quod e codicibus in χώρην mutavit apte Gaisfordius, et ipse nunc sumsi.

5. Non obvium est facile ἐπέχειν in sensu videndi, intelligendi. Aliud est exemplum Fab. 50, 11. — Suidas: σφενδονῶ, αἰτιατικῇ· additque nihil.

7. Videtur excidisse versus, qui sententiam in οὐκέτι inchoatam perficiat. Potest tamen subaudiri ἐποίησεν, ἔπρασσεν, ellipsi non rara ejus verbi.

8. A, βαλών. Scripsi βάλλων, metro postulante. Suidas in Ἀλοάων... τὸ δὲ συγκόψαι πληγαῖς, ἀλοῆσαι... ἠλόησεν,... ἀντὶ τοῦ ἔτυψεν.

10. Scilicet εἰς τὰς χώρας Πυγμαίων, quibuscum felicius pugnabimus. De gruum cum Pygmæis bello annotare memini ad Philostr. Her. p. 528, ad Planudeas Metamorphoses pag. 228. Adde Banier. Dissert. de Pygmeis in Memor. Acad. Inscr. t. 5; Knoch. et ceteros interpretes ad Anton. Liber.

mentum severat triticeum. Et ille, vacua longum quassata funda, fugabat aves perculsas metu.

Quem quum intellexere funda ferientem auras, despexere deinceps ut jam non fugerent, donec non diutius egit quomodo sueverat, sed jactis lapidibus contudit plurimas.

Grues autem, agro derelicto, aliæ aliis « Fugiamus » crocitabant, « in Pygmæorum regionem. Homo iste non amplius nos « territare velle videtur; sed incipit jam et facere aliquid ».

Id habet adhortationis fabula : oportere scilicet homines qui peccant monitorum parere sermonibus, ne serius aliquando veris tententur doloribus.

c. 16; Fabric. Opusc. p. 452; Hardt. Dissertatione qua et « Ezechielem a Pygmeis liberat » (scilicet a *Gammadin*, in Vulgata *Pygmæis*, in græca conversione φύλαξι, sed jam pridem ab aliis liberatum); Pontani Theoremata de Pygmæis; Barnes. ad Eurip. Hel. 1496; Creuzer. Comm. Herod. p. 154. Rabelæsii nugas quærat qui Rabelæsium amat.

12. Πράσσειν τι ut in Theocrito 14, 70 : ποιεῖν τι δεῖ ἄς γόνυ χλωρόν. Cf. F. 20, 8; 59, 17, et Euripidis locum p. 47.

In affabulatione A, ἧκειν. Usus iotacismi permutatione, εἴκειν reposui, quod verbum sententiæ aptissimum est; usus etiam Gnomologio Georgidæ in meis Anecdotis Gr. t. 1, p. 31, qui hanc excerpsit sententiam : δεῖν ταῖς ἐκ λόγων παραινέσεσιν τοὺς πταίοντας εἴκειν, ἵνα μὴ ταῖς ἐξ ἔργων ὀψέ πότε παρατεθεῖεν ὀδύναις. Eam inveni anonymam et sic edidi; sed nuper alium Georgidæ codicem mecum communicavit Μηνᾶς vir doct., in quo legitur margini appositum nomen Βαβρίου. Poterit præferri lectio παραταθεῖεν, sed non multum interest quæ eligatur.

ΚΖʹ.

ΓΑΛΗ ΣΥΛΛΗΦΘΕΙΣΑ.

Γαλῆν δόλῳ τις συλλαβών τε καὶ δήσας,
ἔπνιγεν ὑδάτων ἐν συναγγίᾳ κοίλῃ·
τῆς δ' αὖ λεγούσης, « Ὡς κακὴν χάριν τίνεις
« ὧν ὠφέλουν θηρῶσα μῦς τε καὶ σαύρας »!
« Ἐπιμαρτυρῶ σοι », φησίν· « ἀλλὰ καὶ πάσας
« ἔπνιγες ὄρνεις, πάντα δ' οἶκον ἠρήμους,
« κρεῶν ἀνέῳγες ἄγγος· ὥστε τεθνήξῃ,
« βλάπτουσα μᾶλλον, ἤπερ ὠφελοῦσ' ἡμᾶς ».

Πρὸς τοὺς μετρίως μὲν ὠφελοῦντας, βλάπτοντας δὲ τὰ γᾶλα, εὔκαιρός ἐστιν ὁ λόγος.

Conf. Coray. Fab. 406; Knochius Fab. 4; Phædrus Fab. 1, 22.

1. Fabula Corayanæ, quæ aliam textus Babriani recensionem exhibere videtur, in fine versus habet δήσας, quod recepi; nam πνίγων in A, quod sequitur ἔπνιγεν, non tolerandum est.

2. A, συναγγίᾳ. Fabula Cor.: ἔπνιγε βάλλων ὕδατος ἐν συνεχείᾳ. Correxit Bernhardyus συναγκείᾳ, quod et ipse conjeceram, recepitque Knochius. Sed ὕδατος συνάγκεια dictum est brevius, vixque intelligi potest, quum sit ἄγκεια, teste Suida, σύνδενδρος τ κοῖλος τόπος· « convallis ». Serva spectum vocabulum, quod deriva erit ab ἄγγος, simileque notissim ναγγία, κεναγγείη. Sed præpositi capio quid possit.

3. Convertere placuit ὡς in sen mirationis. Potuissem et alio distin modo: λεγούσης ὡς, « Κακὴν..... sæpe ὅτι, ὡς, junguntur orationi ctæ, qua de re non parcus fui ad

XXVII.

MUSTELA COMPREHENSA.

Mustelam dolo prensam, et vinctam, quidam cavo in vasculo suffocabat aquæ pleno. Cui dicenti, « Quam malam pro meri- « tis refers gratiam mihi, quæ tibi utilem me præstiti, mures « venata lacertosque » ! respondit : « Ipse ego sum testis tibi. « Sed et omnes strangulabas gallinas, totamque desolabas do- « mum, ac plena carnibus aperiebas vasa. Ergo morieris, no- « cens quæ magis fuisti nobis quam utilis ».

Adversus eos qui prosunt quidem modice, at obsunt magnopere, est accommoda narratio.

stæn. p. 255. Adde Valckenarii Scholia t. 2, p. 53; Raphelium Annot. in Biblia t. 1, p. 246, t. 2, p. 8; Upton. et Schweigh. ad Epict. Dissert. 1, 2, 18; Creuzer. Melem. t. 3, p. 12. Strato 12, 214 : ἐρεῖς ὅτι, « Πλούσιός εἰμι ». Artemidorus 5, 82 : αὐτὸς δὲ λέγει ὡς, « Τὸν χαλκὸν οὐκ ἔχω, οὐδ' ὅθεν ὑμᾶς ὑποδέχομαι ». Athenæus 10, 19 : ἐπιστάσης δὲ αὐτῷ τῆς θεοῦ κατὰ τοὺς ὕπνους, καὶ εἰπούσης ὅτι, « Φιλόσοφος ὢν, ὦ Στίλπων, παραβαίνεις τὰ νόμιμα » ; Et cet.

6. Post hunc versum insertus est alius in recensione Corayanæ : Κρεῶν ἀνέῳγας ἄγγος, ὥστε τεθνήξῃ Βλάπτουσα... quod recepi scripto ἀνέῳγες cum Knochio. Malim κρεῶν τ' ἄν. At cf. F. 34, 3. Eadem formula in Fabula Schæferianæ 142 : διὰ τοῦτο γὰρ μᾶλλον τεθνήξῃ.

7. Fabula Cor. desinit in ὠφελοῦσα, fine mutilo. Niebuhrius vere divinaverat quod exhibet A, ὠφελοῦσ' ἡμᾶς.

ΚΗʹ.

ΒΟΥΣ ΚΑΙ ΦΡΥΝΟΣ.

Γέννημα φρύνου συνεπάτησε βοῦς πίνων·
ἐλθοῦσα δ' αὐτόσ' (οὐ παρῆν γάρ) ἡ μήτηρ,
παρὰ τῶν ἀδελφῶν ποῦ ποτ' ἦν ἐπεζήτει·
« Τέθνηκε, μῆτερ· ἄρτι γὰρ πρὸ τῆς ὥρης
« ἦλθεν πάχιστον τετράπουν, ὑφ' οὗ κεῖται
« χηλῇ μαλαχθέν ». Ἡ δὲ φρῦνος ἠρώτα,
φυσῶσ' ἑαυτὴν, εἰ τοιοῦτον ἦν ὄγκῳ
τὸ ζῷον. Οἱ δὲ μητρί « Παῦε, μὴ πρίου·
« θᾶσσον σεαυτήν » εἶπον, « ἐκ μέσου ῥήξεις,
« ἢ τὴν ἐκείνου ποιότητα μιμήσῃ ».

Ὅτι ἐπικίνδυνον τοῖς ἐλάττοσι παρατείνεσθαι τοῖς μείζοσι.

Conf. Coray. Fab. 420, quæ textum exhibet Babrianum; Knochius Fab. 3; Phædrus 1, 24 : et infra similis argumenti fabula 42.

2. A, αὐτόν. Recepi editum αὐτόσ'. Repertum fuit a Furia αὐτόσε in Vaticano codice.

4. A, μήτηρ... ὥρας. Scripsi μῆτερ ex edito versu, cujus mendum Corayo suboluisse non videtur : Τέθνηκε, μῆτερ, εἶπον, ἄρτι πρὸ τῆς ὥρας. Scripsi ὥρης ionice, tribuens ὥρας librario, poetæ ὥρης. Est ὥρης sine varietate Fab. 12, 4; 22, 1. Sed quum me impediat formulæ sensus πρὸ τῆς ὥρης cujus exempla non novi, suspicor legendum πρῴ τῆς ὥρης, quod lectionis sum in latinis sequutus. Dixit Herodotus 9, 101 : πρωῒ ἔτι τῆς ἡμέρης.

5. A, ἦλθε. Vaticanus : ἦλθε γὰρ πάχ., quod viros d. valde turbavit.

6. Editi, μαλαχθείς. A, μαλαχθέν. Servandum, si referatur ad γέννημα, potius ad subauditum τέκνον, τέκος, in oratione matris.

7. Quum esset in codice, φυσῶ ἐμ' αὐτὴν, apte Μηνᾶς in apographo correxit, φυσῶσ' ἑαυτήν. Malit etiam nec

XXVIII.

BOS ET RUBETA.

Prolem rubetæ concalcavit bos inter bibendum. Huc autem veniens (tunc enim non aderat) mater, a fratribus ubi tandem lateret inquirebat : « Mortuus est, o mater. Modo enim summo « mane amplissima venit bellua quadrupes, cujus ungula « jacet contritus ».

Tum interrogabat rubeta sufflans se, num amplitudine tantum esset animal.

Ast illi matri « Desine; noli te inflare. Citius te ipsam » dixerunt, « rumpes mediam, quam ejus imitaberis vastitatem ».

Quod sit imparibus periculosum decertare præstantioribus.

sine probabilitate legi τοσοῦτον pro τοιοῦτον. Est φυσῶσ' ἑαυτὴν in Vaticano, etiam τοιοῦτον, quod servavi. Simile mox nomen qualitatis, ποιότητα.

8. A, παῦε, μὴ πρίου. In edita e Vaticano fabula : παύου, μὴ ποιοῦ, μῆτερ. Est παῦε forma optima ac notissima, qua et poetæ sunt usi et prosaici auctores. Plus est difficultatis in πρίου. Mutare suadet Corayus ποιοῦ in πιοῦ a πιοῦμαι, quod synonymon esse ait τοῦ παχύνομαι. Quum reperiatur apud Hesychium πρίεται pro φυσᾶται, illa glossa, quamvis suspecta, me cohibuit ab omni mutandi tentamine, et, servata quam reperi lectione, exspectabo codicis alius auxilium, vel feliciorem conjecturam.

10 A, ποσότητα, quod metrum respuit. Vix placeret ποσσότητα, etsi sit τόσση F. 36, 8. Sed metro satisfacit lectio Vaticana ποιότητα, quam post alios recepi. Inveni in codice 2991 A Ignatii fabulam hancce : Χηλῇ βοὸς πατεῖτο βατράχου τέκος· Ὀργῇ δὲ μήτηρ εἶπεν ἧς θλάσε τέκος· Καὶ τέκνον ἄλλο φησί· κἂν ῥαγῇς ὅλη, Πρὸς οὐδὲν αὐτῷ, μῆτερ, ἐμφερὴς ἔσῃ. Aliam e Bandinii Catalogo recensionem apposuit Knochius p. 63, quam conferre poterunt quibus græca placent quoquo modo scripta.

ΚΘ'.

ΙΠΠΟΣ ΓΕΡΩΝ.

Γέρων ποθ' ἵππος εἰς ἀλητὸν ἐπράθη.
Ζευχθεὶς ὑπὸ μύλην ἑσπέρην τάλας πᾶσαν,
καὶ δὴ στενάξας, εἶπεν· « Ἐκ δρόμων οἵων
« καμπτῆρας οἵους ἀλφίτοισι γυρεύω »!
Μὴ λίαν ἐπαίρου πρὸς τὸ τῆς ἀκμῆς γαῦρον·
πολλοῖς τὸ γῆρας εἰς πόνους ἀνηλώθη.

Λ'.

ΛΙΘΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ.

Γλύψας ἐπώλει λύγδινόν τις ἑρμείην.
Τὸν δ' ἠγόραζον ἄνδρες· ὃς μὲν εἰς στήλην
(υἱὸς γὰρ αὐτῷ προσφάτως ἐτεθνήκει)·
ὁ δὲ χειροτέχνης ὡς θεὸν καθιδρύσων.

Conf. Coray. Fab. 193, p. 122, 368; Nicephorus Basilacas in Rhetoribus Walzianis t. 1, p. 266, fab. 3. Quæ Basilacæ fabula ipsissima est Aphthonii fabula 13. Sic desinit Basilicas: τύχη γὰρ θνητοῖς τὴν εἰς ἕτερα φέρειν οἶδε μεταβολήν. Reperi in codice τὴν ἐφ' ἕτερα, quæ est et Apthoniana scriptura.

1. Εἰς ἀλητὸν, scilicet πρὸς τὸ [...]θειν, ut est in collata fabula. [...] chius : ἀλητὸν, ἄλευρον. Malim [...] nomine habere simili τοῖς ἀμητὸς [...] γητός.

2. Α, τάλας πᾶσαν, sic ordinante [...] vocabula, quæ sunt inversa in c[...] πᾶσαν τάλας.

XXIX.

EQUUS SENEX.

Equus senior fuit quondam molendæ farinæ venundatus. Molæ jugatus vesperam misellus totam, atque ideo suspirans, « Cursibus » inquit, « ex qualibus quales in gyros propter « farinulas compellor » !

Ne superbias nimium præ juvenilis vigoris ferocia; multis senectus inter labores consumta fuit.

XXX.

LAPICIDA ET MERCURIUS.

Hermam ex lygdo sculptum a se quidam proponebat venui. Ac mercabantur homines, hic ut cippum faceret (filius erat enim ipsi mortuus nuperrime); ille, artifex scilicet, deum ut poneret.

3. Quæ repetitio est in οἵων οἵους placuit multum græcis scriptoribus. Exempla apposui olim ad Anecdota Græca t. 5, p. 290; nuper ad Anecdota Nova t. 1, p. 109.

4. A, καμπτῆρας.

5. A, λίην. Scripsi λίαν. Recentiores ultimam in adverbiis id genus corripiunt. Infra Fab. 41 est λίαν trochæus.

Fab. XXX. Knochius Fr. 28. Argumentum fabulæ Corayanæ 148, p. 89, 345, non est simile. Eam qui contulit Knochius, versum Suidæ tantum noverat.

1. Suidas v. Λύγδινα : ἔστι δὲ εἶδος λίθου ἡ λύγδος · et versum, auctore non nominato, recitat, cum lectione Ἑρμείαν. Notanda ac servanda forma Ἑρμείην.

[illegible] λιθουργὸς οὐκ ἐπεπράκει,
συνθέμενος αὐτῷ εἰς τὸν ὄρθρον αὖ δεῖξαι
ἐλθόντι. Ὁ δὲ λιθουργὸς εἶδεν ὑπνώσας
αὐτὸν τὸν Ἑρμῆν ἐν πύλῃς ὀνειρείῃς·
λέγοντα· « Τἀμὰ νῦν ταλαντεύῃ·
ἢ γάρ με νεκρὸν ἢ θεὸν σὺ ποιήσεις ».

ΛΑ΄.

ΓΑΛΑΙ ΚΑΙ ΜΥΕΣ.

Γαλαῖ ποτ' εἶχον καὶ μύες πρὸς ἀλλήλους
ἄσπονδον αἰεὶ πόλεμον, αἱμάτων πλήρη·
γαλαῖ δ' ἐνίκων. Οἱ μύες δὲ τῆς ἥττης
ἐδόκουν ὑπάρχειν αἰτίην σφίσιν ταύτην,
ὅτι στρατηγοὺς οὐκ ἔχοιεν ἐκδήλους,
ἀεὶ δ' ἀτάκτως ὑπομένουσι κινδύνους.

5. A, καὶ ὁ. Facere visum est crasin χὠ. Periisse versus ante sequentem videtur.

8. A, πύλαις ὀνειρείαις. Scripsi ionice; nam meminit Homeri Od. 4, 809: Ἡδὺ μάλα κνώσσουσ' ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσιν.

9. A, εἶδε. Spondæus faciendus fuit.

11. Repetitio verbi εἶδεν non est inelegans, et auctores utriusque orationis talibus libenter utuntur ἐπαναφοραῖς. Exempla poetica congessi plurima ad Hom. Il. B, 871; E, 372. Callimachus Lav. 40: Κρεῖον δ' εἰς ὄρος ᾠκίσατο, Κρεῖον ὄρος· ubi Ruhnken. bene figuram illustrat, sed de loci integritate dubitat male. Rursus 61: Ἢ 'πὶ Κορωνείας... Ἢ 'πὶ Κορωνείας... Et mox loco controverso: Ἵππω ἐπὶ κράνᾳ Ἑλικωνίδι καλὰ ῥεοίσᾳ Λῶντο· μεσαμβρινὰ δ' εἶχ' ὄρος ἀσυχία. Ἀμφότεραι λώοντο, μεσαμβριναὶ δ' ἔσαν ὧραι· Πολλὰ δ' ἀσυχία τῆνο κατεῖχεν ὄρος. Ruhnkenius, Hemsterhusius, Ernestius, L. Dindorfius distichon alterum spurium esse pronunciaverunt; Blomfieldius uncis inclusit; Brunckius id omnino sustulit. Ipse Callimachum quum ederem, a mutatione abstinui; etiam tacui, quum sit tuta silentio merces. At nuper, quum egregium Callimachi carmen prælegerem, tacere non licebat, ac dixi videri mihi et prius nec non posterius distichon esse Callimachi, et repetitioni causam fingebam hancce. Dum incedit magna

Jamque advesperascebat, et lapicida nondum invenerat emtorem.... pactus ipsis se mane proximo rursus ostensurum, si venirent.

Ast Mercurium ipsum in somniorum portis vidit lapicida dormiens; vidit dicentem : « Fata nunc mea tuis quasi lancibus « imponis; num enim me mortuum aut deum facies.... »

XXXI.

MUSTELÆ ET MURES.

Mustelæ et mures olim inter sese bellum gerebant implacabile semper plenumque cruoribus. Et mustelæ vincebant. Mures autem putabant hanc esse cladis causam suæ, quod duces non haberent conspicuos, semperque inordinatim subirent discrimina.

cum pompa Minervæ statua Inachi fluento lavanda, narrat poeta virginibus Chariclus ac Tiresiæ fabulam. Interea pompa tarde procedit, et ob pondus statuæ, et quod ipsa religionum majestas a celeritate eundi aliena est; fieri etiam stationes valde est probabile, quas inter nervorum concentus et vocum lyrica canentium audiebantur, silebatque Callimachus. Ac denuo incedentibus ministris, usus est illa ἐπαναφορᾷ, qua solutum narrationis contextum ac quasi filum resarciret. Monendis oculis, inter disticha spatium erit relinquendum deinceps, mihi si creditur.

5, 7. Suidas: λιθουργὸς, λιθογλύπτης.

10. A, ἓν. Proposuit vir d., εἰ. Quod reddidi. Sed quum locus sit mutilus, nihil facile decerni potest. Post hunc versum est in A lacuna, adscripto λείπει.

Fab. XXXI. Conf. Coray Fab. 242, p. 159, 382, 383; Knochii Fragm. 41.

1, 3. A, μῦες. Bene μύας v. 16.

2. Suidas: ἄσπονδοι ἐχθροὶ, ἀδιάλλακτοι· ἄσπειστον ἔχθραν, ἄσπονδον μῖσος.

6. A, ἀτάκτους. Scripsi ἀτάκτως. Nam subeuntur κίνδυνοι ἀτάκτως, non ἄτακτοι. Sed argumentorum simplicia non satis sunt criticis, quos dicunt, verbalibus, et ostendam ob scribendi compendia permutatos fines ους et ως. Lysias in Eratosth. § 36: ὁμολογοῦσιν ἑκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀποκτιννύναι. Inveni ἀκρίτως in Vati-

Εἵλοντο τοίνυν τοὺς γένει τε καὶ ῥώμῃ
γνώμῃ τ' ἀρίστους, εἰς μάχην τε γενναίους,
οἳ σφᾶς ἐκόσμουν, καὶ διεῖλον εἰς ἴλας
λόχους τε καὶ φάλαγγας, ὡς ἐν ἀνθρώποις.
Ἐπεὶ δ' ἐτάχθη πάντα καὶ συνηθροίσθη,
καί τις γαλῆν μῦς προὐκαλεῖτο θαρσήσας,
οἵ τε στρατηγοὶ λεπτὰ πηλίνων τειχῶν
κάρφη μετώποις ἁρμόσαντες ἀγρεῖα,
ἡγοῦντο, παντὸς ἐκφανέστατοι πλήθους.
Πάλιν δὲ φύζα τοὺς μύας κατειλήφει.
Ἄλλοι μὲν οὖν σωθέντες ἦσαν ἐν τρώγλαις·
τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰστρέχοντας οὐκ εἴα
τὰ περισσὰ κάρφη τῆς ὀπῆς ἔσω δύνειν,
μόνοι θ' ἑάλωσαν αὐτόθι τῶν μυχῶν πρόσθεν.
Νίκη δ' ἐπ' αὐτοῖς καὶ τρόπαιον εἱστήκει,
γαλῆς ἑκάστης μῦν στρατηγὸν ἑλκούσης.
Λέγει δ' ὁ μῦθος· « Εἰς τὸ ζῆν ἀκινδύνως
« τῆς λαμπρότητος εὐτέλεια βελτίων ».

[illegible], quod [illegible] et [illegible]. Utraque lectio proba est, adeatque aliis [illegible] : § 82 : [illegible] § 83 : [illegible] ex varietate [illegible] est Iso[illegible] § 67 : [illegible] adverbio Philo De [illegible] § 14 : [illegible] Legat. § 32 : [illegible]. Athe[illegible]. Libanius [illegible]. Rehdiger e [illegible] § 16, 27 : Ἀγησίλαος [illegible]

ιόντας νύκτωρ. Basilius Hom. p. 347 : οἱ μὲν κατηγορούμενοι κ[illegible] κάζονται ἀκρίτως. Lysias in Diogit. τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτίμως ἐ[illegible] οἰκίας ἐκβαλών... Ibi ἀτίμους est in c[illegible] bus apud Grossum duobus. Jam po[illegible] homines ἀκρίτως condemnari et ἀκ[illegible] ἀτίμως et ἄτιμοι ejici ; subiri non qu[illegible] ἄτακτοι κίνδυνοι, queunt ἀτάκτως.

9. Suidas : κοσμεῖ, διατάττει. Ἰ[illegible] ἴλας, ἀγέλας ἢ τάξεις... ἴλη... τάξις ὁ[illegible] ἱππικοῦ.

10. Suidas : λόγος, σύστημα ἐξ ἀν[illegible] ὀκτώ... et ex pluribus etiam. Habet [illegible]das duos hosce versus in Φρήτρα[illegible] συγγένεια, quos male critici ad Fab[illegible] retulerunt : Οἱ σφᾶς ἐκόσμουν καὶ δι[illegible] ἐς φρήτρας, Λόχους τε καὶ φάλαγ[illegible]

Elegerunt igitur genere et robore prudentiaque insignissimos, et generosi spiritus bellatores, qui ipsos per ordines disposuerunt, et in agmina turmasque separarunt, et cohortes phalangesque, ut mos est inter homines.

Ergo postquam fuere cuncta disposita cunctique adunati, et duces, minutas ex cœnosis avulsas maceriis illigantes frontibus paleas male inutiles, præibant ante omnem eminentiores multitudinem, jam mustelarnm quamdam quidam murium forti confisus pectore provocabat. At rursus trepidus mures invasit pavor.

Ceteri quidem in cava salvi irrepserunt; duces vero superfluæ illæ stipulæ intus non sinebant penetrare foraminis, atque soli hic loci capti sunt, hærentes in portis. De iis reportata victoria fuit erectumque tropæum, unaquaque ducem mustela murem trahente.

Hoc monet fabula : « Ad vitam tuto transigendum fortuna- « rum claritudine melius conducit humilitas ».

ὥσπερ ἀνθρώπους. Et hic sunt duplicis recensionis reliquiæ.

12. Videtur meliorem fore ordinem sententiarum, si versus hic Καί τις γαλῆν... post versum decimum quintum transponeretur. Et in latinis transposui.

13. Sunt τείχη propugnacula quæ sibi struxerant mures. Vel legendum τοίχων, et erunt τοῖχοι muri quibus agri clauduntur, maceriæ luteæ.

16. Suidas : φύζα· δειλία, φυγή. A, κατειλήφεν, fortuito, ut videtur, calami ductu, pro κατειλήφει, quod rescripsi. Valde placuit Babrio id tempus. Vide Fab. 13, n. 2. Vel est vitium in accentu, et legendum κατείληφεν.

17. Suidas : τρώγλη, ἡ ὀπή. Et versum apposuit, auctore non nominato.

20. A, μόνοι θ' ἑάλωσαν αὐτόθι μυχῶν πρόσθεν. Scriptura corrupta est, sententia tamen integra. Aristophanes secundam in ἑάλω produxit, qui sic clauserit versum anapæsticum : Νάξος ἑάλω. Nunc erit ἑάλωσαν pæon tertius, eritque anapæstus secundæ sedis, quod licentiæ sumsit poeta nonnusquam. Sed et sequentia claudicant. Non potest αὐτόθι locum tenere, ni τῶν addatur, et pes quartus fiet anapæstus, qui per se valde incertus, omnino hic rejiciendus est post ἑάλωσαν secundæ sedis. Sanavi metrum quodammodo scripto ἑάλοσαν et addito τῶν. Placeret multum αὐτόθεν μυχ., « illico, confestim ».

23. Est τὸ ζῆν spondæus. Idem mendum F. 14, 5, ubi n.

ΛΒ΄.

ΓΑΛΗ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗ.

Γαλῆ ποτ' ἀνδρὸς εὐπρεποῦς ἐρασθείση
δίδωσι σεμνὴ Κύπρις, ἡ Πόθων μήτηρ,
μορφὴν ἀμεῖψαι καὶ λαβεῖν γυναικείην
καλῆς γυναικὸς, ἧς τις οὐκ ἔχων ἦρα·
ἰδὼν δ' ἐκεῖνος (ἐν μέρει γὰρ ἡλώκει)
γαμεῖν ἔμελλεν. Ἡρμένου δὲ τοῦ δείπνου,
παρέδραμεν μῦς. Ἡ δὲ τῆς βαθυστρώτου
καταβᾶσα κλίνης ἐπεδίωκεν ἡ νύμφη·

Conf. Coray. Fab. 169, p. 103, 155; Milleriana p. 257; Knochius Fragm 8; Gregorius Naz. Tollii p. 62, v. 701.

1. Julianus Ep. 57, p. 113 : τὸν μῦθον ἀκήκοας τοῦ Βαβρίου · « Γαλῆ ποτ' ἀνδρὸς εὐπρεποῦς ἐρασθεῖσα »· τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τοῦ βιβλίου μάνθανε. Revocanda verba τοῦ Βαβρίου nuper addita sine idonea auctoritate, cum nota nec ea bona qua confunduntur Babrius et Gabrias. Nec lectorem conturbet Julianea lectio γαλῆ ἐρασθεῖσα. Lapsus est memoriae. Adde [illegible] in Miscell. Matthiae t. 1, p. 11.

4. Fortasse, ἧς τίς οὐκ ἔχων ἦρα; « quam quis non ardebat »? sumto ἔχων ut in formula παίζεις ἔχων, memorata Gregorio Cor. Dial. Att. § 75, ubi vide interpretes. Plato Gorgias § 100 : φλυαρεῖς ἔχων · ibi Thurot. p. 261, et Heindorf, quem vide et ad § 113, addito Astio ad Plat. Phaedr. c. 12; et c. Photius Epist. 208, p. 305 : ἐννοήσας τὸ « ἔνιοί τινες » καὶ τὸ « σφᾶς αὐτούς » καὶ τὸ « ἀπῆλθεν ἔχων », ἃ τοῖς ἑλληνικοῖς πλεονάζει γράμμασι. Postulat vir doct. ad Viger. p. 777 unde phrasin ἀπῆλθεν ἔχων sumsisset Ruhnkenius ad Tim. p. 258, et negat quoque posse ἀπῆλθεν ἔχων dici pro simplici ἀπῆλθε. Idoneum nunc habet auctorem Photium, quem respiciebat, opinor, professor batavus.

5. Suidas : ἐν τῷ μέρει, ἀντὶ τοῦ κατά τι μέρος διαδεχόμενος ἕτερος τὸν ἕτερον· καὶ αὖθις· « Ἰδὼν κἀκεῖνος (ἐν μέρει γὰ ἡλώκει) Γαμεῖν ἔμελλεν ». Nec auctore nominat. Veram lectionem, quam c dex novus suppeditat, divinaverat Tı pius Emend. t. 1, p. 178. Alii criti aliter.

6. A, ἡρμένου. Scripsi ἡρμένου. S das : αἴρειν... τράπεζαν παρατιθέναι · ρειν, καὶ τὸ προσφέρειν δηλοῖ... αἰρόμ φερόμενος.

7. A, παρέδραμε. Scripsi παρέδρ: Paeon secundus hic non convenit.

XXXII.

MUSTELA ET VENUS.

Olim mustelæ, pulchrum quæ amabat virum, Cypris augusta dedit, Cupidinum mater, formam mutare et fœmineam assumere, fœminæque venustæ, quam qui non habebat ardebat. Conspectam vir ille (nam captus est qui ceperat) uxorem ducere destinabat.

Mensa autem posita, mus prætercurrit, quem alte strato

pæon quintam Severi Sancti stropham corrumpit : « Nunc lapsa penitus spes opis et meæ ». Propono : « Nunc lapsa heu! penitus spes opis est meæ »; vel, « Nunc lapsa est penitus spes opis heu! meæ ». Eadem syllaba poterit implere numerum versiculi in *carmine populari*, cujus hanc stropham reperi laudatam a Magninio viro doct., qui de Sylloge Dumerilliana retulit nuper in Diario Eruditorum : « Mortui jacent sacerdotes Domini, Nec erat membra qui sepulcro conderet; Post terga vincti captivantur alii, Servituri ». Quartus versus est brevior; nam in ceteris strophis quinis constat syllabis. Legerim : « Heu! servituri ». Tres primi versus constant syllabis duodecim cum accentu antepenultimo extremi vocabuli. Inde manifestum inest vitium huic strophæ: « Illa quis luctus esse die potuit, Quum inde flammæ, hinc sævirent gladii, Et ætati teneræ nec sexui Parceret hostis. Deest versui tertio syllaba. Legerim : « neque sexui ». Aliud est mendum in alia stropha : « Hoc autem scelus peractum, quod descripsi rhythmice, Angelbertus ego vidi, pugnansque cum aliis, Solus de multis remansi prima fontis acie ». Bene intellexit Magninius legendum esse « frontis ». Constant versus isti syllabis quindecim, cum cæsura post octavam et accentu penultimo prioris hemistichii, posterioris antepenultimo. Simile metrum tractans ad Anecdota Nova t. 1, p. 405, non animadverteram esse similes hemistichiorum tonos.

7. Suidas : βαθύστρωτος κοίτη · « τὸν δὲ τῆς βαθυστρώτου Καταβᾶσα κοίτης ἐπεδίωκεν ἡ νύμφη » · ἀντὶ τοῦ πολυτελοῦς. Nec addit auctoris nomen. Valde placet Suidæ varians lectio τὸν δέ.

8. Νύμφη) Nazianzenus : Νύμφη μὲν ἦν, γαλῆ δέ. Præcessit versus mendosus: Γαλῆν καθίζει μῦθος εἴσω παστάδος ·

ΚΘ′.

ΙΠΠΟΣ ΓΕΡΩΝ.

Γέρων ποθ' ἵππος εἰς ἀλητὸν ἐπράθη.
Ζευχθεὶς ὑπὸ μύλην ἑσπέρην τάλας πᾶσαν,
καὶ δὴ στενάξας, εἶπεν· « Ἐκ δρόμων οἵων
« καμπτῆρας οἵους ἀλφίτοισι γυρεύω »!
Μὴ λίαν ἐπαίρου πρὸς τὸ τῆς ἀκμῆς γαῦρον·
πολλοῖς τὸ γῆρας εἰς πόνους ἀνηλώθη.

Λ′.

ΛΙΘΟΥΡΓΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ.

Γλύψας ἐπώλει λύγδινόν τις ἑρμείην.
Τὸν δ' ἠγόραζον ἄνδρες· ὃς μὲν εἰς στήλην
(υἱὸς γὰρ αὐτῷ προσφάτως ἐτεθνήκει)·
ὁ δὲ χειροτέχνης ὡς θεὸν καθιδρύσων.

Conf. Coray. Fab. 193, p. 122, 368; Nicephorus Basilacas in Rhetoribus Walzianis t. 1, p. 266, fab. 3. Quæ Basilacæ fabula ipsissima est Aphthonii fabula 13. Sic desinit Basilicas : τύχη γὰρ θνητοῖς τὴν εἰς ἕτερα φέρειν οἶδε μεταβολήν. Reperi in codice τὴν ἐφ' ἕτερα, quæ est et Apthoniana scriptura.

1. Εἰς ἀλητὸν, scilicet πρὸς τὸ ἀλήθειν, ut est in collata fabula. Hesychius : ἀλητὸν, ἄλευρον. Malim pro nomine habere simili τοῖς ἀμητὸς, τρυγητός.

2. Α, τάλας πᾶσαν, sic ordinante Μηνᾶ vocabula, quæ sunt inversa in codice, πᾶσαν τάλας.

XXIX.

EQUUS SENEX.

Equus senior fuit quondam molendæ farinæ venundatus. Molæ jugatus vesperam misellus totam, atque ideo suspirans, « Cursibus » inquit, « ex qualibus quales in gyros propter « farinulas compellor » !

Ne superbias nimium præ juvenilis vigoris ferocia; multis senectus inter labores consumta fuit.

XXX.

LAPICIDA ET MERCURIUS.

Hermam ex lygdo sculptum a se quidam proponebat venui. Ac mercabantur homines, hic ut cippum faceret (filius erat enim ipsi mortuus nuperrime); ille, artifex scilicet, deum ut poneret.

3. Quæ repetitio est in οἵων οἵους placuit multum græcis scriptoribus. Exempla apposui olim ad Anecdota Græca t. 5, p. 290; nuper ad Anecdota Nova t. 1, p. 109.

4. A, καμπτῆρας.

5. A, λίην. Scripsi λίαν. Recentiores ultimam in adverbiis id genus corripiunt. Infra Fab. 41 est λίαν trochæus.

Fab. XXX. Knochius Fr. 28. Argumentum fabulæ Corayanæ 148, p. 89, 345, non est simile. Eam qui contulit Knochius, versum Suidæ tantum noverat.

1. Suidas v. Λύγδινα : ἔστι δὲ εἶδος λίθου ἡ λύγδος · et versum, auctore non nominato, recitat, cum lectione Ἑρμείαν. Notanda ac servanda forma Ἑρμείην.

Ἦν δ' ὀψέ· χὠ λιθουργὸς οὐκ ἐπεπράκει,
συνθέμενος αὐτοῖς εἰς τὸν ὄρθρον αὖ δεῖξαι
ἐλθοῦσιν. Ὁ δὲ λιθουργὸς εἶδεν ὑπνώσας
αὐτὸν τὸν Ἑρμῆν ἐν πύλῃς ὀνειρείῃς·
εἶδεν λέγοντα· « Τἀμὰ νῦν ταλαντεύῃ·
« ἓν γάρ με νεκρὸν ἢ θεὸν σὺ ποιήσεις ».

ΛΑ'.

ΓΑΛΑΙ ΚΑΙ ΜΥΕΣ.

Γαλαῖ ποτ' εἶχον καὶ μύες πρὸς ἀλλήλους
ἄσπονδον αἰεὶ πόλεμον, αἱμάτων πλήρη·
γαλαῖ δ' ἐνίκων. Οἱ μύες δὲ τῆς ἥττης
ἐδόκουν ὑπάρχειν αἰτίην σφίσιν ταύτην,
ὅτι στρατηγοὺς οὐκ ἔχοιεν ἐκδήλους,
ἀεὶ δ' ἀτάκτως ὑπομένουσι κινδύνους.

5. A, καὶ ὁ. Facere visum est crasin χὠ. Periisse versus ante sequentem videtur.

8. A, πύλαις ὀνειρείαις. Scripsi ionice; nam meminit Homeri Od. 4, 809: Ἡδὺ μάλα κνώσσουσ' ἐν ὀνειρείῃσι πύλῃσιν.

9. A, εἶδε. Spondæus faciendus fuit.

11. Repetitio verbi εἶδεν non est inelegans, et auctores utriusque orationis talibus libenter utuntur ἐπαναφοραῖς. Exempla poetica congessi plurima ad Hom. Il. B, 871; E, 372. Callimachus Lav. 40: Κρεῖον δ' εἰς ὅρος ᾠκίσατο, Κρεῖον ὅρος· ubi Ruhnken. bene figuram illustrat, sed de loci integritate dubitat male. Rursus 61: Ἡ 'πὶ Κορωνείας... Ἡ 'πὶ Κορωνείας... Et mox loco controverso: Ἵππω ἐπὶ κράνᾳ Ἑλικωνίδι καλὰ ῥεοίσᾳ λῶντο· μεσαμβρινὰ δ' εἶχ' ὅρος ἀσυχία. Ἀμφότεραι λώοντο, μεσαμβριναὶ δ' ἔσαν ὧραι· Πολλὰ δ' ἀσυχία τῆνο κατεῖχεν ὅρος. Ruhnkenius, Hemsterhusius, Ernestius, L. Dindorfius distichon alterum spurium esse pronunciaverunt; Blomfieldius uncis inclusit; Brunckius id omnino sustulit. Ipse Callimachum quum ederem, a mutatione abstinui; etiam tacui, quum sit tuta silentio merces. At nuper, quum egregium Callimachi carmen prælegerem, tacere non licebat, ac dixi videri mihi et prius nec non posterius distichon esse Callimachi, et repetitioni causam fingebam hancce. Dum incedit magna

Jamque advesperascebat, et lapicida nondum invenerat emtorem.... pactus ipsis se mane proximo rursus ostensurum, si venirent.

Ast Mercurium ipsum in somniorum portis vidit lapicida dormiens; vidit dicentem : « Fata nunc mea tuis quasi lancibus « imponis; num enim me mortuum aut deum facies.... »

XXXI.

MUSTELÆ ET MURES.

Mustelæ et mures olim inter sese bellum gerebant implacabile semper plenumque cruoribus. Et mustelæ vincebant. Mures autem putabant hanc esse cladis causam suæ, quod duces non haberent conspicuos, semperque inordinatim subirent discrimina.

cum pompa Minervæ statua Inachi fluento lavanda, narrat poeta virginibus Chariclus ac Tiresiæ fabulam. Interea pompa tarde procedit, et ob pondus statuæ, et quod ipsa religionum majestas a celeritate eundi aliena est; fieri etiam stationes valde est probabile, quas inter nervorum concentus et vocum lyrica canentium audiebantur, silebatque Callimachus. Ac denuo incedentibus ministris, usus est illa ἐπαναφορᾷ, qua solutum narrationis contextum ac quasi filum resarciret. Monendis oculis, inter disticha spatium erit relinquendum deinceps, mihi si creditur.

5, 7. Suidas: λιθουργὸς, λιθογλύπτης.

10. A, ἕν. Proposuit vir d., εἰ. Quod reddidi. Sed quum locus sit mutilus, nihil facile decerni potest. Post hunc versum est in A lacuna, adscripto λείπει.

Fab. XXXI. Conf. Coray Fab. 242, p. 159, 382, 383; Knochii Fragm. 41.

1, 3. A, μῦες. Bene μύας v. 16.

2. Suidas: ἄσπονδοι ἐχθροί, ἀδιάλλακτοι· ἄσπειστον ἔχθραν, ἄσπονδον μῖσος.

6. A, ἀτάκτους. Scripsi ἀτάκτως. Nam subeuntur κίνδυνοι ἀτάκτως, non ἄτακτοι. Sed argumentorum simplicia non satis sunt criticis, quos dicunt, verbalibus, et ostendam ob scribendi compendia permutatos fines ους et ως. Lysias in Eratosth. § 36 : ὁμολογοῦσιν ἑκόντες πολλοὺς τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀποκτιννύναι. Inveni ἀκρίτως in Vati-

Εἵλοντο τοίνυν τοὺς γένει τε καὶ ῥώμῃ
γνώμῃ τ' ἀρίστους, εἰς μάχην τε γενναίους,
οἳ σφᾶς ἐκόσμουν, καὶ διεῖλον εἰς ἴλας
λόχους τε καὶ φάλαγγας, ὡς ἐν ἀνθρώποις.
Ἐπεὶ δ' ἐτάχθη πάντα καὶ συνηθροίσθη,
καί τις γαλῆν μῦς προὐκαλεῖτο θαρσήσας,
οἵ τε στρατηγοὶ λεπτὰ πηλίνων τειχῶν
κάρφη μετώποις ἁρμόσαντες ἀχρεῖα,
ἡγοῦντο, παντὸς ἐκφανέστατοι πλήθους.
Πάλιν δὲ φύζα τοὺς μύας κατειλήφει.
Ἄλλοι μὲν οὖν σωθέντες ἦσαν ἐν τρώγλαις·
τοὺς δὲ στρατηγοὺς εἰστρέχοντας οὐκ εἴα
τὰ περισσὰ κάρφη τῆς ὀπῆς ἔσω δύνειν,
μόνοι θ' ἑάλωσαν αὐτόθι τῶν μυχῶν πρόσθεν.
Νίκη δ' ἐπ' αὐτοῖς καὶ τρόπαιον εἱστήκει,
γαλῆς ἑκάστης μῦν στρατηγὸν ἑλκούσης.
Λέγει δ' ὁ μῦθος· « Εἰς τὸ ζῆν ἀκινδύνως
« τῆς λαμπρότητος εὐτέλεια βελτίων ».

cano 88, quod tenet et Coislinianus. Utraque lectio proba est, adestque aliis Lysiæ locis : § 82 : τοὺς οὐδὲν ἀδικοῦντας ἀκρίτως ἀπέκτειναν· § 83 : πατέρας καὶ υἱεῖς καὶ ἀδελφοὺς ἀκρίτως ἀπέκτειναν. Qua in sententia ἀκρίτους ex varietate sumsit vir doct. Adjectivo usus est Isocrates Areop. § 67 : χιλίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν· adverbio Philo De Josepho § 10 : ἀκρίτως κατέγνω τοῦ μηδὲν ἠδικηκότος· rursus Legat. § 32 : ἀκρίτους καταγνωσθῆναι χαλεπόν. Athenæus 5, 52 : ἀκρίτους ἀπώλλυε. Libanius t. 3, p. 67 : τῶν τὸ Σωκράτους μέρος οὐκ ἀπολωλότων ἀκρίτων· sic Reiskius e codice, quum scriptum olim esset ἀκρίτως. Ælianus H. V. 14, 27 : Ἀγησίλαος συνεβούλευσεν ἀκρίτως ἀποκτείνειν τοὺς συνιόντας νύκτωρ. Basilius Hom. Mor. p. 347 : οἱ μὲν κατηγορούμενοι καταδικάζονται ἀκρίτως. Lysias in Diogit. § 17 : τοὺς δ' ἐμοὺς ἀδικεῖς, οὓς ἀτίμως ἐκ τῆς οἰκίας ἐκβαλών... Ibi ἀτίμους est in codicibus apud Grossum duobus. Jam possunt homines ἀκρίτως condemnari et ἄκριτοι, ἀτίμως et ἄτιμοι ejici ; subiri non queunt ἄτακτοι κίνδυνοι, queunt ἀτάκτως.

9. Suidas : κοσμεῖ, διατάττει. Idem : ἰλάς, ἀγέλας ἢ τάξεις... ἴλη... τάξις ὄχλου ἱππικοῦ.

10. Suidas : λόχος, σύστημα ἐξ ἀνδρῶν ὀκτώ... et ex pluribus etiam. Habet Suidas duos hosce versus in Φρήτρα, ἡ συγγένεια, quos male critici ad Fab. 85 retulerunt : Οἳ σφᾶς ἐκόσμουν καὶ διεῖλον ἐς φρήτρας, Λόχους τε καὶ φάλαγγας,

Elegerunt igitur genere et robore prudentiaque insignissimos, et generosi spiritus bellatores, qui ipsos per ordines disposuerunt, et in agmina turmasque separarunt, et cohortes phalangesque, ut mos est inter homines.

Ergo postquam fuere cuncta disposita cunctique adunati, et duces, minutas ex cœnosis avulsas maceriis illigantes frontibus paleas male inutiles, præibant ante omnem eminentiores multitudinem, jam mustelarnm quamdam quidam murium forti confisus pectore provocabat. At rursus trepidus mures invasit pavor.

Ceteri quidem in cava salvi irrepserunt; duces vero superfluæ illæ stipulæ intus non sinebant penetrare foraminis, atque soli hic loci capti sunt, hærentes in portis. De iis reportata victoria fuit erectumque tropæum, unaquaque ducem mustela murem trahente.

Hoc monet fabula : « Ad vitam tuto transigendum fortuna« rum claritudine melius conducit humilitas ».

ὥσπερ ἀνθρώπους. Et hic sunt duplicis recensionis reliquiæ.

12. Videtur meliorem fore ordinem sententiarum, si versus hic Καί τις γαλῆν... post versum decimum quintum transponeretur. Et in latinis transposui.

13. Sunt τείχη propugnacula quæ sibi struxerant mures. Vel legendum τοίχων, et erunt τοῖχοι muri quibus agri clauduntur, maceriæ luteæ.

16. Suidas : φύζα· δειλία, φυγή. A, κατειλήφεν, fortuito, ut videtur, calami ductu, pro κατειλήφει, quod rescripsi. Valde placuit Babrio id tempus. Vide Fab. 13, n. 2. Vel est vitium in accentu, et legendum κατείληφεν.

17. Suidas : τρώγλη, ἡ ὀπή. Et versum apposuit, auctore non nominato.

20. A, μόνοι θ' ἑάλωσαν αὐτόθι μυχῶν πρόσθεν. Scriptura corrupta est, sententia tamen integra. Aristophanes secundam in ἑάλω produxit, qui sic clauserit versum anapæsticum : Νάξος ἑάλω. Nunc erit ἑάλωσαν pæon tertius, eritque anapæstus secundæ sedis, quod licentiæ sumsit poeta nonnusquam. Sed et sequentia claudicant. Non potest αὐτόθι locum tenere, ni τῶν addatur, et pes quartus fiet anapæstus, qui per se valde incertus, omnino hic rejiciendus est post ἑάλωσαν secundæ sedis. Sanavi metrum quodammodo scripto ἑάλοσαν et addito τῶν. Placeret multum αὐτόθεν μυχ., « illico, confestim ».

23. Est τὸ ζῆν spondæus. Idem mendum F. 14, 5, ubi n.

ΛΒ'.

ΓΑΛΗ ΚΑΙ ΑΦΡΟΔΙΤΗ.

Γαλῆ ποτ' ἀνδρὸς εὐπρεποῦς ἐρασθείσῃ
δίδωσι σεμνὴ Κύπρις, ἡ Πόθων μήτηρ,
μορφὴν ἀμεῖψαι καὶ λαβεῖν γυναικείην
καλῆς γυναικὸς, ἧς τις οὐκ ἔχων ἤρα·
ἰδὼν δ' ἐκεῖνος (ἐν μέρει γὰρ ἡλώκει)
γαμεῖν ἔμελλεν. Ἡρμένου δὲ τοῦ δείπνου,
παρέδραμεν μῦς. Ἡ δὲ τῆς βαθυστρώτου
καταβᾶσα κλίνης ἐπεδίωκεν ἡ νύμφη·

Conf. Coray. Fab. 169, p. 103, 155; Milleriana p. 257; Knochius Fragm 8; Gregorius Naz. Tollii p. 62, v. 701.

1. Julianus Ep. 57, p. 113 : τὸν μῦθον ἀκήκοας τοῦ Βαβρίου· « Γαλῆ ποτ' ἀνδρὸς εὐπρεποῦς ἐρασθεῖσα »· τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τοῦ βιβλίου μάνθανε. Resecanda verba τοῦ Βαβρίου nuper addita sine idonea auctoritate, cum nota nec ea bona qua confunduntur Babrius et Gabrias. Nec lectorem conturbet Julianea lectio γαλῆ ἐρασθεῖσα. Lapsus est memoriæ. Adde Huschkium in Miscell. Matthiæ t. 1, p. 11.

4. Forsan, ἧς τίς οὐκ ἔχων ἤρα; « quam quis non ardebat »? sumto ἔχων ut in formula παίζεις ἔχων, memorata Gregorio Cor. Dial. Att. § 75, ubi vide interpretes. Plato Gorgias § 100 : φλυαρεῖς ἔχων· ibi Thurot. p. 261, et Heindorf., quem vide et ad § 113, addito Astio ad Plat. Phædr. c. 12; et c. Photius Epist. 208, p. 305 : ἐννοήσας τὸ « ἔνιοί τινες » καὶ τὸ « σφᾶς αὐτούς » καὶ τὸ « ἀπῆλθεν ἔχων », ἃ τοῖς ἑλληνικοῖς πλεονάζει γράμμασι. Postulat vir doct. ad Viger. p. 777 unde phrasin ἀπῆλθεν ἔχων sumsisset Ruhnkenius ad Tim. p. 258, et negat quoque posse ἀπῆλθεν ἔχων dici pro simplici ἀπῆλθε. Idoneum nunc habet auctorem Photium, quem respiciebat, opinor, professor batavus.

5. Suidas : ἐν τῷ μέρει, ἀντὶ τοῦ κατά τι μέρος διαδεχόμενος ἕτερος τὸν ἕτερον· καὶ αὖθις· « Ἰδὼν κἀκεῖνος (ἐν μέρει γὰρ ἡλώκει) Γαμεῖν ἔμελλεν ». Nec auctorem nominat. Veram lectionem, quam codex novus suppeditat, divinaverat Tupius Emend. t. 1, p. 178. Alii critici aliter.

6. A, ἡρμένου. Scripsi ἠρμένου. Suidas : αἴρειν... τράπεζαν παρατιθέναι· αἴρειν, καὶ τὸ προσφέρειν δηλοῖ... αἰρόμενος, φερόμενος.

7. A, παρέδραμε. Scripsi παρέδραμεν. Pæon secundus hic non convenit. Alius

XXXII.

MUSTELA ET VENUS.

Olim mustelæ, pulchrum quæ amabat virum, Cypris augusta dedit, Cupidinum mater, formam mutare et fœmineam assumere, fœminæque venustæ, quam qui non habebat ardebat. Conspectam vir ille (nam captus est qui ceperat) uxorem ducere destinabat.

Mensa autem posita, mus prætercurrit, quem alte strato

pæon quintam Severi Sancti stropham corrumpit : « Nunc lapsa penitus spes opis est meæ ». Propono : « Nunc lapsa heu! penitus spes opis est meæ »; vel, « Nunc lapsa est penitus spes opis heu! meæ ». Eadem syllaba poterit implere numerum versiculi in *carmine populari*, cujus hanc stropham reperi laudatam a Magninio viro doct., qui de Sylloge Dumerilliana retulit nuper in Diario Eruditorum : « Mortui jacent sacerdotes Domini, Nec erat membra qui sepulcro conderet; Post terga vincti captivantur alii, Servituri ». Quartus versus est brevior; nam in ceteris strophis quinis constat syllabis. Legerim : « Heu! servituri ». Tres primi versus constant syllabis duodecim cum accentu antepenultimo extremi vocabuli. Inde manifestum inest vitium huic strophæ: « Illa quis luctus esse die potuit, Quum inde flammæ, hinc sævirent gladii, Et ætati teneræ nec sexui Parceret hostis. Deest versui tertio syllaba. Legerim : « neque sexui ». Aliud est mendum in alia stropha : « Hoc autem scelus peractum, quod descripsi rhythmice, Angelbertus ego vidi, pugnansque cum aliis, Solus de multis remansi prima fontis acie ». Bene intellexit Magninius legendum esse « frontis ». Constant versus isti syllabis quindecim, cum cæsura post octavam et accentu penultimo prioris hemistichii, posterioris antepenultimo. Simile metrum tractans ad Anecdota Nova t. 1, p. 405, non animadverteram esse similes hemistichiorum tonos.

7. Suidas : βαθύστρωτος κοίτη· « τὸν δὲ τῆς βαθυστρώτου Καταβᾶσα κοίτης ἐπεδίωκεν ἡ νύμφη »· ἀντὶ τοῦ πολυτελοῦς. Nec addit auctoris nomen. Valde placet Suidæ varians lectio τὸν δέ.

8. Νύμφη) Nazianzenus : Νύμφη μὲν ἦν, γαλῆ δέ. Præcessit versus mendosus: Γαλῆν καθίζει μῦθος εἴσω παστάδος·

γάμου δὲ δαιτὴ λέλυτο. Καὶ καλῶς παίξας
Ἔρως ἀπῆλθε. Τῇ φύσει γὰρ ἡττήθη.

Πρὸς τοὺς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων ὁρᾷν ὡς ἔχει μὴ βουλομένους, τῇ δὲ τούτων φαντασίᾳ πλανωμένους ἔλεγχον ὁ μῦθος ἔχει.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Δ.

ΛΓ΄.

ΓΕΩΡΓΟΣ ΚΑΙ ΨΑΡΕΣ.

Δυσμαὶ μὲν ἦσαν Πλειάδων, σπόρου δ' ὥρη·
καί τις γεωργὸς πυρὸν εἰς νειὸν ῥίψας,
ἐφύλασσεν ἑστώς. Καὶ γὰρ ἄκριτον πλήθει
μέλαν κολοιῶν ἔθνος ἦλθε δυσφώνων,
ψᾶρές τ' ὄλεθρος σπερμάτων ἀρουραίων.
Τῷ δ' ἠκολούθει σφενδόνην ἔχων κοίλην
παιδίσκος. Οἱ δὲ ψᾶρες ἐκ συνηθείης
ἤκουον εἰ τὴν σφενδόνην πότ' ᾐτήκει,
καὶ πρὶν λαβεῖν ἔφευγον. Εὗρε δὴ τέχνην

Νύμφη γὰρ εἶχε, νυμφικῶς ἐσταλμένη. Propono ν. γὰρ εἶκε, vel νύμφη γ. ἔσκε.

9. A, γάμου δὲ δαιτὶ δέδυτο. In quibus quis sensus sit non video. Scripsi probabilissime : γάμου δὲ δαιτὴ λέλυτο. Suidas : δαιτὴ ἐπ' εὐθείας διὰ τοῦ η, ἡ εὐωχία. De accentu cum Suida non convenit Arcadio. Sed potuit Babrius δαιτὴ pronunciare; illumque forsan respexit Suidas, qui ejus fabulas assidue versabat.

10. A, τῷ φύσει. Correxerat τῇ vir d. anonymus.

Fab. XXXIII. Cf. Coray. F. 418, in qua plurimi insunt choliambici, quos circa plerumque lusit operam vir optimus.

descendens lecto sponsa persequuta fuit; sicque solutum est nuptiale convivium. Ac belle quum risisset, Amor abiit.

Natura enim mulier victa fuit.

Eos qui rerum naturam quo habeat modo cernere nolunt, sed earum speciosa imagine decipi se patiuntur, redarguit fabula.

XXXIII.

AGRICOLA ET STURNI.

Pleiadum aderat occasus tempusque sementis; et agricola quidam, tritico in sulcos jacto, id custodiens stabat. Numero quippe carens advolavit nigra graculorum natio rauca sonantium, sturnique seminum calamitas cerealium.

Huic comes erat fundam manu tenens cavam puerulus.

Auscultabant autem sturni an, ut solebat, fundam forte petiisset, et, priusquam manu cepisset, aufugiebant. Ideo

1. « Occidunt Pleiades autumnali tempore » (Servio monente ad Virg. G. 4, 232), quod est arationi et sementibus adcommodum. Hesiodus E. v. 381 : Πληϊάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομενάων Ἄρχεσθ' ἀμητοῦ, ἀρότοιο δὲ δυσσομενάων. Vide Stanl. ad Agam. 835.

2. Suidas : νειὸς, ἡ νενεασμένη γῆ.

5. A, ψάρες. Sed ψᾶρες bene v. 15. Junxit Homerus κολοιούς τε ψῆράς τε, Il. 16, 583.

8 A, ἠτήκει. Proposuit scribere vir d., ἠχήκει. Corayana, ποτ' ἰθύνει. Scripsi ᾐτήκει.

9. Adscripsit Μηνᾶς corrigendum βαλεῖν. Hoc etiam exhibet fabula Corayana. Servavi λαβεῖν quod loco apprime convenit.

ὁ γεωργὸς ἄλλην· τόν τε παῖδα φωνήσας
ἐδίδασκεν· « Ὦ παῖ· χρὴ γὰρ ὀρνέων ἡμᾶς
« σοφὸν δολῶσαι φῦλον. Ἡνίκ' ἂν τοίνυν
« ἔλθωσιν, ἐγὼ μέν » εἶπεν, « ἄρτον αἰτήσω·
« σὺ δ' οὐ τὸν ἄρτον, σφενδόνην δέ μοι δώσεις ».
Οἱ ψᾶρες ἦλθον, κἀνέμοντο τὴν χώρην.
Ὁ δ' ἄρτον ᾔτει, καθάπερ εἶχε συνθήκην,
Οἱ δ' οὐκ ἔφευγον. Τῷ δ' ὁ παῖς λίθων πλήρη
τὴν σφενδόνην ἔδωκεν· ὁ δὲ γέρων ῥίψας
τοῦ μὲν τὸ βρέγμα, τοῦ δ' ἔτυψε τὴν κνήμην,
ἑτέρου τὸν ὦμον. Οἱ δ' ἔφευγον ἐκ χώρης.
Γέρανοι συνήντων, καὶ τὸ συμβὰν ἠρώτων.
Καί τις κολοιῶν εἶπε· « Φεύγετ' ἀνθρώπων
« γένος πονηρόν, ἄλλα μὲν πρὸς ἀλλήλους
« λαλεῖν μαθόντων, ἄλλα δ' ἔργα ποιούντων ».
Δεινὸν τὸ φῦλον τῶν δόλῳ τι πραττόντων.

ΛΔ'.

ΠΑΙΣ ΕΣΘΙΩΝ ΣΠΛΑΓΧΝΑ.

Δήμητρι ταῦρον ὄχλος ἀγρότης θύων,

12. A, ἡνίκα. Sumsi necessariam lectionem ἡνίκ' ἂν e textu Corayanæ.

15. A, καὶ ἐνέμοντο. Scripsi κἀνέμοντο. Corayana, καὶ νέμοντο. Sed de omissione augmenti valde dubito. Est κἄτρεφε, 76, 2; κἀφίλει, 106, 7. Exstat quidem ἀεὶ βόσκοντο in fragmento apud Suidam v. γέρανος. Sed vide n. ad Fab. 64, 12; 65, 1.

19. Suidas : βρέγμα καὶ βρέγμον· τὸ ὑπερμετώπιον μέρος.

24. A, ἄλλα δὲ ποιούντων. Supplementum obtulit editio Corayana. Faernus affabulatione Fabulæ Lupi et Mu-

dolum excogitavit alium agricola; vocatumque ad se puerum his monuit verbis : « Puer ! oportet scilicet astutam astu fallere « avium gentem. Idcirco quum venerint, » inquit, « ego panem « postulabo; tu vero non panem, sed mihi fundam dabis ».

Venerunt sturni et agrum depascebant. At ille poscebat panem, ex pacto, sturnique non fugiebant. Tum plenam saxis fundam tradidit puer seni, qui misit, et hujus sinciput, illius percussit tibiam, alius humerum. Ab agro sturni fugerunt procul. Quos obviæ grues quid accidisset interrogabant. Et ex graculis unus « Fugite » dixit, « hominum genus mali- « gnum, qui solent inter se loqui aliter et aliter agere ».

Pessimum est illorum genus qui utuntur dolo.

XXXIV.

PUER EXTA COMEDENS.

Cereri taurum turba rustica quum immolarent, amplam

lieris, quæ fabula conferenda est cum Babriana 16 : « proh supreme Jupiter! Alia dicunt, alia faciunt hice mortales, ait ».

25. A, ὅτι δεινόν. Sublato ὅτι versum habui choliambicum, poetæ, ut visum est, restituendum. Nam potest quidem affabulator prosaicus in versum choliambicum forte incidere, sed non usus esset nomine φῦλον. Epimythio caret fabula Corayana.

Fab. XXXIV. Conf. Coray. Fab. 262, p. 173, 391; Milleriana p. 255; Knochii fragm. 42.

ἅλω πλατεῖαν οἰνάσιν κατεστρώκει,
κρεῶν τραπέζας εἶχε, καὶ πίθους οἴνου.
Ἐκ τῶν δὲ παίδων ἐσθίων τις ἀπλήστως
ὑπὸ τῶν βοείων ἐγκάτων ἐφυσήθη,
κἀπῆλθ' ἐς οἴκους, γαστρὸς ὄγκον ἀλγήσας.
Πεσὼν δ' ἐφ' ὑγραῖς μητρὸς ἀγκάλαις, « Οἴμοι!
« Τί ταῦτ' »; ἐφώνει· « δυστυχὴς ἀποθνήσκω.
« Τὰ σπλάγχνα γάρ, τεκοῦσα, πάντα μου πίπτει ».
Ἡ δ' εἶπε· « Θάρσει, κἀπόβαλλε· μὴ φείδου·
« οὐ γὰρ σά, τέκνον, ἀλλ' ἐμεῖς τὰ τοῦ ταύρου ».
Ὅταν ὀρφανοῦ τις οὐσίαν ἀναλώσας,
ἔπειτα ταύτην ἐκτίνων ἀποιμώζῃ,
πρὸς τοῦτον ἄν τις καταχρέοιτο τῷ μύθῳ.

ΛΕʹ.

ΠΙΘΗΚΟΙ.

Δύο μὲν υἱοὺς ἡ πίθηκος ὠδίνει·
τεκοῦσα δ' αὐτοῖς ἐστιν οὐκ ἴση μήτηρ·
ἀλλ' ὃν μὲν αὐτῶν, ἀθλίης ὑπ' εὐνοίης,
θάλπουσα κολποῖς ἀγρίοις ἀποπνίγει,

2. A, Οἰνάσι. Feci creticum. Est οἰνάσιν nove dictum pro viteis foliis, pro οἰνάροις, quod vocabulum invenerat Suidas : οἴναρα τὰ τῆς ἀμπέλου φύλλα· « Δήμητρι ταύρων ὄχλον ἀγρότης θύσας Ἅλω πλατεῖαν οἰνάροις ὑπεστρώκει ». Babrium non nominavit Suidas, qui in priore versu corrigetur ex codice hocce meo, sed cui et οἰνάροις relinquam et ὑπεστρώκει. Sunt et hic duarum recensionum vestigia.

3. Fors. τραπέζας τ'. Sed potest abesse

aream pampinis constraverant, carnibusque mensas onustas habuere ac vini dolia.

Unus autem ex pueris, quum inexpletum comedisset, bovinis extis inflatus rediit domum ac ventriculi tumore dolens. Tum mollibus matris incidens ulnis, « Hei mihi! quid ista »? clamabat. « Morior miser. Viscera enim mihi, mater, procidunt omnia ». Quæ contra: « Bono sis animo, et rejice « cuncta. Ne parcito. Namque non tua, nate, vomis, sed taurina ».

Consumta si quis a se orphani fortunas ac bona persolvens ploret, in illum hac pote est uti fabula.

XXXV.

SIMII.

Catulos simia duos gestat in utero, quos quum peperit, non est æqua utrique mater. Ast alterum dira præ caritate sævis

conjunctio. Cf. n. ad Fab. 25, 4; 27, 6.

6. A, κ' ἀπῆλθ'.

10. A, κ' ἀπόβαλλε.

12. A, ὅτ' ἄν. Et alibi, quod deinceps non notabo.

13. A, ἀποιμόζῃ.

14. Adscripsit Μηνᾶς: « Βαλεβρίας paraît avoir souffert de la part de son mauvais tuteur. Autrement il ne devait pas restreindre l'idée de la fable dans cette seule circonstance que son affabulation désigne ».

Fab. XXXV. Conf. Coray. Fab. 267, p. 177, 396; Avianus Fab. 35.

τὸν δ' ὡς περισσὸν καὶ μάταιον ἐκβάλλει.
Κἀκεῖνος ἐλθὼν εἰς ἐρημίην ζώει.
Τοιοῦτο πολλῶν ἐστιν ἦθος ἀνθρώπων,
οἷς ἐχθρὸς αἰεὶ μᾶλλον ἢ φίλος γίγνου.

ΛϚʹ.

ΦΗΓΟΣ ΚΑΙ ΚΑΛΑΜΟΣ.

Δρῦν αὐτόῤῥιζον ἄνεμος ἐξ ὄρους ἄρας
ἔδωκε ποταμῷ· τὴν δ' ἔσυρε κυμαίνων,
πελώριον φύτευμα τῶν πρὶν ἀνθρώπων·
Πολὺς δὲ κάλαμος ἑκατέρωθεν εἱστήκει
ἐλαφρὸν ὄχθης ποταμίας ὕδωρ πίνων.
Θάμβος δὲ τὴν δρῦν εἶχε, πῶς ὁ μὲν λίην
λεπτός τε ὢν καὶ βληχρὸς οὐκ ἐπεπτώκει,
αὐτὴ δὲ τόσση φηγὸς ἐξεῤῥιζώθη.
Σοφῶς δὲ κάλαμος εἶπε· « Μηδὲν ἐκπλήσσου·
« σὺ μὲν μαχομένη ταῖς πνοαῖς ἐνικήθης,
« ἡμεῖς δὲ καμπτόμεσθα μαλθακῇ γνώμῃ,
« κἂν βαιὸν ἡμῶν ἄνεμος ἄκρα κινήσῃ ».
Κάλαμος μὲν οὕτως· ὁ δέ γε μῦθος ἐμφαίνει
μὴ δεῖν μάχεσθαι τοῖς κρατοῦσιν, ἀλλ' εἴκειν.

8. Μηνᾶς adscripsit : « l'affabulation n'est pas bien appliquée. Si j'étais Βαλεβρίας, j'aurais mis la suivante : Ἄστοργος ὢν πρὸς τὴν ἐρασμίαν γένναν, Οὔκουν ὅ γ' ἂν στέρξειεν ἄλλον ἐν κόσμῳ ».

Fab. XXXVI. Conf. Coray. Fab. 142, p. 84, 85, 340, 341, 342; Aviani Fab. 16.

3. Suidas : πελώριος, μέγας.

7. A, κἀμβληχρός. Scripsi καὶ βληχρός. Forsan etiam κάβληχρός. Notandum esse et similis formæ nomen ἀμβληχρώδης Fab. 93, 5.

fovens ulnis suffocat, alterum velut supervacuum abjicit et inutilem. Et hic egressus in solitudines vita fruitur.

Parilis multorum est hominum indoles, quibus inimicus sis semper potius quam amicus.

XXXVI.

FAGUS ET ARUNDO.

Quercum ipsis cum radicibus ventus ex monte avellens amni tradidit. Et illam amnis trahebat undosus, ingentem priscorum hominum arborem. Plurima autem arundo utrinque stabat, levem ripæ fluvialis laticem bibens.

Et admiratio incessit quercum, cur valde tenuis quæ sit ac fragilis arundo non ceciderit, ipsa autem tam vasta fagus jaceret eradicata.

Tum prudenter arundo « Ne stupeas, » inquit. « Tu quidem « decertans aquilonibus superata fuisti; incurvescimus ingenio « flexibili, si vel levior nostra moveat ventus cacumina ». Sic arundo.

Monstrat vero fabula non esse certandum potentioribus, sed cedendum.

8. A, αὔτη. Scripsi αὐτή. Non enim monstrat quamdam quercus fagum collapsam, sed se vocat ipsa fagum. Quod quam potuerit apte facere ostendit Dioscorides 1, 144 : ἡ φηγός καὶ ἡ πρίνος εἴδη ὄντα δρυός...

9. A, σοφῶς, sed e correctione posteriore. Monet Μηνᾶς fuisse prius σοφός scriptum.

11. A, καμπτόμεθα, laborante metro, cui subveni addita litera sibilante.

14. « Le copiste a laissé du blanc

ΛΖʹ.

ΔΑΜΑΛΙΣ ΚΑΙ ΤΑΥΡΟΣ.

Δάμαλις ἐν ἀγροῖς, ἄφετος, ἀτριβὴς ζεύγλης,
κάμνοντι καὶ σύροντι τὴν ὕνιν ταύρῳ,
« Τάλας », ἐφώνει· « μόχθον οἷον ὀτλεύεις »!
Ὁ βοῦς δ' ἐσίγα χὐπέτεμνε τὴν χώρην.
Ἐπεὶ δ' ἔμελλον ἀγρόται θεοῖς θύειν,
ὁ βοῦς μὲν ὁ γέρων εἰς νομὰς ἀπεζεύχθη·
ὁ δὲ μόσχος ἀδμὴς κεῖνος εἵλκετο, σχοίνῳ
δεθεὶς κέρατα, βωμὸν αἵματος πλήσων.
Κἀκεῖνος αὐτῷ τοιάδ' εἶπε φωνήσας·
« Εἰς ταῦτα μέντοι μὴ πονῶν ἐτηρήθης·
« ὁ νέος παρέρπεις τὸν γέροντα, καὶ θύῃ,
« καί σου τένοντα πέλεκυς, οὐ ζυγὸς τρίψει ».

Διδάσκει ἡμᾶς ὁ μῦθος, ὅτι ἡ καλὴ ἐπιστήμη ἐκ θαν[illegible] ῥύεται.

pour deux lignes, ayant cru que l'affabulation manquait. Mais il est à remarquer que les affabulations, qui sont en prose, ne sont pas de la plume de Βαλεβρίας. Elles sont faites par des copistes postérieurs. L'auteur joint la maxime morale au corps de la fable. » ΜΗΝΑΣ. Conf. extr. p. 9.

Fab XXXVII. Cf. Cor. F. 174, p. 107, 360; Knochli Fr. 32; Avian. Fab. 36.

1. Suidas : ζεύγλη, τὸ ἄκρον τοῦ ζυγοῦ, καθ' ὃ ἐντίθησι τοὺς τραχήλους τὰ ζῶα.

2. Suidas : ὕνιν, γεωργικὸν ἐργα[illegible]

3. Suidas : ὄτλος, ἡ κακοπάθεια[illegible] ὀτλεύω, τὸ κακοπαθῶ. Ac versum [illegible] nit, auctore non nominato.

4. A, καὶ ὑπέτεμνε. Crasin fe[illegible] χώραν. Scripsi χώρην, imitatus Fa[illegible] 15, 20.

6. A, ἐπεζεύχθη. Scripsi ἀπεζ[illegible] Correctionem confirmat collata fa[illegible] bula secunda p. 107 : ὁ μὲν γέρω[illegible] ἀποζευχθεὶς εἰς νομὴν ἀπελύθη.

7. A, ἀδμὴς κεινός· lapsu cala[illegible]

XXXVII.

VITULUS ET TAURUS.

Vitulus in arvis liber jugique duri expers laboranti et vomerem trahenti tauro « Miser, » clamabat, « laborem quantum « sustines »! Attamen bos tacebat findebatque solum. Quum autem esset a rustica tribu faciendum deis sacrum, senex bos fuit ad pascua solutus jugo; at vitulus cervicem adhuc intactus ille trahebatur junco vinctus cornua, aram sparsurus sanguine.

Cui bos alta voce hæcce dixit: « Ad talia porro laborum « immunis servatus fuisti! Juvenculus prætervadis senem me, « et cadis hostia, cervicemque tuam securis conteret, non « jugum ».

Nos docet fabula ingenuam scientiam a morte defendere.

κεῖνος. Me. Μηνᾶς monet esse in ipso codice, ἀδμήσκειν δς, quod in describendo apographo correxit.

8. A, πλήσσων. Scripsi πλήσων. Servato πλήσσων, requiri videtur αἵματι. Et præsens tempus minus idoneum est. Trahebatur enim non feriens, sed feriturus. Erit πλήσων ab πλήθω. Fab. 61, 2 : κύρτον ἰχθύων πλήσας. Et similes amat clausulas : Fab. 31, 2, πόλεμον αἱμάτων πλήρη· 1, 3; 95, 62 : φόβου πλήρης· 4, 2 : ὄψου πλήρης· 5, 3 : τραυμάτων πλήρης· 97, 6 : θερμοῦ πλήρη· 99, 3 : λίπους πλήρης· 10, 3 : χρυσίου πλ. 11, 7: ἐλπίδων πλ. 33, 17 : λίθων πλ. Et amat πλῆθος in clausula : Fab. 12, 2, φυγὴ πλήθους· 31, 15; 33, 3; 109, 16. Cf. et 117, 7. Quod quidem argumentum est infirmum.

10. A, μὴ πονεῖν. Scripsi μὴ πονῶν ex fabula collata, ubi μὴ κάμνων ἐτηρήθης.

ΛΗ΄.

ΠΕΥΚΗ.

Δρυτόμοι τινὲς, σχίσαντες ἀγρίαν πεύκην,
ἐνῆραν αὐτῇ σφῆνας, ὡς διασταίη,
γένοιτό τ' αὐτοῖς ὁ πόνος ὕστερον ῥάων.
Πεύκη στένουσα « Πῶς ἂν » εἶπε, « μεμφοίμην
« τὸν πέλεκυν, ὅς μου μὴ προσῆκε τῇ ῥίζῃ,
« ὡς τοὺς κακίστους σφῆνας, ὧν ἐγὼ μήτηρ;
« ἄλλος γὰρ ἄλλῃ μ' ἐμπεσὼν διαῤῥήσσει ».
Ὁ μῦθος δ' ἡμῖν τοῦτο πᾶσι μηνύει,
ὡς οὐδὲν οὕτω δεινὸν ἂν πρὸς ἀνθρώπων
πάθοις τι τῶν ἔξωθεν, ὡς ὑπ' οἰκείων.

ΛΘ΄.

ΔΕΛΦΙΝΕΣ ΚΑΙ ΚΑΡΚΙΝΟΣ.

Δελφῖνες αἰεὶ διεφέροντο φαλαίναις·

Fab. XXXVIII. Cf. Cor. F. 179, p. 100, 101, 363, 364; Knochii Fragm. 17.

2. Est ἐνῆραν, quod habet nitide A, ab ἐνείρω. Plerumque quidem non mutatur syllaba. Hesychius : ἔνειρον, ἐνέβαλον. Sic variatur in εἴκαζον et ἤκαζον. Sed forsan reponendum ἐνῆκαν. Nam dubitationis nonnihil parit Suidæ locus: ἐναφῆκαν, ἐνέβαλον· « ἐναφῆκαν τῇ δρυῒ σφῆνας, ὡς διασταίη ». Tribuit fragmentum Babrio Tyrwhitt. p. 52, et apte huic fabulæ Knochius. Versus inde facile fiet, inserto pronomine Ἐναφῆκαν αὐτῇ σφῆνας ὡς διασταίη. Restitutionis

XXXVIII.

PINUS.

Pino silvestri, quam scindebant, lignatores inseruere cuneos, hiaret ut diffissa, fieretque deinceps opera facilior.

Gemebunda pinus « Oh! » dixit, « si possim culpare securim, « quæ meæ non est conveniens radici, sicuti cuneos istos pes- « simos, quorum ego mater! alius enim alias penetrans me « disrumpet mediam ».

Fabula nobis id significat omnibus, nihil tam dirum ab hominibus passurum te exteris quam a propinquis.

XXXIX.

DELPHINI ET CANCER.

Delphini perpetuas cum balænis simultates exercebant. Utris-

veram Tyrwhittus rationem perspexerat.

9. A, δεινὸν ἂν ὑπ' ἀνθρ. Scripsi πρὸς, ut versus incedere posset. Affabulatio fabulæ in Corayana p. 364 : ὅτι ἀπαιώτερον τὸ ὑπὸ τῶν οἰκείων πάσχειν τι δεινὸν, ἢ ὑπὸ τῶν ἀλλοτρίων. Conjicit pro ἀπαιώτερον Corayus scribendum λυπηρότερον, Schæferus multo melius et vere, puto, ἀπαισιώτερον. Forsan etiam, ἀπευκταιότερον.

Fab. XXXIX. Conf. Coray. Fab. 179, p. 110, 362.

1. A, ἀεί. Scripsi αἰεί. A, φαλλαίναις.

τούτοις παρῆλθε καρκίνος μεσιτεύων·
ὡς εἴ τις ὢν ἄδοξος ἐν πολιτείαις
στάσιν τυράννων μαχομένων εἰρηνεύοι.

Μ′.

ΚΑΜΗΛΟΣ.

Διέβαινε ποταμὸν ὀξὺν ὄντα τῷ ῥείθρῳ
κυρτὴ κάμηλος, εἶτ' ἔχεζε. Τοῦ δ' ὄνθου
φθάνοντος αὐτὴν, εἶπεν· « Ἦ κακῶς πράττω·
« ἔμπροσθεν ἤδη μου τά γ' ὄπισθέν μου βαίνει ».
Πόλιν ἄν τις εἴποι τὸν λόγον τοῦ Αἰσώπου,
ἧς ἔσχατοι κρατοῦσιν ἀντὶ τῶν πρώτων.

ΜΑ′.

ΣΑΥΡΑ.

Διαῤῥαγῆναί φασιν ἐκ μέσου νώτου
δράκοντι μῆκος ἐξισουμένην σαύραν.

2. A, καρκῖνος. Alium tonum postulabat creticus.

4. Suidas : εἰρηνεύω, αἰτιατικῇ. Post hunc versum est in A spatium relictum vacuum, cum notula, λείπει.

Fab. XL. Cf. Coray. F. 342, p. 223, 406.

4. A, ἔμπροσθεν ἤδη τά γ' ὄπισθέν βαίνει. Erat in ipso codice τάχ'. rexit Minas, τά γ'. Addidi prius quum deesset syllaba. Pronomen exhibent collatæ fabulæ : τὰ ὄπισθέν ἔμπροσθέν μου νῦν ὁρῶ διερχόμενα·

que accessit cancer pacis sequester; veluti si quis in civitate homo inglorius discordiam decertantium tyrannorum veniat pacificaturus.

XL.

CAMELUS.

Trajiciebat amnem cito labentem flumine gibbera camelus; tum cacavit. Quam quum stercus præverteret, « Utique, » ait, « male habeo. Jam ante me natant quæ sunt corpus pone « meum ».

De civitate intelliget aliquis Æsopi sermonem, in qua primorum loco infimi dominantur homines.

XLI.

LACERTUS.

Disruptum fuisse dorsum per medium lacertum ferunt, qui serpentis longitudini æquare se conabatur.

ἐξόπισθέν μου ἔμπροσθέν μου ὁρῶ διερχόμενα — τὰ ἐξόπισθέν μου νῦν ἔμπροσθέν μου τεθέαμαι. Fugaretur ex sede quarta anapæstus, scripto ὄπιθέν μου.

5. A, πόλις. Malim, τὸν λόγον τὸν Αἰσώπου.

Fab. XLI. Argumentum idem notæ fabulæ de rana se ad bovis molem æquandam inflante. Cf. Fab. 28.

2. A, μήχους. Quod mutavi, syntaxi, ut videtur, postulante.

« Βλάψεις σεαυτὴν, κοὐδὲν ἄλλο ποιήσεις,
« ἂν τόνδε λίαν ὑπερέχοντα μιμήσῃ ».

ΜΒ′.

ΚΥΩΝ ΚΑΙ ΜΑΓΕΙΡΟΣ.

Δεῖπνόν τις εἶχεν ἐν πόλει λαμπρὸν θύσας.
Ὁ κύων δὲ τούτου κυνὶ φίλῳ συναντήσας,
ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἠρώτα·
κἀκεῖνος ἦλθε. Τὸν δὲ τοῦ σκέλους ἄρας
ὁ μάγειρος, ἐκτὸς ἐξέῤῥιψε τοῦ τοίχου
ἐς τὴν ἀγυιάν. Τῶν κυνῶν δ' ἐρωτώντων
ὅπως ἐδείπνησ', εἶπε· « Πῶς γὰρ ἂν κρεῖττον,
« ὅς οὐδὲ ποίαν ἀναλύειν με γινώσκω »;

Ὅτι τοῖς μὴ λόγῳ τοῖς πράγμασιν ἐγχειροῦσιν ἕπεται πολλάκις τὸ κακῶς ἐν αὐτοῖς πάσχειν.

3. A, σεαυτόν.
4. In hoc versu desinit fabula mutila.

Fab. XLII. Cf. Coray. F. 129, p. 71, 331.
4. Verba τοῦ σκέλους ἄρας legentur et Fab. 120, 4.

« Te lædes ipse, nihilque facies aliud, si huncce valde « vastiorem imitaberis ».

XLII.

CANIS ET COQUUS.

Cœnam aliquis post sacrificium lautam faciebat. Canis ejus amico cuidam cani factus obviam ad se ut veniret cœnaturus rogabat; qui rogatus venit.

Ast illum arreptum crure coquus extra parietem emisit in vicum. Canibus vero sciscitantibus quo cœnaverit modo, « Quo, » dixit « potui melius, qui ne noverim quidem qua egressus inde « sim via »?

Iis qui inconsiderate accingunt se negotiis accidit sæpe ut minus prospere succedat.

8. A, ποῖ ἄν. Scripsi ποίαν, videlicet ὁδὸν, ellipsi solita. Faernus 5, 2, simili fabula : « tam madens atque ebrius Re- « vertor, ac distentus, ut ne ipsam qui- « dem, Qua egressus inde sum, viam « animadverterim ».

[illegible]

ΜΓ.

[illegible] ΚΑΙ ΚΥΝΗΓΕΤΑΙ.

[illegible], ὑπὸ τὸ καῦμα διψήσας
[illegible] ἔπινεν ἡσυχαζούσης·
[illegible] ἑαυτοῦ τὴν σκιὰν θεωρήσας,
[illegible] μὲν ἕνεκα καὶ ποδῶν ἐλυπήθη,
[illegible] δὲ κέρασιν ὡς καλοῖς ἄγαν ηὔχει.
[illegible] δὲ Νέμεσις, ἡ τὰ γαῦρα πημαίνει.
[illegible] κυνηγέτας γὰρ ἄνδρας εἶδεν ἐξαίφνης
[illegible] σαγήναις καὶ σκύλαξιν εὐρίνοις·
[illegible] δ' ἔφευγε, δίψαν οὐδέπω παύσας,
καὶ μακρὸν ἐπέρα πεδίον ἴχνεσιν κούφοις.
[illegible] δὲ δρόμῳ σύνδενδρον ἦλθεν εἰς ὕλην,
κέρατα θάμνοις ἐμπλακεὶς ἐθηρεύθη.
Καὶ ταῦτ' ἔφη· « Δύστηνος, ὡς διεψεύσθην!
« οἱ γὰρ πόδες μ' ἔσωζον, οἷς ἐπηδούμην·
« τὰ κέρατα δὲ προὔδωκεν, οἷς ἐγαυρούμην ».

[illegible] Fabula 151, p. 111, 112, 11[illegible], [illegible], [illegible], Milleriana pag. [illegible], [illegible] Fragmentum 29; Phaedrus 1, 12.

2. A, [illegible] Scripsi, [illegible]

[illegible] ἰως « ἡ τάλικ' ἐποπτεύει ». Prioris lectionis sententia argumento vix est apta, posterior non apta versui. Videsis virorum doctorum opiniones in Knochii libro. Nostra recensio utrique satisfacit rationi. Vocabulo γαῦρον usus est Fab. 29, 74, 95. Cf. et F. 11, n. 4.

8. Suidas : εὔρινος, εὐόσφρητος.

XLIII.

CERVUS ET VENATORES.

Corniger Cervus ab æstu sitiens tranquilli bibebat aquam lacus; atque ibi suam quum vidisset umbram, de ungula doluit et pedibus, at cornibus valde superbiebat.

Aderat autem Nemesis, quæ fastosas mentes affligit damno.

Illico enim homines conspexit venatores una cum retibus et canibus solerter sagacibus; conspectisque fugiebat, siti nondum sedata, et longum levibus campum superabat vestigiis.

Sed quum cursu densam arboribus pervenit ad silvam, cornibus inter frutices implicitis, captus est, hancque edidit vocem:

« Infelicem ut me malus abstulit error! Pedes enim me « servabant, quorum me pudebat; at prodidere quibus gloria- « bar cornua ».

9. A, ἴχνεσι. Feci creticum.

11. A, ἐπεὶ δὲ σύνδενδρον ἦλθεν εἰς ὕλην. Excidit nonnihil. Facilis correctio, sed incerta, quoniam multimodis fieri potest: ἐπεὶ δὲ δρόμῳ, ἐπεὶ δὲ δραμὼν, ἐπεὶ δὲ τρέχων, ἐπεὶ δέ τινα, ἐπεὶ δὲ σύνδενδρόν τιν' ἦλθεν, ἐπεὶ δὲ σύνδενδρον παρῆλθεν εἰς. Quod elegi verum esse nullatenus præsto. Fabulæ collatæ: ἐπεὶ δὲ κατά τινα δρυμὸν παρεγένετο... ἐπεὶ πολὺν δὲ τόπον δραμὼν καὶ εἰς ὕλην ἐμβάς... τὰ σκέλη διέσωσαν ἐν κρησφυγέτῳ τινί.

13. A, ὧς.

Περὶ τῶν σεαυτοῦ πραγμάτων ὅταν κρίνῃς,
μηδὲν βέβαιον ὑπολάβῃς, προγινώσκων,
μήτ' αὖ ἀπογνῷς, μηδ' ἀπελπίσῃς· οὕτω
σφάλλουσιν ἡμᾶς ἐνίοθ' αἱ πεποιθήσεις.

ΜΔ'.

ΤΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΛΕΩΝ.

Ἐνέμοντο ταῦροι τρεῖς ἀεὶ μετ' ἀλλήλων.
Λέων δὲ τούτους συλλαβεῖν ἐφεδρεύων,
ὁμοῦ μὲν αὐτοὺς οὐκ ἔδοξε νικήσειν·
λόγοις δ' ὑπούλοις διαβολαῖς τε συγκρούων,
ἐχθροὺς ἐποίει, χωρίσας δ' ἀπ' ἀλλήλων,
ἕκαστον αὐτῶν ἔσχε ῥᾳδίαν θοίνην.
Ὅταν μάλιστα ζῆν θέλῃς ἀκινδύνως,
ἐχθροῖς ἀπίστει, τοὺς φίλους δ' ἀεὶ τήρει.

Conf. Coray. Fab. 296, p. 193, 401.
1. A videtur habere αἰεί. Scripsi ἀεί.
4. Suidas : ὕπουλος· δόλιος, φαινόμενος δῆθεν εἰρηνικός· ὡς ἐπὶ τῶν ἑλκ ἐχόντων οὐλὰς ὑγιεῖς ἐπιπολαίως, δὲ σηπεδόνας πυώδεις.

De tuis rebus quum statuis judicium, nil firmæ opinionis concipias ex præjudicio, nec rursus desperes animumque despondeas : adeo decipimur interdum nimia mentis confisione.

XLIV.

TAURI ET LEO.

Tres tauri semper pascebant simul. Quos ut comprenderet insidiatus leo, cunctos una non putabat se posse vincere.

Sed subdolis illos sermonibus ac calumniis collidens inimicabat; et, sic disjuncta amicorum societate, singulos cœpit vesci, cibum facilem.

Ævum quam tutissimum agere si velis, inimicis esto diffidens, et amicos semper retineas.

6. Ignatius in Corayana p. 193: Ἕκαστον ἐκβέβρωκε γυμνὸν ὡς ἕνα. Quem versum aliter scriptum e codice protulit Miller. vir doct. : Ἕκαστον εἶεν ἐκβιβρώσκων ἀθλίως. Pro εἶεν legendum videtur εἶχεν, vel ἔσκεν.

ΜΕ

[illegible] ΚΑΙ ΑΙΓΕΣ.

[illegible] δέ τις φεύγων
[illegible] τῶν ἀοικήτων
[illegible] χιόνι λευκανθιζούσας.
[illegible] τάχιον εἰσδεδυκυίας
[illegible] ἀγρίας, πολὺ πλείους
[illegible] μείζονάς τε καὶ κρείσσους,
[illegible] ἔβαλλε θαλλὸν ἐξ ὕλης,
[illegible] σφετέρας ἀφῆκε μακρὰ λιμώττειν.
[illegible] ἐθρίασε, τὰς μὲν εὗρε τεθνώσας·
αἱ δ' οὐκ ἔμειναν· ἀλλ' ὀρῶν ἀβοσκήτων
ἀνέμβατον δρυμῶνα ποσσὶν ἠρεύνων.
ὁ δ' αἰπόλος ἀγέλαστος ἦλθεν εἰς οἴκους
αἰγῶν ἔρημος· ἐλπίσας δὲ τὰς κρείσσους,
οὐκ ἔσχεν οὐδ' ἃς αὐτὸς εἶχεν ἐκ πρώτης.

Ὁ μῦθος ἡμᾶς ἐκδιδάσκει μηδαμῶς τῶν οἰκείων ἀμελεῖν, μάλιστα [illegible] ἀμφιβόλου ὑπάρχοντος.

[illegible] Vindobonen- [illegible] compendio notissimo, quo ἀντὶ τοῦ exprimere librarii solent.

8. Α, τὰς δὲ ἰδίας. Manifestum est substitutum esse ἰδίας alii nomini synonymo. Potest cogitari de οἰκείας, correpta media syllaba, quum frequenter ἴδιος et οἰκεῖος permutentur. Malui σφετέρας, quod, datam diphthongi correptionem si accipiam, poetæ non dem libens. Estque σφέτερος paulo rarius. Suidas σφέτερον, τὸ ἑαυτῶν, ἢ τὸ ἴδιον·

XLV.

CAPRARIUS ET CAPRÆ.

Ab Jove ningebat.

Caprarius quidam fugiens in antrum compellebat desertum capras summa nive albicantes.

Ubi quum reperisset ingressas citius capras silvestres cornigeras, grege quem agebat ipse numerosiores, multo grandioresque ac valentiores, illis jaciebat allatum e silva ramum; at proprias dimisit quæ strenue esurirent.

Mutato autem ad serenam faciem cœlo, suas reperit mortuas; aliæ autem non manserant, sed montium sterilium inaccessa dumeta pedibus pervestigabant. Caprarius non ridens domum rediit, capris viduus. Atque præstantioris spe possessor gregis, ne ex illo quidem commodum cepit qui olim fuerat suus.

Nos edocet fabula nullo esse pacto res proprias cuique negligendas, lucri præsertim ambigui causa.

καὶ σφετέρῳ τῷ ἑαυτῶν· σφέτερα, τὰ ἑαυτῶν. Et fuerunt alibi confusa ἴδιος et σφέτερος. Sed videntur etiam excidisse non nulla de pastore domum ex antro et ex domo antrum redeunte.

9. Ὡς δ' ᾐθρίασε, i. e. ὡς δὲ εὐδία γέγονε· quod fert collata fabula. Memoravit Etymologicum M. formam participii τεθνῶσα, ut βεβῶσα.

11. A, ποσίν. Trochæum feci. Cf. F. 12, 20. Sic τόσση F. 36, 8.

12. A, γελάσας. Et sic collata fabula. Sed caprarius, si riserit, malis ridebat alienis. Neveleto legendum κλαύσας videbatur, monente Furia t. 2, p. 82, qui reliquit γελάσας. Corayus autem minus patiens edidit ἀπελάσας· αἰπόλος ἀπελάσας εἰς τὸν οἶκον ἦλθε κενός· id esse puto, « referens retro pedem ». Mea lectio ἀγέλαστος apta est sententiæ ac versui.

14. Ἐκ πρώτης, videlicet ἀρχῆς. Non rara ellipsis. Sic Fab. 71, 2.

« Βλάψεις σεαυτὴν, κοὐδὲν ἄλλο ποιήσεις,
« ἂν τόνδε λίαν ὑπερέχοντα μιμήσῃ ».

ΜΒ'.

ΚΥΩΝ ΚΑΙ ΜΑΓΕΙΡΟΣ.

Δεῖπνόν τις εἶχεν ἐν πόλει λαμπρὸν θύσας.
Ὁ κύων δὲ τούτου κυνὶ φίλῳ συναντήσας,
ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἠρώτα·
κἀκεῖνος ἦλθε. Τὸν δὲ τοῦ σκέλους ἄρας
ὁ μάγειρος, ἐκτὸς ἐξέῤῥιψε τοῦ τοίχου
ἐς τὴν ἀγυιάν. Τῶν κυνῶν δ' ἐρωτώντων
ὅπως ἐδείπνησ', εἶπε· « Πῶς γὰρ ἂν κρεῖττον,
« ὅς οὐδὲ ποίαν ἀναλύειν με γινώσκω »;

Ὅτι τοῖς μὴ λόγῳ τοῖς πράγμασιν ἐγχειροῦσιν ἕπεται πολλάκις τὸ κακῶς ἐν αὐτοῖς πάσχειν.

3. A, σεαυτόν.
4. In hoc versu desinit fabula mutila.

Fab. XLII. Cf. Coray. F. 129, p. 71, 331.
4. Verba τοῦ σκέλους ἄρας legentur et Fab. 120, 4.

« Te lædes ipse, nihilque facies aliud, si huncce valde « vastiorem imitaberis ».

XLII.

CANIS ET COQUUS.

Cœnam aliquis post sacrificium lautam faciebat. Canis ejus amico cuidam cani factus obviam ad se ut veniret cœnaturus rogabat; qui rogatus venit.

Ast illum arreptum crure coquus extra parietem emisit in vicum. Canibus vero sciscitantibus quo cœnaverit modo, « Quo, » dixit « potui melius, qui ne noverim quidem qua egressus inde « sim via » ?

Iis qui inconsiderate accingunt se negotiis accidit sæpe ut minus prospere succedat.

8. A, ποῖ ἄν. Scripsi ποίαν, videlicet ὁδὸν, ellipsi solita. Faernus 5, 2, simili fabula : « tam madens atque ebrius Re- « vertor, ac distentus, ut ne ipsam qui- « dem, Qua egressus inde sum, viam « animadverterim ».

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ε.

ΜΓ΄.

ΕΛΑΦΟΣ ΚΑΙ ΚΥΝΗΓΕΤΑΙ.

Ἔλαφος κεράστης, ὑπὸ τὸ καῦμα διψήσας
λίμνης ὕδωρ ἔπινεν ἡσυχαζούσης·
ἐκεῖ δ' ἑαυτοῦ τὴν σκιὰν θεωρήσας,
χηλῆς μὲν ἕνεκα καὶ ποδῶν ἐλυπήθη,
ἐπὶ τοῖς δὲ κέρασιν ὡς καλοῖς ἄγαν ηὔχει.
Παρῆν δὲ Νέμεσις, ἡ τὰ γαῦρα πημαίνει.
Κυνηγέτας γὰρ ἄνδρας εἶδεν ἐξαίφνης
ὁμοῦ σαγήναις καὶ σκύλαξιν εὐρίνοις·
ἰδὼν δ' ἔφευγε, δίψαν οὐδέπω παύσας,
καὶ μακρὸν ἐπέρα πεδίον ἴχνεσιν κούφοις.
Ἐπεὶ δὲ δρόμῳ σύνδενδρον ἦλθεν εἰς ὕλην,
κέρατα θάμνοις ἐμπλακεὶς ἐθηρεύθη.
Καὶ ταῦτ' ἔφη· « Δύστηνος, ὡς διεψεύσθην!
« οἱ γὰρ πόδες μ' ἔσῳζον, οἷς ἐπῃδούμην·
« τὰ κέρατα δὲ προὔδωκεν, οἷς ἐγαυρούμην ».

Conf. Corayus Fabula 181, p. 111, 112, 113, 364, 365; Milleriana pag. 257; Knochii Fragmentum 29; Phædrus 1, 12.

3. A, ἐκεῖ δὲ αὐτοῦ. Scripsi, ἐκεῖ δ' ἑαυτοῦ.

6. Suidas : Νέμεσις..... « Παρῆν δὲ Νέμεσις ἡ τὰ γῆς ἐποπτεύει » · ἢ καὶ ἄλλως· « ἡ τἄδικ' ἐποπτεύει ». Prioris lectionis sententia argumento vix est apta, posterior non apta versui. Videsis virorum doctorum opiniones in Knochii libro. Nostra recensio utrique satisfacit rationi. Vocabulo γαῦρον usus est Fab. 29, 74, 95. Cf. et F. 11, n. 4.

8. Suidas : εὔρινος, εὐόσφρητος.

XLIII.

CERVUS ET VENATORES.

Corniger Cervus ab æstu sitiens tranquilli bibebat aquam lacus; atque ibi suam quum vidisset umbram, de ungula doluit et pedibus, at cornibus valde superbiebat.

Aderat autem Nemesis, quæ fastosas mentes affligit damno.

Illico enim homines conspexit venatores una cum retibus et canibus solerter sagacibus; conspectisque fugiebat, siti nondum sedata, et longum levibus campum superabat vestigiis.

Sed quum cursu densam arboribus pervenit ad silvam, cornibus inter frutices implicitis, captus est, hancque edidit vocem :

« Infelicem ut me malus abstulit error ! Pedes enim me « servabant, quorum me pudebat; at prodidere quibus gloria- « bar cornua ».

9. A, ἴχνεσι. Feci creticum.

11. A, ἐπεὶ δὲ σύνδενδρον ἦλθεν εἰς ὕλην. Excidit nonnihil. Facilis correctio, sed incerta, quoniam multimodis fieri potest : ἐπεὶ δὲ δρόμῳ, ἐπεὶ δὲ δραμὼν, ἐπεὶ δὲ τρέχων, ἐπεὶ δέ τινα, ἐπεὶ δὲ σύνδενδρόν τιν' ἦλθεν, ἐπεὶ δὲ σύνδενδρον παρῆλθεν εἰς. Quod elegi verum esse nullatenus præsto. Fabulæ collatæ : ἐπεὶ δὲ κατά τινα δρυμὸν παρεγένετο... ἐπεὶ πολὺν δὲ τόπον δραμὼν καὶ εἰς ὕλην ἐμβάς... τὰ σκέλη διέσωσαν ἐν χρησφυγέτῳ τινί.

13. A, ὥς.

Περὶ τῶν σεαυτοῦ πραγμάτων ὅταν κρίνῃς,
μηδὲν βέβαιον ὑπολάβῃς, προγινώσκων,
μήτ' αὖ ἀπογνῷς, μηδ' ἀπελπίσῃς· οὕτω
σφάλλουσιν ἡμᾶς ἐνίοθ' αἱ πεποιθήσεις.

ΜΔ'.

ΤΑΥΡΟΙ ΚΑΙ ΛΕΩΝ.

Ἐνέμοντο ταῦροι τρεῖς ἀεὶ μετ' ἀλλήλων.
Λέων δὲ τούτους συλλαβεῖν ἐφεδρεύων,
ὁμοῦ μὲν αὐτοὺς οὐκ ἔδοξε νικήσειν·
λόγοις δ' ὑπούλοις διαβολαῖς τε συγκρούων,
ἐχθροὺς ἐποίει, χωρίσας δ' ἀπ' ἀλλήλων,
ἕκαστον αὐτῶν ἔσχε ῥᾳδίαν θοίνην.
Ὅταν μάλιστα ζῆν θέλῃς ἀκινδύνως,
ἐχθροῖς ἀπίστει, τοὺς φίλους δ' ἀεὶ τήρει.

Conf. Coray. Fab. 296, p. 193, 401.
1. A videtur habere αἰεί. Scripsi ἀεί.
4. Suidas : ὕπουλος· δόλιος, φαινόμενος δῆθεν εἰρηνικός· ὡς ἐπὶ τῶν ἑλκῶν τῶν ἐχόντων οὐλὰς ὑγιεῖς ἐπιπολαίως, ἔνδοθεν δὲ σηπεδόνας πυώδεις.

De tuis rebus quum statuis judicium, nil firmæ opinionis concipias ex præjudicio, nec rursus desperes animumque despondeas : adeo decipimur interdum nimia mentis confisione.

XLIV.

TAURI ET LEO.

Tres tauri semper pascebant simul. Quos ut comprenderet insidiatus leo, cunctos una non putabat se posse vincere.

Sed subdolis illos sermonibus ac calumniis collidens inimicabat; et, sic disjuncta amicorum societate, singulos cœpit vesci, cibum facilem.

Ævum quam tutissimum agere si velis, inimicis esto diffidens, et amicos semper retineas.

6. Ignatius in Corayana p. 193 : Ἕκαστον ἐκβέβρωκε γυμνὸν ὡς ἕνα. Quem versum aliter scriptum e codice protulit Miller. vir doct. : Ἕκαστον εἶεν ἐκβιβρώσκων ἀθλίως. Pro εἶεν legendum videtur εἶχεν, vel ἔσκεν.

ΜΕ'.

ΑΙΠΟΛΟΣ ΚΑΙ ΑΙΓΕΣ.

Ἔνιφεν ὁ Ζεύς· αἰπόλος δέ τις φεύγων
εἰς ἄντρον εἰσήλαυνε τῶν ἀοικήτων
τὰς αἶγας ἄκρῃ χιόνι λευκανθιζούσας.
Εὑρὼν δ' ἐκεῖ τάχιον εἰσδεδυκυίας
αἶγας κερούχους ἀγρίας, πολὺ πλείους
ὧν αὐτὸς ἦγε, μείζονάς τε καὶ κρείσσους,
ταῖς μὲν φέρων ἔβαλλε θαλλὸν ἐξ ὕλης,
τὰς δὲ σφετέρας ἀφῆκε μακρὰ λιμώττειν.
Ὡς δ' ᾐθρίασε, τὰς μὲν εὗρε τεθνώσας·
αἱ δ' οὐκ ἔμειναν· ἀλλ' ὀρῶν ἀβοσκήτων
ἀνέμβατον δρυμῶνα ποσσὶν ἠρεύνων.
Ὁ δ' αἰπόλος ἀγέλαστος ἦλθεν εἰς οἴκους
αἰγῶν ἔρημος· ἐλπίσας δὲ τὰς κρείσσους,
οὐκ ὤνατ' οὐδ' ὧν αὐτὸς εἶχεν ἐκ πρώτης.

Ὁ μῦθος ἡμᾶς ἐκδιδάσκει μηδαμῶς τῶν οἰκείων ἀμελεῖν, μάλιστα κέρδους ἕνεκα ἀμφιβόλου ὑπάρχοντος.

Conf. Coray. Fab. 150, p. 90.

1. A, ἔνειφεν. Quod mutavi, hoc sensu non scribendum cum diphthongo. Suidas : τὸ νείφω, τὸ βρέχω, διὰ διφθόγγου. Idem : νίφει, χιονίζει. Et sic Moschopulus Π. σχ. p. 172 : νίφει, ἀντὶ τοῦ χιονίζει. Idem p. 174 : νείφει, ἀντὶ τοῦ βρέχει. Mirum est hominem græcum, qui Moschopuli editionem Vindobonensem curavit, edidisse, ἀντὶ χρονίζει, ἀντὶ βρέχει, non intellecto compendio notissimo, quo ἀντὶ τοῦ exprimere librarii solent.

8. A, τὰς δὲ ἰδίας. Manifestum est substitutum esse ἰδίας alii nomini synonymo. Potest cogitari de οἰκείας, correpta media syllaba, quum frequenter ἴδιος et οἰκεῖος permutentur. Malui σφετέρας, quod, datam diphthongi correptionem si accipiam, poetæ non dem libens. Estque σφέτερος paulo rarius. Suidas : σφέτερον, τὸ ἑαυτῶν, ἢ τὸ ἴδιον·

XLV.

CAPRARIUS ET CAPRÆ.

Ab Jove ningebat.

Caprarius quidam fugiens in antrum compellebat desertum capras summa nive albicantes.

Ubi quum reperisset ingressas citius capras silvestres cornigeras, grege quem agebat ipse numerosiores, multo grandioresque ac valentiores, illis jaciebat allatum e silva ramum; at proprias dimisit quæ strenue esurirent.

Mutato autem ad serenam faciem cœlo, suas reperit mortuas; aliæ autem non manserant, sed montium sterilium inaccessa dumeta pedibus pervestigabant. Caprarius non ridens domum rediit, capris viduus. Atque præstantioris spe possessor gregis, ne ex illo quidem commodum cepit qui olim fuerat suus.

Nos edocet fabula nullo esse pacto res proprias cuique negligendas, lucri præsertim ambigui causa.

καὶ σφετέρῳ τῷ ἑαυτῶν· σφέτερα, τὰ ἑαυτῶν. Et fuerunt alibi confusa ἴδιος et σφέτερος. Sed videntur etiam excidisse non nulla de pastore domum ex antro et ex domo antrum redeunte.

9. Ὡς δ' ᾐθρίασε, i. e. ὡς δὲ εὐδία γέγονε· quod fert collata fabula. Memoravit Etymologicum M. formam participii τεθνῶσα, ut βεβῶσα.

11. A, ποσίν. Trochæum feci. Cf. F. 12, 20. Sic τόσση F. 36, 8.

12. A, γελάσας. Et sic collata fabula. Sed caprarius, si riserit, malis ridebat alienis. Neveleto legendum κλαύσας videbatur, monente Furia t. 2, p. 82, qui reliquit γελάσας. Corayus autem minus patiens edidit ἀπελάσας· αἰπόλος ἀπελάσας εἰς τὸν οἶκον ἦλθε κενός· id esse puto, « referens retro pedem ». Mea lectio ἀγέλαστος apta est sententiæ ac versui.

14. Ἐκ πρώτης, videlicet ἀρχῆς. Non rara ellipsis. Sic Fab. 71, 2.

ΜϚʹ.

ΕΛΑΦΟΣ ΝΟΣΩΝ.

Ἔλαφος καθ' ὕλην γυῖα κοῦφα ναρκήσας,
ἔκειτο πεδίων ἐν χλόῃ βαθυσχοίνῳ,
ἐξ ἧς ἑτοίμην χιλὸν εἶχε πεινήσας.
Ἤρχοντο δ' ἀγέλαι ποικίλων ἐκεῖ ζώων
ἐπισκοπούντων· ἦν γὰρ ἀβλαβὴς γείτων.
Ἐλθὼν δ' ἕκαστος, τῆς πόας ἀποτρώγων,
ᾔει πρὸς ὕλας· ὁ δέ γε πρὸς πείνης θνήσκει.
Ἔλαφος δὲ λιμῷ, κοὐ νόσῳ, κατεσκλήκει,
μή πω κορώνην δευτέραν ἀναπλήσας,
ὅς, εἰ φίλους οὐκ ἔσχε, κἂν γεγηράκει.

Ὁ μῦθος τοῦτο λέγει· δεῖν τὰ ὁπωσοῦν ἐπιόντα δεινὰ λόγοις ἐξευμαρίζειν ἠπίοις, καὶ τὸ τούτων ὀχληρὸν ἀποπαύειν.

Conf. Coray. Fab. 377, p. 242.

2. Suidas : βαθύσχοινον, ὑψηλὰς σχοίνους φέροντα.

3. Suidas : χιλὸς, ἡ τροφή.

7. Monet me Μηνᾶς vir d. priorem fuisse lectionem in codice, ὁ δὲ πενίῃ θνήσκει, quae posterius fuit eo correcta modo quem exhibet A.

8. Suidas : κατεσκληκὼς, κατεξηραμμένος.

9. Locum elucidabit Hesiodus fragm. 50 : Ἐννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κο-

XLVI.

CERVUS ÆGROTANS.

Cervus in silvis cita membra torpore adstrictus juncosi alta prati in herba jacebat, unde paratum habebat esuriens pabulum.

Huc autem veniebant variarum greges ferarum, eum invisendi causa (vicinus enim erat innocuus); quarum unaquæque herbæ quid decerpens silvas petebat.

Ast cervus inedia perit consumtus.

Atque ita fame contabuit, non morbo, expletis nondum duabus cornicis ætatibus, qui, si caruisset amicis, potuisset saltem senescere.

Hoc exserit fabula, oportere quæ quovis modo eveniunt incommoda alloquiis lenire mitibus et enatas inde sedare molestias.

ρώνη Ἀνδρῶν ἡβώντων· Ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος. Cervus, δευτέραν κορώνην οὐκ ἀναπλήσας, nondum duodeviginti ætates vixerat, nondum erat δικόρωνος. Conf. Fab. 95, 21; et Ruhnkenium ad Hesiodum in Gaisfordiana.

Quum affabulatio nullo modo fabulæ conveniat, manifestum oculos librarii saltum fecisse, et fabulam saltem unam desiderari. Monuit etiam Μηνᾶς. Sententia non absurda videretur addita Fabulæ 60.

ΜΖ'.

ΓΕΩΡΓΟΣ ΚΑΙ ΥΙΟΙ.

Ἐν τοῖς παλαιοῖς ἦν ἀνὴρ ὑπέργηρως·
εἶχεν δὲ πολλοὺς παῖδας· οἷς ἐπισκήπτων
(ἔμελλε γὰρ δὴ τὸν βίον τελευτήσειν)
ἐκέλευε λεπτῶν, εἴ τις ἐστί που, ῥάβδων
δέσμην ἐνεγκεῖν. Ἧκέ τις φέρων ταύτην.
« Πειρᾶσθε δή μοι, τέκνα, σὺν βίῃ πάσῃ,
« ῥάβδους κατάξαι δεδεμένας σὺν ἀλλήλαις ».
Ὁ δ' (οὐ γὰρ ἠδύναντο)· « Κατὰ μίαν τοίνυν
« πειρᾶσθ' ». Ἑκάστης δ' εὐχερῶς καταγείσης,
« Ὦ παῖδες, οὕτως » εἶπεν, « ἂν μὲν ἀλλήλοις
« ὁμοφρονῆτε πάντες, οὐδ' ἂν εἷς ὑμᾶς
« βλάψαι δύναιτο, κἂν μέγιστον ἰσχύῃ·
« ἢν δ' ἄλλος ἄλλου χωρὶς ἦτε τὴν γνώμην,
« πείσεσθ' ἕκαστος ταὐτὰ τῇ μιᾷ ῥάβδῳ ».
Φιλαδελφία μέγ' ἀγαθόν ἐστιν ἀνθρώποις,
ἣ καὶ ταπεινοὺς ὄντας ἦρεν εἰς ὕψος.

Ὁ μῦθος ἡμᾶς ἐκδιδάσκει ὅσον τὸ τῆς ὁμονοίας καλὸν, καὶ τί πάλιν τὸ ἐπιζήμιον τοῖς μηδαμῶς ταύτην κεκτημένοις.

Conf. Coray. Fab. 171, p. 105, 350; Milleriana p. 258; Plutarchi Apophth. p. 174 F.; Stob. Tit. 84, 16.

1. Ἐν τοῖς παλαιοῖς) Plene Æschines Ctes. § 9 : ἐν γὰρ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις ἄρχοντές τινες. Potest et subaudiri ἀνθρώποις. Sæpe ἐν pro latino « inter ». Cf. F. 22, 5. Vide n. ad Philostr. Ep. p. 65.

XLVII.

AGRICOLA ET EJUS FILII.

Priscis fuit temporibus homo quidam vetustissimus, qui plurimos habuit filios.

Quibus suprema dans mandata (in eo erat enim ut finiret ævum) jussit, ut minutorum, si quæ alicubi jacerent, virgultorum afferrent fascem.

Atque de illis unus fascem attulit. « Nati, age, experimini « mihi vel summa vi rumpere virgulta simul colligata ».

Ac senex (non valebant enim) : « In uno igitur seorsum « experimentum facitote ».

Sic uno seorsum quoque facilius rupto, « O nati, isto » inquit, « modo, si inter vos eritis cuncti unanimes, nemo vobis « homo nocere poterit, viribus quamvis præditus maximis. « Ast alius ab alio si fuerit mente divisus, unus vestrum quisque « eadem patietur uni virgulto cuique ».

Fratrum concordia maximum est bonum hominibus, quæ et humiles in alta provehit.

Edocet nos fabula quanta sint commoda concordiæ, et quid rursus mali illis eveniat qui eam non colunt.

8. A, οἱ δ'. Sed cum hac lectione exspectatur oratio filiorum, vel narratio vani eorum laboris. Scripsi ὁ δ', scilicet εἶπεν in ellipsi cujus frequens est usus.

15. Inserui ἐστιν apographi versui curtiori.

ΜΗ΄.

ΕΡΜΗΣ ΚΑΙ ΚΥΩΝ.

Ἐν ὁδῷ τις Ἑρμῆς τετράγωνος εἱστήκει·
λίθων δ' ὑπ' αὐτῷ σωρὸς ἦν. Κύων τούτῳ
εἶπε προσελθών· « Χαῖρε πρῶτον, Ἑρμεία·
« ἔπειτ' ἀλεῖψαι βούλομαί σε, μηδ' οὕτω
« θεὸν παρελθεῖν, καὶ θεὸν παλαιστρίτην ».
Ὁ δ' εἶπεν· « Ἂν μὴ τοῦτό μοι 'πιλιχμήσῃς
« τοὔλαιον ἐλθών, μηδέ μοι προσουρήσῃς,
« χάριν εἴσομαί σοι· καὶ πλέον με μὴ τίμα ».

Ὅτι τοῖς κακοῖς ἀρκεῖ τέως, οὐκ ἄλλως πως δυναμένοις δρᾶσαι τὰ βελτίω, κἂν τῶν συνήθων αὐτῶν αἰτιῶν ἀργῆσαι.

1. In viis plerumque Mercurii simulacra operis quadrati ponebantur. Thucydides 6, 27 : ὅσοι Ἑρμαῖ ἦσαν λίθινοι ἐν τῇ πόλει τῇ Ἀθηναίων· εἰσὶ δὲ κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἡ τετράγωνος ἐργασία... Ibi Duker. Ulpianus ad Leptineam § 93 : ἐν τοῖς Ἑρμαῖς) ξύλα ἢ λίθοι τετράγωνοι ἦσαν, ἔχοντες ὄψιν Ἑρμοῦ ἐπάνω, κάτω δὲ ἐν τῷ πλάτει τὰ ἐπιγράμματα. Rem fuse enarravit videndus Sluiter. Lectt. Andoc. p. 32. Conf. F. 30.

2. Ad Hermas acervi lapidum fiebant, jactis a prætereunte quoque lapidibus. Acervis nomen erat ἑρμαῖος λόφος. Meminit rei antiquissimæ Homerus Od. 16, 471 : Ἤδη ὑπὲρ πόλιος, ὅθι Ἑρμαῖος λόφος ἐστίν. Ibi Scholia et Eustathius. Loquitur Ἑρμαῖος λόφος in Epigrammate incerto 234 : Ἱερὸν Ἑρμείῃ με παραστείχοντες ἔχευαν Ἄνθρωποι λίθινον σωρόν. Ibi Brunck et Jacobs. Vide et Phurnutum c. 16, p. 168.

4. Superstitiosorum fuit hominum mos lapides, statuas, inungere. Lucianus Contempl. 22 : τί οὖν ἐκεῖνοι στεφανοῦσι τοὺς λίθους καὶ χρίουσι μύρῳ. Ibi Hemst., collato Jacob. ad Luc. Alex. 30. Hinc forsan intelligendum λιπαρὸν in Epi-

XLVIII.

MERCURIUS ET CANIS.

Stabat in via Mercurius quadrangularis, imus cui subjacebat lapidum acervus.

Accedens canis, « Primum salve », inquit, « Mercuri; tum « inungere te volo, nec sic deum præterire, eumque palæ« stritam ».

Cui deus : « Si mihi hocce quod adpositum est non linges « oleum, nec imminxeris mihi, gratiam habebo tibi. Neque « me amplius honorare velis ».

Quod improbis satis sit hactenus, quum non queant alio fere modo meliora sequi, si a solitis saltem damnis abstineant.

grammate Anytes Anth. 9, 144, de Veneris simulacro : ἀμφὶ δὲ πόντος Δειμαίνει, λιπαρὸν δερκόμενος ξόανον.

5. Mercurius præerat palæstris. Phurnutus de Mercurio c. 16, p. 170 : σέβονται δὲ αὐτὸν καὶ ἐν ταῖς παλαίστραις μετὰ τοῦ Ἡρακλέους. Hinc habuit cognomen Ἐναγωνίου. Ipse in Pluto 1162, Ἐναγώνιος τοίνυν γ' ἔσομαι. Ibi scholia. Tradit Diodorus Sic. ejus inventa recensens, 5, 75, εἰσηγητὴν αὐτὸν καὶ παλαίστρας γενέσθαι. Ibi Wesseling., quem vide et ad 1, 16; collato Paciaudio Diss. de Mercurii statunculo.

6. A, τοῦτο μ' ἐπιλιχμήσῃς. Versus erat syllaba minor, quam restitui.

In affabulatione, A, οὐ καλῶς πῶς δ. δράσαι. Scripsi οὐκ ἄλλως πως, sensu, ni fallor, ita jubente. Insunt vestigia choliambicorum, sic ferme restituendorum : Τοῖς γὰρ κακοῖς ἀρκεῖ τέως, οὐκ ἄλλως πως Δρᾶσαι δυναμένοις [πραγμάτων] τὰ βελτίω, Κἂν τῶν συνήθων αἰτιῶν ἀπαργῆσαι. Producit Babrius penultimam comparativorum in ίων. Est ταχίον in clausula F. 45, 4; καλλίων 56, 7; ἡδίω, 66, 7.— Et nomen αἰτία sensu simili exstat Fab. 11, 2.

ΜΘ'.

ΕΡΓΑΤΗΣ ΚΑΙ ΤΥΧΗ.

Καθεῦδε νύκτωρ ἐργάτης ὑπ' ἀγνοίας
φρέατος ἐγγύς. Τῆς Τύχης δ' ἐπιστάσης
ἔδοξ' ἀκούειν· « Οὗτος, οὐκ ἐγερθήσῃ;
« μή σου πεσόντος αἰτίη παρ' ἀνθρώποις
« ἐγὼ λέγωμαι, καὶ κακὴν λάβω φήμην.
« Ἐμοὶ γὰρ ἐγκαλοῦσι πάντα συλλήβδην,
« ὅσ' ἂν παρ' αὑτοῦ δυστυχῇ τις, ἢ πίπτῃ ».

Ἔλεγχος τῶν εἱμαρμένην δοξαζόντων, καὶ ἀνάγκῃ τὰ τῆς ἡμῶν ἐξουσίας ὑποβαλλόντων, καὶ μὴ τῷ αὐτεξουσίῳ εἰς δέον κεχρημένων.

Ν'.

ΑΛΩΠΗΞ ΚΑΙ ΔΡΥΤΟΜΟΣ.

Ἔφευγ' ἀλώπηξ· τῆς δ' ὄπισθε φευγούσης,
κυνηγὸς ἐτρόχαζεν. Ἡ δ' ἐκεκμήκει·

Fab. XLIX. Conf. Coray. Fab. 252, p. 165, 387, 388.

4. A, αἰτία. Scripsi αἰτίη, sequutus scripturam ionicam, Fab. 10, 6; 11, 2; 71, 7; 95, 80; 106, 18.

7. Quum ὅσα πίπτῃ vix possit apte

XLIX.

OPERARIUS ET FORTUNA.

Dormiebat noctu operarius prope puteum, inscius. Et adstantis Fortunæ visus est sibi audire vocem : « Heus tu! « non expergisceris? ne, si cadas, in causa esse apud homines « prædicer, maloque rumore flagrem. Mihi enim cuncta coa- « cervatim vitio tribuunt, si quando quis calamitate prema- « tur cujus est auctor ipse sibi, vel si cadat ».

Argumentum in eos qui fatum esse opinantur, et necessitati subjiciunt quæ in nostra sunt sita potestate, neque, ut par est, libero utuntur arbitrio.

L.

VULPES ET LIGNATOR.

Vulpes fugiebat. Fugienti currens post terga instabat venator. Quæ quum lassata deficeret, lignatore conspecto,

dici, forsan scripsit auctor, non δσ' ἂν, sed ὅτ' ἂν, ὅταν.

Fab. L. Confer Corayana Fabula 127, p. 69, 70, 329; Phædrus Lib. 6, Fab. 27.

2. Suidas : τροχάζειν, διατρέχειν. Conf. Fab. 62, 2.

δρυτόμον δ' ἰδοῦσα, « Πρὸς θεῶν σε σωτῆρα·
« κρύψον με ταύταις, αἷς ἔκοψας, αἰγείροις,
« καὶ τῷ κυνηγῷ » φησί « μή με μηνύσῃς ».
Ὁ δ' οὐ προδώσειν ὄμνυ· ἡ δ' ἀπεκρύφθη.
Ἦλθεν κυνηγός, καὶ τὸν ἄνδρ' ἐπηρώτα,
μὴ τῇδ' ἀλώπηξ καταδέδυκεν, ἢ φεύγει.
« Οὐκ εἶδον », εἶπε· τῷ δὲ δακτύλῳ νεύων
τὸν τόπον ἐδείκνυ' οὗ πανοῦργος ἐκρύφθη·
ὁ δ' οὐκ ἐπισχὼν, τῷ λόγῳ δὲ πιστεύσας,
παρῆλθε. Θερμοῦ δ' ἐκφυγοῦσα κινδύνου,
κερδὼ παχείας ἐξέκυπτεν αἰγείρου,
σεσηρὸς αἰκάλλουσα. Τῇ δ' ὁ πρεσβύτης
« Ζωαγρίους μοι χάριτας » εἶπεν, « ὀφλήσεις.
« Ἐῤῥυσάμην σε » φησίν· « ἀλλά μου μνήσκου ».
« Πῶς οὐκ ἂν », εἶπεν, « ὧν γε μάρτυς εἱστήκει;
« Ἔῤῥωσο τοίνυν, καὶ τὸν ὅρκον οὐ φεύξῃ.
« Φωνῇ μ' ἔσῳσας, δακτύλῳ δ' ἀπέκτεινας ».
Σοφὸν τὸ θεῖον κἀπλάνητον· οὐδ' ἄν τις
λαθεῖν ἐπιορκῶν, προσδοκᾷ δίκην φεύγειν.

Εὐκαίρως ὁ μῦθος ῥηθήσεται πρὸς ἐκείνους τοὺς χρηστὰ μὲν ἐπαγγελλομένους, δόλια δὲ καὶ φαῦλα ἐργαζομένους.

6. A, ὅδ'—ἥδ'. Scripsi ὁ δ'. ἡ δ'. Et v. 11, A, ὅδ', quod mutavi.

10. A, ἐδείκνυ οὗ. Scripsi ἐδείκνυ' οὗ. Nam talis hiatus non erat ferendus.— Forsan, πανούργως.

11. De verbo ἐπέχω vide n. ad Fab. 26, 5.

14. A, ἀκάλλουσα. Scripsi αἰκάλλουσα. Est αἰκάλλειν cauda blandiri, sed quod est in illo gestu benevolentiæ fictum esse monstrat σεσηρός· blanditur sed exertis dentibus minaciter frendens. Aristophanes Pac. 620 jungit epitheta ἠγριωμένους καὶ σεσηρότας. Dion Chrys. Or. 1, p. 70 : ἀντὶ προσφιλοῦς μειδιάματος ταπεινὸν ἐσεσήρει καὶ ὕπουλον. Ibi Morel. p. 550. Suidas : σεσηρὼς, κεχηνώς· σεσηρυῖα γραῦς, κεχηνυῖα. Scholiastes

« Per ego te deos precor servatorem, absconde me inter istas « quas cecidisti populos; neque me » ait, « indices venatori ».

Juravit ille proditorem se non fore; vulpesque se occuluit.

Jam aderat venator; interrogabatque hominem, utrum hucce vulpes se penetraverit, an fugiat.

Qui contra « Non vidi », inquit; sed digitum intendens cum nutu locum indicabat quo fera latebat callida.

Re non intellecta, venator, verbis confisus, abiit.

Tum calido liberata periculo, e densa vulpes emersit populo, blandiens cauda, ast labiis ringentibus.

Cui senex « Pro conservata tibi vita gratias » ait « mihi de« bebis. Eripui leto te », inquit. « Tu vero sis mei memor ».

Cui vulpes : « Quomodo non rei memor ero, cui testis ad« fuit? Valeas igitur. Et jusjurandum non effugies. Servasti me « lingua; occidisti digito ».

Sapiens est numen, ac non potest decipi; neque latebit unquam homo perjurus, qui frustra sperat vitare justitiam.

Opportune in eos recitabitur fabula qui honesta promittunt quidem, sed dolosa faciunt et improba.

Vesp. 901 : σεσηρώς, διηνοιγμένον, ἀνοικτὸν ἔχων τὸ στόμα. Gregorius Naz. t. 2, p. 202 C : Τίν' εἶδες; εἰπέ, λέξον, σεσηπότα Νεκρῶν κάρηνα. Sic scribere voluit Billyus, quum invenisset in codice σεσηρότα, quod quam graphicum esset non intelligebat. Oblitus erat versus Nazianzeni sui t. 2, p. 76 B : Ὀστέα πάντες ἀφαυρά, σεσηρότα, γυμνὰ κάρηνα. Satius fuerat mederi versus brevitati. Propono : λέξον, ἢ σεσηρότα. Editionem novam non inspexi, eamque bonam, quippe quam Fixius curaverit.

20. A, καὶ ἀπλάνητον. Crasin feci, ut alias.

21. Esse lacuna videtur in medio versus, periisseque finem cum alius initio. Græca converti, quæ mihi finxi conjectura : οὐδ' ἄν τις λάθοι γ' ἐπίορκος προσδοκῶν δίκην φεύγειν.

ΝΑʹ.

ΧΗΡΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΟΝ.

Ἐν τῷ ποτ' οἴκῳ πρόβατον εἶχέ τις χήρα.
Θέλουσα δ' αὐτοῦ τὸν πόκον λαβεῖν μείζω,
ἔκειρεν ἀτέχνως, τῆς τε σαρκὸς οὐ πόῤῥω
τὸν μαλλὸν ἐψάλιζεν, ὥστε τιτρώσκειν.
Ἀλγοῦν δὲ πρόβατον, εἶπε· « Μή με λυμαίνου·
« πόσην γὰρ ὁλκὴν τοὐμὸν αἷμα προσθήσει;
« Ἀλλ' εἰ κρεῶν, δέσποινα, τῶν ἐμῶν χρῄζεις,
« ἔστιν μάγειρος, ὅς με συντόμως θύσει·
« εἰ δ' εἰρίων πόκου τε κοὺ κρεῶν χρῄζεις,
« πάλιν ἔστι κουρεὺς, ὃς κερεῖ με καὶ σώσει ».

Πρὸς τοὺς μετὰ ἀπειρίας τοῖς πράγμασιν ἐγχειροῦντας, ἐξ ἧς οὐ τοσοῦτον τὸ κέρδος, ὅση βλάβη προσγίνεται.

Conf. Coray. Fab. 288, p. 189, 399; Knoch. Fragm. 33.

6. Suidas : ὁλκήν· ἐπαγωγήν, ῥοπήν· ὁλκῇ, βάρει ἢ σταθμῷ. Ad hanc fabulam refert Knochius versum choliambicum quem exhibet Suidas v. Ὦνον· ὠφέλειαν,

LI.

VIDUA ET OVIS.

Quædam olim vidua domi nutriebat ovem.

Quæ quum cuperet lanam habere longiorem, imperita tondebat manu bidentem, cuticulaque tenus forcipe demetebat vellus, adeo ut vulnus faceret.

« Ne me lædas », bestia dolens inquit. « Quid enim ponderis « sanguis adjiciet meus? Ast carnis si meæ opus est tibi, do- « mina, adest coquus, qui me compendiose immolabit. Quod « si lanæ et velleris eges, non vero carnium, rursus est tonsor, « qui me tondebit ac sinet vivere ».

In eos qui inexperti res adgrediuntur, ita ut minus lucri importent sibi, quam damni.

τιμήν· « Τί σοι τὸ κέρδος ἢ τίν' ὦνον εὑρήσεις »; Sed mihi non huc pertinere videtur, habuerimque eum potius pro alia recensione sexti versus Fabulæ sextæ : Τί σοι τὸ κέρδος, ἢ πόσου με πωλήσεις;

ΝΒʹ.

ΒΟΗΛΑΤΗΣ ΚΑΙ ΑΜΑΞΑ.

Εἰς ἄστυ τετράκυκλον ἄῤῥενες ταῦροι
ἅμαξαν ὤμοις εἷλκον. Ἣ δ' ἐτετρίγει,
καὶ τὸν βοώτην θυμὸς εἶχε. Τῇ δ' οὕτως,
ἐγγὺς προσελθὼν, εἶπεν ὡς ἀκουσθῆναι·
« Ὦ παγκάκιστον κτημάτων, τί δὴ κρώζεις,
« ἄλλων ἐπ' ὤμοις φερομένη σιωπώντων »;
Κακοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι μακρὸν οἰμώζειν
ἄλλων πονούντων, ὡσπερεὶ κάμνων αὐτός.

Ὁ μῦθος τοῦτο λέγει· μηδαμῶς ἐν τοῖς πράγμασιν ἄλλων πονουμένων, ἄλλους ἀδίκως οἰμώζειν, καὶ πόνους ἀλλοτρίους ἑαυτοῖς ἐπιγράφειν.

ΝΓʹ.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Εἰς λύκον ἀλώπηξ ἐμπεσοῦσα δειλαίη,
ζωγρεῖν ἐδεῖτο, μηδὲ γραῦν ἀποκτείνειν.

Fab. LII. Cf. Coray. F. 168, p. 102, 103, 355; Milleriana p. 254, et quam Brunet vulgavit post Millerianas p. 290.

1. Non exspectabatur nominis ταῦροι epithetum ἄῤῥενες. Dixit Hom. Il. 20, 495, ἄρσενας βόας, ἄρσενε βόε Hesiodus, Op. 434, non ταύρους ille, hic non ταύρω.

2. A, ἧδ'. Scripsi ἡ δ'.

5, 6. Sic facetus in Ranis Bacchus Xanthiæ gravissimo sub onere gementi: Εἶτ' οὐχ ὕβρις ταῦτ' ἐστὶ καὶ πολλὴ τρυφή;... Οὔκουν τὸ βάρος τοῦθ' ὃ σὺ φέ-

LII.

BUBULCUS ET RHEDA.

Ad urbem rotarum quatuor rhedam masculi humeris tauri trahebant.

Rheda autem stridebat, et bubulcum incessit ira.

Ac, prope accedens, ita fuit loquutus ut audiretur : « O « rerum pessima mearum, quid tandem crocitas, quæ humeris « aliorum vectaris tacentium » ?

Improbi est proprium hominis multa gemere, dum alii laborant, quasi fatigetur ipse.

Hoc edicit fabula : « Quum rebus insudent alii, ne alii plo- « rent immerito, alienosque sibi adscribant labores ».

LIII.

LUPUS ET VULPES.

In lupum vulpes quæ inciderat misella, vivam se uti caperet precabatur, neque vetulam interimeret.

ρεις οὗνος φέρει; Πῶς γὰρ φέρεις ὅς γ' αὐτὸς ὑφ' ἑτέρου φέρει;

8. A, ἄλλων ποιούντων ὡσείπερ αὐτὸς κάμνων. Correxi πονούντων. Et in affabulatione, A ποιουμένων, quod pariter emendabo. Confusionem verborum ποιεῖν et πονεῖν ostendi quam sit frequens ad Eunapium p. 320, 588 et ad Anecdota Gr. t. 5, p. 89. Tum finem versus transpositione constitui.

Fab. LIII. Cf. Cor. F. 232, p. 152, 379.

2. Suidas : ζωγρεῖ, ζῶντας λαμβάνει.

Ὁ δ' « Ἂν λόγους μοι τρεῖς ἀληθινοὺς εἴπῃς,
« ἐγώ σε » φησί, « νὴ τὸν Πᾶνα, ζωγρήσω ».
Ἡ δ' « Εἴθε μέν μοι πρῶτα μὴ συνηντήκοις·
« ἔπειτα δ', εἴθε τυφλὸς ὢν ὑπηντήκοις·
« τρίτον δ' ἐπ' αὐτοῖς », εἶπε· « μὴ σύγ' εἰς ὥρας
« ἵκοιο, μηδέ μοι πάλιν συναντήσοις ».

Ὅτι πολλάκις αἱ περιστάσεις πεφύκασι καὶ παρὰ γνώμην τὰ σιγῆς ἄξια εἰς τοὐμφανὲς ἄγειν.

ΝΔ'.

ΕΥΝΟΥΧΟΣ ΚΑΙ ΘΥΤΗΣ.

Εὐνοῦχος ἦλθε πρὸς θύτην ὑπὲρ παίδων
σκεψόμενος. Ὁ θύτης δ' ἀγνοεῖν παραπλάσας,
« Ὅταν μέν » εἶπ', « αὐτοὺς ἴδω, πατὴρ γίγνῃ·
« ὅταν δὲ τὴν σὴν ὄψιν, οὐδ' ἀνὴρ φαίνῃ ».

Πρὸς τοὺς τὰς εὐχὰς ὑπὲρ τῶν οὐ δεόντων ποιουμένους, ἢ καὶ ἄλλως μὴ δυναμένων γενέσθαι.

3. A, ὁδ. Scripsi ὁ δ'. Et 5, A, ἡδ'.

4. A, πάνα.

6. Inserui δ', hiatum qui vitarem.

7. Possit junctura fieri verborum τρίτον δ' ἐπ' αὐτοῖς εἶπε. Sed quum πρῶτα sit omnino pars orationis vulpinæ, ei adtribui et ἔπειτα et τρίτον δ' ἐπ' αὐτοῖς. — Formula dicendi est attica μὴ σύγ' εἰς ὥρας ἵκοιο, monente scholiasta Luciani D. D. 6, 4; quam sic interpretatur : μὴ ὥρας ἵκοιτο· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἐν τῇ συνηθείᾳ· μὴ καλὰ αὐτῷ τὰ ἔτη· μὴ εἰς καιρὸν φθάνοι. Ibi videsis Grævii notam et Hemsterhusii. Dixerunt et μὴ ὥραισιν ἵκοιο, ἵκοιτο. Alexis Athenæi 2, 45 : μετὰ τῶν κακῶν Ὥραισι μὴ ἵκοιθ' ὁ τοὺς θέρμους φαγών! Ibi consule Casaubonum et Schweighæuserum. Hic apposuit verba Eustathii : μὴ ἐς ὥρας ὁ δεῖνα ἵκοιτο, ἀλλὰ δηλαδὴ πρὸ ὥρας ἐκ-

Qui « Si mihi tres » ait, « easque veras dixeris sententias, « per Panem vitæ parcam tuæ ».

Vulpes contra : « Utinam primum non fuisses obviam fa- « ctus mihi! Dein, utinam occurrisses cæcus! Et super his « habe » inquit « tertiam : utinam non ad seriorem pervenias « ætatem, nec mihi denuo obviam occurras »!

Quod sæpiuscule eo sint modo circumstantiæ rerum comparatæ, ut vel præter sententiam tacenda quæ sunt in apertum proferant.

LIV.

EUNUCHUS ET POPA.

Accessit eunuchus ad popam de liberis consulturus. Cui popa, quasi ignoraret dissimulans, « Quum » inquit « istos « video, fis pater; quum autem faciem intueor tuam, ne vir « quidem esse videris ».

In eos qui vota de rebus faciunt, quæ non debent aut etiam alioqui non possunt fieri.

θερισθείη. Adde Matthiæ notam ad Iphig. Aul. 122, et quæ ipse monui ad Theophylactea Ep. 17 : μὴ ἵκοιτο ὥρας ὁ Λεύκιππος. Fabulatores prosaici formulam Babrianam non intelligebant, cui pro interpretatione substituunt : καὶ μηδαμῶς τῇ ὥρᾳ ταύτῃ ζήσῃς... μηδαμῶς δὲ τῆς ὥρας ταύτης τὸ ζῆν σοι μὴ ἐπεβραβεύθη.

1. A, παραπλώσας. Scripsi παραπλάσας.

3. A, ὅτ' ἂν μὲν εἶπε αὐτ' ἴδω. An bene correxerim multum dubito. Potuit Eunuchus de liberis quos secum duxerat, adoptatis, consulere, et αὐτοὺς conveniet; de habendis potuit, et jam in αὐτ' aliud latet. Historiolam alibi legere fere memini, sed nunc me fugit locus, quo lateat angulo.

In affabulatione pro εἰ, quod A tenet, scripsi ἦ, favente iotacismo.

ΝΕ'.

ΒΟΥΣ ΚΑΙ ΟΝΟΣ.

Ἕνα βοῦν τις εἶχε· τὴν ὄνον δὲ συζεύξας,
ἠροτρία, πτωχῶς μὲν, ἀλλ' ἀναγκαίως.
Ἐπεὶ δὲ τοὔργον ἐτετέλεστο καὶ λύειν
ἔμελλεν αὐτοὺς, ἥ τ' ὄνος διηρώτα
τὸν βοῦν· « Τίς ἄξει τῷ γέροντι τὰ σκεύη »;
ὁ δὲ βοῦς πρὸς αὐτὴν εἶπεν· « Ὅσπερ εἰώθει ».

ΝϚ'.

ΖΕΥΣ ΚΑΙ ΠΙΘΗΚΟΣ.

Εὐτεκνίης ἔπαθλα πᾶσι τοῖς ζῴοις
ὁ Ζεὺς ἔθηκε· πάντα δ' ἔβλεπε κρίνων.
Ἦλθεν δὲ καὶ πίθηκος ὡς καλὴ μήτηρ,
πίθωνα γυμνὸν, σιμὸν, ἠρμένη κόλποις.
Γέλως δ' ἐπ' αὐτῷ τοῖς θεοῖς ἐκινήθη.
Ἡ δ' εἶπεν οὕτω· « Ζεὺς μὲν οἶδε τὴν νίκην·

Fab. LV. Cf. Coray, F. 415, quæ Babrium in multis exprimit. Sed optimus editor, qui pro choliambico habuit hæc verba, Ὄνον τις ἔχων καὶ τῷ βοὶ συζεύξας, non intelligebat, politicum se facere duodecasyllabum.

3. A, τετέλεστο. Augmentum add[...] quum esset versus imperfectus.

6. Post hunc versum spatium in [...]dice relictum fuit vacuum, adscr[...] notula : λείπει. Deest scilicet affabula[...] nihil aliud, puto.

LV.

BOS ET ASINA.

Bovi, quem possidebat unicum, adjuncta asina, homo quidam arabat; paupercule quidem, sed fuit necessitas.

Quum autem, opere perfecto, bestias homo esset jugo soluturus, et ita interrogaret bovem asina, « Quis senecioni « revehet instrumenta » ? « Ille ipse qui solet », bos respondit asinæ.

LVI.

JUPITER ET SIMIA.

Fœcunditatis præmia cunctis animantibus Jupiter proposuit, quos æquus judex cunctos considerabat.

Venit et simia, pulcræ scilicet prolis mater, simiolum nudum, simum, ulnis sublimem gerens.

Quo viso risus fuit excussus deis.

Est autem sic loquuta : « Jupiter quidem novit cujus sit

Fab. LVI. Conf. Avianus F. 14.

2. Forsan, καλοῦ μήτηρ. Et sic converti.

4. A, πιθῶνα. Accentum retraxi. Nam sic vulgo scribunt, sicque scribi jubet regula Arcadii p. 11 : τὰ εἰς θων δισύλλαβα ἀρσενικὰ βαρύνεται, ὁπότε μὴ ἐθνικὰ εἴη ἢ περιεκτικὰ, μώθων, Ὤθων, Μάθων ὁ Θηβαῖος, πήθων (imo πίθων) ὁ πίθηκος ὑποκοριστικῶς.— A, ἠρμένη.

6. Avianus : « Jupiter hoc norit, maneat victoria si quem; Judicio superest omnibus ille meo ». Prætulerim varietatem « novit ». Cannegieterus Aviani verba pessime sollicitavit.

[illegible] ἐστι καλλίων ».
[illegible] πᾶσι τοῦτο σημαίνειν,
[illegible] πᾶς τις εὐπρεπῆ κρίνει.

ΝΖ΄.

ΕΡΜΟΥ ΑΜΑΞΑ ΚΑΙ ΑΡΑΒΕΣ.

Ἑρμῆς, ἅμαξαν ψευσμάτων τε πληρώσας
ἀπάτης τε πολλῆς καὶ πανουργίας πάσης,
ἤλαυνε διὰ γῆς, ἄλλο φῦλον ἐξ ἄλλου
σχεδίην ἀμείβων καὶ μέρος τῶν ἀνθρώπων,
νέμων ἑκάστῳ μικρόν. Ὡς δὲ τῷ χώρῳ
τῷ τῶν Ἀράβων ἐπῆλθε καὶ διεξῄει,
λέγουσιν αὐτοῦ συντριβεῖσαν ἐξαίφνης
ἐπισταθῆναι τὴν ἅμαξαν. Οἱ δ', ὥσπερ
πολύτιμον, ἁρπάζοντες ἐμπόρου φόρτον,
ἐκένωσαν αὐτὴν, οὐδ' ἀφῆκαν εἰς ἄλλους
ἔτι προσελθεῖν, καίπερ ὄντας ἀνθρώπους.
Ἐντεῦθεν Ἄραβές εἰσιν, ὡς ἐπειράθην,
ψεῦσταί τε καὶ γόητες, ὧν ἐπὶ γλώσσης
οὐδὲν κάθηται ῥῆμα τῆς ἀληθείας.

7. Insignis est simiarum in catulos amor. Psellus Opusculis a me editis p. 176 : αἱ μὲν πίθηκοι, ἐπειδὰν τέκωσι καὶ τὰ νεογνὰ ἴδωσιν, ἀγάλματα αὐτὰ ἥγηνται καὶ τοῦ κάλλους θαυμάζουσι. Et nuper ea de re monui ad Anecdota Nova t. 1, p. 49.

Fab. LVII. Conf. Coray. Fabula 403.

4. A, σχεδίην ἀμείβων καὶ μέρος τι τῶν ἀνθρώπων, versu longiore. Delevi τι quo sententia carere potest. Hesychius : Σχεδίη· συνάφεια, κοινωνία. Erit σχεδίην pro κατὰ σχεδίην, κατὰ συνάφειαν. Est σχεδίην sic adverbialiter apud Hom-

« victoria ; at hicce meus mihi est ante alios formosior omnes ».

Videtur mihi cunctis hoc significare fabula : « Filium pulcrum esse nemo non arbitratur ipse suum ».

LVII.

MERCURII RHEDA ET ARABES.

Mercurius rhedam, quam impleverat mendaciis, doloque plurimo et astutia omnigena, per terras agebat, aliam alia gentem ordine permutans, ac particulam mortalium cuique parvam distribuens.

Ut vero, regionem ingressus Arabum, eam peragrabat, rhedam narrant repente confractam substitisse.

Arabes autem, quasi pretiosissimas, diripientes negociatoris sarcinas, rhedam vacuefecerunt, nec ad alios siverunt ultra procedere, licet et illi alii essent homines.

Inde fit ut Arabes, quod sum expertus, mendacesque sint et impostores, quorum in lingua non ullum sedet verbum quod sit verum.

rum : τύφον δὲ σχεδίην· quod Etymologicum M. interpretatur, ἐκ τοῦ σύνεγγυς.

11. In verbis καίπερ ὄντας ἀνθρώπους latet ironia : qui scilicet homines mendaciorum ac dolorum partem suo jure poterant sibi vindicare. Fabula collata : οἱ δὲ εἰς ἄλλους τόπους οὐκ εἴασαν ὁδεῦσαι, οὐδὲ τὰ κοινὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτελεῖν δυνάμενοι.

13. Suidas : γόης, γόητος .. πλάνος, ἀπατεών. Longe aliter de Arabibus sentiebat olim Herodotus 3, 8 : σέβονται δὲ Ἀράβιοι πίστις ἀνθρώπων ὁμοῖα τοῖσι μάλιστα.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ζ.

ΝΗ'.

ΔΙΟΣ ΠΙΘΟΣ.

Ζεύς, ἐν πίθῳ τὰ χρηστὰ πάντα συλλέξας,
ἔθηκεν αὐτὸν πωμάσας παρ' ἀνθρώπῳ.
Ὁ δ' ἀκρατὴς ἄνθρωπος εἰδέναι σπεύδων
τί ποτ' ἦν ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ πῶμα κινήσας,
διῆκ' ἀπελθεῖν αὐτὰ πρὸς θεῶν οἴκους,
κἀκεῖ πέτεσθαι, τῆς τε γῆς ἄνω φεύγειν.
Μόνη δ' ἔμεινεν Ἐλπὶς, ἣν κατειλήφει
τεθὲν τὸ πῶμα. Τοιγὰρ Ἐλπὶς ἀνθρώποις
μόνη σύνεστι, τῶν πεφευγότων ἡμᾶς
ἀγαθῶν ἕκαστον ἐγγυωμένη δώσειν.

ΝΘ'.

ΖΕΥΣ, ΠΟΣΕΙΔΩΝ, ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ ΜΩΜΟΣ.

Ζεὺς καὶ Ποσειδῶν, φασὶ, καὶ τρίτη τούτοις
ἤριζ' Ἀθηνᾶ, τίς καλόν τι ποιήσει.

Fab. LVIII. Cf. Coray. F. 360, p. 235. Integram fabulam ex Harleyano vulgaverat olim Tyrwhittus p. 59, 69. Repetiit inde Knochius Fab. 7. Cf. Jacobs. ad Anthol. 10, 71.

4. Suidas : πῶμα, σκέπασμα.
5. Suidas : διῆκαν, διέπεμψαν.
6. Textus Harleyanus, τῆς δὲ γῆς. Corayus scripsit tacite τῆς τε γῆς, quod mihi codex novus obtulit.

LVIII.

JOVIS DOLIUM.

Jupiter in dolio quum cuncta collegisset bona, id operuit et collocavit apud hominem.

Homo autem ille, impotens sui et scire gestiens quid ibi lateret, operculo amoto, bona permisit abire deorum ad domos, illucque volare, ac procul a terris sursum fugere. Sola autem remansit spes, quam impositum repressit operculum.

Idcirco spes mortalibus adest sola, ac fugitivorum unumquodque bonorum pollicetur se tradituram esse nobis.

LIX.

JUPITER, NEPTUNUS, MINERVA ET MOMUS.

Jovem Neptunumque, et tertiam insuper Minervam contendisse ferunt inter se, quis pulcram aliquam rem faceret.

7. A, κατειλήφει. Harl., κατεῖληφε. Schæferus apte conjecerat κατειλήφει, quo tempore sæpissime usum fuisse poetam ostendit n. ad F. 13, 2.

Fab. LIX. Cf. Cor. F. 190, p. 119, 120; Schneideriana 100, cum editoris nota.

1. Verba καὶ τρίτη τούτοις Ἀθηνᾶ conferam cum simili loquendi modo Sophoclis OEd. Col. 8 : αἱ πάθαι. . . χὠ χρόνος ξυνὼν... καὶ τὸ γενναῖον τρίτον. Quem,

Ποιεῖ μὲν ὁ Ζεὺς ἐκπρεπέστατον ζῷον
ἄνθρωπον· ἡ δὲ Παλλὰς οἶκον ἀνθρώποις·
ὁ δ' αὖ Ποσειδῶν ταῦρον. Ἡρέθη τούτοις
κριτὴς ὁ Μῶμος· ἔτι γὰρ ἐν θεοῖς ᾤκει.
Κἀκεῖνος, ὡς πέφυκε, πάντας ἐχθραίνων,
πρῶτον μὲν εὐθὺς ἔψεγεν τὸ τοῦ ταύρου,
τῶν ὀμμάτων τὰ κέρατα μὴ κάτω κεῖσθαι·
ὡς ἂν βλέπων ἔτυπτε· τοῦ δέ γ' ἀνθρώπου,
μὴ σχεῖν θυρωτὰ μηδ' ἀνοικτὰ τὰ στήθη,
ὡς ἂν βλέποιτο τὸν πέλας, τί βουλεύοι·
τῆς οἰκίας δὲ, μὴ τροχοὺς σιδηρείους
ἐν τοῖς θεμελίοις γεγονέναι, τόπους δ' ἄλλους
συνεξαμείβειν δεσπόταισιν ἐκδήμοις.
Τί οὖν ὁ μῦθός φησιν ἐν διηγήσει;
« Πειρῶ τι ποιεῖν, τὸν φθόνον δὲ μὴ κρίνειν.
« Ἀρεστὸν ἁπλῶς οὐδέν ἐστι τῷ Μώμῳ ».

Ξ'.

ΜΥΣ ΠΕΣΩΝ ΕΝ ΧΥΤΡᾼ.

Ζωμοῦ χύτρᾳ μῦς ἐμπεσὼν ἀπωμάστῳ,

quum displiceret Burgesio, vindicavi notula ad Sophoclis locum. Sic et Æschylus Choeph. 238: Μόνον Κράτος τε καὶ Δίκη, ξὺν τῷ τρίτῳ, Μεγίστῳ πάντων, Ζηνὶ, συγγένοιτό μοι. Idem Eum. 741: Παλλάδος καὶ Λοξίου Ἕκατι, καὶ τοῦ πάντα κραίνοντος τρίτου Σωτῆρος. Idem Persis 313, 317. Euripides Or. 475: Ἐγὼ, κασίγνητ', αὐτὸ τοῦτ' ἔχειν δοκῶ, Σωτηρίαν σοὶ τῷδέ τ', ἐκ τρίτων τ' ἐμοί. Asclepiades Epigr. 19: Ὑετὸς ἦν καὶ νὺξ, καὶ τὸ τρίτον ἄλγος ἔρωτι, Οἶνος.... Vide et Alcmanem Athenæi 10, 10; Menandrum Stobæi Tit. 43, 15. Dionysius Hal. De Lysia § 8: τριῶν τε ὄντων,... διανοίας τε καὶ λέξεως, καὶ τρίτης

Facit Jupiter animal pulcherrimum hominem; Pallas hominibus domum; Neptunus taurum.

Judicem sibi Momum elegerunt (adhuc enim inter deos habitabat), qui, præ nativa indole, cunctos odio prosequens, principio statim taurum culpavit quod oculis inferiora non gestaret cornua : ita enim recte cernens iceret; hominem, quod pectus illi non esset valvis instructum et adapertile, ut proximum inspiceret quid agat consilii; domum, quod ferreæ fundamentis non subjicerentur rotæ, aliis idoneæ locis permutandis, quum domini abirent peregre.

Quid igitur narrata dicit fabula? « Tenta facere aliquid; « nec judex sedeat invidia. Momo nil omnino placitum est ».

LX.

MUS QUI IN OLLAM CECIDIT.

In ollam jusculi plenam, quæ carebat operculo, mus cecidit.

τῆς συνθέσεως. Reperi τρίτον in codice 2131, edito non inferius.

3. Suidas : ἐκπρεπεῖς, ἐπίσημοι.

5. A, ἡρέθη. Scripsi ᾑρέθη. Collata fabula : κριτὴν εἵλοντο τὸν Μῶμον.

6. Ob hoc ipsum judicium pulsus fuit ab Jove ex Olympo. Fabula collata: καὶ ὁ Ζεὺς, ἀγανακτήσας κατ' αὐτοῦ ἐπὶ τῇ βασκανίᾳ, τοῦ Ὀλύμπου αὐτὸν ἐξέβαλε.

12. De syntaxi ὡς ἂν βλέποιτο p. 6, n. 17. Et est forma βλέποιτο peculiaris, pro βλέποι. Offenderem minus ad βλέψοιτο, propter futurum notum βλέψομαι.

1. A, ζωμῷ. Scripsi ζωμοῦ. In verbis

ἤμειβον αἰεὶ, δεῖπνα δ' εἶχον ἡδίω,
ἕως τις αὐτοῖς εἶπεν· « Ἀλλὰ καὶ τούτων
« τὸ χρηστὸν ἐξολεῖται τῇ συνηθείᾳ,
« πάλιν δ' ἕκαστος ἃ πρὶν εἶχε ζητήσει ».

Ὅτι πᾶς δυσάρεστος, τοῦ παρόντος ἡδέος μικροῦ τι ἀπολαύσας, εὐθὺς τὴν ἐπιθυμίαν ἐφ' ἕτερον τρέπει.

ΞΒ'.

ΗΜΙΟΝΟΣ.

Ἡμίονος ἀργῆς χιλὸν ἐσθίων φάτνης,
καὶ κριθιάσας, ἐτρόχαζε κἀφώνει,
τένοντα σείων· « Ἵππος ἐστί μοι μήτηρ·
« ἐγὼ δ' ἐκείνης οὐδὲν ἐν δρόμοις ἥττων ».
Ἄφνω δ' ἔπαυσε τὸν δρόμον κατηφήσας·
ὄνου γὰρ εὐθὺς πατρὸς ὢν ἀνεμνήσθη.

Ὁ μῦθος διδάσκει ἡμᾶς μὴ μέγα φρονεῖν ἐν ταῖς εὐημερίαις, μάλιστα δὲ τοὺς ἐξ ἀγενῶν προγόνων κατὰ τύχην δοξασθέντας.

Conf. [Coray. Fab. 140, p. 82, 83, 338; Knoch. Fragm. 57.

2. De verbo κριθιᾷν Blomfield. Gloss. Ag. 1631; de τροχάζειν vide n. ad Fab. 50, 2.— A, καὶ φώνει. Non putavi posse abesse augmentum in tali oratione. Abest quidem in versu Babrii Corayanæ p. 272, mihi F. 33, 15: οἱ ψᾶρες ἦλθον

suaviores, tamdiu dum illis quidam « Sed et horum » dixit, « peribit assuetudine suavitas, atque rursus quæ olim vesce- « batur vestrum quisque sibi quæret ».

Quod fastidiosior quilibet, præsente voluptate paululo degustata, ilico mentem ad aliud vertat.

LXII.

MULUS.

Mulus, ignavi pabulum præsepis edens et hordeo satur, cursitabat, et clamabat, cervice jactata ferocius : « Equa mihi « mater est; nec illa ego sum cursu tardior ».

Ast illico cursum compescuit, vultumque demisit mœstus; quippe qui subito meminit asinum sibi fuisse patrem.

Docet nos fabula rebus in prosperis altam neutiquam gerere mentem, eos inprimis quibus, humili de stirpe creatis, contigit esse celebribus.

καὶ νέμοντο τὴν χώραν· sed ipse inveni augmentum in codice, ac feci crasin κἀνέμοντο, quam jam fecisse Burgesium disco ex Levisio; a quo etiam doceor ᾐτήκει, quod correxi ibid. v. 8, fuisse inventum et a Buttmanno.

5. Hesychius : κατηφήσας, κατανιαθείς.

ΞΓ΄.

ΗΡΩΣ.

Ἦν τις κατ' οἴκους ἀνδρὸς εὐσεβοῦς ἥρως
ἔχων ἐν αὐλῇ τέμενος. Ἔνθα δὴ θύων,
στέφων τε βωμοὺς καὶ καταβρέχων οἴνῳ,
προσηύχετ' αἰεί· « Χαῖρε, φίλταθ' ἡρώων,
« καὶ τὸν σύνοικον ἀγαθὰ δαψιλῆ ποίει ».
Κἀκεῖνος αὐτῷ νυκτὸς ἐν μέσαις ὥραις,
« Ἀγαθὸν μέν » εἶπεν, « οὐδὲν ἄν τις ἡρώων
« σοί γ' ἂν παράσχοι· ταῦτα τοὺς θεοὺς αἴτει·
« κακῶν δὲ πάντων, ἅτε σύνεστιν ἀνθρώποις,
« δοτῆρες ἡμεῖς. Τοιγὰρ εἰ κακῶν χρήζεις,
« εὔχου· παρέξω πολλά, κἂν ἓν αἰτήσῃς.
« Πρὸς ταῦτα λοιπὸν αὐτὸς οἶδας ἂν θύσῃς ».

Ὅτι τοὺς πονηροὺς οὐ δεῖ αἰτεῖν ἀγαθά· οὐ γὰρ παρέξουσιν· εἰ δὲ κακά τις αἰτεῖται, ἑτοίμως μᾶλλον παρέχουσι.

Conf. Coray. Fab. 399.

2. Sic Spartæ in aula Aristonis regis erat ædicula herois Astrabaci, narrante Herodoto 6, 69: ἐκ τοῦ ἡρωΐου τοῦ παρὰ τῇσι θύρῃσι τῇσι αὐλείῃσι ἱδρυμένου τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου.

4. A, ἀεί. Et sic F. 61, 7.

5. Euripides Alc. 1023: χαῖρ', ὦ πότνι'· εὖ δὲ δοίης. — Suspicor periisse precis particulam.

6. Anacreon: Μεσονυκτίοις ποθ' ὥραις.

7. A, οὐδ' ἄν. Mutavi ob metrum.

8. A, ἡρώων, οὔτ' ἂν παράσχοι. Scripsi σοί γ' ἄν, quod mendosis syllabis οὔταν

LXIII.

HEROS.

Hominis in domo pii heros stabat quidam, cujus intus aulæ sacellum erat. Ibi ideo faciens sacra, arasque coronans ac spargens vino, preces fundebat assiduas : « Salve, heroum « dilectissime, contubernalemque tuum dapsilibus augeas « bonis ».

Et heros illi, mediæ noctis hora, « Bonum » inquit, nullum « ullus heroum impertietur tibi. Talia petas a diis. Ast cun« ctorum, quibus mortales premuntur, malorum largitores « sumus. Idcirco si mala cupis tibi, rogato; præbebo multa, « unum licet postulaveris. Ipse ergo novisti num rem sacram « deinceps facies ».

Quod ab improbis bona non oporteat petere; non dabunt enim. Si vero mala quis petierit, dant paratius.

fere proximum est, talem ectionem non pro certa venditans; sed non improbabilis esse videtur.

Sit et pro affabulatione sententia Gnomologii Georgidiani a me edita An. Gr. t. 1, p. 31 : δεῖ τὸν πονηρὸν ἄνδρα μὴ αἰτεῖν ἀγαθά· κακὰ δὲ μᾶλλον αἰτούμενος ἑτοίμως παρέξει. Eam quidem edidi, prout repereram, anonymam. Sed in codice Georgidæ, quem mecum communicavit Μηνᾶς, nomen Βαβρίου, præcedenti additum, quam attuli ad Fabulæ 26 affabulationem, et huic contribuendum est.

ΞΔ'.

ΕΛΑΤΗ ΚΑΙ ΒΑΤΟΣ.

Ἤριζον ἐλάτη καὶ βάτος πρὸς ἀλλήλας.
Ἐλάτης δ' ἑαυτὴν πολλαχῶς ἐπαινούσης·
« Καλὴ μέν εἰμι καὶ τὸ μέτρον εὐμήκης,
« καὶ, τῶν νεφῶν σύνοικος, ὀρθίη φύω·
« στέγη τε μελάθρων εἰμὶ, καὶ τρόπις πλοίων,
« δένδρων τοσούτων ἐκπρεπεστάτη πάντων »·
βάτος πρὸς αὐτὴν εἶπεν· « Ἢν λάβῃς μνήμην
« καὶ τῶν πελέκεων τῶν ἀεί σε κοπτόντων,
« καὶ τῶν πελύκων τῶν ἀεί σε τεμνόντων,
« βάτος γενέσθαι καὶ σὺ μᾶλλον αἱρήσῃ ».
Ἅπας ὁ λαμπρὸς τῶν ἐλαττόνων μᾶλλον
καὶ δόξαν ἔσχε, χὐπέμεινε κινδύνους.

Ὁ μῦθος πρὸς τοὺς κοσμικαῖς ἀρχαῖς μεγαλοφρονοῦντας, καὶ διὰ τοῦτο τῶν πέλας καταπαιρομένους, οἱ, μετὰ αὐταρκείας βιοῦντες, κἀντεῦθεν τῶν μεγάλων ἐκφεύγουσι κινδύνων.

Conf. Coray. Fab. 180; et Knochius, p. 204; Avianus Fab. 19.

4. Suidas: φύω, βλαστάνω.

8. Addidi καὶ ut versus posset incedere. Quum πελέκεων et quod sequitur πελύκων paulo diversum nomen esse videantur ejusdem instrumenti, fere crediderim alterutri aliud esse substituendum vocabulum. Fabula collata: μνησθεῖσα τῶν πελέκεων καὶ πριόνων τῶν κοπτόντων σε. Possit quidem πελύκων displicere altero magis, quum pronun-

LXIV.

ABIES ET RUBUS.

Contendebant abies et rubus inter se.

Abiete autem variis se ipsam efferente laudibus :

« Pulcra sum, ac statura concinne procera, et, quæ sim « nubium incola, recta cresco. Palatiis fio tectum et carina « navibus, tot inter arbores cunctarum spectabilissima » ;

Rubus reposuit :

« Si te subierit memoria et bipennium indesinenter te fe- « rientium, et asciarum indesinenter te secantium, rubus « fieri tu quoque lubens optabis ».

Clarus quicumque est, majoremque inferioribus gloriam consequutus, etiam majora pertulit pericula.

Ad homines spectat fabula mundanis superbientes dignitatibus, ideoque efferentes se arrogantius in proximos, qui mediocrem et modestam vitam vivunt, indeque magna effugiunt pericula.

tiarit Photius esse barbarum reperiaturque non semel in Bibliis, verbi causa, apud Jeremiam 23, 29 : οὐχ ἰδοὺ οἱ λόγοι μου ὥσπερ πῦρ, λέγει Κύριος, καὶ ὡς πέλυξ κόπτων πέτραν; Meminit tamen genitivi πέλυκος Athenæus 9, 47.

12. A, καὶ ὑπέμεινε. Quod contraxi ut mihi constarem. Vide ad Fab. 33, notam 15.

In affabulatione A, ἐκφεύγωσι. Nomen κοσμικὸς facile docet lectorem additam esse sententiam ab homine christiano, quod et de plurimis aliis affabulationibus dici debet.

ΞΕ'.

ΓΕΡΑΝΟΣ ΚΑΙ ΤΑΩΣ.

Ἤριζε τεφρὴ γέρανος εὐφυεῖ ταῷ
σείοντι χρυσᾶς πτέρυγας. « Ἀλλ' ἐγὼ ταύταις »
ἡ γέρανος εἶπεν, « ὧν σὺ τὴν χρόην σκώπτεις,
« ἄστρων σύνεγγυς ἵπταμαί τε καὶ κράζω.
« Σὺ δ', ὡς ἀλέκτωρ, ταῖσδε ταῖς καταχρύσοις
« χαμαὶ πτερύσσῃ » φησίν, « οὐδ' ἄνω φαίνῃ ».
Θαυμαστὸς εἶναι σὺν τρίβωνι βουλοίμην,
ἢ ζῆν ἀδόξως πλουσίᾳ σὺν ἐσθῆτι.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Θ.

Ξϛ'.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΣΥΝ ΔΥΣΙ ΠΗΡΑΙΣ.

Θεῶν Προμηθεὺς ἦν τις, ἀλλὰ τῶν πρώτων.

Fab. LXV. Cf. Cor. F. 357, p. 230, 408; Knoch. Fragm. 11; Avianus Fab. 15.

1. A, τέφρη. Est ταῷ spondæus. Sic et ταὼς in fragmento apud Suidam : γέρανος, τὸ ὄρνεον. ἐπίκοινον τῷ γένει · Βάβριος· « Λίβυσσα γέρανος ἠδὲ ταὼς εὐπτήληξ Χλωρὴν ἀεὶ βόσκοντο χείματος ποίην. » Corrigit quidem Knochius, ac sine probabilitate, ταώς τις. Sed qui corriget clausulam εὐφυεῖ ταῷ? Refert Knochius id fragmentum ad fabulam præsentem, quod est vero simile, novumque præbet duarum recensionum testimonium. Et scriberem ἀεὶ 'βόσκοντο. Nam displicet

LXV.

GRUS ET PAVO.

Grus cinerea formoso pavoni contendebat, aureas jactitanti pennas.

« Ast ego hisce » dixit grus, « quarum tu carpis colorem, « alis proxima feror sideribus, crocitoque; dum tu, gallus « uti gallinaceus, pennis istis inauratis humi plaudis latera, « neque sursum » ait, « evolas ».

Movere admirationem tenui mavelim in pænula, quam in veste splendida vivere inglorius.

LXVI.

HOMO DUAS MANTICAS FERENS.

De deis unus Prometheus fuit, et de primoribus etiam.

augmenti omissio. Vide ad Fab. 33, 15; 62, 2. Ni fuerit a Babrio βόσκοντε scriptum, quod mutaverit Suidas, qui voluerit sententiam proferre integram, et esse brevis.

4. Ferme videtur scriptum κρώζω.

Fab. LXVI. Conf. Coray. Fab. 337, p. 221, 222; Stobæus Tit. 23, 6; Tzetzes Chil. 9, 942; Phædrus 4, 10.

1. A, jungit τῶν πρώτων Τοῦτον..... Distinguere aliter visum est necessarium.

Τοῦτον πλάσασθαί φασι δεσπότην ζώων
ἄνθρωπον ἐκ γῆς. Ἐκ δὲ τοῦ δύο πήρας
κρεμάσαι φέροντά φασι τῶν ἐν ἀνθρώποις
κακῶν γεμούσας, τὴν πρόσω μὲν ὀθνείων,
ἰδίων δ' ὄπισθεν, ἥτις ἦν πολλῷ μείζων.
Διό μοι δοκοῦσι συμφορὰς μὲν τὰς ἄλλων
βλέπειν ἀκριβῶς, ἀγνοεῖν δὲ τὰς οἴκοι.

ΞΖ'.

ΟΝΑΓΡΟΣ ΚΑΙ ΛΕΩΝ.

Θήρης ὄναγρος καὶ λέων ἐκοινώνουν,
ἀλκῇ μὲν ὁ λέων, ὁ δ' ὄνος ἐν ποσὶ κρείσσων.
Ἐπεὶ δὲ λείαν εἶχον ἄφθονον ζῴων,
ὁ λέων μερίζει, καὶ τίθησι τρεῖς μοίρας.
Καὶ « Τὴν μὲν αὐτός » φησί, « λήψομαι πρῶτος·
« βασιλεὺς γάρ εἰμι· λήψομαι δὲ κἀκείνην,
« ὡς ἐξ ἴσου κοινωνός· ἡ τρίτη δ' αὕτη
« κακόν τι δώσει μὴ θέλοντί σοι φεύγειν ».
Μέτρει σεαυτόν· πρᾶγμα μηδὲν ἀνθρώπῳ
δυνατωτέρῳ σύναπτε, μηδὲ κοινώνει.

6. A, πολύ. Scripsi πολλῷ, metro cogente. Sed πολὺ μείζω servabitur merito Fab. 79, 3.

7. A, μὲν ἀλλήλων. Rescripsi τὰς ἄλλων. Illa nomina confusa sæpius fuerunt propter similitudinem et compendia. — Galenus De dignotione et curatione morb. animæ t. 1, p. 352: δύο γάρ, ὡς Αἴσωπος ἔλεγε, πήρας ἐξήμμεθα τοῦ τραχήλου, τῶν μὲν ἀλλοτρίων τὴν πρόσω, τῶν ἰδίων δὲ τὴν ὀπίσω, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν ἀλλότρια βλέπομεν ἀεί, τῶν δ' οἰκείων ἀθέατοι καθίσταμεν. Wyttenbachius ad Plut. t. 1, p. 417, conjicit scribendum καθιστάμεθα. Corayus, qui Galeni locum exhibuit ex Hauptmanni collectione,

Illum finxisse ferunt dominum animantium ex humo hominem, cui duas suspendisse dicunt manticas humanis refertas malis, anticam alienis, propriis posticam, eamque multo ampliorem.

Idcirco mihi videntur homines in aliorum malis cernere acutum, quæ autem habent domi nescire.

LXVII.

ONAGER ET LEO.

Onager et leo venationis erant socii; robore præstantior leo, asinus velocitate pedum.

Largam vero nacti animalium prædam, dividit leo, tresque partes facit.

Et « Hanc » inquit, « ipse tollam prior; ego enim rex sum. « Tollam et hanc etiam, qui sim ex æquo socius. Ista vero « tertia, ni fugere velis, mali quid dabit tibi ».

Metitor te ipsum; rem nullam cum homine potentiore communicato, nec illi fias socius.

veram tenet lectionem καθέσταμεν.

Fab. LXVII. Cf. Cor. F. 225, p. 147, 148; Knochius p. 203; Phædrus 1, 5.

3. Forsan λείην.

4. Ignatii Fabula sic incipit : Ἄγρην γεράνῳ μέριζε καὶ κερδοῖ λέων· Πρώτην δὲ μοῖραν, εἶπεν, ὡς νομεὺς ἔχω. Pro γεράνῳ proponit ὀνάγρῳ Corayus, non perspiciens cum utroque nomine versum esse syllaba longiorem. Videtur scripsisse Ignatius ἄγρην ὄνῳ μέριζε σὺν κερδοῖ λέων. Fecit Ignatius tres personas propter tres partes. Sumsi σὺν e codice in quo reperi γεράνῳ μοῖραν σὺν κ. λ., et sic scriptum melius secundum versum : Πρώτην μὲν, εἶπεν, μοῖραν ὡς ν. ἔχω.

ΞΗʹ.

ΑΠΟΛΛΩΝ ΚΑΙ ΖΕΥΣ.

Θεοῖς Ἀπόλλων ἔλεγε μακρὰ τοξεύων·
« Οὐκ ἂν βάλοι τις πλεῖον, οὐδὲ τοξεύσει ».
Ὁ Ζεὺς δὲ παίζων ἠρίδαινε τῷ Φοίβῳ.
Ἑρμῆς δ' ἔσειεν Ἄρεος ἐν κυνῇ κλήρους·
Λαχὼν δ' ὁ Φοῖβος, χρυσέην τε κυκλώσας
τόξοιο νευρὴν, ὀξέως ἀφεὶς πρῶτος,
τὸ βέλος ἔπηξεν ἐντὸς Ἑσπέρου Κήπου.
Ὁ Ζεὺς δὲ, διαβὰς τοῦτο μέτρον, εἱστήκει,
καὶ « Ποῦ βαλῶ, παῖ », φησίν· « οὐκ ἔχω χώραν ».
Τόξου δὲ νίκην ἔλαβε μηδὲ τοξεύσας.

Ὅτι ἔστι τινὰ καὶ κόπου χωρὶς νίκην ἄρασθαι, σοφῶς τοῖς πράγμασι κεχρημένον.

Conf. Coray. Fab. 187, p. 116, 366; Knochius Fab. 2.

1. A, τοξεύειν. Editus textus, τοξεύων, melius, idque recepi. Visum est esse μακρὰ τοξεύων idem consueto dei epitheto ἑκηβόλος. Sed poterit intelligi de actione præsenti : « quum longe sagittaret ».

2. Lectio codicis confirmat quam feceram olim contextus Corayani emendationem ad Anecdota Græca t. 1, p. 367, τοξεύσει, pro edito τοξεύσοι.

4. Virgilius Æn. 5, 490 : « Convenere viri, dejectamque ærea sortem Adcepit galea ». Ubi Servius : « sic ut Homerus : Κλήρους δ' ἐν κυνέῃ χαλκήρεϊ πάλλον ἑλόντες »· ex Il. 23, 861. Conf. Il. 7, 176...

5. Editio : Λαχὼν δὲ Φοῖβος, τὸ τόξον ἐκκυκλώσας τὸ βέλος... omisso versu sexto... Quintum quo tentarunt modo critici commemorare nil nunc attinet.

LXVIII.

APOLLO ET JUPITER.

Doctus Apollo longe jaculari deis dicebat : « Nullus vestrum « sæpius feriet, nec sagittam mittet longius ». Per ludum autem et jocum Jupiter contendebat.

Et Mercurius sortes quatiebat Martis in casside. Jactusque obtigit Apollini prior.

Nec mora, incurvato aureo arcus nervo, emittit sagittam, quam Horto defigit intus Hesperio.

Ast Jupiter, gressu id emensus intervallum, stetit, et « Quo « jaculabor »? ait; « mihi defit locus ».

Itaque in sagittæ mittendæ certamine vicit, quum ne sagittam quidem misisset.

Quod sit vel absque labore victoriam reportare, si quis perite rebus utatnr.

8. A, τοῦτο. Editio ταὐτὸ μέτρον ἔστη. Divinaverat lectionem εἱστήκει C. Schneiderus. Placet ταὐτό.

9. A, καὶ ποῦ βάλλω, παῖ. Editio, καὶ ποῦ βάλω, ναί. Scripsi βαλῶ. Puto codicem Vaticanum ad quem facta fuit editio et nomen παῖ habere, sed forsan lectu difficilius, et inde male lectum.— Οὐκ ἔχω χώραν) Epictetus Arriani 4, 1, 106 : δεῖ γενέσθαι καὶ ἄλλους καθάπερ καὶ σὺ ἐγένου, καὶ γενομένους ἔχειν χώραν καὶ οἰκήσεις. Joann. Chrysost. t. 3, p. 507, C.

10. Textus Vaticanus, ἔλαβεν μηδὲν τοξεύσας. Lectionem bonam, quam mibi codex obtulit, repererant conjectura viri d.; qua recepta ne sic quidem versus rationem sibi satisfacere Knochius declarat; qui quid sibi creaverit difficultatis non intelligo.

Ex epimythii verbis facile choliambicus eruetur : Ἔστι τινὰ καὶ χωρὶς κόπου λαβεῖν νίκην. Sed id fit casu, opinor.

ΞΘ'.

ΛΑΓΩΟΣ ΚΑΙ ΚΥΩΝ.

Θάμνου λαγωὸν τὸν δασύπουν ἀναστήσας
Κύων ἐδίωκεν, οὐκ ἄπειρος ἀγρεύειν·
δρόμῳ δ' ἐλείφθη. Καί τις αἰπόλος σκώπτων,
« Ὁ πηλίκος σου » φησίν, « εὑρέθη θάσσων ».
Ὁ δ' εἶπεν· « Ἄλλως ἄλλον ἁρπάσαι σπεύδων
« τρέχει τις, ἄλλως δ' ἄλλον ἐκ κακοῦ σῴζων ».

Ο'.

ΘΕΩΝ ΓΑΜΟΙ.

Θεῶν γαμούντων, ὡς ἕκαστος ἐζεύχθη,
παρῆν ἐφ' ἅπασι Πόλεμος ἐν ἑκάστῳ κλήρῳ.
Ὕβριν δὲ γήμας, ἣν Ἄρης κατειλήφει,
ταύτης περισσῶς, ὡς λέγουσιν, ἠράσθη·
ἕπεται δὲ ταύτῃ πανταχοῦ βαδιζούσῃ.

F. LXIX. Ex Schol. Thucyd. 4, 92. Conf. Knoch. Fr. 46.

1. Inserui τὸν versui breviori.

3. Suidas : λείπεσθαι, ἡττῆσθαι. Vide Fab. 5, n. 3.

6. Schol. Thucyd. l. l. : ἐκ τῶν τοῦ Αἰσώπου μύθων· « ἄλλος ἄλλον ἀγρεῦσαι θέλων Τρέχει τις, ἄλλος δ' ἄλλον ἐκ κακοῦ σώζων ». Boylius Babrii esse versus suspicatus fuit feliciter. Baverus prius ἄλλος mutabat in ἄλλως. Adde Knoch. l. l. Mihi quidem primum scholii repetitum

LXIX.

LEPUS ET CANIS.

Ex fruticeto leporem villosipedem quem excitaverat, insequebatur canis, venandi non imperitus. Cursu tamen fuit impar.

Et caprarius quidam dixit per jocum : « Quantula bestia « reperta fuit te velocior » ?

Cui canis : « Currit aliquis aliter alium rapere qui cupit; « et aliter alium qui ex malo servat ».

LXX.

DEORUM NUPTIÆ.

Quum dei ducerent uxores, ut quisque duxerat suam, aderat Bellum sorti cunctorum unicuique.

Injuriam autem sibi ducens, quam Mars ceperat, illam, ferunt, amavit perdite, et, quoquo movet vestigia, subsequitur.

ἄλλος placebat; sed deteriora me sequi opportune monstravit doctus collega Boyerius, vir amicissimus.

F. LXX. 2. Addidi ἐν versui breviori. —Describam similis argumenti fabulam 361 Corayanæ. Babrianam narrationem non nitidam satis paululum elucidabit: Θεοὶ πάντες ἔγημαν ἣν ἕκαστος εἴληφεν ἐν κλήρῳ. Πόλεμος παρῆν ἑκάστῳ κλήρῳ. Ὕβριν δὲ μόνην κατέλαβε, καὶ, ταύτης περισσῶς ἐρασθεὶς, ἔγημεν. Ἐπακολουθεῖ δὲ αὐτῇ πανταχοῦ βαδιζούσῃ.

Ὁ μῦθος οὗτος ἐλέγχει ἐκείνους, οἵτινες διαβολαῖς πρὸς τοὺς δυνάστας βλάπτειν πεφύκασι τοὺς πέλας, οἳ παραπλήσιοί εἰσιν ἀνέμοις χειμερίοις.

ΟΒʹ.

ΟΡΝΕΙΣ ΚΑΙ ΚΟΛΟΙΟΣ.

Ἶρις ποτ' οὐρανίων ποδήνεμος κῆρυξ
πτηνοῖσι κάλλους εἶπεν ἐν θεῶν οἴκοις
ἀγῶνα κεῖσθαι· πᾶσι δ' εὐθὺς ἠκούσθη·
καὶ πάντα θεῖον ἔσχεν ἵμερον ζώων.
Ἔσταζε πέτρης αἰγὶ δυσβάτου κρήνη,
καὶ θερινὸν ὕδωρ καὶ διαυγὲς εἱστήκει
Πάντων τ' ἐπ' αὐτὸ φῦλον ἦλθεν ὀρνίθων,
πρόσωπα δ' αὐτῶν ἐξέλουε καὶ κνήμας,
ἔσειε ταρσούς, ἐκτένιζε τὰς χαίτας.
Ἦλθεν δ' ἐκείνην καὶ κολοιὸς εἰς κρήνην
γέρων κορώνης υἱός· ἄλλο δ' ἐξ ἄλλου
πτερὸν καθ' ὑγρῶν ἐντὸς ἁρμόσας ὤμων,
μόνος τὰ πάντων ποικίλως ἐκοσμήθη,
καὶ πρὸς θεοὺς ἤϊξεν αἰετοῦ κρείσσων.
Ὁ Ζεὺς δ' ἐθάμβει, καὶ παρεῖχε τὴν νίκην,

Conf. Coray. Fab. 188, p. 116-119, 367; Theophylactus Simoc. Ep. 34; Phædrus 1, 3.

1. A, Ἶρις ποτ' οὐρανίου πορφυρῇ κῆρυξ. Correxi, ut potui. Quod latet sub πορφυρῇ epithetum non divino. Ut locus possit lectorem non morari, sumsi Homericum nomen. Fabula collata p. 119: Ἶρις ὁ τῶν θεῶν ἄγγελος.

4. Exhibeo scripturam quam reperi

5. A, κρήνης.

6. Forsan, θερμόν.

Fabula hæc eos carpit, qui calumniis apud potentiores solent nocere proximo, hibernisque ventis sunt similes.

LXXII.

AVES ET GRACULUS.

Iris quondam Olympiorum pernice vento pernicior præco avibus indixit pulcritudinis in deorum regia certamen poni. Cunctisque ilico vox ejus audita fuit, ac nullam non volucrum cepit cœlitus immissa cupido.

De rupe capræ non pervia fons stillabat, tepensque restagnabat latex et pellucidus.

Huc tota convenit gens avium, oraque lavabant ac tibias, pennas quatiebant, pectebantque comas.

Accessit ad hunc et graculus fontem, filius cornicis vetulus. Aliam autem avis alius plumam humentibus interius aptans humeris, unus cunctarum coloribus fuit ornatus varie, et ad deos propere evolavit aquila superbior.

Mirabundus obstupuit Jupiter, ac victorem erat graculum

8. A, αὐτῶν. Et in affabulatione A, αὐτοῖς, quod pariter mutavi.

10. A, ἦλθε δ'. Spondæum feci. Sic Fab. 47, 2, A, εἶχε, quod indicare sum oblitus.

11. Id animadvertendum, quod κολοιὸν avem vulgo sui generis habitam, etsi cornici proximam, cornicis pullum fecerit grandiorem. Vide notata ad Herodianum Epim. p. 70, ad Theoph. Simocattam Ep. 12, p. 240; Desbillons. ad Fab. 8, 24.

εἰ μὴ χελιδὼν αὐτὸν, ὡς ἀθηναία,
ἤλεγξεν, ἑλκύσασα τὸ πτερὸν πρώτη.
Ὁ δ' εἶπεν αὐτῇ· « Μή με συκοφαντήσῃς ».
Τὸν δ' ἄρα τρυγὼν ἐσπάραττε καὶ κίχλα,
καὶ κίσσα, καὶ κορυδαλὸς οὑν τάφοις παίζων,
χὠ νηπίων ἔφεδρος ὀρνέων ἴρηξ,
τά τ' ἄλλ' ὁμοίως. Καὶ κολοιὸς ἐγνώσθη.
Ὦ παῖ, σεαυτὸν κόσμον οἰκεῖον κόσμει·
ξένοις γὰρ ἐμπρέπων στερηθήσῃ τούτων.

Ὅτι οἱ νόθον καὶ ἐπείσακτον αὐτοῖς περιθέντες κόσμον, λοτρίῳ τε κάλλει σεμνυνόμενοι, εἴ ποτε τοῦ τοιούτου γυμνω[...] γέλως λοιπὸν τοῖς πρὶν ἀγνοοῦσιν ὁρῶνται.

ΟΓ'.

ΙΚΤΙΝΟΣ.

Ἴκτινος ἄλλην ὀξέην εἶχε κλαγγήν·

21. Ut avis Attica, et idcirco ceteris callidior et doctior. Si hirundo ex Procne, Thracia quidem, sed Pandionis Atheniensium regis uxore, facta fuerit, dici Atheniensis potuit; si autem ex Philomela Pandionis filia, multo etiam magis Atheniensis vocanda fuit. Ipsa χελιδὼν in fabula Æsopica Corayi 423 sic loquitur : ἐγὼ παρθένος καὶ Ἀθηναία καὶ βασίλισσα καὶ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν θυγάτηρ. Ceterum veteres sunt qui negant feminam Atheniensem Ἀθηναίαν dictam fuisse, quibus adversatur editus post Herodiani Epimerism[...] stophanes p. 283 : ὅτι ἐστὶν Ἀ[...] γυνὴ, ὥσπερ καὶ Ἀθηναῖος. Ibi not[...] lato Meinek. ad Philem. p. 477; R[...] ad Pherecratem p. 19; Larcher. a[...] rod. 6, n. 239; Clavier. ad Apollod p. 467.

22. Ignatius a Corayo emend[...] Πρώτη δὲ δῶρον ἡ χελιδὼν ἡρπάκει olim πρῶτον. Inveni ipse πρώτη i[...] dice 2991 A.

renunciaturus, nisi illum hirundo, ut Atheniensis, convicisset, prima plumam avellens.

Cui graculus : « Ne mecum agas sycophantiose ».

Et illum ideo turtur lacerabat, et turdus et pica, quæque ludit in sepulcris cassita, et imprudentium accipiter insidiator volucrum, ceteræque pariter aves.

Ac graculus agnitus patuit.

O puer, te ipsum ornatu exorna proprio; alieno enim si conspicuus prodibis, illo privaberis.

Quod qui nothum sibi et ascititium circumdant ornatum, alienaque superbiunt pulcritudine, his si forte nudabuntur, risum deinceps moveant spectatoribus, qui eos principio non agnoverant.

LXXIII.

MILVUS.

Milvus alium quam nunc, acutum, habuit clangorem.

23. A, ὁ δέ. Suidas : συκοφαντεῖν, τὸ ψευδῶς τινος κατηγορεῖν. Apte hoc verbo usus est graculus, avem alloquutus atticam. Nam Athenis florebat valde sycophantarum natio.

24. In ἄρα est prima longa, quod fit sæpius.

25. A, sic, κορυδαλός· et iterum cum uno lambda in fabula 87. Vide Knochium p. 129. Quod sequitur ὁ ἐν τάφοις παίζων illustrabit scholiastes ad Theocritea ἐπιτυμβίδιοι κορυδαλλίδες, Id. 7, 23 : λέγονται ἐπιτυμβίδιοι ὅτι τάφοις ὡς ἐπιπολὺ ἐνδιατρίβουσιν. Adde Beck. ad Aves 471.

26. A, καὶ ὁ νηπίων ἔφηβος. Conjeci ac scripsi audaciuscule, quod saltem lector intelliget facile, ἔφεδρος. Doctiores explicabunt, aut acutiores emendabunt melius lectionem ἔφηβος. — Suidas : νήπιος· ἄφρων, ἀνόητος.

F. LXXIII. Cf. Coray. F. 293; Julianus

ἵππου δ' ἀκούσας χρεμετίσαντος εὐφώνως,
μιμούμενος τὸν ἵππον, οὔτε τὴν κρείττω
φωνὴν θελήσας ἔσχεν, οὔτε τὴν πρώτην.

Ὅτι οἱ τῶν ἀδυνάτων ἐρῶντες, ἔσθ' ὅτε καὶ τῶν μετὰ χεῖρας ἀστοχοῦσι.

ΟΔ'.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ, ΙΠΠΟΣ, ΒΟΥΣ ΚΑΙ ΚΥΩΝ.

Ἵππος τε καὶ βοῦς καὶ κύων ὑπὸ ψύχους
κάμνοντες ἦλθον οἰκίην ἐς ἀνθρώπου.
Κἀκεῖνος, αὐτοῖς τὰς θύρας ἀναπλώσας,
παρῆγεν ἔνδον, καὶ, παρ' ἑστίῃ θάλψας
πυρὸς γεμούσῃ, παρετίθει τι τῶν ὄντων,
κριθὰς μὲν ἵππῳ, λάθυρα δ' ἐργάτῃ ταύρῳ·
ὁ κύων γὰρ αὐτῷ συντράπεζος εἱστήκει.
Ξενίας δ' ἀμοιβὴν ἀντέδωκαν ἀνθρώπῳ,
μερίσαντες αὐτῷ τῶν ἐτῶν ἐφ' ὧν ἔζων·
ὁ μὲν ἵππος εὐθύ· διόπερ ἐν χρόνοις πρώτοις
ἕκαστος ἡμῶν γαῦρός ἐστι τὴν γνώμην·

Misopog. p. 366, descriptus ad Suidam v. ἴκτινος, εἶδος ὀρνέου, in nota Gaisfordiana. — Pro ἄλλην forsan ἁπαλήν.

F. LXXIV. Conf. Coray. Fab. 194.

6. Nomen λάθυρον est e rarioribus. In collata fabula notius est vocabulum: ταύρῳ δὲ ἄχυρα. Cangii λαθήριον mutandum in λαθύριον.

9. A, ἀφ' ὧν, obscure quidem, sed ipse mihi Μηνᾶς dixit scripsisse se ἀφ' ὧν e codice. Et est ἀφ' in fabula collata: μερίσαντες καὶ χαρισάμενοι αὐτῷ τῶν

Equum vero, quem audiverat magno hinnientem sonore, imitatus, neque meliorem quam cupiebat vocem habuit, neque pristinam.

Quod qui rerum impossibilium amore tenentur, aliquando quoque quæ sunt ad manum non attingant.

LXXIV.

HOMO, EQUUS, BOS ET CANIS.

Equus et bos et canis laborantes frigore hominis venerunt domum; qui, aperto ostio, eos duxit intro, et ad focum igne flagrantem calefactis apposuit ex paratis copiolis, equo hordea, tauro aratori cicerculas. Nam ipse canis adstitit mensæ socius.

Hospitalitatis autem mercedem homini dederunt, communicatis cum eo, quos ipsi vivebant, annis.

Atque equus statim : idcirco primis in annis nostrum unus-

ἐτῶν ἀφ' ὧν ἔζων. Sed ibi ἀφ' Corayi est correctio. Olim fuit ἐφ' ὧν, quod revocavi. Equidem fere intelligo ἐφ', non ἀφ'. Equus juvenis, bos mediæ ætatis, canis senex. Dederunt annos, id esse puto mores et vitæ consuetudinem quibus utebantur.

10. A, εὐθύ. Fabula collata : ὁ μὲν ἵππος εὐθὺς τοὺς πρώτους χρόνους · διὰ τοῦτο ἕκαστος θερμὸς καὶ γαῦρός ἐστι τῇ γνώμῃ. Quæ breviorem Babrii orationem illustrant. Et in Babrio εὐθὺς mallem, ut est Fab. 75, 19; sed firmatur εὐθὺ certis poetarum locis.

ὁ δὲ βοῦς μετ' αὐτόν· διόπερ, εἰς μέσους ἥκων,
μοχθεῖ, φιλεργός ἐστιν ὄλβον ἀθροίζων·
ὁ κύων δ' ἔδωκε, φασὶ, τοὺς τελευταίους.
Διὸ δυσκολαίνει, Βράγχε, πᾶς ὁ γηράσας,
καὶ τὸν διδόντα τὴν τροφὴν μόνον σαίνει,
ἀεὶ δ' ὑλακτεῖ, καὶ ξένοισιν οὐ χαίρει.

Διαβολὴν ὁ μῦθος ἔχει ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν μηδεμίαν τοῖς ξένοις πρόνοιαν ποιουμένων, εἰς μόνον δὲ τοὺς οἰκείους τὴν στοργὴν περιϊστώντων ἀπὸ τῆς τοῦ κυνὸς ὑποδείξεως.

ΟΕ΄.

ΙΑΤΡΟΣ ΑΤΕΧΝΟΣ.

Ἰατρὸς ἦν ἄτεχνος. Οὗτος ἀῤῥώστῳ
πάντων λεγόντων· « Μὴ δέδιθι, σωθήσῃ γάρ·
« πάθος μέν ἐστι χρόνιον, ἀλλ' ἔσῃ ῥάων »·
ὁ δέ γ' ἀτεχνὴς ἰατρὸς εἶπεν εἰσβαίνων·
« Ἕτοιμα δεῖ σε πάντ' ἔχειν· ἀποθνήσκεις·
« οὐκ ἐξαπατῶ σε », φησίν, « οὐδ' ἐνεδρεύω·
« τὴν αὔριον γὰρ τὸ μακρὸν οὐχ ὑπερβήσῃ ».
Ταῦτ' εἶπε, καὶ τὸ λοιπὸν οὐκέτ' εἰσῄει.

12. Fabula collata : ὁ δὲ βοὺς μετ' αὐτὸν τοὺς μέσους χρόνους· διὰ τοῦτο μοχθηρὸς καὶ φιλεργός ἐστι πλοῦτον ἀθροίζων. Fors. φιλεργός τ' ἐστιν. At cf. 59, n. 6.

16. Suidas : σαίνω, αἰτιατικῇ· σαίνεσθαι, κολακεύειν.

17. Suidas : ὑλακτεῖ· ἐμμανῶς καὶ ἀναιδῶς βοᾷ, ὡς κύων.

Fab. LXXV. Conf. Coray. Fab. 192.

1. Forsan οὕτως.

2. A, μὴ δέδιθι, σωθήσῃ. Deest syllaba. Addidi γάρ. Addi etiam potuit σύ·

quisque est animi ferocior. Bos post equum : idcirco mediæ homo ætatis labori incumbit, estque in aggerandis divitiis impiger. Tum canem aiunt postremos dedisse annos : idcirco morosus est, Branche, senex quilibet, eique blanditur uni qui ministrat alimenta, allatrans semper nec visis lætus hospitibus.

Homines illos incusat fabula, qui nullam hospitum suscipiunt curam, ac familiares tantum caritate complectuntur, canis ad exemplum.

LXXV.

MEDICUS IMPERITUS.

Medicus quidam erat artis imperitus suæ. Ægroto quum dicerent omnes : « Ne metuas; salvus fies enim. Est quidem « morbus diutinus tuus, sed convalebis »; indoctus iste medi- « cus statim ingressus « Cuncta » dixit, « provisa sint tibi ne- « necesse est. Morte versaris in ipsa. Te non decipio; non « insidior tibi. Diem enim crastinam summum non excedes ».

Hæc loquutus, deinceps ad ægrum non amplius accessit.

μὴ σὺ δέδιθι. Suidas : δέδιθι, φοβήθητι.

3. Suid. : ῥᾴων, εὐθυμότερος καὶ ἀπήμων.

4. A, ὁ δ' ἀτεχνής. Scripsi metro fulciendo, ὁ δέ γ'. Est δέ γε Fab. 59, 10.

5. Ut hic ἀποθνήσκεις, sic et Fab. 34, 8; 121, 4. Sic et θνήσκω F. 7, 6; 122, 3.

6. Sic ἐνεδρεύω F. 1, 14.

9. Suidas : ἀνασφήλας· ἀνανήψας, ἑαυτὸν ἀναστήσας, ἢ ἀναλαβὼν, ἢ ἀνενεγκών. Aristænetus 1, 10 : νενόσηκεν ἡ παῖς... εἶτα παραδόξως ἀνέσφηλε. Ibi interpretes. Cf. F. 78, 3.

Χρόνῳ δ' ἐκεῖνος ἐκ νόσων ἀνασφήλας,
προῆλθεν ὠχρὸς, τοῖς ποσὶν μόλις βαίνων.
Ὁ δ' ἰατρὸς αὐτῷ « Χαῖρ' », ἔφη συναντήσας·
καὶ πῶς ἔχουσιν οἱ κάτω διηρώτα.
Κἀκεῖνος εἶπεν· « Ἠρεμοῦσι, τῆς Λήθης
« πίνοντες. Ἡ Κόρη δὲ χὠ μέγας Πλούτων
« πρῴην ἰατροῖς δεινὰ πᾶσιν ἠπείλουν
« ἐπὶ τῷ θεραπεύειν τοὺς νοσοῦντας ἀνθρώπους,
« ἀνέγραφον δὲ πάντας· ἐν δὲ τοῖς πρώτοις
« καὶ σὲ γράφειν ἔμελλον· ἀλλ' ἐγὼ δείσας
« εὐθὺς προσῆλθον, ἡψάμην τε τῶν σκήπτρων,
« κἀπώμοσ' αὐτοῖς ὅτι σὺ ταῖς ἀληθείαις
« ἰατρὸς οὐκ εἶ, καὶ μάτην διεκλήθης ».

Ὁ μῦθος οὗτος ῥηθήσεται πρὸς τοὺς κενὸν ὄνομα ἐπὶ πράγματί τινι κεκτημένους, τὴν δὲ τούτου πεῖραν παντελῶς οὐκ ἔχοντας.

ΟϚ'.

ΙΠΠΕΥΣ ΚΑΙ ΙΠΠΟΣ.

Ἱππεὺς τὸν ἵππον, ἄχρι μὲν συνειστήκει
ὁ πόλεμος, ἐκρίθιζε κἄτρεφεν χόρτῳ,
παραστάτην γενναῖον ἐν μάχαις κρίνων·
ἐπεὶ δ' ἐπαύσατ', ἦν δὲ λοιπὸν εἰρήνη,

20. Formula ταῖς ἀληθείαις utetur et Fab. 83, 3. Plurima sunt congesta a me et Bastio exempla ad Aristæn. p. 413, 643. Adde Meinekium ad Philemonem Fragm. inc. 40 : Εἰ ταῖς ἀληθείασιν οἱ τεθνηκότες Αἴσθησιν εἶχον. Suidas v. ἀλήθεια· καὶ ἀληθείας πληθυντικῶς λέγουσι... Vide Raphel. Annot. t. 1, p. 645.

Qui, tempore relevatus ex morbo, foras processit, pallidus, titubantes vix ferens pedes.

Illi forte obvius medicaster « Salve », inquit. Ac quo se habeant modo qui habitant infra rogabat.

« Placide quiescunt », respondit ille, « laticem potantes « Lethæum. Proserpina autem et magnus Pluto nuper medicis « timenda cunctis minabantur, ægris quod medeantur morta- « libus; eorumque nomina in tabulas describebant, atque in « primis te etiam erant relaturi. Ast ego metuens tibi, ocyus « accessi, contactisque sceptris juravi te revera medicum non « esse, sed inani isto vocatum fuisse nomine ».

Illis hæc fabula recitabitur, qui, propter rem quamdam cujus sunt imperitissimi, vanam sunt adepti famam.

LXXVI.

EQUES ET EQUUS.

Eques equum, quamdiu bellatum est, alebat hordeo pascebatque fœno.

At, cessante bello, quum deinceps pax fuit et stipendium

21. Fabula collata : ἐξωμοσάμην αὐτοῖς μὴ ἀληθῆ ἰατρὸν εἶναί σε, ἀλλὰ μάτην διαβληθῆναι. Et Babrio forsan διεβλήθης dandum, quum sit διεκλήθης verbum inauditum, ac fiat cum διεβλήθης sententia ingeniosior.

Fab. LXXVI. Cf. Cor. F. 362; Fr. 55.

2. A, χἄτρεφε. Feci creticum.

καὶ μισθὸν ἱππεὺς οὐκέτ' εἶχεν ἐκ δήμου,
τότ' ἐκεῖνος ἵππος πολλάκις μὲν ἐξ ὕλης
κορμοὺς παχεῖς κατῆγεν εἰς πόλιν βαίνων,
μισθῷ τε φόρτον ἔφερεν ἄλλοτ' ἀλλοῖον,
τὸ πνεῦμα σῴζων ἐπ' ἀχύροισι δυστήνοις·
σάγην τε νώτοις ἔφερεν, οὐκέθ' ἵππευσιν.
Ὡς δ' αὖ πρὸ τειχῶν πόλεμος ἄλλος ἠκούσθη,
σάλπιγξ τ' ἐκέλευε πᾶσιν ἀσπίδα σμήχειν,
ἵππους τε κοσμεῖν καὶ σίδηρον ὀξύνειν,
κἀκεῖνος αὐτὸν ἵππον ἐγχαλινώσας
ὁ δεσπότης παρῆγεν, ὡς ἐφιππεύσων.
Ὁ δ' ὀκλάσας ἔπιπτεν οὐκέτ' ἰσχύων.
« Ἔντασσε πεζοῖς σαυτὸν » εἶπεν, « ὁπλίταις·
« σὺ γάρ μ' ἀφ' ἵππων εἰς ὄνους μεταστήσας,
« πῶς αὖθις ἵππον ἐξ ὄνου με ποιήσεις » ;

Μηδαμῶς τοῦ παρόντος δεῖν ἐπιμελεῖσθαι μόνον ὁ μῦθος διδάσκει, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέλλοντος προνοεῖσθαι· τὸ γὰρ μὴ οὕτω γινόμενον πολλοῖς πολλάκις οὐ τὴν τυχοῦσαν ἤγαγε βλάβην.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Κ.

·ΟΖ'.

ΚΟΡΑΞ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Κόραξ δεδηχὼς στόματι τυρὸν εἱστήκει·

10. A, ἱππεῦσιν. Scripsi ἵππευσιν, quod intelligo de ephippio, significatione quidem nova. Opponit auctor ἵππευσιν et σάγην, ephippia et clitellas asini. Suidæ enim est σάγη, ὄνου ἐπίθημα. Vel possit legi ἱππείοις, « dorso, non

eques ex publico non amplius accepit, tunc equus iste sæpius ex sylva crassos ad urbem deducebat truncos, ac mercede onus alias aliud ferebat, vilibus ex stipulis sustentans animam. Clitellas etiam dorso gestabat, non jam ephippia.

Ut vero rursus ante mœnia novum insonuit bellum, jussitque tuba cunctis clypeos detergere, curare equos et ferrum acuere, equum dominus ille, injecto fræno, produxit inscensurus.

Ast equus obliquo claudicabat pede, non amplius valens viribus, dixitque : « Accenseto hoplitis te peditibus. Qui enim « ex equis ad asinos me transtulisti, quo rursus modo equum « ex asino me restitues »?

Non omnino præsentium unice rerum curam esse habendam docet fabula, sed providentiam quoque futurarum; cujus quidem defectus multis multoties non mediocre damnum attulit.

LXXVII.

CORVUS ET VULPES.

Corvus, retinens mordicus rostro caseum, stabat.

jam equino, sed asinino ». Illud melius.

16. Suidas : ὀχλάζει, χωλεύει.

Fab. LXXVII. Conf. Coray. Fab 204 p. 131, 132; Phædrus 1, 13; Apuleius Floridis extr.

1. Suidas : δεδηχότας, δακόντας.

τυροῦ δ' ἀλώπηξ ἰχανῶσα κερδῴη
μύθῳ τὸν ὄρνιν ἠπάτησε τοιούτῳ·
« Κόραξ, καλαί σοι πτέρυγες, ὀξέη γλήνη,
« θηητὸς αὐχήν· στέρνον αἰετοῦ φαίνεις·
« ὄνυξι πάντων θηρίων κατισχύεις·
« ὁ τοῖος ὄρνις κωφὸς ἐσσὶ, κοὐ κρώζεις »!
Κόραξ δ' ἐπαίνῳ καρδίην ἐχαυνώθη,
στόματος δὲ τυρὸν ἐκβαλὼν, ἐκεκράγει.
Τὸν ἡ σοφὴ λαβοῦσα, κερτόμῳ γλώσσῃ
« Οὐκ ἦσθ' ἄφωνος » εἶπεν, « ἀλλὰ φωνήεις.
« Ἔχεις, κόραξ, ἅπαντα· νοῦς δέ σοι λείπει ».

Ὁ μῦθος διδάσκει μηδαμῶς ἄνθρωπον ἐπαίνοις ἐξαπατᾶσθαι· ζημίαι γὰρ ἐντεῦθεν καὶ ἀτιμίαι εἰώθασι γίνεσθαι.

ΟΗ'.

ΚΟΡΑΞ ΝΟΣΩΝ.

Κόραξ νοσήσας εἶπε μητρὶ κλαιούσῃ·
« Μὴ κλαῖε, μῆτερ· ἀλλὰ τοῖς θεοῖς εὔχου
« νόσου με δεινῆς καὶ πόνων ἀνασφῆλαι ».

2. Hesychius, ut fuit ab Schowio lectus: ἰχανῶσα, ἐπιθυμοῦσα.

4, 6. Vulpes Apuleiana: « jam ipse oculis perspicax, unguibus pertinax ».

5. A, θειητός. Scripsi melius θηητός. Iotacismus ad emendationem ducit.

7. Suidas: κρώζει, ὡς κόραξ ἢ κορώνη κράζει.

9. Suidas: ἐκεκράγεισαν, ἔκραζον.

10. Ignatius apud Corayum p. 132: Εὐθὺς δ' ὁ τοῦτον ῥίψεν, ἡ δ' αὐτὸν φάγεν. Protulit e codice vir d. varietatem, ἡ δ' εἶλε, φάγεν, ac legit probabiliter εἶλεν. Sed in hoc metro talis diligentia vix est quærenda. Ignatius et id genus poetastri numerant semper syllabas, plerum-

Dolosa vero caseum appetens vulpes volucrem oratione tali decepit :

« Corve, pulcræ tibi sunt alæ, acutus ocellus, miranda cer-« vix ; aquilæ pectus ostendis ; cunctarum vires ferarum supe-« ras unguibus. Talis quum sis avis, mutus es neque crocitas »!

Laude mentem inflatus inani, corvus clamavit, et ore simul emisit caseum. Quem fera rapiens callida, « Mutus neutiquam « eras », lingua dixit procaci, « sed bene vocalis. Cuncta, corve, « tua sunt ; mens defit tamen ».

Monstrat fabula non debere hominem decipi laudibus. Damna enim inde et probra oriri solent.

LXXVIII.

CORVUS ÆGROTANS.

Corvus ægrotans matri dixit lugenti : « Mater, ne lugeas, « sed rogitato deos, ut a diro queam morbo atque laboribus

que non metiuntur. Ipse reperi aliam scripturam : Ὁ νήπιος δ' ἔκραζεν, ἡ δ' εἷλε τυρόν· ditrochæo versum claudente, quod in Ignatio est ferendum. Numero editor politici poetæ attendat præsertim, ut ipse poeta, non quantitati. Numerus me fugiebat, quum ederem inter Anecdota Gr. t. 1, p. 49 hos versus: Ζωὴν ἐκεῖθεν τὴν μένουσαν προξένει, Ὅπου λύπη, στεναγμὸς οὐδεὶς ἔνι. De spondæo λύπη sit lector plane securus ; sed sunt undecim tantum syllabæ : pro οὐδεὶς reponat μηδαμῶς, quod nuper in codice reperi.

In affabulatione δεῖν ante vel post ἐξαπατᾶσθαι excidisse videtur.

F. LXXVIII. Cf. Cor. F. 132, p. 73, 334.

3. De ἀνασφῆλαι vide 75, n. 9. Eusta-

« Καὶ τίς σε » φησί, « τῶν θεῶν, τέκνον, σώσει,
« τίνος γὰρ ὑπὸ σοῦ βωμὸς οὐκ ἐσυλήθη »;

Ὅτι τοῖς ἀμεταμέλητα φησὶν εἰς θεὸν πλημμελοῦσιν ἀνωφελεῖς γίγνονται αἱ ὑπὲρ αὐτῶν δεήσεις.

ΟΘ'.

ΚΥΩΝ ΚΑΙ ΣΚΙΑ.

Κρέας κύων ἔκλεψεν ἐκ μαγειρείου.
Καὶ δὴ παρήει ποταμόν· ἐν δὲ τῷ ῥείθρῳ
πολὺ τοῦ κρέως ἰδοῦσα τὴν σκιὴν μείζω,
τὸ κρέας ἀφῆκε, τῇ σκιῇ δ' ἐφωρμήθη.
Ἀλλ' οὔτ' ἐκείνην εὗρεν, οὔθ' ὃ βεβλήκει·
πεινῶσα δ' ὀπίσω τὸν πόρον διεξήει.
Βίος ἀβέβαιος παντὸς ἀνδρὸς ἀπλήστου,
ἐλπίσι ματαίαις πραγμάτων ἀνήλωται.

thius Epist. 16 : ὃ δὴ ... ἀνασφῆλαι τῆς νόσου πεποίηκεν ἡμᾶς καὶ ἀνακομισθῆναι μικρόν τι ὅσον ἐπὶ τὰ πρότερα. Malim fere τὰ πρότερον. Codex πρότρ, fine compendioso.

Fab. LXXIX. Conf. Coray. Fab. 209, p. 135, 136; Knoch. Fr. 44; Phædr. 1, 4.

2. Suidas : παρήεισαν, παρῆλθον. Sunt inter fabulatores qui canem dicunt ποταμὸν διαβαίνειν · apud Phædrum « per flumen natat ». Prudentius alii prope flumen in ripa incedere canem narrant. Nam qui natat, aquam facit turbulentam. Ab accusatione com-

« convalescere ». « Et quis te deorum » respondit, « nate, ser- « vabit? Cujus enim ara tibi non spoliata fuit »?

Monet pro illis, qui in deum peccant neque resipiscunt, vota fieri inutilia.

LXXIX.

CANIS ET UMBRA.

Carnem erat furata canis e culina.

Ac quum præteriret amnem, vidissetque in lymphis umbram multo ipsa ampliorem carne, carnem reliquit ipsam atque umbræ insiluit.

Sed nec hanc tenuit, nec quam rejecerat; jejunaque rursus fluentum transnavit.

Incerta hominis cujusque avidioris vita rerum vana spe consumitur.

mentatoris cujusdam sui liberandus est Fontainius, cujus brevitas omnino favorabilis est : « Ce chien voyant sa proie en l'eau représentée, La quitta pour l'image et pensa se noyer ». E-ripa simulacrum prædæ vidisse intelligendum est.

7, 8, sunt in Georgidæ Gnomologio cum Babrii nomine, Anecd. Gr. t. 1, p. 17, ubi ματαίων πραγμάτων ἀναλοῦται. Exstat mala varietas ἀναχοῦται. — Poterit et pro affabulatione esse Democriti sententia apud Stobæum tit. 10, 69 : τοῦ πλέονος ἐπιθυμίη τὸ παρεὸν ἀπόλλυσι, τῇ Αἰσωπίῃ κυνὶ ἰκέλη γιγνομένη. Ibi sunt et alia similia dicta, Herodoti v. c. § 40.

Π΄.

ΚΑΜΗΛΟΣ.

Κάμηλον ἠνάγκαζε δεσπότης πίνων
ὀρχεῖσθ' ὑπ' αὐλοῖς κυμβάλοις τε χαλκείοις.
Ἡ δ' εἶπ'· « Ἐμοὶ γένοιτο κἂν ὁδῷ βαίνειν
« ἄνευ γέλωτος, μή τι κἂν χορῷ παίζειν ».

Ἀντίῤῥησιν ὁ λόγος ἔχει παρὰ τῶν σωφρόνως ζῆν αἱρουμένων πρὸς τοὺς ἐν βίῳ κενὰ ἐπινοουμένους.

ΠΑ΄.

ΑΛΩΠΗΞ ΚΑΙ ΠΙΘΗΚΟΣ.

Κερδὼ πιθήκῳ φησίν· « Ἣν ὁρᾷς στήλην,
« ἐμὴ πατρῴη τ' ἐστὶ κἄτι παππῴη ».
Κερδοῖ πίθηκος εἶπεν· « Ὡς θέλεις ψεύδου,
« ἔλεγχον οὐκ ἔχουσα τῆς ἀληθείας ».

Fab. LXXX. Conf. Coray. Fab. 405; Knochius Fragm. 36.

3. A, κ' ἄν. Et sic Suidas in Πυῤῥίχαις.

4. A, μή τι κ' ἄν. Suidas l. l.: Βάβριος· « ἐμοὶ γένοιτο κἂν ὁδῷ βαίνειν Μὴ καταγέλαστον, μήτε πυῤῥίχην παίζειν »· ἡ κάμηλος. Et est μήτι in duobus Suidæ codicibus. Editoribus Suidæ et Babrii μήτε placuit, μηδὲ Corayo. Mihi μήτι servare visum est, etsi non valde nitidum. Quod addit Suidas, ἡ κάμηλος, lemma fuisse opinor fabulæ Babrianæ a se descriptæ. Lectio πυῤῥίχην ad alteram recensionem pertinuit.

Fab. LXXXI. Conf. Coray. Fab. 374,

LXXX.

CAMELUS.

Camelum cogebat dominus, dum potaret ipse, ad tibiarum saltare sonum cymbalorumque æreorum.

Cui camelus : « Utinam sit mihi ambulanti saltem incedere « spectantium sine risu, nedum in chorea quoque ludere »!

Qui sapientem vitæ rationem sunt amplexi, quo illis contradicant modo qui in agendo circa futilia exercentur exhibet narratio.

LXXXI.

VULPES ET SIMIUS.

Dixit vulpes simio : « Quam vides stelam mihi est paterna, « atque avita etiam ».

Vulpi dixit simius : « Mentire ad libita, quum desit quo « veritas firmetur argumentum ».

pag. 241; Knochius Fragmento 34.

1. Suidas v. Πίθηκος, ἡ μιμώ. Βάβριος· « Κερδὼ πιθήκῳ φησὶν, ἣν ὁρᾷς στήλην, Ἐμοὶ πατρῴη τ' ἐστὶ κἄτι παππῴη ». Quum collatæ fabulæ personas intervertant, Huschkius in Matthiæ Miscellaneis p. 26, Suidam festinantius corrigens, scripsit : Κερδοῖ πίθηκος. Huschkio citius paruere Corayus et Knochius.

2. A, ἐμὴ πατρῴα τ' ἐστὶ κ' ἂν μὴ παππῴα. Est in Suidæ libris καί τι, et τοῦτ' ἐστι κἔτι. Lectio κἄτι Tupio debetur Emend. t. 2, p. 76. Eam recepi, quum scriptura κἂν μὴ sententiæ vim elevet. Suidæ ionismum prætuli, idque merito.

Κακοῦ πρὸς ἀνδρός ἐστι μὴ φεύγειν ψεῦδος,
κἂν λανθάνειν ψευδόμενος εὐχερῶς μέλλῃ.

Οὕτως οἱ λίαν ψευδολόγοι, τότε μάλιστα καταλαζονεύονται, ὅτε τοὺς ἐλέγχους κατ' ὄψιν οὐκ ἔχουσι.

ΠΒ'.

ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Κοιμωμένου λέοντος ἀγρίης χαίτης
διέδραμεν μῦς· ὁ δὲ λέων ἐθυμώθη·
φρίξας δὲ χαίτην ἔθορε φωλάδος κοίλης.
Κερδὼ δ' ἐπεχλεύαζεν ὡς ἐκινήθη
πρὸς μῦν ὁ πάντων ἐμβασιλεύων τῶν θηρῶν.
Ὁ δ' « Οὐχὶ τὸν μῦν » εἶπεν, « ὦ παλαμναίη,
« δέδοικα, μή μου τὴν δορὴν κνίσῃ φεύγων·
« κακὴν δὲ μελέτην ἐπ' ἐμὲ τῆς ὁδοῦ τρίβει ».

5. Πρὸς ἀνδρὸς κακοῦ, i. e. ab homine malo; mali hominis proprium. Aristides Orat. 29, p. 552 : οὔτε φύσει πρὸς ἀνδρὸς σώφρονος προχείρως ἐθέλειν αἰτιᾶσθαι καὶ ὀντιναοῦν τῶν πολιτῶν. Julianus Orat. 2, p. 103 : χρήματα μὲν γὰρ εἰς τὸ ἐμφανὲς διδόναι... πρὸς ἀνδρὸς ἀπειροκάλου. Theodorus Hyrtac. Epist. 35. Æschylus Ag. 1626 : Τὸ γὰρ δολῶσαι πρὸς γυναικὸς ἦν σαφῶς. Ibi Blomf., quem vide et ad Choeph. 692. Aristophanes Vesp. 367 : Ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστ' ἄγοντος ἐς σωτηρίαν. Ibi Bergl. quem vide et ad Ranas 537. Addesis nea ad Zachariam Mityl. p. 450; Tupii Emend. t. 1, p. 34.

6. A, κ' ἂν.

Fab. LXXXII. Conf. Coray. Fab. 218, p. 141, 374; Knochius Fragm. 16.

1. Suidas v. φριξότριχα, ὀρθοῦντα τὰς τρίχας· Βάβριος· « Κοιμωμένου..... ἔχθορε φωλάδος κοίλης ».

2. A, διέδραμε. Feci diiambum.

3. A, κοίτης. Suidas v. ἔχθορεν, ἐξεπήδησεν· Βάβριος· « Φρίξας δὲ χαίτην ἔχθορε φωλάδος κοίλης ». Et est varietas codicis unius κοίτης. Suidas rursus v. φωλάδι καὶ φωλάδος, σπηλαίου κρυπτοῦ. Βάβριος·

Improbi est hominis mendacio non abstinere, si latere mentiens facile queat.

Ita mendacissimi homines jactant se magnificentius, quum præsentibus non refutari possunt argumentis.

LXXXII.

LEO ET VULPES.

Leonis dormientis feras per jubas mus discucurrit.

Ac Leo concepit iras, horrentique juba minax prosiluit antro.

Vulpes autem cavillabatur, si commotus in musculum foret cunctarum rex ille ferarum.

Cui Leo « Non murem » inquit, « o scelesta, reformido, ne « meam mihi radat cutem fugiens; sed malum super me « ambulationis tentat experimentum ».

« Φρίξας δὲ χαίτην ἔκθορε φωλάδος κοίλης. Sumsi Suidæ lectionem κοίλης, quam et confirmat locus Fab. 103, 3, de leone qui κοίλης ἔσω σπήλυγγος jacebat; ac lubens oblatam opportune aoristi formam ἔθορε. Suidæ compositum ἔκθορε quartæ sedi anapæstum, infert, cujus, etsi sint exempla, præsentiam reformido; et insuper abest augmentum.

5. A, ὁ πάντων βασιλεύων θηρίων. Versum innumerum restitui qua melius valui.

6, 7, 8. Suidas v. παλαμναῖος, φονεὺς ἢ μιαρός ... Βάβριος· « οὐχὶ τὸν μῦν, εἶπεν, ἡ παλαμναία, Δέδοικα, μή μου τὴν δορὰν δάκοι φεύγων. Χαίτην δ' ἔμελλε τὴν ἐμὴν καταισχύνειν »· ὁ λέων φησὶ περὶ μυός. Est mala varietas εἶπας, et bona δάκῃ.

7. Suidas : κνίζω τὸ ἐξ ἐπιπολῆς καὶ ἰσχνῶς ξύω· κνίζων ... τέμνων.

8. Et hic versus duplicis recensionis manifestum est argumentum. Collatæ fabulæ ad eam qua utor fuerunt compositæ : οὐ τὸν μῦν ἐφοβήθην, ἀλλὰ τὴν κακὴν ὁδὸν καὶ συνήθειαν ἀνατρέπω — Οὐ μῦν πτοοῦμαι, τὴν ὁδὸν δ' ἀνατρέπω — Οὐ μῦν πτοοῦμαι, τὴν δὲ ὁρμὴν ἐκτρέπω.

Ἀρχόμενον ἄρτι τὸ θρασὺ τῶν ὑβριζόντων,
κἂν μικρὸν ᾖ, κώλυε, μηδὲ συγχώρει
εὐκαταφρόνητον σαυτὸν εἶναι τοῖς φαύλοις.

Ὁ λόγος διδάσκει ὅτι οὐδὲ ὑπὸ τῶν μετρίων δεῖ ἡμᾶς καταφρονεῖσθαι, διὰ τὸ μὴ ἐντεῦθεν συνήθειαν κακὴν γεννηθῆναι.

ΠΓ΄.

ΙΠΠΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Κριθάς τις ἵππου πᾶσαν ἡμέραν πίνων,
ἔτριβεν, ἐκτένιζεν ἡμέρῃ πάσῃ·
ὁ δ' εἶπεν· « Εἰ θέλεις με ταῖς ἀληθείαις
« καλὸν γενέσθαι, τὸ τρέφον με μὴ πώλει ».
Τῶν καιρίων δεῖ τὸν φιλοῦντα φροντίζειν,
καὶ συμφερόντων· κόσμος οὐδὲν ὠνήσει,
σάφ' ἴσθι, τὸν ἀποροῦντα τῶν ἀναγκαίων.

Ὁ παρὼν ῥηθήσεται λόγος πρὸς τοὺς ἀντὶ ἀναγκαίων πραγμάτων τοῖς λόγοις μόνοις τοὺς πέλας ἐξαπατῶντας.

11. A, εὐκαταφρόνητον εἶναι σαυτόν. Transpositio fuit facienda.

Fab. LXXXIII. Conf. Coray. Fab. 195.

1. Verbo πίνων interpretando proderit fabula collata, ubi κλέπτων καὶ πωλῶν. Vendebat hordeum equi dominus ut inde ederet ac biberet. Dicebant καταφαγεῖν, καταπίνειν τὴν οὐσίαν metaphorice. Horatius Epist. 1, 15, 39 : « non Hercule miror, Aiebat, si qui comedunt bona ». Ibi interpretes. — A, ὅδ'.

5, 6, 7. A, prosa oratione et a præce-

Petulantiorum hominum audaciam statim a principio, futilem quamvis, compesce, neque sinas ab improbis haberi te contemptui.

Docet fabula ne minorum quidem ferendam esse despicientiam, ne inde prava subnascatur assuetudo.

LXXXIII.

EQUUS ET HOMO.

Equi hordea quidam homo comedens quotquot ibant dies ac potans, fricabat eum quotquot ibant dies ac pectebat.

Dixit equus : « Si me cupis pulcrum revera fieri, mea ne « vendas alimenta ».

Opportuna quæ sunt et utilia curæ esse debent amico. Ornamentorum splendor nil illi proderit (ne dubites), carebit qui rebus ad vitam necessariis.

Præsens ad illos dirigetur narratio, qui, rerum loco necessariarum, sermonibus tantum proximos inescant.

dentibus versibus seorsum, ut affabulatio : ὅτι τῶν καιρίων δεῖ τὸν φιλοῦντα φροντίζειν καὶ συμφερόντων· κόσμος γὰρ οὐδὲν ὠνήσει τὸν ἀποροῦντα τῶν ἀναγκαίων. Choliambicorum vestigia erant adeo manifesta, ut facile restituerim, suppresso γὰρ, addito σάφ' ἴσθι. Poterit et aliud quæri supplementum.

Affabulationis non est nitida sententia. In fine δελεάζοντας præstaret, quo ducit editæ affabulationis comparatio : ταῖς κολακείαις τοὺς πένητας δελεάζονται.

ΠΔ'.

ΚΩΝΩΨ ΚΑΙ ΤΑΥΡΟΣ.

Κώνωψ ἐπιστὰς κέραϊ καμπύλῳ ταύρου,
μικρόν τ' ἐπισχὼν, εἶπε ταῦτα βομβήσας·
« Εἴ σου βαρύνω τὸν τένοντα καὶ κλίνω,
« καθεδοῦμ' ἀπελθὼν ποταμίας ἐπ' αἰγείρου ».
Ὁ δ' « Οὐ μέλει μοι » φησίν, « οὔτ' ἐὰν μείνῃς,
οὔτ' ἂν ἀπέλθῃς· οὐδ' ὅτ' ἦλθες ἐγνώκειν ».
Γελοῖος ὅστις, οὐδὲν ὢν, κατ' ἀνθρώπων
τῶν κρειττόνων θρασύνεθ', ὥς τις ὢν λίην.

Κατηγορίαν ὁ λόγος περιέχει ἀνδρὸς εὐτελοῦς καὶ λίαν ἀδυνάτου, ὑπολήψεις δὲ μεγάλας περὶ ἑαυτοῦ κεκτημένου.

Conf. Coray. Fab. 213, p. 138, 139; Knochius Fab. 9, Dositheus p. 36; Appendix Phædri Fab. 31.

1. Inventum ἐπιτὰς in codice Vossiano in ἐπιπτὰς mutaverat Tyrwhittus p. 52. Fabulæ collatæ duæ ἐκαθέστη, καθῆστο, quod fuit ab iis scriptum qui invenerunt ἐπιστάς. Et Dositheus, qui convertit « sedit adveniens », non aliter legerat.—A, κέρατι. Quum Babrius F. 21, 4; 37, 8; 43, 5; 59, 9; 91, 4; 112, 3, mediam produxerit in κέρατα, κέρασι, vix credibile est nunc κέρατι tribracho usum esse. Dobræus conjecit κρατὶ, quod non ineptum quidem est; at si scripsisset poeta κρατὶ, substituissent prosaici fabulatores nomen synonymum κάρᾳ, κεφαλῇ, μετώπῳ. Rescripsi κέραϊ, unde κέραϊ apud imitatores.

3. A, σαίνω. Codex Vossianus, κλίνω, quod sumsi. Cogitabam de reponendo σίνω, quod corrupto verbo σαίνω proximum erat, sed quum nunc reperiatur tantum σίνομαι, nolui scriptori castigatissimo vocabulum inusitatum obtrudere.

LXXXIV.

CULEX ET TAURUS.

Culex recurvo tauri cornu insidens, moratusque paululum, talia cum susurro est loquutus : « Cervicem si prægravo tuam « et inflecto, abibo sedeboque fluviali super populo ».

Cui taurus « Nil curo » ait, « maneas utrum, an abeas. Ne « senseram quidem, quando venisti ».

Ridiculus est quicumque, quum sit nihili, in viros præstantiores ferocius insolescit, quasi foret aliquis.

Criminatur narratio hominem humilem ac prorsus debilem, qui magnam de se concepit opinationem.

4. Codex Voss. : ποταμίαις ἐν αἰγεί-ροις.

5. A, μέλλει. Id mendum est valde frequens. Choricius in Procopium § 23, de Parcis : πότε προῆλθέ τις ἐξετάζουσαι καὶ μέχρι τίνος αὐτῷ διώρισται ζῆν, μηδὲν μελήσασαι προσάγουσι πέρας τῷ βίῳ. Wolfii latina : « omnibus insuper habitis ». Imo « non cunctantes ». Legendum μηδὲν μελλήσασαι. Libri quos vidi non variant.

6. A, οὔθ' ὅτε ἦλθες. Codex Voss. οὔτε ὅτε. Tyrwhittus scripsit οὐδ' ὅτ'. Est οὐδ' vividius multo, receperuntque Corayus et Knochius, quos sequutus sum. Dositheus vertit inventum οὔτε· « nec quando veneris ego scivi ».

7, 8, absunt a Vossiano. A, θρασύνεται ὡς τίς ὢν σφόδρα. Non potui concoquere tam debilem spondæum ultimæ sedis, in qua metri cardo vertitur. Substitui λίην, cujus est glossa σφόδρα. Est λίην sic in clausula F. 21, 4; 36, 6. Atque diphthongum elisi in θρασύνεται.

ΠΕ′.

ΚΥΝΕΣ ΚΑΙ ΛΥΚΟΙ.

Κυσίν ποτ' ἔχθρα καὶ λύκοις συνειστήκει.
Κύων δ' Ἀχαιὸς ᾑρέθη κυνῶν δήμου
στρατηγὸς εἶναι. Καὶ μάχης ἐπιστήμων
ἔμελλεν, ἐβράδυνεν. Οἱ δ' ἐπηπείλουν,
εἰ μὴ 'προάξῃ. Τὴν μάχην ἐν ἑδρεύσει,
« Ἀκούσατ' » εἶπεν, « οὗ χάριν διατρίβω,
« τί δ' εὐλαβοῦμαι· χρὴ δ' ἀεὶ προβουλεύειν.
« Τῶν μὲν πολεμίων τὸ γένος, ὧν ὁρῶ πάντων
« ἕν ἐστιν· ἡμῶν δ' ἦλθον οἱ μὲν ἐκ Κρήτης,
« οἱ δ' ἐκ Μολοσσῶν· εἰσὶν οἵδ' Ἀκαρνάνων,
« ἄλλοι δὲ Δόλοπες· οἱ δὲ Κύπρον ἢ Θρᾴκην
« αὐχοῦσιν· ἄλλοι δ' ἄλλοθεν. Τί μηκύνω;
« Τὸ χρῶμα δ' ἡμῖν οὐχ ἕν ἐστιν ὡς τούτοις.
« Ἄλλοι μὲν ἡμῶν μέλανες, οἱ δὲ τεφρώδεις·
« ἔνιοι δὲ λαμπροὶ καὶ διάργεμοι στήθη,
« ἄλλοι δὲ λευκοί· πῶς ἂν οὖν δυνηθείην

Conf. Coray. Fab. 359, p. 235, 410; Knochius fragm. 13.

2. A, ἡρέθη.

3, 5. A plene distinguit post ἐπιστήμων, et mox post ἐνεδρεύσει. Sententia mutari distinctionem poscebat. Et divisim scripsi ἐν ἑδρεύσει. Rarum est vocabulum.

8. Fabula collata : ὑμῶν γὰρ τὸ γένος καὶ ἡ χρόα πάντων ἕν ἐστιν. Est mendum in ὑμῶν manifestum. Forsan λύκων, vel τῶν πολεμίων, vel aliud ejus significationis vocabulum.

9. A, δὲ ἦλθον.

10. A, οἱ δ' Ἀκαρνάνων.

14, 15. Suidas v. διάργεμοι· πῇ μὲν

LXXXV.

CANES ET LUPI.

Canibus quondam simultates cum lupis intercesserunt. Electus autem fuit canis Achæus qui caninæ genti imperitaret. Atque ille pugnæ sciens cunctabatur, tricabatur.

Ceteri autem minis increpabant ni castris tandem progrederetur. « Sedendo bellum quapropter prorogem, audite » inquit, « quidque præcaveam. Oportet vero semper præmeditari. « Hostium gens cunctorum quos video una est; e nostris vero « hi ex Creta, ex Molossis illi; sunt et Acarnanes hice, « alii Dolopes; alii Cyprum jactant suam vel Thraciam; alii « adsunt aliunde. Quid edisseram verbosius? Et color nobis « non est unus perinde atque istis. Nostrum nigri sunt quidam, « quidam cineracei; nonnulli rufi ac pectus bicolores; candidi « alii. Quo possim igitur modo ad bella ducere non concor-

λευκοί, πῆ δὲ μέλανες· « Ἀλλ' οἱ μὲν ὑμῶν μέλανες, οἱ δὲ τεφρώδεις· Ἕτεροι ξανθοί, καὶ διάργεμοι στήθη ». Kusterus inseri volebat δὲ ante ξανθοί, quod lex vetat metrica. Gaisfordus, e fabula collata, ἕτεροι δὲ πυῤῥοὶ Babrio redonabat. Equidem servare debui λαμπροί, cujus πυῤῥοὶ videtur esse interpretamentum. Nam quamvis sæpius λαμπρὸς idem sit τῷ λευκὸς, potest et de ξανθῷ et πυῤῥῷ intelligi. Alios duos versus, a criticis ad hancce fabulam ex Suida relatos, videsis supra suo proprio loco Fabula XXXI, vss. 9, 10. Cf. Burges. Diar. Cl. 25, 24.

« εἰς πόλεμον ἄρχειν » εἶπε, « τῶν ἀσυμφώνων
« πρὸς τοὺς ὅμοια πάντ' ἔχοντας ἀλλήλοις ».
Συμφωνία μέγιστον ἀγαθὸν ἀνθρώποις·
τὸ δὲ στασιάζον, ἀσθενές τε καὶ δοῦλον.

ΠϚ'.

ΑΛΩΠΗΞ ΟΓΚΩΘΕΙΣΑ.

Κοίλωμα ῥίζης φηγὸς εἶχεν ἀρχαίη.
Ἐν τῇ δ' ἔκειτο ῥωγὰς αἰπόλου πήρη,
ἄρτων ἑώλων πᾶσα καὶ κρεῶν πλήρης·
ταύτην ἀλώπηξ εἰσδραμοῦσα τὴν πήρην,
ἐξέφαγε· γαστὴρ δ', ὥσπερ εἰκὸς, ὠγκώθη,
στενῆς δὲ τρώγλης οὐκέτ' εἶχεν ἐκδῦναι.
Ἑτέρα δ' ἀλώπηξ, ὡς ἐπῆλθε κλαιούσῃ,
σκώπτουσ' « Ἀνάμεινον » εἶπεν, « ἄχρι πεινήσῃς·
« οὐδ' ἐξελεύσῃ πρότερον ἄχρι τοιαύτην
« τὴν γαστέρα σχῇς, ἡλίκην ὅτ' εἰσῄεις ».

Ὁ μῦθος παραινεῖ μηδαμῶς σπεύδειν τινὰ πρὸς πλεονεξίαν τοῦ πέλας, γινώσκων ὅτι τὰ χαλεπὰ τῶν πραγμάτων ὁ χρόνος διαλύει.

19. P. Syrus 275 : « Ibi semper est victoria ubi concordia ».

Fab. LXXXVI. Conf. Coray. Fab. 158, p. 95, 350; Knochius Fragm. 19; Dio Chrys. Or. 47, p. 232.

2, 3. Suidas : ῥωγὰς, ἡ διεῤῥωγυῖα· « Ἐν τῇ δ' ἔκειτο ῥωγὰς αἰπόλων πήρα Ἄρτων ἑώλων πᾶσα καὶ κρεῶν πλήρης ».

3. Suidas : ἕωλα, τὰ χθεσινά· καὶ ἕωλον ὁμοίως τὸ ψυχρὸν... τὸ εἰς τὴν ἕω λειπόμενον· » καὶ ἑώλων κρεῶν πλήρεσι ». Correctionem fecit Tupius, e præcedente loco. Conf. Fab. 106, 16, 28.

4. Apud Theocritum 1, 49, vulpes sic peræ insidiatur rustici pueri : ἁ δ' ἐπὶ πήραν Πάντα δόλον τεύχοισα...

« des », inquit, « adversus hostes quibus sunt inter se cuncta « communia »?

Concordia summum est mortalibus bonum; quod vero discors, debile est ac servum.

LXXXVI.

VULPES INFLATA.

Cavam radicem fagus habebat antiqua. Ibi jacebat lacera caprarii pera, tota panum hesternorum et carnium plena.

Quam cursu vulpes subiens, cuncta devoravit; ac venter, ut par erat, intumuit.

Arcto quum jam non posset exire foramine, vulpes alia quæ supervenerat ejulanti, « Exspecta », cavillans inquit, « tamdiu dum esurias; nec prius egredieris quam talis fiat « venter tibi, qualis ingredienti fuit ».

Suadet fabula ut nemo omnino tentet præcellere proximo, gnarus scilicet rerum ardua diem delere.

6. Τρώγλης) Vid. n. ad Fab. 31, 17. Dio Chrys. l. l.: ἡ ἀλώπηξ, καταφαγοῦσα τὰ κρέα, οὐκ ἐδύνατο ἐξελθεῖν ἐκ τῆς δρυὸς διὰ τὸ ἐμπλησθῆναι. Reiskius, ignorato loci fonte, valde impeditur, nec se extricat.

10. Fabulæ Ignatii, quam exhibuit Corayus, aliam reperi recensionem in codice 2991 A hancce: Βάθει δρυὸς πεινῶσ' ἀλώπηξ εἰσέδυ· Ἠ, πρὸς κόραν φαγοῦσα σῖτα ποιμένος, Οὔπω προκύπτειν εἶχεν. Εἶτα φησί τις· « Θέλεις προελθεῖν; ὥσπερ εἰσῆλθες γενοῦ ». Imo γίνου, ut sit in consueta syllaba tonus.

Affabulatio alii potest convenire fabulæ, non huic.

ΠΖ′.

ΚΥΩΝ ΚΑΙ ΛΑΓΩΟΣ.

Κύων λαγωὸν ἐξ ὄρους ἀναστήσας,
ἐδίωκε δάκνων αὐτὸν, εἰ κατειλήφει·
μεταστραφεὶς δ' (ἔσαινεν ὡς φίλῳ ψαύων).
Ὁ λαγωός « Ἁπλοῦν » δ' εἶπε, « θηρίον γίγνου.
« Φίλος εἶ; τί δάκνεις; ἐχθρὸς εἶ; τί οὖν σαίνεις »;
Ἀμφίβολος οὗτός ἐστι νοῦς ἐν ἀνθρώποις,
οἷς οὔτ' ἀπιστεῖν ἔχομεν, οὔτε πιστεύειν.

ΠΗ′.

ΚΟΡΥΔΑΛΟΣ ΚΑΙ ΝΕΟΣΣΟΙ.

Κορυδαλὸς ἦν τις ἐν χλόῃ νεοσσεύων,
ὃς, τῷ χαραδριῷ πρὸς τὸν ὄρθρον ἀντᾴδων,
καὶ παῖδας εἶχε ληΐου κόμῃ θρέψας
λοφῶντας ἤδη καὶ πτεροῖσιν ἀκμαίους.

Fab. LXXXVII. Conf. Coray. Fab. 354, p. 228, 229.

3. A, μεταστραφεὶς δ' ἔσαινεν ὡς φίλῳ ψαύων. ὁ λαγωὸς ἁπλοῦν δ' εἶπε ... Distinxi, ut sententia postulare videbatur. Absens δ' posterius nemo desideraret.

F. LXXXVIII. Conf. Coray. Fab. 421, p. 273, 274; Knochius Fab. 20; A. Gellius 2, 29; Avienus Fab. 21.

2. A, χαραδραίῳ. De qua ave monui ad Theoph. Simocattam p. 208, et nunc non pauca possem addere, quibus ab-

LXXXVII.

CANIS ET LEPUS.

Canis leporem, quem ex monte excitaverat, persequebatur, et, si assequeretur, mordebat.

At conversus (blandiebatur alter ut amico, quem tangeret) lepus dicebat : « Simplex sis animal et candidum. Esne amicus? quid mordes? hostis? quid igitur blandiris »?

Ambiguum est ejusmodi ingenium quorumdam, quibus nec diffidere habemus, nec fidere.

LXXXVIII.

CASSITA ET PULLI.

Quædam inter herbas nidulabatur cassita, quæ charadrio matutina cantibus decertabat, pullosque segetum alebat coma cristatos jam alisque vegetos.

stineo; nam, quod est præcipuum, hodiernum nomen adhuc ignoro. Pro ἀντῴδων lubens scriberem ἀντῆδεν.

3, 4. Suidas : λόφος ... περικεφαλαία· « Καὶ παῖδας ..... ἀκμαιούς » · περὶ κορυδάλου φησί. De κορυδάλω ἐπιτυμβιδίῳ, cui λόφος in capite, alauda cristata, galerita, vide ad F. 72, 24, et Kiessling. ad Theocr. 70, 23. Mox vocatur synonymo vocabulo κορυδός.

Ὁ δὲ τῆς ἀρούρης δεσπότης, ἐποπτεύων,
ὡς ξηρὸν εἶδε τὸ θέρος, εἶπε· « Νῦν ὥρη
« πάντας λαβεῖν μοι τοὺς φίλους, ἵν' ἀμήσω ».
Καί τις κορυδοῦ τῶν λοφηφόρων παίδων
ἤκουεν αὐτοῦ, τῷ τε πατρὶ μηνύει,
σκοπεῖν κελεύων ποῦ σφέας μεταστήσει.
Ὁ δ' εἶπεν· « Οὔπω καιρός ἐστι νῦν φεύγειν·
« ὃς γὰρ φίλοις πέποιθεν οὐκ ἄγαν σπεύδει ».
Ὡς αὖθις ἦλθεν, ἡλίου δ' ὑπ' ἀκτίνων
ἤδη ῥέοντα τὸν στάχυν θεωρήσας,
μισθὸν μὲν ἀμητῆρσιν αὔριον πέμψειν,
μισθὸν δὲ πᾶσι δραγματηφόροις δώσειν
εἶπε, κορυδαλὸς παισὶ νηπίοις· « Ὄντως
« νῦν ἐστιν ὥρη, παῖδες, ἀλλαχοῦ φεύγειν,
« ὅτ' αὐτὸς αὑτῷ, κοὐ φίλοισι, πιστεύει.

Ὁ μῦθος διδάσκει ἡμᾶς ἐπιμελεῖσθαι τῶν οἰκείων, ὅση δύναμις, καὶ μὴ καταφρονεῖν, θαῤῥοῦντας ταῖς τῶν φίλων συνδρομαῖς.

13. A, ὡς αὖτις. Sumsi αὖθις ex fabula collata.

15. A, μισθὸν μὲν ἀμυντῆρσιν αὔριον δώσειν, Εἶπε κορυδ. Monstrat μὲν periisse versum quem restitui e fabula collata, ubi, μισθὸν μὲν ἀμήτορσιν αὔριον πέμπειν, μισθὸν δὲ πᾶσι δραγματοφόροις δώσειν. Blomfieldius maluit scribere ἀμητῆρσι, quod firmatur prava mei A lectione ἀμυντῆρσιν. Editorum πέμψειν recepi. Sed displicet id verbum, ut fere malim repeti δώσειν.

Agri autem dominus, culta invisens, ut costas notavit fruges, « Nunc » dixit, « tempus erat cunctos mihi sumere amicos, « ut spicas demetam falce ».

Ac de cristatis cassitæ pullis unus loquentem audiit, narratque patri, quærere jubens in quem ipsos deducet locum.

« Nondum » pater ait, « hora fugæ. Qui enim confidit amicis, non valde properat ».

Ut rursus venit, solisque sub æstu jam fluentem cernens spicam, salarium messoribus cras se missurum, cunctisque daturum mercedem qui gererent manipulos, pronunciavit, teneris dixit cassita pullis :

« Revera nunc, pueri, tempus est aufugere alio, quum « ipse sibi confidit, non amicis ».

Docet nos fabula curam rerum propriarum gerere, quantum valemus, nec eas negligere amicorum confisos auxiliis.

16. A distinguit post ὄντως. Fabula collata probabilissime οὕτως. Servavi tamen quod inveni ὄντως, et illud junxi cassitæ orationi. Favet Suidæ alia recensio, v. ἀμᾷν, θερίζειν, παρὰ τὸ ἅμα· Βάβριος· « Νῦν ἔστιν ὄντως, παῖδες, ἐκ τόπων φεύγειν, Ὅτ' αὐτὸς ἀμᾷ, κοὐ φίλοισι πιστεύει ».

18. A, αὐτὸς αὐτῷ. Scripsi αὑτῷ. Similes correctiones jam feci F. XLIII, 3; LXXII, 8. — In affabulatione inserui θαῤῥοῦντας ex fabula collata.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Λ.

ΠΘ′.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΝΙΟΝ.

Λύκος πότ' ἄρνα πεπλανημένον ποίμνης
ἰδὼν, βίᾳ μὲν οὐκ ἐπῆλθεν ἁρπάξων,
ἔγκλημα δ' ἔχθρας εὐπρόσωπον ἐζήτει.
« Σύ με τί πέρυσι μικρὸς ὢν ἐβλασφήμεις »;
« Ἔγωγ' οὐ περυσινὸς, ὃς ἐπ' ἔτος ἐγεννήθην ».
« Οὔκουν σὺ τὴν ἄρουραν, ἣν ἔχω, κείρεις »;
« Οὔπω τι χλωρὸν ἔφαγον, οὐδ' ἐβοσκήθην ».
« Οὐδ' ἆρα πηγὴν ἐκπέπωκας ἣν πίνω »;
« Θηλὴ μεθύσκει μέχρι νῦν με μητρῴη ».
Τότε δὴ τὸν ἄρνα συλλαβών τε καὶ τρώγων,
« Ἀλλ' οὐκ ἄδειπνον » εἶπε, « τὸν λύκον θήσεις,
« κἂν εὐχερῶς μου πᾶσαν αἰτίην λύσῃς ».

Ὅτι τοὺς φύσει πονηροὺς καὶ ἀδίκους οὐδ' εὔλογος ἀπολογία πείθει.

Conf. Coray. Fab. 229, p. 150, 151, 378; Phædrus, I, 1.

4. Poterit et legi sine interrogatione: σύ μέ τι πέρ. In simili loco Phædri, « Ante hos sex menses, ait, male dixisti mihi », vix capio quo potuit consilio « ait » delere vir doct. Quod si displiceret syllaba immerita, quærendum fuit versus deformi claudicationi remedium, scilicet, « ante hosce sex menses », vel

LXXXIX.

LUPUS ET AGNUS.

Lupus quondam agnum a grege videns errabundum, non irruit vi rapturus, sed crimen simultatis speciosum inferre moliebatur.

« Tu mihi quid anno, parvulus qui eras, maledicebas »?

« Equidem anno nondum eram, qui sim hocce natus « ipso ».

« Nonne arvum, quod habeo meum, tondes dentibus » ?

« Viridis nildum herbulæ comedi neque carpsi ».

« Neque fontem exhausisti unde bibo »?

« Ubera adhucdum inebriant me materna ».

Tunc ideo comprehensum mandens agnum, « At non im- « pransum » ait, « lupum abire coges, etsi facile cunctas in te « meas dilueris criminationes ».

Quod qui sunt ad improbitatem a natura comparati et injustitiam, illos ne speciosa quidem persuadeat defensio.

aliud. Sed satius fuit non tangere versum integerrimum.

5. A, ἐγὼ οὐ. Scripsi ἔγωγ' οὐ, vitans hiatum, et inserui ὃς, brevioris versus supplementum. Tribreves duos continuos videsis etiam Fabula XXXVI, 4.

6. A, οὐκοῦν. Scripsi οὔκουν.

9. A, μητρῴα. Scripsi μητρῴη, sequutus F. 81, 2.

12. A, αἰτίαν. Cf. n. ad F. XLIX, 4.

Ϟ′.

ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΝΕΒΡΟΣ.

Λέων ἐλύσσα· τὸν δὲ νεβρὸς ἐξ ὕλης
ἰδὼν ἔφησεν· « Ἠμέων ταλαιπώρων!
« τί γὰρ μεμηνὼς οὗτος οὐχὶ ποιήσει,
« ὃς ἦν φορητὸς οὐδὲ σωφρονῶν ἡμῖν » ;

Πρὸς ἄνδρα φύσει ὀργίλον καὶ αἱμοβόρον ἐξουσίαν ἀρχῆς κατὰ τῶν ὑπηκόων λαμβάνοντα.

ϞΑ′.

ΤΑΥΡΟΣ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΣ.

Λέοντα φεύγων ταῦρος εἰς ἐρημαίην
σπήλυγγα κατέδυ ποιμένων ὀρειφοίτων,
ὅπου τράγος τις, χωρὶς αἰπόλου μείνας,
τὸν ταῦρον ἐμβάντα τοῖς κέρασιν ἐξώθει.
Ὁ δ' εἶπεν· « Οὐ σέ, τὸν λέοντα δ' ἐκκλίνω.
« Ἀνέξομαί σου μικρὰ τῆς ἐπηρείης·

Fab. XC. Conf. Coray. Fab. 348.
F. XCI. Cf. Cor. F. 277; Avianus F. 13.

2. A, σπήλιγγα· et sic Fab. 95, 33; 106, 5. Suidas : ὀρειφοίτης, ὁ ἐν ὄρει φοι-

XC.

LEO ET HINNULUS.

Rabebat leo, quem ex silva cernens hinnulus, « Heu nos « miseros »! ait. « Quid non enim iste faciet rabidus, qui ne « mente quidem sanus fuit nobis tolerari potis »?

In hominem iracundum natura et sanguineum, potestatis licentia in subjectos utentem.

XCI.

TAURUS ET HIRCUS.

Leonem taurus quum fugeret desertam in speluncam pastorum subiit monticolarum, hircus ubi amoto caprario degens ingredientem adversis cornibus taurum repellebat.

Cui taurus : « Non te devito, sed leonem. Tuas paululum

τῶν. Sed est ὀρειφοίτων hic et Fab. 95, 25, ab ὀρείφοιτος.

5. A, ἐξωθῶ, cum varietate marginali ἐκκλίνω. Suidas : ἐκκλίνω, αἰτιατικῇ.

« ἐπεὶ παρελθέτω με, καὶ τότε γνώσῃ
« πόσον τράγου μεταξὺ καὶ πόσον ταύρου ».

Πρὸς τοὺς τοῖς δυνατωτέροις ἐπεμβαίνοντας δι' ἐπικειμένην αὐτοῖς συμφοράν.

ϞΒ'.

ΚΥΝΗΓΟΣ ΔΕΙΛΟΣ.

Λέοντά τις κυνηγὸς οὐχὶ τολμήεις
ἴχνευεν ὀρέων ἐν βαθυσκίοις ὕλαις·
δρυτόμῳ δὲ μακρᾶς ἐγγὺς ἐντυχὼν πεύκης,
« Ὦ πρὸς σὲ Νυμφῶν », εἶπεν, « ἆρα γινώσκεις
« ἴχνη λέοντος, ὅστις ὧδε φωλεύει »;
Κἀκεῖνος εἶπεν· « Ἀλλὰ σὺν θεῷ βαίνεις·
« αὐτὸν γὰρ ἤδη τὸν λέοντά σοι δείξω ».
Ὁ δ' ὠχριήσας, γομφίους τε συγκρούων,
« Μή μοι χαρίζου » φησί, « πλεῖον οὐ χρήζω·
« τὸ δ' ἴχνος εἰπέ· τὸν λέοντα μὴ δείξῃς ».
Ὁ μῦθος ἐλέγχει τοὺς λόγοις μὲν ἀνδρείους
ἐπιδεικνυμένους, ἔργοισι δ' ἀνικάνους ὄντας.

Conf. Coray. Fab. 175; Knochius Fragm. 12.

4. Recte A, πρὸς σὲ ν. Confer F. 3, 7.

8. A, ὠχριάσας. Quod mutavi ex Suidæ loco : γομφίους, τοὺς προσθίους ὀδόντας· « Ὁ δ' ὠχριήσας γομφίους τε συγκρούσας, Μή μοι χαρίζου, φησί.

9. A, οὐ.

« perpetiar contumelias. Nam me prætereat ille, jamque co« gnosces a tauro quantum discrepet hircus ».

In eos qui potentioribus insultant, scilicet oppressis calamitate.

XCII.

VENATOR PAVIDUS.

Leonem venator quidam inaudacior vestigabat per montium silvas umbris opacissimas.

Lignatori proceram juxta pinum obvius, « O per te Nym« phas », ait, « nostin vestigia leonis qui hic locorum stabu« latur »?

Lignator contra : « At non sine dis ingrederis. Leonem enim « ipsum jam monstrabo tibi ».

Ast ille exsanguis, molaresque collidens, « Ne mihi plus » ait, « impertias quam rogo. Vestigium indica ; ne monstres « leonem ».

Homines criminatur fabula, verbis quidem fortes qui se præstant, quum sint rebus agendis impares.

12. A, ἐπιδεικνυμένους, ἔργοις δὲ ἀνιχάνους ἀποφαινομένους. Choliambicum reparavi qua valui. Anapæsti duo non aliter continuantur Fab. 3, 2 : ἐπὶ σηκὸν ἄγειν. F. 43, 5 : ἐπὶ τοῖς δὲ κέρασιν. Sed duo in uno simul vocabulo magis displicent. Fere putaverim hanc affabulationem non esse Babrianam.

ϟΓʹ.

ΛΥΚΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΒΑΤΑ.

Λύκων παρῆσαν ἄγγελοι ποτ' εἰς ποίμνην,
ὅρκους φέροντες καὶ βέβαιον εἰρήνην,
ἐφ' ᾧ λάβωσι τοὺς κύνας πρὸς αἰκίην,
δι' οὓς μάχονται καὶ κοτοῦσιν ἀλλήλοις.
Μωρὰ δὲ ποίμνη καὶ τὰ πάντ' ἀβληχρώδης,
πέμπειν ἔμελλεν. Ἀλλά τις γέρων ἤδη
κριὸς, βαθείῃ φρικὶ μαλλὸν ὀρθώσας,
« Καινῆς γε ταύτης » εἶπε, « τῆς μεσιτείης,
« ἀφύλακτος ὑμῖν πῶς ἐγὼ συνοικήσω,
« δι' οὓς νέμεσθαι μηδὲ νῦν ἀκινδύνως
« ἔξεστι, καίτοι τῶν κυνῶν με τηρούντων »;

Οὐδαμῶς ἀκαταλλάκτοις ἐχθροῖς πιστεύειν δεῖ, ὅταν σε τῆς οἰκείας βούλωνται ἀμελεῖν σωτηρίας, κἂν ὅρκοις τυχὸν τὴν εἰρήνην λαλῶσι.

Conf. Coray. Fab. 237, p. 155, 156; Knoch. Fragm. 9; Phædri Appendix Fab. 21.

5. A, ἀμβληχρώδης. Cf. Fab. 36, 7. Longe diversa est Suidæ lectio : βληχώδης, πρόβασι τὸ νοῦν ὅμοιος· « Μωρὸς δὲ ποιμὴν καὶ τὰ πάντα βληχώδης Πέμπειν ἔμελλε. Quæ pertinent ad recensionem

XCIII.

LUPI ET OVES.

Luporum quondam legati accesserunt ad ovium gregem, juris offerentes jurandi sacramentum firmamque pacem, ea scilicet conditione ut sibi traderentur ad supplicium canes, quos propter decertant inter se irasque concipiunt.

Quos grex stolidus, mentemque perinde ac cetera invalidus, jamjam missurus erat; sed aries quidam maturior ævo, alto vellus horrore subrigens, « Post istam » inquit, « concordiæ « reconciliationem, quo modo vobiscum ego incustoditus « habitabo, quum, *hos propter lupos*, ne nunc quidem tuto « pascere liceat, canibus quamvis me custodientibus »?

Nullo modo implacabilibus fidere oportet hostibus, quando te tuam ipsius negligere salutem volunt, licet jurejurando forsitan pacificam confirment orationem.

aliam, eamque meliorem in qua fuerunt opilionis partes.

7. A, μᾶλλον, cum correctione μαλλόν. Vide n. ad Fab. 18, 6.

10. A, νέμεσθε. Scripsi νέμεσθαι, quod jungendum cum ἔξεστι. Vocales αι ε passim permutant librarii. Excidisse versum opinor.

ϞΔ'.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΕΡΩΔΙΟΣ.

Λύκῳ ποτ' ὀστοῦν φάρυγος ἐντὸς ἠρείσθη·
ἐρῳδιῷ δὲ μισθὸν ἄξιον δώσειν
ἔταξε, τὸν τράχηλον εἰ καθιμήσας
ἀνελκύσειε, καὶ πόνων ἄκος δοίη.
Ὁ δ' ἑλκύσας, τὸν μισθὸν εὐθέως ᾔτει.
Κἀκεῖνος αὐτῷ, κάρχαρόν τι μειδήσας,
« Σοὶ μισθὸς ἀρκεῖ » φησί, « τῶν ἰατρειῶν,
« κεφαλὴν λυκείου στόματος ἐξελεῖν σώην ».
Κακοῖς βοηθῶν μισθὸν ἀγαθὸν οὐ λήψῃ·
ἀλλ' ἀρκέσει σοι, μή τι τῶν κακῶν πάσχειν.

Ὅτι πονηρὸς ἀνὴρ εὖ πάσχων εἰς ἀντιδόσεως λόγον ποιεῖται καὶ τὸ μὴ μόνον βλάψαι.

Conf. Coray. Fab. 144, p. 85, 86, 342; Knochius Fragm. 24; Phædrus 1, 8.

1. A, φάρυγγος. Conf. n. ad v. 6.

2. A, ἐρῳδιῷ, sic. Et ἐρῳδιοῦ persona usus est Fabulator Schneiderianæ p. 97. Apud alios gruis sunt partes.

3. A, καθειμήσας. Sic sæpissime librarios fallit pronunciatio propter iotacismum. Modo Georgidæ Gnomologium ad codicem τοῦ Μηνᾶ conferens, verba sic edita Anecd. Gr. t. 1, p. 348, εὔπειστον ἡ κουφότης, quorum sententia bona est, sic vidi scripta, εὔπιστόν ἐστιν ἡ κουφότης, sententia bona pariter. Locum reperi in Gregorii Naz. Oratione 4, p. 116 : εἶπε ταῦτα, καὶ εἰπὼν ἔπεισεν· εὔπιστον γὰρ ἡ κουφότης. Utraque scriptura apta est sensui. Codices Gregorii sequendi sunt. Georgides rursus p. 47 : Φίλωνος. Θεοῦ ἴδιον τὰ μὲν ἀγαθὰ προτί-

XCIV.

LUPUS ET ARDEA.

Lupo quondam os fauce intus hærebat infixum. Ardeæ autem daturum se dignam constituit mercedem, si, colli demissa longitudine, os extraheret et dolorum afferret remedium.

Extracto osse, mercedem ardea poscebat ilico. Cui lupus dirum subridens, « Sufficit hæc » ait, « factæ merces medicinæ, « quod meo lupi ore caput abstuleris incolume ».

Improbis ferens auxilium justam non accipies mercedem. At tibi sat erit mali quid non lucrari.

Quod homo improbus, si fuerit ei factum bene, reddendæ imputet gratiæ si tantum a nocendo abstinuerit.

νειν καὶ φθάνειν δωρούμενον. Codex, προτείνειν, quod placet; ac, pro Φίλωνος, compendiose Φιλοθ, scilicet Φιλοθέου. Sed sunt Philonis sententiæ similes.

6. Suidas : κάρχαρον, τὸ τραχύ· « καὶ κάρχαρόν τι μειδήσας, Σοὶ μισθὸς ἀρκεῖ, φησὶ, τῶν ἰατρειῶν, Κεφαλὴν λυκείου φάρυγος ἐξελεῖν σώαν ». Ἐν μυθικοῖς.

7. A, ἰατρείων.

8. Ignatius : Σῶον τράχηλον ἐκ λύκου λαίμου φέρων (Corayana, ζῶον mendo typographico, de quo ipse editor corrigendo monuit, sed quod vir d. imprudens pro lectione sincera habuit), Μὴ δ' ἄλλο μηδὲν μισθὸν ἢ τοῦτο σκόπει. Ipse reperi : Σῶον τράχηλον ἐξ ἐμῶν λαιμῶν φέρων, Μὴ δῶρον ἄλλο, φησὶ, πλὴν τοῦτο σκόπει.

10. A, πάθοις. Spondæo opus erat. Scripsi πάσχειν.

ϞΕ'.

ΛΕΩΝ ΝΟΣΗΣΑΣ.

Λέων νοσήσας ἐν φάραγγι πετραίῃ
ἔκειτο, νωθρὰ γυῖα γῆς ἐφαπλώσας·
φίλην δ' ἀλώπεκ' εἶχεν, ᾗ προσωμίλει.
Ταύτῃ ποτ' εἶπεν· « Ἦ θέλεις με σὺ ζώειν;
« πεινῶ γὰρ ἐλάφου τῆς ὑπ' ἀγρίαις πεύκαις
« κεῖνον τὸν ὑλήεντα δρυμὸν οἰκούσης·
« καὶ νῦν διώκειν ἔλαφον οὐκέτ' ἰσχύω.
« Σὺ δ' ἂν θελήσῃς, χεῖρας εἰς ἐμὰς ἥξει,
« λόγοισι θηρευθεῖσα σοῖς μελιγλώσσοις ».
Ἀπῆλθε κερδώ· τὴν δ' ὑπ' ἀγρίαις ὕλαις
σκιρτῶσαν εὗρε μαλθακῆς ὑπὲρ ποίης·
ἔσαινε δ' αὐτὴν πρῶτον, εἶτα καὶ χαίρειν
προσεῖπε, χρηστῶν τ' ἄγγελος λόγων ἥκειν.
« Ὁ λέων », ἔφασκεν, « οἶδας, ἔστι μοι γείτων·
« ἔχει δὲ φαύλως, κἐγγύς ἐστι τοῦ θνήσκειν.
« Τίς οὖν μετ' αὐτὸν θηρίων τυραννήσει
« διεσκοπεῖτο· σῦς μέν ἐστιν ἀγνώμων,

Conf. Coray. Fab. 358. p. 231, 233, 408; Knochius Fragm. 7; Appendix Phædri Fab. 30.

2. A, γῆς ἐφαπλώσας.

3. A, ἧν. Fabula collata : τῇ προσφιλεῖ δὲ ἀλώπεκι, ᾗ προσωμίλει, εἶπεν.

4. A, εἰ θέλεις με σὺ ζώειν. Est quidem in fabula collata, εἰ θέλεις ὑγιάναι με καὶ ζῆν· sed facilis verborum syntaxis continuat sententiam. Quæ quum nunc pendeat, vel periit versus; vel, quod satius videtur, auctor scripsit : ἦ θέλεις με σὺ ζώειν;

8. A, εἰς χεῖρας. Transposui vitando

XCV.

LEO ÆGROTANS.

Ægrotans leo in cava rupe jacebat, pigris humi extensis membris.

Amica autem vulpe utebatur, quacum serebat sermones.

Huic die quadam « Visne » ait, « vivere me? Cervam enim « illam esurio silvestribus quæ sub pinis nemorosum hocce « habitat frutetum. At nunc cervam persequi non valeo am- « plius. Tu vero si volueris, meas illa veniet in manus, ser- « monum mellifluorum tuorum circumsepta retibus ».

Abiit dolosa vulpes. Cervam autem agrestes inter saltus lascivientem reperit molli super gramine. Quam mota primum salutatam cauda, dein gaudere jussit, dixitque se læta renunciaturam adesse.

« Leo mihi est », inquit, « ut nosti, vicinus. Male habet, « mortique languescit propior. Quis igitur foret, se mortuo, « rex animantium dispiciebat : aper stolidus est; ursus iners;

trochæo. Vulpi sunt manus v. 43; F. 106.

11. A, μαλακῆς. Correctio μαλθακῆς non fuit difficilis. Choricius in Procopium § 32 : ἤνεγκεν Εὔφορβος, ἀδελφοῦ πεσόντος, ... ἤνεγκε δ' οὖν ἰδὼν φονέα Μενέλαον καὶ Μαιθακὸν αἰχμητήν. Wolfius interpretatus est sic : « cum Menelaum cædis autorem et Mæthacum armatum videres ». Omnino reponam quod inveni in codicibus duobus, καὶ μαλθακὸν αἰχμητήν. Dictus est alicubi Homero Menelaus μαλθακὸς αἰχμητής. Et Mæthacus homo est ignotus.

12. A, ἴσχυσε. Scripsi ἴσαινε.

« ἄρκτος δὲ νωθὴς, πάρδαλις δὲ θυμώδης,
« τίγρις δ' ἀλαζὼν καὶ τὸ πᾶν ἐρημαίη.
« Ἔλαφον τυραννεῖν ἀξιωτάτην κρίνει·
« γαύρη μὲν εἶδος, πολλὰ δ' εἰς ἔτη ζώει·
« κέρας δὲ φοβερὸν πᾶσιν ἑρπετοῖς φύει,
« δένδροις ὅμοιον, κοὐχ ὁποῖα τῶν ταύρων.
« Τί σοι λέγω τὰ πολλὰ, πλὴν ἐκυρώθης,
« μέλλεις τ' ἀνάσσειν θηρίων ὀρειφοίτων;
« Τότ' ἂν γένοιτο τῆς ἀλώπεκος μνήμη,
« δέσποινα, τῆς σοι τοῦτο πρῶτον εἰπούσης.
« Ταῦτ' ἦλθον. Ἀλλὰ χαῖρε, φιλτάτη. Σπεύδω
« πρὸς τὸν λέοντα, μή πάλιν με ζητήσῃ·
« χρῆται γὰρ ἡμῖν εἰς ἅπαντα συμβούλοις·
« δοκῶ δὲ καί σε, τέκνον. Εἴ τι τῆς γραίης
« κεφαλῆς ἀκούεις, ἔπρεπέ σοι παρεδρεύειν
« ἐλθοῦσαν αὐτῷ, καὶ πονοῦντα θαρσύνειν.
« Τὰ μικρὰ πείθει τοὺς ἐν ἐσχάταις ὥραις·
« ψυχαὶ δ' ἐν ὀφθαλμοῖσι τῶν τελευτώντων ».
Ὣς εἶπε κερδώ. Τῆς δ' ὁ νοῦς ἐχαυνώθη
λόγοισι ποιητοῖσιν· ἦλθε δ' εἰς κοίλην
σπήλυγγα θηρὸς, καὶ τὸ μέλλον οὐκ ᾔδει.
Λέων δ' ἀπ' εὐνῆς ἀσκόπως ἐφορμήσας
ὄνυξιν οὔατ' ἐσπάραξεν ἀκραίοις,
σπουδῇ διωχθείς· τὴν δὲ φύζα δειλαίην
θύρης κατιθὺς ἦγεν εἰς μέσας ὕλας.
Κερδὼ δὲ χεῖρας ἐπεκρότησεν ἀλλήλαις,
ἐπεὶ πόνος μάταιος ἐξανηλώθη.

21. Cervus est vivacissimus. Vide ad Fab. 46, 9.

22. De ὄφεσι nomen ἑρπετοῖς intellexerunt Fabulatores collati.

31. Δοκῶ δὲ καί σε videlicet σπεύσειν, si nihil deest. Junxi εἴ τι... sequentibus, duce fabula collata p. 409.

33. Nemo offendat ad verba ἔπρεπέ

« pardus iracundior; jactantior tigris et omnino solivaga. Cer-« vam ante omnes imperio censet esse dignissimam; cui sit « forma nobilis, vitaque longissima, et cornua cunctis me-« tuenda feris, arboribus similia, nec qualia sunt taurorum. « Quid plura narrem? excepto quod electio rata sit tua, mox-« que animalibus jura statues montivagis. Tunc vulpeculæ « meminisse digneris, Domina, quæ prima tibi gaudii adsum « nuncia. Ad hoc veni. Ast vale, dilectissima. Propero ad « leonem, ne rursus me quærat. Utitur enim nostris ad cuncta « consiliis. Ac te etiam, filia, properaturam reor. Si quid cano « credis capiti, assidue illi te decet assidere, et ægrum sermo-« nibus erigere. Levissima illos queunt persuadere qui extre-« mas ducunt horas. Morientium animæ sunt in oculis ».

Sic fatur astuta vulpes. Et cervæ mens fictis inflata sermonibus intumuit, cavamque venit feræ speluncam, inscia futuri.

Atque leo e cubili inconsideratius impete facto unguibus aures laceravit extremis, festinatione concitatus nimia. Misellam vero fuga per fores recto rapuit tramite medias in silvas.

Ac vulpes ambas complosit manus, quod labor periisset

σοι παρεδρεύειν ἐλθοῦσαν, atque de scribendo ἐλθούσῃ, invito metro, cogitet. Syntaxis est non rara, sic instituenda: ἔπρεπέ σοὶ ἐλθοῦσάν σε παρεδρεύειν αὐτῷ.

36. Ἐχαυνώθη) Plutarchus Cæs. 29, de Pompeio, quem falsæ de Cæsare narrationes vana impleverant spe: ἐπὶ τούτοις Πομπήϊος ἐχαυνοῦτο.

41. De nomine φύζα p. 67.

42. A, καθ' ἰθύς.

Κἀκεῖνος ἐστέναζε τὸ στόμα βρύχων·
ὁμοῦ γὰρ αὐτὸν λιμὸς εἶχε καὶ λύπη.
Πάλιν δὲ κερδὼ καθικέτευε φωνήσας,
ἄλλον τιν' εὑρεῖν δεύτερον δόλον θήρης.
Ἡ δ' εἶπε κινήσασα βυσσόθεν γνώμην·
« Χαλεπὸν κελεύεις αὖθις, ἀλλ' ὑπουργήσω ».
Καὶ δὴ κατ' ἴχνος, ὡς σοφὴ κύων, ᾔει,
πλέκουσα τέχνας καὶ πανουργίας πάσας·
ἀεὶ δ' ἕκαστον ποιμένων ἐπηρώτα,
μή πού τις ἔλαφος ἡματωμένη φεύγει·
τὴν δ' ὥς τις εἶδε, δεικνύων ἀνωδήγει,
ἕως ποθ' εὗρεν ἐν κατασκίῳ χώρῳ
δρόμων ἀναψύχουσαν. Ἡ δ' ἀναιδείης
ὀφρὺν ἔχουσα καὶ μέτωπον εἱστήκει.
Ἐλάφου δὲ φρὶξ ἐπέσχεν ὦτα καὶ κνήμας,
χολὴ δ' ἐπέζει καρδίην· ἔφη δ' οὕτω·
« Σὺ νῦν διώκεις πανταχοῦ με, καὶ φεύγω.
« Ἀλλ', ὦ στύγημα, νῦν μὲν οὐχὶ χαιρήσεις,
« ἤν μοι προσέλθῃς καί τι γρύξαι τολμήσῃς.
« Ἄλλοις ἀλωπέκιζε τοῖς ἀπειρήτοις·
« ἄλλους δὲ βασιλεῖς ὑπερέθιζε καὶ ποίει ».
Τῆς δ' οὐκ ἐτέρφθη θυμός· ἀλλ' ὑποβλήδην,
« Οὕτως ἀγεννὴς » φησί, « καὶ φόβου πλήρης
« πέφυκας; οὕτω τοὺς φίλους ὑποπτεύεις;
« Ὁ μὲν λέων σοι συμφέροντα βουλεύων,
« μέλλων τ' ἐγείρειν τῆς πάροιθεν νωθείης,

49. Suidas : βρύχων τοὺς ὀδόντας ὁ λέων. Quæ sunt vel esse videntur huc referenda. Cf. ad Fab. 96, 3.

54. A, μή που τις.

57. A, ἤδ'.

63. A, γρύξαι τι, spondeo horribili. Suidas : γρύξαι· φθέγξασθαι, κράξαι.

64. Suidas : ἀλωπεκίζειν, ἐπὶ τῶν ἐξαπατᾷν ἐγχειρούντων.

66. Suidas : ὑποβλήδην· ὑποβαλὼν λό-

inanis; ingemuitque leo dentibus infrendens, quippe quem fames simul angebat et mœstitia.

Rursus autem vulpem voce rogabat supplice, ut novam aliam excogitaret dolosæ venationis artem.

Quæ, imo ducens de pectore sensus, « Arduam » inquit, « rem jubes iterum ; attamen navabo operam tibi ».

Atque ideo vestigia, veluti perita canis, lustrabat, artes nectens fraudesque omnigenas; et assidue a pastore quoque poscebat, num aliqua fugiat respersa cerva sanguine. Et, ut quisque viderat illam, vulpi monstrabat viam, donec invenit tandem umbroso cervam in loco, animam cursu recipientem. Stetitque coram, impudentia frontem velata superciliumque.

Tunc cervæ quatiebat horror aures et crura, atque in corde æstuabat bilis; et ita fatur :

« Tu me nunc quocumque locorum persequeris, et ego fugio. « Sed, odium, nunc neutiquam lætaberis, ad me si accesse- « ris et fueris ausa grunnire. Alios vulpinator imperitiores; « alios urito ambitione reges; reges creato alios ».

Hæc non hilari vulpes audiit animo.

Ast subjiciens « Adeo ignavam » inquit, « ac formidine « plenam finxit te natura? adeo es in amicos suspiciosa tuos? « Leo quæ forent utilia tibi meditans, volensque ex pristino

γον ὑποκρουστικῶς, ἔτι λέγοντός τινος. Addo τινος ex Etymologico M.

70. Forsan, πάροιθε νωθείης· pausa Porsoniana. Est F. 50, 1, ὄπισθε φευγούσης, eadem versus sede. Sed, quum sæpissime pes quintus Babrianorum choliambicorum sit spondæus, nil puto mutandum, aliis sine codicibus. Exempla quærat sibi lector criticus Fabulas 39, 4; 40, 4; 42, 1; 45, 3; 46, 7; 82, 11; 97, 8;

« ἔψαυσεν ὠτὸς, ὡς πατὴρ ἀποθνήσκων·
« ἔμελλε γάρ σοι πᾶσαν ἐντολὴν δώσειν,
« ἀρχὴν τοσαύτην πῶς λαβοῦσα τηρήσεις.
« Σὺ δ' οὐχ ὑπέστης κνίσμα χειρὸς ἀῤῥώστου,
« βίῃ δ' ἀποσπασθεῖσα μᾶλλον ἐτρώθης.
« Καὶ νῦν ἐκεῖνος πλεῖον ἢ σὺ θυμοῦται,
« λίην ἄπιστον πειράσας σε καὶ κούφην,
« βασιλέα δέ φησι τὸν λύκον καταστήσειν.
« Οἴμοι πονηροῦ δεσπότου! τί ποιήσω;
« ἅπασιν ἡμῖν αἰτίη κακῶν γίνῃ.
« Ἀλλ' ἐλθὲ, καὶ τὸ λοιπὸν ἴσθι γενναία,
« μήδ' ἐπτόησο, πρόβατον οἷον ἐκ ποίμνης.
« Ὄμνυμι γάρ σοι φύλλα πάντα καὶ κρήνας,
« οὕτω γένοιτό σοι μόνῃ με δουλεύειν,
« ὡς οὐδὲν ἐχθρὸν ὁ λέων, ἀλλ' ὑπ' εὐνοίης
« τίθησι πάντων κυρίαν σε τῶν ζῴων ».
Τοιαῦτα κωτίλλουσα τὴν ἀχαιΐνην
ἔπεισεν ἐλθεῖν δὶς τὸν αὐτὸν εἰς ᾅδην.
Ἐπεὶ δὲ λόχμης εἰς μυχὸν κατεκλείσθη,
λέων μὲν αὐτὸς εἶχε δαῖτα πανθοίνην,
σάρκας λαφύσσων, μυελὸν ὀστέων πίνων,
καὶ σπλάγχνα δάπτων· ἡ δ' ἀγωγὸς εἱστήκει

123, 4. Addo Fab. 26, 10, εἰς τὰς Πυγμαίων, ni, quod fere malim, legendum ibi εἰς τὰ Πυγμαίων. Et, quamvis fecisse videatur Babrius pessimos iambos δὲ ζῶντος, τὸ ζῆν, addo exemplis spondæi, με ζητήσῃ Fab. 95, 29; ἀντιζωγρήσας 107, 16; et similia, quum aliis locis recte fecerit productionem ante ζ, v. c. F. 43, 2; 82, 11; 95, 4, 92, Coll. 2, 2; et cet. Quibus datis in F. 122, 11, χάνίης quinti pedis poterit esse molossus, non creticus; quod fere voluit vir d. opinatus Babrium iambo quinti pedis uti; et tamen meminerat dipodiæ finalis F. 22, 9, λευχανθιζούσας, ac parilium. Jam patet clausulam ἐκγυμνοῦται probabiliter esse restitutam F. 22, 16, et σωθήσῃ γὰρ F. 75, 2.

76. A, πλέον. Feci trochæum.

84. A, μόνη. Fabulæ collatæ: ἐγὼ δὲ μόνῃ σοι δουλεύσω. Furia in latinis « uni », μόνῃ legens. Malim μόνην· « me

« excitare te veterno, aurem vellicavit pater veluti moribun« dus. In eo erat enim ut mandata tibi cuncta daret, de modo « quo imperium tantum tuearis acceptum. Sed tu invalidæ « vellicationem manus non sustinuisti, ac, vi te subripiens, « vulnus fecisti gravius. Et nunc ille magis quam tu irascitur, « expertus te scilicet plus nimio diffidentem, ac levem animi; « aitque velle se lupum constituere regem. Hei mihi! malum « dominum! quid agam? Nobis auctor miseriæ cunctis fies. « Sed venito, et te deinceps præsta animosam; nec pavites « exterrita, velut ex grege ovicula! Etenim tibi per arbores « juro cunctas cunctosque fontes (sic mihi contingat uni ser« vire tibi!), neutiquam hostem esse tibi leonem, sed pecu« liari præ benevolentia cunctorum creare te dominam ani« mantium ».

Talia garriendo persuasit cervam, ut eumdem iterum orcum accederet.

Quæ quum saltu fuit interiore conclusa, leo epulum ipse habuit opimum, carnes deglutiens avide, sorbens medullas ossium, voransque viscera.

Interim stabat pararia prædam esuriens; ac cor cervinum

unam, liberis aliis ». Sic sibi optaret mali aliquid. Aliter non videtur loqui ad persuasionem satis apposite.

85. Fabula collata p. 232 : μηδὲν κακὸν παθεῖν παρὰ τοῦ λέοντος. Forsan subaudiendum mente ποιήσει post ἐχθρόν. Forsan legendum ἐχθρός.

87. A, κοτίλλουσα (ω supra scriptum). Suidas : κωτίλλω· πανουργεύομαι, λαλῶ. Βάβριος· « Τοιαῦτα κωτίλλουσα ... ᾄδην ». Idem : ἀχαιΐνη, ἡ ἔλαφος ... καὶ Βάβριος· « Τοιαῦτα ... αὐτὸν εἰς ᾄδην ». Vid. Camus ad Aristotelis Histor. Animal. Animadv. p. 176.

90. A, παντοίην. Recepi lectionem Suidæ in Πανθοίνην, πανδαισίαν· Βάβριος· « Λέων μὲν αὐτὸς εἶχε δαῖτα πανθοίνην, Ἔγκατα ... δάπτων ». Suidæ explicatio non omnino bona est, quum sit, πανθοίνην epithetum, ni scripserit: πανθοίνην δαῖτα, πανδαισίαν. Pro lectione Suidæ δάπτων est λάπτων in A, quod posthabui, quum sequatur λάπτει.

πεινῶσα θήρης· καρδίην δὲ νεβρείην
λάπτει πεσοῦσαν, ἁρπάσασα λαθραίως·
καὶ τοῦτο κέρδος εἶχεν ὧν ἐκεκμήκει.
Λέων δ' ἕκαστον ἐγκάτων ἀριθμήσας,
μόνην ἀπ' ἄλλων καρδίην ἐπεζήτει·
καὶ πᾶσαν εὐνὴν, πάντα δ' οἶκον ἠρεύνα·
κερδὼ δ' ἀπαιολῶσα τῆς ἀληθείης,
« Οὐκ εἶχε πάντως » φησί· « μὴ μάτην ζήτει.
« Ποίην δ' ἔμελλε καρδίην ἔχειν, ἥτις
« ἐκ δευτέρου λέοντος ἦλθεν εἰς οἴκους ».

Ὅτι τοὺς τοῖς προλαβοῦσι κακοῖς μὴ σωφρονισθέντας εἰκότως ἄφυκτα κακὰ διαδέχεται· ἐν ᾧ καὶ ἔλεγχος κατὰ φιλοδόξων.

ϟϛʹ.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΑΡΝΕΙΟΣ.

Λύκος παρῄει θριγκὸν, ἔνθεν ἐκκύψας
ἀρνειὸς αὐτὸν ἔλεγε πολλὰ βλασφήμως.
Κἀκεῖνος εἶπε τὰς σιαγόνας πρίων·
« Ὁ τόπος μ' ἐλοιδόρησε· μὴ σὺ καυχήσῃ ».

93. Suidas in Νεβρείην καρδίην· Βάβριος· « Πεινῶσα κερδὼ καρδίην δὲ νεβρείην ». Rursus in Νέβρος· καὶ νεβρεία καρδία· Βάβριος· « Πεινῶσα κερδὼ καρδίην δὲ νεβρείην Λάπτει . . . λαθραίως ».

Fab. XCVI. Conf. Coray. Fab. 139, p. 81, 337; Knochii Fabula 12.

1. Suidas habet τριγχόν· sed utraque forma est in usu. Suidas igitur : τριγχός· τειχίον, στεφάνη, περιτείχισμα·

lingurit, quod forte delapsum clam rapuerat. Idque illi fuit pro tanto labore lucrum.

Ast leo, inito viscerum numero, unum præ ceteris cor sibi quærebat, et cubile totum, totum perscrutabatur latibulum.

Quum vulpes callide illum avertens a veritate, « Cor » inquit, « omnino non habuit. Ne quæras diutius. Quale cor « debuit esse isti cervulæ, quæ speluncam leonis bis intra« verit »?

Quod illos, malis præteritis qui non facti sunt prudentiores, inevitabilia excipiant incommoda. Inest et ambitiosorum reprehensio.

XCVI.

LUPUS ET AGNUS.

Lupus præter maceriam ibat, unde prospiciens agnus multis illum insectabatur conviciis.

Cui respondit, maxillas serrans dentibus : « Locus me con« viciatur; ne superbias ».

Βάβριος· « Λύκος παρῄει τριγχὸν, ἔνθεν ἐκκύψας... πρίων ». Rursus : τριγκός· περιβολὴ, περιτείχισμα. A, ἐγκύψας, confusione solita præpositionum ἐν et ἐκ. Anonymus De coma p. 49, 20 : πᾶσιν εἰς ὕβριν ἐγκείμενον. Malim ἐκκείμενον.

3. Suidas v. πρίων ... καὶ Βάβριος· « Κἀκεῖνος εἶπε τὰς σιαγόνας πρίων »· ἀντὶ τοῦ βρύκων. Fabula collata : ὀδόντας τρίζων· forsan, πρίζων.

Ὁ μῦθος ὀρθῶς πᾶσι τοῦτο μηνύει·
« Διὰ καιρὸν ἰσχύων τι μηδεὶς γαυρούσθω ».

Κατάλληλος ὁ μῦθος τοῖς διὰ περίστασιν καὶ τόπον κατὰ τύχην τῶν δυνατωτέρων κατεπαιρομένοις.

ϞΖʹ.

ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΤΑΥΡΟΣ.

Λέων ποτ' ἐπεβούλευεν ἀγρίῳ ταύρῳ·
καὶ προσποιηθεὶς μητρὶ τῶν θεῶν θύειν,
τὸν ταῦρον ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἠρώτα.
Κἀκεῖνος ἥξειν εἶπεν, οὐχ ὑποπτεύσας.
Ἐλθὼν δὲ, καὶ στὰς ἐπὶ θύρας λεοντείους,
ὡς εἶδε θερμοῦ πολλὰ χαλκεῖα πλήρη,
σφαγίδας, μαχαίρας, βουδόρους νεοσμήκτους,
πρὸς τῇ θύρᾳ δὲ μηδὲν, ἀλλ' ἢ δεσμώτην
ἀλεκτορίσκον, ᾤχετ' εἰς ὄρος φεύγων.
Ἐμέμφεθ' ὁ λέων, ὕστερον συναντήσας.
Ὁ δ' « Ἦλθον » εἶπε, « καὶ τὸ σύμβολον δώσω·
« οὐκ ἦν ὅμοιον θῦμα τῷ μαγειρείῳ ».

Ὁ μῦθος ἡμᾶς ὑπομιμνήσκει, τὸ ἐπιὸν πάντως δεινὸν προορῶντας, μηδαμῶς ἀμελεῖν τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας.

6. A, μηδεὶς διὰ καιρὸν ἰσχύων τι. Versum pessimum feci transpositione malum, qui fieri bonus non potuit.

In affabulatione, A, τρόπον. Scripsi τόπον, sententia jubente. Fabula collata: πολλάκις καὶ ὁ τόπος καὶ ὁ καιρὸς δίδωσι τὸ θράσος κατὰ τῶν ἀμεινόνων.

Fab. XCVII. Conf. Coray. Fab. 227, p. 149, 377; Knoch. Fragm. 18.

3. Suidas : ἐρωτῶ σε, παρακαλῶ σε,

Id merito cunctis significat fabula : « Nemo ad occasionem « forte valentior, ob id insolescat ».

Conveniens est illis fabula, qui, fortuitas propter rerum circumstantias ac loci, in potentiores efferunt se insolentius.

XCVII.

LEO ET TAURUS.

Tauro silvestri leo quondam insidias meditabatur.

Et quum Matri Deorum simulavisset sacrificium, taurum secum ut cœnaret invitavit; qui venturum se, nihil suspicatus, respondit.

Accedens vero, stansque fores ante leoninas, ut multa vidit ahena plena calidæ, cultros, machæras, ferramenta bobus decoriandis abstersa recens rubigine splendentia, ad januam autem nil, præter ligatum gallulum gallinaceum, abiit in montem fugiens.

Questus est serius obviam illi factus leo.

Cui taurus, « Veni », inquit, « ac venisse me argumento « confirmabo : non erat hostia par culinæ ».

Nos submonet fabula, ut impendens malum omnino prævideamus, nostramque ipsorum salutem non negligamus.

ἱκετεύω σε, δέομαι... « Ἐλθεῖν πρός αὐτὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἠρώτα ». Quæ recensio placet magis.

7. Suidas : νεόσμηκτον, νεόθηκτον καὶ νεοκάθαρτον.

12. A, τὸ θῦμα τῷ μαγείρῳ.

ϞΗ΄.

ΛΕΩΝ ΜΝΗΣΤΗΡ.

Λέων ἁλοὺς ἔρωτι παιδὸς ὡραίης,
παρὰ πατρὸς ἐμνήστευε. Τῷ δ᾽ ὁ πρεσβύτης
οὐδέν τι δύσνουν, οὐδ᾽ ὕπουλον ἐμφήνας,
« Δίδωμι γῆμαι », φησί, « καὶ διδοὺς χαίρω.
« Τίς οὐ δυνάστῃ καὶ λέοντι κηδεύσει;
« Φρένες δὲ δειλαὶ παρθένων τε καὶ παίδων·
« σὺ δ᾽ ἡλίκους μὲν ὄνυχας, ἡλίκους δ᾽ ἡμῖν
« φέρεις ὀδόντας; τίς κόρη σε τολμήσει
« ἀφόβως περιβαλεῖν; τίς δ᾽ ἰδοῦσα μὴ κλαύσει;
« Πρὸς ταῦτα δὴ σκόπησον, εἰ γάμου χρήζεις,
« μηδ᾽ ἄγριος θὴρ, ἀλλὰ νυμφίος, γίγνου ».
Ὁ δὲ πτερωθεὶς, τῇ δόσει τε πιστεύσας,
ἐξεῖλε τοὺς ὀδόντας, εἶθ᾽ ὑπὸ σμίλης
ἀπωνυχίσθη· τῷ τε πενθερῷ δείξας,
τὴν παῖδ᾽ ἀπῄτει. Τὸν δ᾽ ἕκαστος ἠλοία,
ῥοπάλῳ τὶς, ἢ λίθῳ τὶς ἐκ χειρὸς παίων.
Ἔκειτο δ᾽ ἀργὸς, ὥσπερ ὗς ἀποθνήσκων,
γέροντος ἀνδρὸς ποικίλου τε τὴν γνώμην

Conf. Coray. Fab. 221, p. 143, 144, 145, 375.

3, A, ἐμφῄνας.

9. A, περιλαβεῖν. Monuit Μηνᾶς de corrigendo περιβαλεῖν. A, κλαύσῃ. Scripsi κλαύσει. Sic passim η et ει permutantur ob similem sonum. Epigramma in Anecd. Paris. c. 4, p. 309: Εἰς Σοφοκλέα. Δηλῶν τὰ πικρὰ τῷ γλυκεῖ τῶν ῥημάτων, Ἀψίνθιον μέλιτι κιρνᾷ Σοφόκλεις. Legen-

XCVIII.

LEO PROCUS.

Captus amore leo formosæ puellæ, illam a patre poscebat in uxorem sibi.

Cui senex, nihil malevoli præ se ferens neque suspiciosi, « Filiam » inquit, « tibi dono ducendam, donansque gaudeo. « Cui non placebit gener et potens, et leo? Ast sunt timidæ « virginum mentes puellarumque; et tu quantos ungues nobis, « dentes quantos promis! Quæ virgo te audebit sine pavore « amplexari? quæ non plorabit, te intuens? Idcirco attendas « parumper, si conjugium cupis; nec sæva bellua, bellus sed « fias procus ».

Leo spei subvectus alis, ac dono confisus, evulsit sibi dentes, et scalpello resecandos permisit ungues; tum socero se monstrans exarmatum, poscebat puellam.

Ast illum unusquisque multabat, hic clava, vel saxo alius eminus iciens. Jacebatque leo immobilis, sus veluti moribundus, jam hominis et senis et ingenio vafri edoctus arte non

dum mihi quidem videtur, χιρνᾷς, Σοφόκλεις. Et esse puto δηλῶν ab δηλέω, quod hominem recentiorem non dedecet.

12. Πτερωθεὶς videlicet spe. Alciphro 2, 1, de amore : ἐλπίσας πτεροῦται. Nazianzenus Orat. 4, p. 120 D : οἷα καὶ ταῖς ἐλπίσιν ἐπτέρου.

σοφίῃ διδαχθεὶς, ὡς ἄμικτον ἀνθρώποις
ἐρᾶν λεόντων, ἢ λέοντας ἀνθρώπων.
Αὐτός τις αὑτὸν λανθάνει κακῶς δράσας,
ὧν οὐ πέφυκε μεταλαβεῖν ὅταν σπεύδῃ.

ϞΘʹ.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΚΥΩΝ.

Λύκῳ συνήντα πιμελὴς κύων λίην.
Ὁ δ' αὐτὸν ἐξήταζε, ποῦ τραφεὶς οὕτω
μέγας κύων ἐγένετο καὶ λίπους πλήρης.
« Ἄνθρωπος » εἶπε, « δαψιλής με σιτεύει ».
« Ὁ δέ σοι τράχηλος » εἶπε, « πῶς ἐλευκώθη »;
« Κλοιῷ τέτριπται σάρκα τῷ σιδηρείῳ,
« ὃν ὁ τροφεύς μοι περιτέθεικε χαλκεύσας ».
Λύκος δ' ἐπ' αὐτῷ καγχάσας, « Ἐγὼ τοίνυν
« χαίρειν κελεύω » φησί, « τῇ τροφῇ ταύτῃ,
« δι' ἣν σίδηρος τὸν ἐμὸν αὐχένα τρίψει ».

Ὅτι αἰσχρὸν καὶ ἐπονείδιστον τὸ μικρᾶς ἡδονῆς χάριν δουλοπρεπῶς ζώειν· φευκτέον ὁ μῦθος παραινεῖ.

19. Suidas : ἄμικτος, ὁ μὴ μιγνύμενος. Id contortum est. Conjeci ac reddidi ἄνικτον ἀνθρώπους.

20. A, λέοντα. Scripto λέοντας hiatum opplevi. Forsan, ἀνθρώποις ... λέουσιν.

Fab. XCIX. Conf. Coray. Fab. 411; Milleriana pag. 230; Knochius pag. 21; Phædrus 3, 7; Avianus Fab. 37.

1. A, πημελής, et λίαν.

2. A, ποὐτράφης. Monuit Μηνᾶς de scribendo ποῦ τραφείς.

5. A, πῶς εἶπεν. Scripsi εἶπε, πῶς.

pervium esse hominibus leonum amorem, hominumve leonibus.

Nocet inscius ipse sibi, qui eorum fieri particeps cupit quæ negavit natura.

XCIX.

LUPUS ET CANIS.

Canis pinguis valde lupo forte occurrit.

Interrogavit hic illum, ubi loci nutritus, magnus adeo canis evaserit et tentus pinguedine.

« Homo » inquit canis, « lautus me saginat ».

« At tuum tibi collum » ait alter, « cur ita canduit »?

« Collari caro detrita ferreo fuit, quod nutritor mihi « circumligavit arte procusum ».

Ad hoc in cachinnos effusus lupus « Ergo ego valere jubeo « cibos » ait, « opiparos illos, quos propter ferrum mihi deteret « collum ».

Quod turpe sit ac probrosum parvæ gratia voluptatis vitam vivere servilem; idque fugiendum esse monet fabula.

10. Fabula collata: Ἐμοὶ φίλος λιμὸς γὰρ ἡ χλοιοῦ βάρος. Quod et ipse reperi. Reperit Knochius ἡ κολοιοῦ κόρος, pro quo bene vidit esse χλοιοῦ legendum; sed hæsit in ἡ, immerito, quum nota sit adverbii μᾶλλον ellipsis.

In affabulatione, A, τὸν μικρᾶς... ζωήν. Correxerat ζώειν vir d. anonymus. Sed neque sic correcta omnino sententia, quæ postulare videtur, τὸ μ. .... ζώειν, φευκτέον τε ὁ μῦθος παραινεῖ.

Ρ'.

ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΑΕΤΟΣ.

Λέοντι προσπτὰς αἰετῶν τις ἐζήτει
κοινωνὸς εἶναι· χὠ λέων, « Τί κωλύει »;
πρὸς αὐτὸν εἶπεν. « Ἀλλ' ἐνέχυρον πρὶν δώσεις
« τὠκύπτερά σου μή μοι μεθεῖναι τὴν πίστιν·
« πῶς γὰρ φίλῳ σοι μὴ μένοντι πιστεύσω »;

Ὁ μῦθος ἐκδιδάσκει μὴ τάχιστα πᾶσι πιστεύειν, καὶ μάλιστα τοῖς μήπω φίλοις.

ΡΑ'.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΑΛΩΠΗΞ.

Λύκος τις ἁδρὸς ἐν λύκοις ἐγεννήθη,

Fab. C. Conf. Coray. Fab. 408; Knochii Fab. 10.

1. A, αἰετῶν. Malit forsan aliquis αἰετὸς, et sic scribere suadet fabula collata. Sed conf. F. 102, 3.

3. Ἐνέχυρον δώσεις. Sic fabula collata. Deesse syllabam non vidit Corayus; viderunt critici alii, qui supplent inserto μοι, γοῦν, καί. Equidem inserui πρίν. Relictus est versus syllaba brevior in Anecd. Paris. t. 4, p. 387: ψευδὲς μυθίζουσι, Θεόκλεες, ὡς ἀγαθαὶ μὲν Χάριτες, τρισσαὶ δ' εἰσὶν ἀν' Ὀρχομενόν... Ipse codex, quod e meis schedulis disco, exhibet tantum ριτες. Bene integravit vocabulum editor, scripto χάριτες, sed non integravit versum, cui præfigatur articulus αἱ. Etiam scribi oportuit ἀν' Ὀρχ., id est εἰσὶ κατ' Ὀρχ., quæ est scriptura Vaticana Anthologiæ Palatinæ 12, 181,

C.

LEO ET AQUILA.

Advolans leoni aquila quædam, eum rogabat ut se sociam reciperet. Et aquilæ leo « Quid vetat »? ait. « Sed pignus dabis « prius, celeres illas pinnas tuas pactam non esse deserturas « fidem. Qui enim amicæ tibi non domisedæ confidam »?

Docet fabula non esse ocius quibuslibet confidendum hominibus, et iis præsertim qui nondum sunt amici.

CI.

LUPUS ET VULPES.

Lupus quidam robustior inter lupos natus erat, quem Leo-

cum hoc initio : ψευδέα μυθίζουσι Θεόκλ.

4. A, τὰ ὠκύπτερά σου μὴ μεθ. Displicebat valde hiatus et scripsi τὠκύπτερα· tum addidi μοι, quod non reprehendent qui meminerint quam sæpissime consociare græcos auctores syllabas μή μοι. Atqui μοι post μὴ facillime potuit excidere. Fabula collata : Ταχύπτερόν σε μὴ μεθεῖναι τὴν πίστιν. Et hic etiam malim legi : Τὸν ταχύπτερόν σε μὴ μεθ.

5. Vertit vir d. : « alias enim qui credam tibi amicæ, si me non exspectabis »? Aliter μένοντι intelligebam, quum non sit μένοντί με, sed simpliciter μένοντι, quod est μένοντι κατὰ χώραν.

Fab. CI. Conf. Coray. Fab. 410, Knochii Fabula 11.

1. A, ἁδρός.

λέοντα δ' αὐτὸν ἐπεκάλουν. Ὁ δ' ἀγνώμων
τὴν δόξαν οὐκ ἤνεγκε, τῶν δὲ συμφύλων
ἀποστατήσας, τοῖς λέουσιν ὡμίλει.
Κερδὼ δ' ἐπισκώπτουσα, « Μὴ φρενωθείην »
ἔφη « τοσοῦτον, ὡς σὺ νῦν ἐτυφώθης.
« Σὺ γὰρ ὡς ἀληθῶς ἐν λύκοις λέων φαίνῃ,
« ἐν δ' αὖ λεόντων συγκρίσει λύκος γίγνῃ ».

Πρὸς τοὺς ἀπὸ τῶν κολάκων οὐκ ὀρθῇ κρίσει ἐπαινουμένους, κἀντεῦθεν μέγα φρονοῦντας, ἔπειτα δὲ ἐλεγχομένους, ἑαυτοὺς ἐπιγινώσκειν.

ΡΒ'.

ΛΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΩΝ ΔΙΚΑΙΩΣ.

Λέων τις ἐβασίλευεν, οὐχὶ θυμώδης,
οὐδ' ὠμὸς, οὐδὲ πάντα τῇ βίῃ χαίρων,
πρᾷος δ' ἄρα καὶ δίκαιος ὥς τις ἀνθρώπων.
Ἐπὶ τῆς ἐκείνου, φασὶ δὴ, δυναστείας
τῶν ἀγρίων ἀγυρμὸς ἐγεγόνει ζώων,
δίκας τε δοῦναι καὶ λαβεῖν παρ' ἀλλήλων
τὰ ζῷα πάντα. Ὡς δ' ὑπέσχον εὐθύνας
λύκος μὲν ἀρνὶ, πάρδαλις δ' ἐπ' αἰγάγρῳ,

5. A, μὴ φρενωθείη. Scripsi φρενωθείην ex fabula collata Confert Knochius Suidæ glossam: φρενωθῆναι, σωφρονισθῆναι. Placet aliorum conjectura: μὴ 'κφρεν.

7, 8. Eædem clausulæ F. 54, 3, 4. In affabulatione scribendum forsan, ὡς ἑαυτοὺς ἐπιγινώσκειν· vel, πρὸς τὸ τοὺς ἀπὸ τῶν.....

nem cognomine vocabant. Stolidus ille, et gloriæ impar ferendæ, a tribulibus segregavit se, ac cum leonibus conversabatur.

Vulpes autem cavillatrix « Ne ad sanam mentem tantum » inquit, « sim unquam reducenda, quantum tu nunc vano « fastu intumescis! quippe qui inter lupos revera leo videris, « interque leones rursus comparatione fis lupus ».

In eos qui pravo adulatorum judicio laudati, indeque superbientes, deinde ita convincuntur ut se qui sint agnoscant.

CII.

LEO REGNANS ÆQUIS LEGIBUS.

Leo quidam regnabat, non iracundus, neque crudelis, nec qui semper vires amaret, sed mansuetus ac justus, velut hominum aliquis.

Sub ejus igitur imperio narrant silvestrium habitum fuisse concilium animantium, quo vicissim darent pœnas feræ cunctæ vel acciperent invicem.

Quum autem piacula luerent lupus agno, rupicapræ pardus,

Fab. CII. Conf. Coray. Fab. 363.

3. A, πρὸς δ' ἄρα. Scripsi πρᾶος. Fabula collata ἀλλὰ πρᾶος καὶ δίκαιος. Vide Tyrwhittus p. 19.

5. Suidas : ἀγυρμός · ἐκκλησία, συναγωγή. Quod sequitur δοῦναι hinc pendebit subaudito ὥστε, πρὸς τό. Fabula collata : συναθροισμὸς ἐγένετο πάντων ζώων δοῦναι δίκας, καὶ λαβεῖν πρὸς ἄλληλα.

ἐλάφῳ δὲ τίγρις, πάντα δ' εἶχεν εἰρήνην,
ὁ πτὼξ λαγωὸς εἶπεν· « Ἀλλ' ἐγὼ ταύτην
« τὴν ἡμέραν ἀεί ποτ' ηὐχόμην, ἥτις
« καὶ τοῖς βιαίοις φοβερὰ τἀσθενῆ θήσει ».

Ἔπαινον ὁ μῦθος ἔχει κριτῇ πράῳ καὶ λίαν δικαίῳ.

ΡΓ'.

ΛΕΩΝ ΝΟΣΩΝ ΚΑΙ ΘΗΡΙΑ.

Λέων ἐπ' ἄγρην οὐκέτι σθένων βαίνειν,
πολλῷ γὰρ ἤδη τῷ χρόνῳ γεγηράκει,
κοίλης ἔσω σπήλυγγος, ὡς νόσῳ κάμνων,
ἔκειτο, δολίως, οὐκ ἀληθῶς, ἀσθμαίνων,
φωνὴν βαρεῖαν προσποιητὰ λεπτύνων.
Θηρῶν δ' ἐπαῦλας ἦλθεν ἀγγέλου φήμη,
καὶ πάντες ἤλγουν, ὡς λέοντος ἀῤῥώστου·
ἐπισκοπήσων δ' εἷς ἕκαστος εἰσῄει.

9. Inserui δὲ, syllaba quum abesset. Præivit fabula collata. Idem remedium sanabit epigramma politicum de Christi baptismo in Anecd. Paris. t. 4, p. 334: Γυμνούμενος μὲν γυμνὸν ἐνδύεις, Λόγε, Κάραν δὲ βάπτων ἐξανιστᾷς με πλάνης. Φαιδρύνεται μὲν ὠκεανὸς φωσφόρος, Ἰορδάνης δεσπότῃ λελουμένος. Legendum Ἰορδ. δὲ ex codice 1630, p. 133, 2. Editor doct. conjicit reponendum φωσφόρῳ λελουμένῳ, quæ sunt codicis ejusdem lectiones. Et bene codex ille prius distichon ponit seorsum ab altero. Deprehendi versiculum longiorem alio loco Anecdot. Paris. t. 4, p. 284, in catalogo metrico hæreseon philosophicarum: Κυρηναϊκῶν ἑσμὸς, οἱ τῶν Μεγαρέων. Edideram olim melius Anecd. Gr. t. 2, p. 62: Κυρηναϊκῶν ἑσμοὶ, οἱ Μεγαρέων.

12. A, τὰ σθένη. Scripsi τἀσθενῆ, duce fabulatore prosaico, qui habet τὰ εὐτελῆ.

cervo tigris, et pax esset ubique, pavidus sic est loquutus lepus :

« Ast mihi hicce dies semper erat in votis, qui violentis « quoque animalibus metuenda faciet quæ sunt invalida ».

Laudem exhibet fabula mansueti et multum æqui judicis.

CIII.

LEO ÆGER ET ANIMALIA.

Leo qui venatum ire non valebat amplius, quippe multorum jam annorum senio confectus, cava in spelunca, velut morbo fractus, jacebat, ficto, non vero, laborans anhelitu, raucæ vocis attenuans sonos.

Ad ferarum latibula nuntia pervenit fama, cunctasque mœror angebat leonis de languore.

Et unaquæque ad eum visendum accessit, quas prehendens

Fab. CIII. Cf. Coray. F. 137, p. 78, 79, 336; Knoch. Fragm. 5; Plato Alcib. I, § 37 (ubi pro κατὰ τὸν Αἰσώπου μῦθον, ὃν ἡ ἀλώπηξ πρὸς τὸν λέοντα εἶπε, legerim, μῦθον, οὗ ἡ ἀλ. : sic Scholium ad Phœn. 237 : οἱ τοῦ μύθου αἰετοί· et Psellus Opusc. p. 117 : ἡ τοῦ μύθου κάμηλος· ubi nota); Lucilius Sat. 30, fragm. 3, 4; Horatius Ep. I, 1, 73; Phædri Append. F. 30; Dositheus p. 27.

3. Suidas : σπήλυγξ, σπήλαιον· Βάβριος· « κᾶσω σπήλυγγος οἷά τις νούσῳ κάμνων, ἐδέβλητ' οὐκ ἀληθὲς ἀσθμαίνων ». Bene initium versus e conjectura restauraverat Tupius Emend. t. 2, p. 191. Meminit et Babrii Suidas in ἆσθμα, πνοή. Sumendum ἀληθὲς videtur.

5. Προσποιητὰ iterum Fab. 106, 17.

6. Pro ἀγγέλου φήμη, forsan ἄγγελος Φήμη, quod in latinis exhibui. Virgilius : « pennata per urbem Nuntia Fama ruit ».

Τούτους ἐφεξῆς λαμβάνων, ἀμοχθήτως
κατήσθιεν· γῆρας δὲ λιπαρὸν ηὑρήκει.
Σοφὴ δ' ἀλώπηξ ὑπενόησε, καὶ πόῤῥω
σταθεῖσα, « Βασιλεῦ, πῶς ἔχεις »; ἐπηρώτα.
Κἀκεῖνος εἶπε· « Χαῖρε, φιλτάτη ζώων.
« Τί δ' οὐ προσέρχῃ, μακρόθεν δέ με σκέπτῃ;
« Δεῦρο, γλυκεῖα, καί με ποικίλοις μύθοις
« παρηγόρησον ἐγγὺς ὄντα τῆς μοίρης ».
« Ζώοιο »! φησίν· « ἢν δ' ἄπειμι, συγγνώσῃ·
« πολλῶν γὰρ ἴχνη θηρίων με κωλύει,
« ὧν ἐξιόντων οὐκ ἔχεις ὃ μοι δείξεις ».
Μακάριος ὅστις οὐ προλαμβάνει πταίσας,
ἀλλ' αὐτὸς ἄλλων συμφοραῖς ἐπαιδεύθη.

Οὕτω τινῶν οἱ κίνδυνοι διδαχὴ εἶναι ὀφείλει τῆς ἡμῶν σωτηρίας.

ΡΔ'.

ΚΥΩΝ ΚΩΔΩΝΟΦΟΡΩΝ.

Λάθρα κύων ἔδακνε· τῷ δὲ χαλκεύσας
ὁ δεσπότης κώδωνα καὶ προσαρτήσας,
πρόδηλον εἶναι μακρόθεν πεποιήκει.

10. A, κατήσθιε. Ludit in nomine λιπαρόν. Nam sic beatulus senex pinguescebat. Usum formulæ λιπαρὸν γῆρας pro commoda ac læta senectute illustravi ad Eunapium p. 171, 585; ad Homerum Odyss. A, 136. Scholarius in meis Anecdotis Græcis t. 5, p. 131 : εἰς εὔδαιμον γῆρας καὶ λιπαρόν.

singulas sine labore devorabat, atque ita senectutem quam dicunt pinguem sibi comparaverat.

Sed cauta vulpes rem suspicata, stansque procul, « Rex, « quo tu te habes modo »? interrogabat.

Cui leo : « Salve, animalium vulpes carissima. Quid non « accedis, ast eminus me invisis? Huc, dulcissima rerum, ac « me variis solator sermunculis jam fato proximum ».

« Vive, vale », respondit. « Sed ignosces abeunti mihi. « Multarum enim ferarum me cohibent vestigia, quarum egre- « dientium nullum potis es ostendere mihi ».

Felix qui non occupat errorem, sed aliorum ipse calamitatibus edoctus sapuit.

Ita quorumdam pericula nobis nostræ documenta salutis esse debent.

CIV.

CANIS TINTINNABULATUS.

Clam mordebat canis. Fabricatus est illi dominus tintinnabulum et appendit, itaque ut procul agnosceretur fecit.

17. Forsan, εἰ δ' ἄπειμι· vel, φησί, νῦν δ' ἄπειμι· συγγνώσῃ. Hoc fere placet magis, quod sonus sit idem.

Fab. CIV. Conf. Coray. Fab. 210; Avianus Fab. 7.

1. Χαλκεύσας) Conf. Fab. 99, 7.

Ὁ κύων δὲ τὸν κώδωνα δι' ἀγορᾶς σείων
ἠλαζονεύετ'· ἀλλὰ δὴ κύων γραίη
πρὸς αὐτὸν εἶπεν· « Ὦ τάλαν, τί σεμνύνῃ;
« οὐ κόσμον ἀρετῆς τοῦτον, οὐδ' ἐπεικείης,
« σαυτοῦ δ' ἔλεγχον τῆς πονηρίας κρούεις ».

Ἔλεγχον ὁ μῦθος ἔχει τῶν οὐ καλῶς ἐφ' ἑαυτοῖς μέγα φρονούντων, ὅταν διὰ κακίαν τι πάθοιεν.

ΡΕ′.

ΛΥΚΟΣ ΚΑΙ ΛΕΩΝ.

Λύκος ποτ' ἄρας πρόβατον ἐκ μέσης ποίμνης,
ἐκόμιζεν οἴκαδ'· ᾧ λέων συναντήσας
ἀπέσπασ' αὐτοῦ. Καὶ λύκος, σταθεὶς πόῤῥω,
« Ἀδίκως ἀφεῖλω τῶν ἐμῶν », ἐκεκράγει.
Λέων δὲ τερφθείς, εἶπε τὸν λύκον σκώπτων·
« Σοὶ γὰρ δικαίως ὑπὸ φίλων ἐδωρήθη »;

Ὁ μῦθος δικαίως καὶ προσφόρως ῥηθήσεται πρὸς ἄνδρας ἀδίκους, ἀλλήλους αἰτιωμένους, ἐπὶ τῷ αὐτῷ πταίσματι κειμένους.

7. A, ἐπιεικίης. Facilis correctio fuit sexti pedis; sed quinti anapæstus valde displicet. Scripsi ἐπεικείης, sine exemplo.

Fab. CV. 2. A, οἴκαδε ᾧ.

4. Pro ἀφεῖλω anonymus rescribebat ἀφεῖλου. Sed proba est forma aoristi ἀφειλάμην, etsi altera recentior. Citat grammaticus Bekkeri Anecd. p. 93, 14 ἐξαφείλατο ex Herodoto, circa nomen errans; Bastius in Epistolis Paris. p. 55, ἀφείλατο ex Anonymo. In inscriptione Anth. Pal. Append. 228 nulla fuit causa cur ἀφείλετο substituatur lectioni marmoris, quæ est ἀφείλατο. Dicit quidem

Ast canis tintinnabulum per forum jactans ferociebat, quem vetula sic est alloquuta canicula :

« Miselle, quid superbis? Non virtutis ornamentum hoc « tuæ, neque mansuetudinis, sed probrosum documentum « nequitiæ quatis ».

Criminationem illorum hominum fabula exhibet, qui non recte magna de se sentiunt, quum propter vitia quid patiuntur.

CV.

LUPUS ET LEO.

Lupus quondam ovem de medio raptam grege ferebat domum.

Cui occurrens leo illam vi extorsit.

Ac lupus, stans procul « Contra jus mihi mea abstulisti », clamavit.

Quo delectatus leo, lupo respondit non sine ludibrio : « Jure enim tibi fuerat ab amicis data »?

Merito ac congruenter fabula recitabitur in homines injustos, qui se invicem insimulant, quum sint eidem obnoxii culpæ.

grammaticus Bekkeri p. 469, 12, esse barbara διὰ τοῦ α, ἀφειλάμην, ἀνειλάμην· sed non audiendus. Vide quæ de hac forma monui ad Theognidem 1127, additis Wernsdorf. ad Himer. p. 100; Jacobs. ad Anthol. p. 403, 809, 880; Valcken. Schol. in N. T., t. 1, p. 425; Geel. ad Polyb. p. 110; Matthiæ Grammatica § 193, 7, p. 365 utilissimæ interpretationis gallicæ quam Longuevillio debemus et Gailio viris dd.

5. Λέων δὲ ταρφθείς) Sic iterum Fab. 106, 29.

In affab. fors. καὶ ἀλλ., vel εἰ καὶ ἐπί.

ϞϚʹ.

ΛΕΩΝ ΠΡᾼΟΣ.

Λέων ποτ' ἀνδρῶν βίον ἄριστον ἐζήλου,
καὶ δὴ, κατ' εὐρὺν φωλεὸν διατρίβων,
ὅσων ἀρίστην ὀριτρόφων φυὴν ἔγνω,
φιλοφρονεῖσθαι γνησίως ἐπειρᾶτο·
πολὺς δ' ὑπὸ σπήλυγγι θαμινὰ παντοίων
θηρῶν ὅμιλος ἡμέρως συνηυλίσθη·
ὁ δ' εἱστία τε κἀφίλει νόμῳ ξείνων,
ἅδην τιθεὶς ἅπασι δαῖτα θυμήρη.
Φίλην δὲ κερδῶ καὶ σύνοικον εἰλήφει,
μεθ' ἧς τὰ πολλὰ μειλίχως συνεζήτει.
Γέρων δέ τις πίθηκος ἦν ὁ δαιτρεύων,
κρεῶν δὲ συσσίτοισι διανέμων μοίρας·
ὃς, εἴ τις ἦλθεν, οὐχὶ τῆς συνηθείης,

5. Suidas : θαμινὰ καὶ θαμινῶς· συνεχῶς, πυκνῶς.

6. A, θηρίων. Scripsi θηρῶν, spondæum pro importuno cretico. Permutata sunt eadem nomina Fab. 4.

8. Scripsi ἅδην probabiliter. Vocabulum in A est lectu difficile. Videtur ἀλίην primo intuitu legendum, quod quum sensu careat, placuit corrigere ἅδην. Suidas : ἅδην· ἅλις ἢ εἰς κόρον, ἱκανῶς, ἀρκούντως. Quo sensu sæpe leniter pronunciatur ἄδην. Sed asperum omnino spiritum codex exhibet, nec caret auctoritate. In Rheso 467, ἀλλ' ἄδην ἐλαύνομεν, est varietas ἅδην. Obiter monebo in scholio ad præcedentem versum, pro edita lectione, ἐν ἐρωτήσει τοῦτο προσενεγκτέον, legendum videri, προσενεκτέον. Addam de scholio ad v. 481, quod advertit oculos, annotatiunculam. Hector Rheso : πάρεστί σοι Πέλτην ἐρεῖσαι καὶ καταστῆσαι στρατόν. Scholiastes igitur : ἐν οἵῳ, φησὶ, βούλει μέρει τῆς παρατάξεως ἔξεστί σοι τὰς πέλτας, τουτέστιν τοὺς σοὺς ὑπηκόους, στῆσαι. Opinatur vir doct. legisse non πέλτην scholiasten, sed πέλτας. Opinor legisse ipsum quod et nos legimus πέλτην· sed quum id nomen de militibus intelligeret pelta armatis, quo tropo et nomen ἀσπὶς de

CVI.

LEO MANSUETUS.

Leo quondam hominum vitam æmulabatur optimam, atque ideo in vasta degens spelunca, quamcumque ferarum monticolarum indole præditam innocentissima noverat, omni comitate idque candide excipiebat.

Ac sæpius sub ejus specu frequens bestiarum omnigenarum cœtus placide conveniebat, quas ipse mensæ adhibebat suæ, amice tractans, ut lex est hospitum, et cunctis jucundos laute apponens cibos.

Contubernalem sibi fecerat et amicam vulpem, quacum multa mente disquirebat mansueta.

Atque vetulus quidam simius structoris fungebatur munere, ac convivis carnium partes distribuebat. Qui, si quis venisset

clypeatis apud alios dictum est, in interpretatione pluralem numerum adhibuit. Et negat vir d. πέλτην hic talem habere sensum, quem reperiri ait in Alcestide de Diomede v. 514 : ζαχρύσου Θρῃκίας πέλτης ἄναξ. Sed quis credet cunctos Diomedis milites ζαχρύσους πέλτας gessisse? Est ἄναξ πέλτης, peltæ dominus aureæ, ut Ajax Ovidianus fuit, monente Wakefieldio « clypei dominus septemplicis ». Culpanda præsertim erat viro d. interpretatio verbi ἐρεῖσαι, quod non est reddendum στῆσαι. Fons locutionis est Il. N, 130 : Ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. Tyrtæus Fragm. 2 : Καὶ πόδα πὰρ ποδὶ θεὶς καὶ ἐπ' ἀσπίδος ἀσπίδ' ἐρείσας. Ibi Klotz. p. 59; collato Duport. Gnomol. ad loc. Hom. p. 96.

11. Suidas : δαιτρεύειν, μερίζειν.

13. A, ὅσεί τις. Adscripsit vir d. ὡς. Sed nec sic procedere sententia videtur. Correxi ὃς, et distinctionem, quæ in A plena est post διατρεύων, mutavi. De permutatione vocalium ω et ο nemo litem movebit, adeo illam reddit perpetuam pronunciatio. Gregorius Naz. in meis Anecd. Gr. t. 1, p. 12 : ὥσπερ καὶ φιλίας ὅρος ἐστίν. Quod conjeceram legendum ὅσπερ mihi offert Georgidæ codex ab Μηνᾷ viro d. mihi commodatus humanissime.

ταυτὸν παρετίθει δεσπότῃ τε κἀκείνῳ,
ὅπερ εἶχεν ὁ λέων νεοδρόμῳ λαβὼν θήρῃ·
κερδὼ δ' ἑώλων ἔφερεν οὐκ ἴσην μοῖραν.
Καὶ δή ποτ' αὐτὴν, προσποιητὰ σιγῶσαν,
λέων τίν' εἶχεν αἰτίην διηρώτα,
δείπνου τε χεῖρα καὶ βορῆς ἀποσχοῦσαν·
« Κερδοῖ σοφὴ, λάλησον ὥσπερ εἰώθεις·
« φαιδρῷ προσώπῳ δαιτὸς, ὦ φίλη, ψαῦσον ».
Ἡ δ' εἶπεν· « Ὦ φέριστε θηρίων γέννης,
« πολλῇ μερίμνῃ καρδίην διαξαίνω·
« οὐ γὰρ τὰ νῦν παρόντα μοῦνον ἀλγύνει·
« τὰ δ' ἔπειτα » φησί, « προσκοπουμένη κλαίω.
« Καθ' ἡμέραν γὰρ εἴ τις ἄλλος, εἴτ' ἄλλος
« ξένος πελάζοι, τοῦτο δ' εἰς ἔθος βαῖνον,
« τάχ' οὐδ' ἑώλων γεύσομαι κρεῶν μούνη ».
Ὁ λέων δὲ τερφθεὶς, ὡς λέων τε μειδήσας·
« Εἶπον πιθήκῳ ταῦτα· μὴ δ' ἐμοὶ μέμφου ».

Ὅτι μᾶλλον ἀλγύνειν καὶ λυπεῖν οἶδεν ἀνθρώπους οὐ τὰ παρόντα μόνον, καθ' ὅσον ἤδη ἡ τῶν μελλόντων προσδοκία.

16, 28. Ἑώλων) Conf. Fab. 86, 3.

17. Προσποιητά) Conf. Fab. 103, 5.

18. Est αἰτίην creticus ex usu, et sic passim. Notare poteram molossum αἰτίη in clausula choliambica F. 11, 2, quod tunc neglexi. Nam ionica hæc licentia non rara multum est. Conf. Fab. 61, 5. Quam si meminisset nuperus Sibyllæ editor vir doct., non reliquisset claudum versum 3, 26: Ἀντολίην τε δύσιν τε, μεσημβρίαν τε καὶ ἄρκτον, ac μεσημβρίην scripsisset, deleto trochæo pedis quinti; duce etiam ipso poeta 8, 321: Ἀντολ.... μεσημβρίην...

30. A, εἶπεν. Corrigebat apte Μηνᾶς εἰπόν. Malui scribere, servato codicis

non de solito notus sodalitio, illi pariter atque hero apponebat quod recenti ceperat venatu leo.

Ast vulpes partem hesternorum ferebat ciborum, nec æquam.

Et vero quadam die, quum taceret simulate, leo illam quid haberet causæ rogabat, cur a cœnula manum et ferculis abstineret : « Sapiens vulpecula, loquere ut es solita; vultuque « hilari epulum tangas, amica ».

Quæ contra : « O ferinæ maxime gentis, multa animum « sollicitudine discrucior. Non enim præsentia tantum me con« tristant; sed futura, quæ prævideam, deploro. Nam si diebus « singulis alius ac deinceps alius hospes adventabit (idque abit « in consuetudinem), brevi una ego ne hesternos quidem gu« stabo cibos ».

Delectatus leo, utque leo subridens, « Id » ait « simio re« nuntia, neque de me queraris ».

Quod soleant præsentia mala homines tristitia non tanta et ægritudine afficere, quanta jam futurorum exspectatio.

accentu, εἶπον· quæ pronunciatio melior est altera. Theocritus 14, 11 : ὅμως εἶπον· τί τὸ καινόν; Ibi nota alterius editionis meæ. Simili mendo πεῖσεν pro πεῖσον Fab. 116, 12.

Inepta est affabulatio hominisque non valde sagacis, qui non viderit intelligendam esse fabulæ allegoriam de conditionis aulicæ vitiis; de principum vel optimorum negligentia qui res infimis circa se familiaribus credunt; de veteribus amicis quorum prisca merita obscurat novorum hominum præsentia; etc.

ΡΖ΄.

ΛΕΩΝ ΚΑΙ ΜΥΣ.

Λέων ἀγρεύσας μῦν, ἔμελλε δειπνήσειν·
ὁ δ' οἰκοτρὶψ κλὼψ ἐγγὺς ὢν μόρου τλήμων,
τοιοῖσδε μύθοις ἱκέτευε τὸν θῆρα·
« Ἐλάφους πρέπει σοι καὶ κερασφόρους ταύρους,
« θηρῶν δὲ νηδὺν σαρκὶ τῇδε πιαίνειν·
« μυὸς δὲ δεῖπνον οὐδ' ἄκρων ἐπιψαῦσαι
« χειλῶν ἀμέσσων. Ἀλλά, λίσσομαι, φείδου.
« Ἴσως χάριν σοι τῆσδε μικρὸς ὢν θήσω ».
Γελάσας δ' ὁ θὴρ παρῆκε τὸν ἱκέτην ζῶντα·
καὶ, φιλαγρευταῖς ἐμπεσὼν νεανίσκοις,
ἐδικτυώθη, καὶ σφαλεὶς ἐδεσμεύθη·
κἀντεῦθεν ὁ θὴρ σωτηρίαν ἀπεγνώκει.
Ὁ μῦς δὲ λάθρῃ χηραμοῦ προπηδήσας,
στεῤῥόν τ' ὀδοῦσι βραχυτάτοις βρόχον κείρας,
ἔλυσε τὸν λέοντα τοῦτο φῶς βλέψαι,
ἐπάξιον δοὺς μισθὸν ἀντιζωγρήσας.
Σαφὴς ὁ μῦθος εὐνοοῦσιν ἀνθρώποις,
σῴζειν πένητας, μηδὲ τῶν ἀπελπίζειν,
εἰ καὶ λέοντα μῦς ἔσωσ' ἀγρευθέντα.

Conf. Coray. Fab. 217, p. 140, 373.

2. Suidas : κλώψ, κλέπτης.

4. Suidas : κερασφόρους, κερατοφόρους. Post hunc versum deest versus saltem unus, quo syntaxis accusativorum ἐλάφους καὶ ταύρους nitebatur. Mox θηρῶν videtur esse participium. Sed exspectandus codex.

6. A, ἄκρον.

7. A, ἀμέσσων sic. Dubito paululum de lectione.

8. Τῆσδε, videlicet χάριτος.

10. Producta prima in φιλαγρευταῖς propter liquidam. Nota exempla similia vocum φίλος, φίλατο, πέλεται, πολλὰ λισσομένη, ὁ λιμενίτης, etc.

CVII.

LEO ET MUS.

Murem a se captum leo jamjam erat cœnaturus.

Fur autem domesticus, proximus (heu miser!) fato, tali oratione supplex rogabat belluam :

« Cervos decet te, taurosque cornutos venari, talique ven-
« trem carne saginare, murinam vero cœnam ne summis qui-
« dem labiis, ipsis tuis labiis, attingere. Ast, precor, parcas.
« Forsan gratiam tibi tali pro beneficio, tantulus ego, referam ».

Ridens bellua supplicem abire vivum passus est. Ac mox in venationis studiosos juvenes incidens, cassibus fuit circumventus, et, labente vestigio, vinculis ligatus.

Tunc cœpit leo desperare salutem.

Ast mus clam e latebra prosiliens, ac, validum brevissimis laqueum resecans dentibus, expediit ex nodis ferum, qui jam liber hacce frueretur luce; et sic vitam acceptæ vitæ retribuebat dignam mercedem.

Perspicua fabulæ mens benevolis est hominibus : scilicet pauperes oportere salvos præstare, nec de iis desperare, si quidem vel leonem a venatoribus captum servavit musculus.

12. A, κἀντεῦθεν ἀπεγνώκει ὁ θὴρ τὴν σωτηρίαν. Deleto τὴν transposui, metrum reparaturus. Est transpositio remedium parabilissimum. Oracula Sibyllina 1, 78 : Καὶ πολέμους ἐποίουν· εἰς δ' αὐτοὺς ἤλυθεν ἄτη. Lectio nitida quidem, sed conjecturalis. Codices exhibere dicuntur, ἴσση δ' αὐτοῖς, ἴση δ' αὐτοῖς. Transponebat Castilio, ἴση αὐτοῖς δ' ἤλυθεν. Transponam lenius : ἐποίουν· αὐτοῖς δ' ἴση ἤλυθεν.

13. Suidas : χηραμοί· οἱ φωλεοί, τῶν θηρίων αἱ καταδύσεις.

18. Est τῶν pro τούτων. Sic Fab. 77, 10 : τὸν ἡ σοφὴ λαβοῦσα. Affabulationem aliam Julianus præbebit Epistola extre-

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Μ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Μῦθος μὲν, ὦ παῖ βασιλέως Ἀλεξάνδρου,
Σύρων παλαιῶν ἐστιν εὕρεμ' ἀνθρώπων,
οἳ πρίν ποτ' ἦσαν ἐπὶ Νίνου τε καὶ Βήλου.
Πρῶτος δὲ πᾶσιν εἶπε παισὶν Ἑλλήνων
Αἴσωπος ὁ σοφός· εἶπε καὶ Λιβυστῖνος
λόχῳ Λιβύσσης. Ἀλλ' ἐγὼ νέῃ μούσῃ
δίδωμι, καθαρῷ χρυσίῳ χαλινώσας
τὸν μυθίαμβον, ὥσπερ ἵππον ὁπλίτην.
Ὑπ' ἐμοῦ δὲ πρώτου τῆς θύρας ἀνοιχθείσης,
εἰσῆλθον ἄλλοι, καὶ σοφωτέρας μούσης
γρίφοις ὁμοίας ἐκφέρουσι ποιήσεις,
μαθόντες οὐδὲν πλεῖον ἢ με γινώσκειν.

ma 8 : πάντως που καὶ παρὰ τῶν ἡττόνων εἶναί τι χρηστὸν ὁ μῦς τὸν λέοντα τῷ μισθῷ σώσας ἀρκούντως δείκνυσι. Eleganti brevitate Desbillons 5, 30 : « Gratia referri ab infimis etiam potest ».

1. Quem alloquatur non facile dictu est mihi quidem. Aliquid disquisitionis quæresis p. 2.

4. Suspectum πᾶσιν. Forsan, πάντων.

5. A, λίβυς, τινὸς λόγου Λιβύσσης. Hærebam, quum Λιβυστικὸς, quod sententia postulare videbatur, metro repugnaret. Præsto adfuit Dubnerus vir multæ doctrinæ, memoriæ felicissimæ, qui meminit nominis synonymi Λιβυστῖνος, et sic Babrii manum restituit. Tum pro λόγου cogitavit de corrigendo γόνῳ vel γόνοις. Usus ejus invento, mihi visus sum id perficere, scripto λόχῳ, quod de populo oratio poetica non repudiat. Atque est vocum λόγος, λόχος, confusio solennis : v. not. ad Aristæn. p. 364, 366. Innuit autem poeta μῦθον Λιβυστικὸν, cujus est mentio frequens. Theo Progymn. capite tertio quod est de mythis : καλοῦνται δὲ Αἰσώπειοι καὶ Λιβυστικοὶ, ἢ Συβαριτικοί τε καὶ Φρύγιοι, καὶ Κιλίκιοι καὶ Καρικοὶ, Αἰγύπτιοι καὶ Κύπριοι· τούτων δὲ πάντων μία ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους διαφορὰ, τὸ προσκείμενον αὐτῶν ἑκάστου ἴδιον γένος, οἷον· Αἴσωπος εἶπεν, ἢ λίβυς ἀνὴρ ἢ Συβαρίτης, ἢ Κυπρία γυνὴ, καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἄλλων. Et Aristotelis classicus est locus Rhet. 2, 20. Ibi vide Victorium.

6. Potest jungi μούσῃ δίδωμι, subaudito ἐμαυτὸν, « novæ me musæ trado ». Euripides Phœn. 21 : δοὺς ἡδονῇ·

PROOEMIUM.

Fabula, imperatoris Alexandri fili, Syrorum est priscorum inventum virorum, qui olim sub Nino Beloque vixerunt.

Primus vero illam cunctis Græcorum filiis narravit Æsopus ille sapiens; narravit et Libystinus Libyssæ populo.

Ast ego novæ Musæ trado Mythiambum, aureo eoque puro freno illum flectens, equum veluti bellatorem.

Quum autem primus fores aperuissem, ingressi sunt alii, et doctioris musæ griphis similia efferunt poemata, qui nihil didicerunt aliud quam ut cognoscant mea.

scholiastes subaudit ἑαυτόν. Ibi Musgravius. Psellus Opusc. p. 143 : οἱ δὲ διδόατε ταῖς σκηναῖς· ibi similia contuli. Aphthonius Fab. 39 : τὸ παιδίον ἐδεδώκει πρὸς ὕπνον. In Philoctetæ versu 966, νῦν δ' ἄλλοισι δοὺς, Οἷς εἰκὸς, ἔκπλει, certatim et probant et recipiunt viri docti Wakefieldii conjecturam, ἄλλοις σε δοὺς, quum in ipsa codicum scriptura idem lateat sensus, idem subaudiatur pronomen. Musgravius id viderat ac monuerat, male neglectus. Sed malui jungere, Μούσῃ δίδωμι μυθίαμβον, χαλινώσας αὐτόν. Pulcra inde oritur figura Musæ non jam pedestris, sed equo invectæ. Plutarchus De aud. poet. c. 2 : τὰ δ' Ἐμπεδοκλέους ἔπη καὶ Παρμενίδου, καὶ Θηριακὰ Νικάνδρου, καὶ Γνωμολογίαι Θεόγνιδος, λόγοι εἰσὶ κεχρημένοι παρὰ ποιητικῆς, ὥσπερ ὄχημα, τὸν ὄγκον καὶ τὸ μέτρον, ἵνα τὸ πεζὸν διαφύγωσιν. Egregie Amyotus : « ..... Les Sentences de Théognis sont oraisons, qui ont emprunté de la poésie la hautesse du stile et la mesure des syllabes ne plus ne moins qu'une monture pour éviter la bassesse de la prose ». Strabo 1, p. 23, 3 : καὶ αὐτὸ δὲ τὸ πεζὸν λεχθῆναι τὸν ἄνευ τοῦ μέτρου λόγον ἐμφαίνει τὸν ἀπὸ ὕψους τινὸς καταβάντα καὶ ὀχήματος εἰς τοὔδαφος.

7. A, χρυσέῳ. Scripsi χρυσίῳ. Dubnero displicet καθαρῷ. Malit φαλάρῳ χρυσέῳ.

9. Multa de januarum metaphora congessi ad Eunapium p. 392, 598; ad Georgium Lapitham v. 283. Phædrus 3, prol. 16 : « Intrare Musarum limen

Ἐγὼ δὲ λευκῇ μυθιάζομαι ῥήσει,
καὶ τῶν ἰάμβων τοὺς ὀδόντας οὐ θήγω.
Ἀλλ' εὖ πυρώσας, εὖ δὲ κέντρα πρηύνας,
ἐκ δευτέρου σοι τήνδε βίβλον ἀείδω.

ΡΗ'.

ΜΥΣ ΑΡΟΥΡΑΙΟΣ ΚΑΙ ΜΥΣ ΑΣΤΙΚΟΣ.

Μυῶν ὁ μέν τις βίον ἔχων ἀρουραῖον,
ὁ δ' ἐν ταμείοις πλουσίοισι φωλεύων,
ἔθεντο κοινὸν τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους.

si cogitas ». Plinius Epist. 1, 18 » : illa actio mihi aures hominum, illa januam famæ patefecit ». Cujus et avunculus dixit H. N. 35, 36 : « ab hoc (Apollodoro) artis fores apertas Zeuxis Heracleotes intravit ». Arnobius 2, p. 43 : « hominibus cæcis et revera in impietate degentibus pietatis aperuit januas ». Anonymus in Yriartæ Catalogo p. 389, 1 : εἰ δὴ ταῦτα ἐκεῖνος ἀπήτει, παρὰ θύρας ἂν οὐκ ἀπαντᾷν ἐδόκει τῇ ἀληθείᾳ. Choricius Laud. Procopii § 4 : ἐπὶ μὲν θύρας ἧκε ποιητικάς. Nazianzenus Orat. 39, p, 627 : τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξαντες. Non rara metaphora in Novo Testamento : vide Valcken. Schol. t. 1, p. 518; Rhoer. Feriis p. 153; Schelhorn. Bibl. Brem. 5, p. 856. Voltairius de Malebranchio Epist. a. 1768, m. dec. : « il avait, dans ses deux premiers livres, frappé aux portes de la vérité ». Dalembertus de Marivauxio · « il se savait gré d'avoir le premier frappé à cette porte, jusqu'alors inconnue au théâtre ».

13. A, λουκῇ. Proposuit in margine descriptor vir doct., χωλῇ. Equidem propius accedens ad corruptam vocem, scripsi λευκῇ. Opponitur λευκὴ ῥῆσις γρίφοις. Proprietatem adjectivi λευκὸς in sensu perspicuitatis firmant notata mihi ad Eunapiana de Iamblichi scriptis p. 12 : οὔτε ἔχει λευκότητά τινα, καὶ τῷ καθαρῷ καλλωπίζεται · et ad ejusdem contrariam metaphoram p. 18 : τὰ γεγραμμένα ὑπὸ τῆς συνθήκης ἐμελαίνετο. Philippus Epigr. 44, quum repudiasset astrologorum μετεωρολογίας, et Aristarchi vermes, Ἀριστάρχου σῆτας ἀκανθολόγους « book-worms », Γιγνώσκοιμ', ait, ὅσα λευκὸν ἔχει στίχον · ἡ δὲ μέλαινα Ἱστορίη τήκοι τοὺς Περικαλλιμάχους. Ibi Jacobsii Analecta. Apposite Theophylactus Bulgar. Ep. 56 : ἐκεῖνο δὲ ὅρα μή τις φαίη μάτην με ῥαψῳδεῖν γρίφους πλέκοντα, δέον ἐξειπεῖν τὴν χρείαν λευκότερον. Poetaster in meis Anecdoctis gr. t. 2;

Equidem perspicua fabulas compono oratione et iamborum non acuo dentes. Stimulis autem ad ignem fabricatis diligenter, simulque hebetatis, altera vice huncce tibi librum cano.

CVIII.

MUS RUSTICUS ET MUS URBANUS.

Mures duo, alter vitam agens rusticam, ille opulentis latitans in apothecis, vitæ societatem inierunt inter se.

p. 473 : Ὁ Πορφύριος λευκὸν Ἀριστοτέλους Τὸ πορφυροῦν ἔδειξε γνώσεως βάθος. Pro ἔδειξε reperi vel reperisse credo ἔδοξε in codice 352 Suppl. Vir doct. qui ex illo codice distichon edidit in Anecd. Paris. t. 4, p. 284 ait se reperisse ἔδυξε, quod bene correxit scripto ἔδειξε. Minus bene sub lemmate εἰς Πορφύριον huic disticho alios junxit versus de Iamblicho, qui erant separandi.

14. A, ὀδόντας σου. Dubnero correctio debetur, qua et metrum juvatur. Nam ita expulso spondæo fit pausa Porsoniana.

15. Oratio non quam promisit λευκή, sed μελαντάτη. Conjecit, si quid video, felicissime Dubnerus εὖ πτερώσας.

16. Formula ἐκ δευτέρου utitur F. 95, 97, ac simili ἐκ δευτέρης F. 114, 5. Quid nunc significet in ea quæ nunc est libri conditione non facile dixerim. Quum nos docuerit Avianus Præfatione Æsopi fabulas Babrium in duo volumina coartavisse, suspicor posterius volumen a litera M incepisse, et hocce fuisse prologo ornatum. Inde etiam manifestum fit secundum literarum ordinem fabulas fuisse ab ipso auctore dispositas. Litera N præbehat quidem aptius secundi voluminis initium, quum sit tertia decima; sed verisimile est ex ipsa linguæ natura ultimas literas non multis præfixas fuisse fabulis, utque esset partis utriusque non dispar crassitudo, literam M fuisse ab auctore alteri attributam. Quod narrat Suidas, cujus verba reperiuntur supra p. 2, Babrii fuisse βιβλία δέκα, conciliabitur facile cum Aviani de voluminibus duobus testimonio, si fuerint unius cujusque voluminis βιβλία πέντε.

Fab. CVIII. Conf. Coray. Fab. 301, p. 196, 197, 402; Knochii c. 5, Fragmentum 23, et c. 6, Fragm. 5; Dositheus p. 37; Horat. 2, S. 6, 79 sqq.

Ἐγὼ δὲ λευκῇ μυθιάζομαι ῥήσει,
καὶ τῶν ἰάμβων τοὺς ὀδόντας οὐ θήγω.
Ἀλλ' εὖ πυρώσας, εὖ δὲ κέντρα πρηΰνας,
ἐκ δευτέρου σοι τήνδε βίβλον ἀείδω.

ΡΗ'.

ΜΥΣ ΑΡΟΥΡΑΙΟΣ ΚΑΙ ΜΥΣ ΑΣΤΙΚΟΣ.

Μυῶν ὁ μέν τις βίον ἔχων ἀρουραῖον,
ὁ δ' ἐν ταμείοις πλουσίοισι φωλεύων,
ἔθεντο κοινὸν τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους.

si cogitas ». Plinius Epist. 1, 18 » : illa actio mihi aures hominum, illa januam famæ patefecit ». Cujus et avunculus dixit H. N. 35, 36 : « ab hoc (Apollodoro) artis fores apertas Zeuxis Heracleotes intravit ». Arnobius 2, p. 43 : « hominibus cæcis et revera in impietate degentibus pietatis aperuit januas ». Anonymus in Yriartæ Catalogo p. 389, 1 : εἰ δὴ ταῦτα ἐκεῖνος ἀπήτει, παρὰ θύρας ἂν οὐκ ἀπαντᾷν ἐδόκει τῇ ἀληθείᾳ. Choricius Laud. Procopii § 4 : ἐπὶ μὲν θύρας ἧκε ποιητικάς. Nazianzenus Orat. 39, p, 627 : τοῖς πάθεσι θύραν ἀνοίξαντες. Non rara metaphora in Novo Testamento : vide Valcken. Schol. t. 1, p. 518; Rhoer. Feriis p. 153; Schelhorn. Bibl. Brem. 5, p. 856. Voltairius de Malebranchio Epist. a. 1768, m. dec. : « il avait, dans ses deux premiers livres, frappé aux portes de la vérité ». Dalembertus de Marivauxio · « il se savait gré d'avoir le premier frappé à cette porte, jusqu'alors inconnue au théâtre ».

13. A, λουκῇ. Proposuit in margine descriptor vir doct., χωλῇ. Equidem propius accedens ad corruptam vocem, scripsi λευκῇ. Opponitur λευκὴ ῥῆσις γρίφοις. Proprietatem adjectivi λευκὸς in sensu perspicuitatis firmant notata mihi ad Eunapiana de Iamblichi scriptis p. 12 : οὔτε ἔχει λευκότητά τινα, καὶ τῷ καθαρῷ καλλωπίζεται · et ad ejusdem contrariam metaphoram p. 18 : τὰ γεγραμμένα ὑπὸ τῆς συνθήκης ἐμελαίνετο. Philippus Epigr. 44, quum repudiasset astrologorum μετεωρολογίας, et Aristarchi vermes, 'Αριστάρχου σῆτας ἀκανθολόγους « book-worms », Γιγνώσκοιμ', ait, ὅσα λευκὸν ἔχει στίχον · ἡ δὲ μέλαινα Ἱστορίη τήκοι τοὺς Περικαλλιμάχους. Ibi Jacobsii Analecta. Apposite Theophylactus Bulgar. Ep. 56 : ἐκεῖνο δὲ ὅρα μή τις φαίη μάτην με ῥαψῳδεῖν γρίφους πλέκοντα, δέον ἐξειπεῖν τὴν χρείαν λευκότερον. Poetaster in meis Anecdoctis gr. t. 2;

Equidem perspicua fabulas compono oratione et iamborum non acuo dentes. Stimulis autem ad ignem fabricatis diligenter, simulque hebetatis, altera vice huncce tibi librum cano.

CVIII.

MUS RUSTICUS ET MUS URBANUS.

Mures duo, alter vitam agens rusticam, ille opulentis latitans in apothecis, vitæ societatem inierunt inter se.

p. 473 : Ὁ Πορφύριος λεῦκὸν Ἀριστοτέλους Τὸ πορφυροῦν ἔδειξε γνώσεως βάθος. Pro ἔδειξε reperi vel reperisse credo ἔδοξε in codice 352 Suppl. Vir doct. qui ex illo codice distichon edidit in Anecd. Paris. t. 4, p. 284 ait se reperisse ἔδυξε, quod bene correxit scripto ἔδειξε. Minus bene sub lemmate εἰς Πορφύριον huic disticho alios junxit versus de Iamblicho, qui erant separandi.

14. A, ὀδόντας σου. Dubnero correctio debetur, qua et metrum juvatur. Nam ita expulso spondæo fit pausa Porsoniana.

15. Oratio non quam promisit λευκὴ, sed μελαντάτη. Conjecit, si quid video, felicissime Dubnerus εὖ πτερώσας.

16. Formula ἐκ δευτέρου utitur F. 95, 97, ac simili ἐκ δευτέρης F. 114, 5. Quid nunc significet in ea quæ nunc est libri conditione non facile dixerim. Quum nos docuerit Avianus Præfatione Æsopi fabulas Babrium in duo volumina coartavisse, suspicor posterius volumen a litera M incepisse, et hocce fuisse prologo ornatum. Inde etiam manifestum fit secundum literarum ordinem fabulas fuisse ab ipso auctore dispositas. Litera N præbebat quidem aptius secundi voluminis initium, quum sit tertia decima; sed verisimile est ex ipsa linguæ natura ultimas literas non multis præfixas fuisse fabulis, utque esset partis utriusque non dispar crassitudo, literam M fuisse ab auctore alteri attributam. Quod narrat Suidas, cujus verba reperiuntur supra p. 2, Babrii fuisse βιϐλία δέκα, conciliabitur facile cum Aviani de voluminibus duobus testimonio, si fuerint unius cujusque voluminis βιϐλία πέντε.

Fab. CVIII. Conf. Coray. Fab. 301, p. 196, 197, 402; Knochii c. 5, Fragmentum 23, et c. 6, Fragm. 5; Dositheus p. 37; Horat. 2, S. 6, 79 sqq.

Ὁ δ' οἰκόσιτος πρότερος ἦλθε δειπνήσων
ἐπὶ τῆς ἀρούρης ἄρτι χλωρὸν ἀνθούσης·
τρώγων δ' ἀραιὰς καὶ διαβρόχους σίτου
ῥίζας, μελαίνῃ συμπεφυρμένας βώλῳ,
« Μύρμηκος » εἶπε, « ζῇς βίον ταλαιπώρου,
« ἐν πυθμέσιν γῆς κρίμνα λεπτὰ βιβρώσκων·
« ἐμοὶ δ' ὑπάρχει πολλὰ καὶ περισσεύει·
« τὸ κέρας κατοικῶ πρὸς σὲ τῆς Ἀμαλθείας.
« Εἴ μοι συνέλθοις, ὡς θέλεις, ἀσωτεύσῃ,
« παρεὶς ὀρύσσειν ἀσφάλαξι τὴν χώρην ».
Ἀπῆγε τὸν μῦν τὸν γεηπόνον, πείσας
εἰς οἶκον ἐλθεῖν ὑπό τε τοῖχον ἀνθρώπου.
Ἔδειξε δ' αὐτῷ, ποῦ μὲν ἀλφίτων πλῆθος,
ποῦ δ' ὀσπρίων ἦν σωρὸς, ἢ πίθοι σύκων,
στάμνοι τε μέλιτος, σώρακοί τε φοινίκων.
Ὁ δ' ὡς ἐτέρφθη πᾶσι, καὶ παρωρμήθη,
καὶ τυρὸν ἦγεν ἐκ κανισκίου σύρων,
ἀνέῳξε τὴν θύραν τις· ὁ δ' ἀποπηδήσας,
στεινῆς ἔφευγε δειλὸς ἐς μυχὸν τρώγλης,
ἄσημα τρίζων, τόν τε πρόξενον θλίβων.
Μικρὸν δ' ἐπισχὼν, εἶτ' ἔσωθεν ἐκκύψας,

7. Vivebat mus optimus ille rusticus vitam priscorum hominum, ὅτ' ἰλὺς ἠσθίετο, Plutarchus ait De esu 1, c. 2, καὶ φλοιὸς ἐβρώθη ξύλου, καὶ ἄγρωστιν εὑρεῖν βλαστάνουσαν ἢ φλοιοῦ τινα ῥίζαν εὐτυχὲς ἦν. Pro altero φλοιοῦ memini viri d. qui φυτοῦ proponit; sed quærendum nomen peculiare plantæ, φλέω forsan. Scylax § 111 : περὶ δὲ τὴν λίμνην πέφυκε κάλαμος καὶ κύπειρος καὶ φλέως. Olim fuit κύπειρος καὶ φλοιός. Juncta κυπείρου καὶ φλέω in Ranis 243.

9. Vide n. ad v. 31.

10. Horatius Ep. 1, 6, 45 : « Exilis domus est, ubi non et multa supersunt ».

11. De Amaltheæ cornu pervulgata omnia. Vide quæ monui ad Anecd. Gr. t. 3, p. 12; quæ monuerunt Jacobs. ad Callicterem Anal. t. 9, p. 151, et Anthol. 11, 5; Walz. ad Arsen. p. 49; Fischer. ad Anacr. Fragm. 5; et ceteri. Joannes Pediasimus bonam mulierem esse ait παροιμιακὸν τῆς Ἀμαλθείας κέρας. Hippodamus Stobæi Tit. 103, 26, p. 341, de civitate bene constituta : ταῦτα μὲν ἐγὼ φημὶ ἦμεν τὸ ὀνομαζόμενον Ἀμαλ-

Domesticus prior venit cœnaturus in arva recenti herbescentia viriditate. Comesisque raris ac madidis frumenti radicibus, nigraque commixtis humo, « Formicæ » ait, « vitam vivis « ærumnosæ, ima sub tellure hordea rodens minuta. At mihi « sunt multa, multaque supersunt. Cornu, si conferar tibi, « ipsum habito Amaltheæ. Mihi si socius fies, opipare epu- « laberis ad libita, relicto talpis agro quem fodiant ».

Agricolam abduxit murem, cui persuasit ut domum veniret tectumque subiret hominis.

Monstravit autem illi ubi farinæ copia, leguminum ubi acervus foret, doliave ficuum, urceique mellis et palmarum strues.

Ut cuncta hospitem delectabant, ut facto impete educebat tractum e calathisco caseum, valvas aperit aliquis.

Tum exsiliens arcti in recessum foraminis aufugit pavidus, incondito non sine murmure, ac pondere opprimens corporis convivatorem.

Post moræ pauxillum promens se foras, ori jamjam admo-

θείας κέρας· ἐν εὐνομίᾳ γὰρ τὰ πάντα ἐντί.

16. A, πλήρη, adjectivo pendente. Forsan periit versus, ἀλφίτων πλήρη Ἀγγεῖα... Displiceret correctio πλήρης, relato adjectivo ad σωρὸς, quod σωρὸς πλήρης ἀλφίτων non multum habeat proprietatis, et quod res reliquæ seorsum nominentur. Scripsi πλῆθος, lectori consulens.

18. A, σωρακοί. Suidas v. σωράκους· Βάβριος · « Ποῦ δ' ὀσπρίων ἦν σωρὸς ἢ πίθος σύκων; Στάμνοι ... φοινίκων; Signa interrogandi fragmentorum collectores impediebant. Illa adhibuit lexicographus ut versibus a serie avulsis sententia constaret.

22. Conf. Fab. 112, 2.

23. Forsan, τρύζων. Suidas, τρύζει· ψιθυρίζει, γογγύζει, ἀσήμως λαλεῖ. Ep. Fab. 112, 8, μῦς ἐπιτρύξας.

24. A, μικρόν τ'. Scripsi μ. δ' ex Suida. Suidas enim in Καμειραία ἰσχάς· Βάβριος· « Μικρὸν δ' ἐπισχὼν... Καμειραίας. Codices Suidæ εὖτ'. Tupius Emend. t. 1, p. 305 correxit εἶτ', merito receptum a Gaisfordio. Meursius Rhodo

ψαύειν ἔμελλεν ἰσχάδος Καμειραίης·
ἕτερος δ' ἐπῆλθεν ἄλλο τι προαιρήσων·
οἱ δ' ἔνδον ἐκρύβοντο. Μῦς δ' ἀρουρείτης,
« Τοιαῦτα δειπνῶν », εἶπε, « χαῖρε καὶ πλούτει,
« καὶ τοῖς περισσοῖς αὐτὸς ἐντρύφα δείπνοις,
« ἔχων τὰ πολλὰ ταῦτα μετὰ κινδύνων·
« ἐγὼ δὲ λιτῆς οὐκ ἀφέξομαι βώλου,
« ὑφ' ἣν τὰ κρίμνα μὴ φοβούμενος τρώγω ».

Ταῦτα ῥητέον τῷ ἐν προσχήματι φιλίας κακαῖς συμβουλίαις ἀπάγειν ἡμᾶς βουλομένῳ ζωῆς ἀταράχου, καὶ κινδύνοις καθυποβάλλειν χάριν ῥεουσῶν ἡδονῶν.

ΡΘ'.

ΚΑΡΚΙΝΟΣ ΚΑΙ ΜΗΤΗΡ.

« Μὴ λοξὰ βαίνειν », ἔλεγε καρκίνῳ μήτηρ,
« ὑγρῇ τε πέτρῃ πλάγια κῶλα μὴ σύρειν ».
Ὁ δ' εἶπε· « Μῆτερ, ἡ διδάσκαλος, πρώτη
« ὀρθὴν ἄπελθε, καὶ, βλέπων σε, ποιήσω ».

Ἀντίρρησιν ὁ μῦθος ἔχει πρὸς τοὺς ἐναντίας τοῖς ἔργοις διδασκαλίας ποιουμένους.

2, 1, memorat ex Athenæo ficus Rhodias; sed locus Suidæ ac Babrii ejus diligentiam effugit.

31, 32. Suidas : κρίμνον διὰ τοῦ ι, ἡ κριθή· καὶ Βάβριος· « Ἐγὼ δὲ ... τρώγω ». Conf. v. 9.

In affabulatione A, καθυποβάλαι. Passim scripturæ compendia legendis recte vocabulorum finibus obstant. Oracula Sibyllina 5, 192 : Καὶ κοπετὸν ὄψονται, ἀναιδέα θυμὸν ἔχουσαν. Videtur e compendio non nitido erutum fuisse ἔχου-

vebat ficum Camiræam, quum supervenit homo alius aliud quid ablaturus.

Ac mures se intus abdiderunt.

Mus autem rusticus « Talia qui cœnas » inquit, « sis lætus « atque dives, et opulentis ipse luxuriose utaris epulis, tanta « hacce copia fruens non sine periculo. Ast ego tenuem non « relinquam glebam, cujus sub tegmine hordeola comedo « securus ».

Illa sunt ei dicenda, qui sub fictæ specie amicitiæ, nos a vita tranquilla pravis consiliis vult seducere, ac fluxarum gratia voluptatum periculis subjicere.

CIX.

CANCER ET MATER.

« Ne incedas obliquo gressu », dicebat cancro mater, « neque « humenti devia saxo membra trahas ».

Qui contra : « Mater, sedula monitrix, prior incede recta, « teque ego intuens, faciam pariter ».

Responsionem illis exhibet fabula, qui dant præcepta factorum contraria.

σαν, eruendum fuisse ἔχοντες. Oculos advertit versus e vicinia : Πεντάπολι, κλαῦσαί σε ποιεῖ μεγαλόσθενος ἀνήρ. Id scriptum est e conjectura, de qua legesis editoris viri doct. notam. Lectio vetus editionum et codicum, Πενταπόλει κλαύσει δὲ Σόης μεγαλόσθενος ἀνήρ. Absque novis libris nil mutarem. Nomen proprium Σόης non est inauditum.

Fab. CIX. Conf. Coray. Fab. 295; Avianus Fab. 3.

1. Posset construi infinitivus cum

ΡΙ'.

ΚΥΩΝ ΚΑΙ ΔΕΣΠΟΤΗΣ.

Μέλλων ὁδεύειν τῆς κυνός τις ἑστώσης
εἶπεν· « Τί χάσκεις; πάνθ' ἕτοιμά σοι ποίει·
« μετ' ἐμοῦ γὰρ ἥξεις ». Ἡ δὲ κέρκον οὐραίης
ἄρασά φησι· « Πάντ' ἔχω· σὺ δὲ βραδύνεις ».

Πρὸς ἄνδρα ἀπαρασκεύαστον πρὸς τὸν ἐν ἑτοιμασίᾳ ὄντα, καὶ περὶ συνοδοιπορίας κατεπείγοντα ὁ λόγος εὔκαιρος.

ΡΙΑ'.

ΟΝΟΣ ΑΛΑΣ ΦΕΡΩΝ.

Μικρέμπορός τις ὄνον ἔχων ἐϐουλήθη,
τοὺς ἅλας ἀκούων παρὰ θάλασσαν εὐώνους,
τούτους πρίασθαι· φορτίσας τε γενναίως
τὸν ὄνον κατῆγε. Τῆς δ' ὁδοῦ προκοπτούσης,
ὤλισθεν ἄκων εἴς τι ῥεῖθρον ἐξαίφνης,

ἔλεγε. Malui orationem facere directam. Alludit ad hanc Fabulam Gregorius Naz. t. 2, p. 155, § 60 : Εἰ λοξὰ προσϐαίνουσι καρκίνων γόνοι, Πεῖραν λάϐωσι μητρικῶν βαδισμάτων. Reperi in codice 1760 : εἰ λοξὰ μὴ βαίνουσι.

Fab. CX. In affabulatione quæ non nitide scripta est atque forsan non integra, alterum πρὸς videtur esse comparativum. Sublatis altero πρὸς et καὶ, sententia esset magis perspicua. Et ad eam rationem latina institui.

CX.

CANIS ET DOMINUS.

Iter qui meditabatur aliquis adstanti caniculæ, « Quid hias »? dixit; « cuncta tibi face parata sint. Mecum etenim venies ».

Quæ caudam levans, « Cuncta » inquit, « mea mihi sunt pa« rata. Tu vero moraris ».

In hominem imparatum, qui alterum jam strenue paratum ad iter capessendum incitat, opportuna narratio.

CXI.

ASINUS SALEM GESTANS.

Propola quidam asinum qui possidebat, audito maris ad litus vilem esse salis annonam, salem voluit emere, onustumque strenue animal deducebat domum.

Itione autem procedente, invitus in profluentem delapsus

Fab. CXI. Conf. Coray. Fab. 254, p. 166, 167, 388.

1. A, μικρὸς ἔμπορος. Sumsi e fabula collata compositum μικρέμπορος, quum divisa vocabula metrum non posset capere.

3. A, φορτήσας. Rescripsi φορτίσας, iotacismo ductus. In Epigrammate Anecdotorum Paris. 4, p. 386, Σκέψαι Νάρκισσον καὶ μηκέτι γαῦρα φρονήσῃς· Τοῦθ' ὑπεριφανίης ἄνθος ἔφυσεν ἔρως, miror non rescriptum fuisse ὑπερηφανίης. Sed sunt alia majora in illo epigrammate menda, quæ non tango.

καὶ συντακέντων τῶν ἁλῶν ἐλαφρύνθη·
ῥάων δ' ἀνέστη καὶ παρῆν ἀμοχθήτως
εἰς τὴν μεσόγειον. Τοὺς ἅλας δὲ πωλήσας,
πάλιν γομώσων τὸν ὄνον ἦγε, καὶ πλείω
ἐπενετίθει τὸν φόρτον. Ὡς δὲ μοχθήσας
διέβαινε τὸν ῥοῦν, οὗπερ ἦν πεσὼν πρῴην,
ἑκὼν κατέπεσε· καὶ, πάλιν ἅλας συντήξας,
γαύρως ἀνέστη κοῦφος ὥς τι κερδήσας.
Ὁ δ' ἔμπορος τέχνην ἐπινοεῖ, καὶ πλείους
σπόγγους κατῆγεν ὕστερον πολυτρήτους
ἐκ τῆς θαλάσσης, τούς θ' ἅλας ἐμεμισήκει.
Ὁ δ' ὄνος πανούργως, ὡς προῆλθε τῷ ῥείθρῳ,
ἑκὼν κατέπεσεν· ἀθρόως δὲ τῶν σπόγγων
διαβραχέντων, πᾶς ὁ φόρτος ὠγκώθη,
βάρος δὲ διπλοῦν ἦλθε βαστάσας νώτοις.
Πολλάκις ἐν οἷς τις ηὐτύχησε καὶ πταίει.

ΡΙΒʹ.

ΜΥΣ ΚΑΙ ΤΑΥΡΟΣ.

Μῦς ταῦρον ἔδακεν. Ὁ δ' ἐδίωκεν ἀλγήσας
τὸν μῦν· φθάσαντος δ' εἰς μυχὸν φυγεῖν τρώγλης,
ὤρυσσεν ἑστὼς τοῖς κέρασι τοὺς τοίχους,

9. A, ἐπετίθει. Rescripsi ἐπενετίθει, propter metrum.

12. A, πάλιν ὅλους τήξας. Visum est pro ὅλους, scribere ἅλας, et, quum deesset syllaba, συντήξας pro simplici τήξας. Cogitabam et de rescribendo, πάλιν

est asinus repente, liquefactisque salibus, onere fuit levatus suo. Jamque refectus animi surrexit, ac sine labore in continentem evasit ripam.

Divenditis salibus, mercator rursus duxit asinum, sarcinas illi impositurus, imposuitque graviores.

Quum vero, fessus labore, rivum auritulus transiret eumdem in quo ceciderat nuper, procubuit sponte; ac, rursus liquefactis salibus, gestiens corpus tollit vado levisque, ut qui lucrum fecerat.

Ast homo technam comminiscitur. Plurimas spongias postremo tempore a maris litore advexit, jam pertæsus sales.

Asinus vero astute, ut per fluentes processit aquas, volens procubuit; quum, spongiis repente madefactis, totum intumuit onus, pondusque duplex dorso ferens abiit bestia.

Ubi quis rem bene gesserat sæpius, ibi impingit male.

CXII.

MUS ET TAURUS.

Mus momordit taurum; et taurus dolore percitus murem insectabatur, qui tempore imum subiit foramen.

Ast ille stans fodire cœpit cornibus parietes, quamdiu dum,

ἅλας δλους τήξας, sed displicebat enormis iste pes quintus, cujus exemplum delevi Fab. 104, 7.

13. A, γαῦρος. Spondæum feci, scripto γαύρως.

Fab. CXII. 2. Conf. Fab. 108, 22.

ἕως κοπωθεὶς ὀκλάσας ἐκοιμήθη
παρὰ τὴν ὀπὴν ὁ ταῦρος. Ἔνθεν δ' ἐκκύψας
ὁ μῦς ἐφέρπει, καὶ πάλιν δακὼν φεύγει.
Ὁ δ' ἐξαναστὰς οὐκ ἔχων ὃ ποιήσει,
διηπορεῖτο· τῷ δ' ὁ μῦς ἐπιτρύξας·
« Οὐχ ὁ μέγας αἰεὶ δυνατὸς ἔσθ', ὅπου μᾶλλον
« τὸ μικρὸν εἶναι καὶ ταπεινὸν ἰσχύει ».

ΡΙΓ'.

ΠΟΙΜΗΝ ΚΑΙ ΚΥΩΝ.

Μάνδρης ἔσω τις πρόβατα συλλέγων δειλῆς,
κνηκὸν μετ' αὐτῶν λύκον ἔμελλε συγκλείειν.
Ὁ κύων δ' ἰδὼν πρὸς αὐτὸν εἶπε· « Πῶς σπεύδεις
« τὰ πρόβατα σῷσαι, τοῦτον εἰσάγων ἡμῖν »;

Ὁ μῦθος δηλοῖ, ὅτι οὐκ ἀσφαλὴς ἡ μετὰ τῶν κακῶν συνοικία.

5. Conf. Fab. 108, 24.
8. Conf. Fab. 108, 23.
9. Menelaus in Sophoclis Ajace 1066. Ἀλλ' ἄνδρα χρὴ, κἂν σῶμα γεννήσῃ μέγα, Δοκεῖν πεσεῖν ἂν κἂν ἀπὸ σμικροῦ κακοῦ.

fractus labore, flexis prope ostiolum genibus, somno succubuit.

Inde caput proferens mus adrepit, ac, rursus impacto dente, aufugit.

Exsurgens autem taurus, nec habens quid faciat, hærebat animi dubius.

Cui mus cum susurro : « Non qui est corpore vastus sem-« per est potens, quum magis quod est parvum et humile « valeat ».

CXIII.

OPILIO ET CANIS.

Intus septa quidam vesperi congregans oves, fulvum una lupum erat inclusurus. Quo conspecto canis pastori « Quo-« modo festinas » dixit, « oves servare, qui istum ad nos « intromittis »?

Ostendit fabula non tuta esse improborum contubernia.

Fab. CXIII. Conf. Coray. Fab. 271.

2. A, κνακὸν λύκον. Quem vocat τὸν κνακίαν Fabula 123. Sed hic κνηκίαν scribam e Suida; nuncque κνηκὸν corrigens, mihi visus sum dialectum Babrii restituere.

ΡΙΔ'.

ΛΥΧΝΟΣ.

Μεθύων ἐλαίῳ λύχνος ἑσπέρης ηὔχει
πρὸς τοὺς παρόντας, ὡς ἑωσφόρου κρείσσων
λάμπειν ἅπασιν ἐκπρεπέστατον φέγγος.
Ἀνέμου δὲ συρίσαντος εὐθὺς ἐσβέσθη
πνοῇ ῥαπισθείς. Ἐκ δὲ δευτέρης ἅπτων
εἶπέν τις αὐτῷ· « Βαιὸν ἦν λύχνου πνεῦμα·
« τῶν δ' ἀστέρων τὸ φέγγος οὐκ ἀποθνήσκει ».

Ὁ μῦθος ἡμᾶς διδάσκει μηδαμῶς φυσιοῦσθαι ἐπὶ τοῖς τοῦ βίου λαμπροῖς, ἐπισταμένους μηδὲν εἶναι μόνιμον.

Conf. Coray. Fab. 239; Knoch. Fr. 47.

1. De metaphora verbi μέθύω in sensu plenitudinis monui ad Theophylactum Simoc. p. 218. Antiphilus de torrente Anth. 9, 277 : μεθύεις ὄμβροισι. Ibi Jacobs. Philippus Anth. 6, 38 : κώπην ἅλμης τὴν μεθύουσαν ἔτι, Suida interpretante μεθύουσαν, πεπληρωμένην.

2. Scilicet κρείσσων πρὸς τὸ λάμπειν. Atque erit λάμπειν transitive sumendum. Eodem sensu in Epigrammate Antipatri Anth. 6, 249, lampas, λάμψω, ait, φέγγος ἀκουσίθεον.

4. Fabula collata : ἀνέμου δὲ συῤῥεύσαντος. Quod ex altera recensione desumtum videtur; inventum enim συρίσαντος prosarium fabulatorem vix puto mutare voluisse.

5. A, ῥαπισθείς, et in margine, ex conjectura, ut videtur, ῥιπισθείς. Hæc lectio est quidem aptissima sententiæ, sed repugnat metro. Bacchius ῥαπισθεὶς pes est nunc necessarius, ut apud Anacreontem, Χαλεπῶς Ἔρως ῥαπίζων. Quem versum in editione mihi nuper cognita ita emendatum, si diis placet, reperi : χαλεπῶς ὁ Ἔρως βάζων. Sed ῥιπισθεὶς molossus est, qui secundum pedem spondæo læderet. Quantitatis pro specimine sit Epigramma Lucillii Anth. 11, 101 : Ῥιπίζων ἐν ὕπνοις Δημήτριος Ἀρτεμιδώραν τὴν λεπτὴν, ἐκ τοῦ δώματος

CXIV.

LUCERNA.

Lucerna affatim plena oleo vesperi gloriabatur coram adstantibus, se lucifero fulgentiorem esse, cunctis quæ mitteret lucem splendidissimam.

Sed ventus sibilavit, subitoque fuit exstincta, flabello flatus ventilata.

Quam rursus accendens aliquis, « Debilis » ait, « lucernæ « spiritus erat. Astrorum vero lux non emoritur ».

Docet nos fabula nobis non insolescendum esse rebus vitæ prosperis, bene qui noverimus nihil esse stabile.

ἐξέβαλεν. Vertit Grotius : « In somno sufflans Demetrius Artemidoram, Ejecit (tenuis tam fuit illa) domo ». Alia est sententia, scilicet Artemidoræ dormienti Demetrium quum flabello ventum faceret, eam gracilissimam e tecto ejecisse. Est δῶμα, tectum, quod ostendi p. 16. Dormiebant præ calore nimio in tectis ædium planis, quod et nunc in regionibus orientis solitum.

5. Fabula collata, ἐκ δευτέρου· qua formula Babrius est usus Procemio altero v. 16, ante F. 108. Dixit nunc ἐκ δευτέρης hiatus vitandi causa.

Affabulationis verbum φυσιοῦσθαι restituere Auratus conabatur versui Sibyllæ corrupto Procem. 59 : Ἄνθρωποι, τί μάτην ὑψούμενοι ἐκριζοῦσθε. Proponebat ὑψούμενοι ἐκφυσιοῦσθε, quod a verbo corrupto immane quantum discrepat. Editoris monitum est hocce : « Opsopœus e conjectura an typographorum vitio, ἐκροιζοῦσθε ». Struvius, quod disco ex Didotiano Thesauro, ἐκριζοῦσθε pro ἐκροιζοῦσθε legendum notavit, et sic jam editum in Theophilo et Castalione. Sed quo sensu? Interpretes latini sententiam sequuntur, non ipsum vocabulum. Opsopœus verum vidit. Est ἐκροιζοῦσθε aptissimum : « quid perstrepitis, cum strepitu inceditis, allatratis superbe ac fastose » ? et similia alia. Nota editoris Theophili p. 336 Maranianæ memorat ex Gallæo ἐκροίζεσθε, quod et bonum est.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ν.

ΡΙΕ'.

ΧΕΛΩΝΗ ΚΑΙ ΑΕΤΟΣ.

Νωθὴς χελώνη λιμνάσιν ποτ' αἰθυίαις
λάροις τε καὶ κήϋξιν εἶπεν ἀγρώσταις·
« Κἀμὲ πτερωτὴν εἴθε τις πεποιήκοι »!
Τῇ δ' ἐκ τύχης ἔλεξεν αἰετὸς ταῦτα·
« Πόσον, χέλυμνα, μισθὸν αἰετῷ δώσεις,
« ὅστις σ' ἐλαφρὴν καὶ μετάρσιον θήσω »;
« Τὰ τῆς Ἐρυθρῆς πάντα δῶρά σοι δώσω »·
« Τοιγὰρ διδάξω », φησίν. Ὑπτίην δ' ἄρας
ἔκρυψε νέφεσιν, ἔνθεν εἰς ὄρος ῥίψας,
ἤραξεν αὐτῆς οὖλον ὄστρακον νώτων.
Ἡ δ' εἶπεν ἐκψύχουσα· « Σὺν δίκῃ θνήσκω·

Conf. Coray. Fab. 61, p. 37, 312; Milleriana Fab. 75; Knoch. Fr. 30; Avianus Fab. 2; Phædrus Fab. 2, 6.

1. A, λιμνᾶσιν, cum lectione marginali λιμναίαις. Prætuli lectionem poeticam magis. Et serius didici alteram esse conjecturalem.

2. Suidas : λάρος, ὄρνεον ἁρπακτικὸν καὶ ἀδηφάγον. Idem : κῆυξ, εἶδος ἱέρακος.

5. Est χέλυμνα vocabulum mihi non aliunde notum, diminutiva, ut videtur, forma nominis χελώνη, χέλυς.

7. Avianus : « Pennatis avibus quondam testudo loquuta est, Si quis eam volucrem constituisset humi, Protinus e rubris conchas proferret arenis, Quis pretium nitido cortice bacca daret ». Versus secundus non potest intelligi. Est in codicibus *volucri volucrum*, *custinuisset custituisset destituisset*, *humo*. Propono : « Si quis eam volucrum sustinuisset humo, Protinus... » videlicet : ex humo sustinuisset in altum aera.

8. Fabula Milleriana : ὁ δὲ ἐκκακήσας ἦρεν αὐτήν. Sed non potuit Aquila ἐκκακεῖν. Præferenda varians lectio ἐκκακίσας, videlicet testudinem vituperans. Permutatio solita vocalium η et ι. Sic confusa ἀχθήσας ἀχθίσας F. 8, 1; φορτή-

CXV.

TESTUDO ET AQUILA.

Tarda testudo palustribus quondam mergis, fulicisque, et cerylis dixit silvestribus : « Me etiam quoque utinam aliquis « volucrem constituerit »!

Cui forte aquila talia loquuta est : « Quantam, testula, « mercedem aquilæ dabis mihi, quæ te levem faciam ac su- « blimem »?

« Cuncta Erythræi Maris dona donabo tibi ».

« Igitur te docebo », ait.

Ac tollens supinam, abscondit nubibus, unde in scopulum illam dejiciens præcipitem, totum contudit dorsi corticem.

Tum testudo expirans animam « Merito morior », ait.

σας φορτίσας F. 111, 3. Poeta in Anecdotis Paris. t. 4, p. 17, 341 : Ἰσοκράτης ὥρισε ῥώμην καὶ φρένας· Θουκυδίδης ἔμιξεν ὅπλα καὶ λόγους. Conjicio Ἰσοκρ. χώρησε. Mox : Ἀλκιβιάδης καὶ Θεμιστοκλῆς μέγας, Ἄμφω τέλειοι· Φωκίων κρηπὶς λόγων. Legendum videtur, κοπὶς λόγων. Notum est Demosthenis dictum apud Plut. Dem. 16, qui, quum ipsi responsurus surgeret Phocio, dicere fuit solitus : ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται. Ibi Wyttenbachius; qui ait iambum efficere hæc verba, vel ita ut leguntur, vel transpositione : hoc verum, illud non. Idem anonymus poeta : ἀλλ' Ἀχιλλεὺς καὶ πλέον Δεινὸς θεωρεῖν τῶν ὅλων καὶ τὰς φύσεις, Κίνησιν ἄστρων καὶ φθορὰν διὰ ἔρος. Proponit recte Cramerus vir d. legendum φορὰν δι' ἀέρος. In apographo meo, quod raptim scripsi nec ad codicem exegi, reperio φθορὰς δι' ἀέρος, quod corrigebam φορὰς..... Nomina φθορὰ φορὰ sunt confusa passim.

10. Ignatiana fabula : Ἔῤῥιψε πέτραις καὶ θλάσεν. Reperi in codice : ἦραξε πέτρᾳ.

11. Ἐκψύχουσα) Quo verbo utitur Planudes Boethii versus de Nerone convertens p. 21 : « Matris effuso maduit cruore, Corpus et visu gelidum perer-

« τί γὰρ νεφῶν μοι, καὶ τίς ἡ πτερῶν χρεία,
« τῇ καὶ χαμᾶζε δυσκόλως προβαινούσῃ » ;

ΡΙϚʹ.

ΑΝΗΡ ΚΑΙ ΜΟΙΧΟΣ.

Νυκτὸς μεσούσης ᾖδε παῖς τις εὐφώνως.
Γυνὴ δ' ἀκούει τοῦδε, κἀξαναστᾶσα
θυρίδων προκύπτει, καὶ βλέπουσα τὸν παῖδα
λαμπρᾶς σελήνης ἐν φάει καλὸν λίην,
τὸν ἄνδρ' ἑαυτῆς καταλιποῦσα κοιμᾶσθαι,
κάτω μελάθρων ἦλθε, καὶ, θύρης ἔξω
ἐλθοῦσ', ἐποίει τὴν προθυμίην πλήρη.
Ὡνὴρ δὲ ταύτης ἐξανίστατ' ἐξαίφνης·
ζητῶν ὅπου 'στὶ, κοὐκ ἰδὼν δόμων εἴσω,
μηδὲν χανών τε, καὐτὸς ἦλθεν εἰς οἶμον,
καὶ τῇ συνεύνῳ φησί· « Μηδὲν ἐκπλήσσου,
« τὸν παῖδα δ' ἡμῶν πεῖσον εἰς δόμους εὕδειν »·

rans Ora non tinxit lacrymis...» Μητρὸς αὖ ῥεύσαντι λύθρῳ διάνθη· Πτῶμα τῆς ἐκψύξαν ὁρῶν, ὀπωπὰς Δακρύοις οὐ ῥάντισεν... Conjecit editor τῆσδ' pro τῆς, citra necessitatem. Est τῆς pro ταύτης, melius pro ἧς.

13. Avianus : « Tum quoque sublimis, quum jam moreretur, in auras Ingemuit votis hæc licuisse suis, Atque ait : Exosæ post hæc documeuta quietis Non sine supremo magna labore peti. » Aliter distinguere placet : « Atque ait, exosæ post hæc documenta quietis, « Non sine... ». Scilicet, post tam manifesta documenta magni pretii quo esset habenda ea quam male oderat

« Quid enim nubium opus, quidve alarum mihi, quæ humi « quoque ægre progredior »?

CXVI.

MARITUS ET MOECHUS.

Canebat nocte media juvenculus quidam voce canora. Quem ut audiit mulier, e lectulo exsilit prospicitque de fenestra.

Tum, conspecto juvene cujus faciem formosissimam lunæ jubar splendidæ collustrabat, virum linquens vinctum somno, e conclavi descendit, et, progressa foras, libidinem explevit.

Ast maritus repente surrexit, quærensque uxorem ubi sit loci, nec eam intus videns, ore muto et ipse eamdem carpsit viam. Ac conjugi « Ne conturbator » ait; « sed puero per-« suadeas domum ut ingrediatur nostram dormiturus ».

quies, dixit, serius sapiens, « Non sine...

13. Post hunc versum lacuna est, cum notula : λείπει. Deest scilicet affabulatio.

Fab. CXVI. Non reperio fabulam similem. Similis obscœnitatis narrationem verbis, ut solet, curiose elaboratis extendit Apuleius Metam. l. 9, p. 195.

7. A, τῆι προθυμιηι πληρη. Scripsi τὴν προθυμίην. Sæpe iota adscriptum et literæ ν, ς, permutantur. Oracula Sibyllina de Nerone 5, 29 : Δεινὸς ὄφις, φυσῶν πόλεμον βαρὺν, ὅς ποτε χεῖρας Ἧς γενεῆς τανύσας ὀλέσει. Propono ᾗ γενεῇ, vel ἣν γενεὴν, quod capiendum de fratre.

12. A, πείσειν. Vide ad F. 106, 20.

ὃν καὶ λαβὼν παρῆγεν. Εἶτα κἀκεῖνος,
ἄμφω θελόντων δρᾷν τι, τῇδ' ἐῤῥᾳθύμει.
Τουτὶ μὲν οὕτως· ἔμφασις δὲ τοῦ μύθου,
κακὸν ἐπιχαίρειν ὅταν ἔχῃ τις ἐκτῖσαι.

ΡΙΖ'.

ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΣ.

Νεώς ποτ' αὐτοῖς ἀνδράσιν βυθισθείσης,
ἰδών τις ἔλεγεν ἄδικα τοὺς θεοὺς κρίνειν·
ἑνὸς γὰρ ἀσεβοῦς ἐμβεβηκότος πλοίῳ,
πολλοὺς σὺν αὐτῷ μηδὲν αἰτίους θνήσκειν.
Καὶ ταῦθ' ὁμοῦ λέγοντος, οἷα συμβαίνει,
πολλῶν ἐπ' αὐτὸν ἑσμὸς ἦλθε μυρμήκων,
σπεύδοντες ἄχνας πυρίνας ἀποτρώγειν.
Ὑφ' ἑνὸς δὲ δηχθεὶς συνεπάτησε τοὺς πλείους.
Ἑρμῆς δ' ἐπιστὰς, τῷ τε ῥαβδίῳ παίων·
« Εἶτ' οὐκ ἀνέξῃ » φησί, « τοὺς θεοὺς εἶναι
« ὑμῶν δικαστὰς, οἷος εἶ σὺ μυρμήκων »;

Ὁ λόγος διδάσκει ἡμᾶς μηδὲν ψέγειν τὰς τοῦ θεοῦ περὶ τοὺς

14. A, τῆιδ' ἐραιθύμει, et accuratius τῇδ' ἐῤῥᾳθύμει. Interpretatio est difficilior. Esse mihi videtur κἀκεῖνος de marito intelligendum, qui, ut ipse ab uxore veniam nefandæ libidinis acciperet, illi se facilem adulterii lentumque testem præbuerit. Cepi ἄμφω θελόντων de uxore et amasio extemporali. Est δρᾷν τι verecunde dictum. Eumathius Hysm. 4, p. 141 : καί τι δρᾷν ἐπεχείρουν ἐρωτικώτε-

Quem et prehensum manu deduxit. Dein ille etiam, quum ambo vellent facere aliquid, in uxorcula lentus patiensque fuit.

Res ita peracta fuit.

Fabulæ autem hæc est significatio, hominem lætari qui malum queat malo rependere.

CXVII.

HOMO ET MERCURIUS.

Nave quondam ipsis demersa cum vectoribus, spectator quidam deos arguebat æquos non esse judices : uno si quidem impio ratem ingresso, innocentes plurimos una cum illo interirent.

Quæ dum loqueretur, simul, ut fert casus, multarum ad ipsum accessit agmen formicarum, paleolas properantium rodere triticeas.

De quibus una quum momordisset illum, plurimas pede proculcavit.

Tum adstans Mercurius, et hominem virgula feriens, « Deinceps non patieris » inquit, « deos esse vestrum judices, qualem te præbes formicarum » ?

Docet nos narratio, non esse culpandum incomprehensi-

ρον. Quem conferat lector et p. 150, 241.

16. A, ἐκτίσαι. Intelligo κακὸν ἐκτῖσαι, in sensu malum pro malo reddendi, quod non est sine exemplo dictum.

Fab. CXVII. Conf. Coray. Fab. 364, p. 237, 410; Knochius Fab. 6.

5. A, λέγοντες. Fabula collata recte λέγοντος.

7. Suidas : ἄχναι, λεπτὰ ἄχυρα.

9. A, 'Ερμῆς τ' ἐπιστάς. Sumsi δ' ex fabula collata. Sic permutatæ literæ τ' δ' Fab. 108, 24.

ἀνθρώπους ἀκαταλήπτους οἰκονομίας, κἂν ἄδικοι τοῖς ἀπαιδεύτοις δοκοῖεν εἶναι.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ξ.

ΡΙΗ'.

ΧΕΛΙΔΩΝ ΔΙΚΑΣΤΑΙΣ ΣΥΝΟΙΚΟΥΣΑ.

Ξουθὴ χελιδὼν, ἡ πάροικος ἀνθρώπων,
ἦρος καλιὴν ηὐθέτιζεν ἐν τοίχῳ,
ὅπου γερόντων οἶκος ἦν δικαστήρων·
κἀκεῖ νεοσσῶν ἑπτὰ γίνεται μήτηρ,
οὔπω πτερίσκοις πορφυροῖς ἐπανθούντων.
Ὄφις δὲ τούτους ἑρπύσας ἀπὸ τρώγλης
ἅπαντας ἑξῆς ἔφαγεν. Ἡ δὲ δειλαίη
παίδων ἀώρων συμφορὰς ἐπεθρήνει,
« Οἴμοι » λέγουσα, « τῆς ἐμῆς ἐγὼ μοίρης!
« ὅπου νόμοι γὰρ καὶ θέμιστες ἀνθρώπων,
« ἔνθεν χελιδὼν ἠδικημένη φεύγει ».

Κατὰ δικαστῶν ὁ λόγος, βοηθεῖν δυναμένων τοῖς μηδὲν κακὸν πράξασι, καὶ τούτοις ὑπὸ μειζόνων ἀδικουμένοις μηδεμίαν ἀνάληψιν παρεχομένων.

In affabulatione δοκεῖεν. Orationem esse hominis christiani monstrat id nomen οἰκονομία.

Fab. CXVIII. Conf Coray. Fab. 286, p. 187, 398.

10. A, θέμις τε. Scripto τῶν potuit

bilia dei circa homines consilia, licet injusta ignaris esse videantur.

CXVIII.

HIRUNDO JUDICUM CONTUBERNALIS.

Vaga hirundo, hominum vicina, vere novo nidum disponebat in pariete domus; quæ domus seniorum erat judicum.

Atque ibi pullorum fit mater septenorum.

Quos, flavescentibus nondum pinnulis florentes, adrepens anguis e latebra cœpit vesci singulos ex ordine.

Ast misella natorum immatura deflebat fata, « Hei mihi »! dicens : « heu fatum triste meum! Ubi enim vigent leges ho-« minumque jura, illinc hirundo injuriam passa fugit ».

In judices narratio, qui quum reis queant insontibus opitulari, illis contra fas oppressis a potentioribus nil præbent auxilii.

versus constitui, sed quam debiliter! Poetice magis scripsi, et verissime etiam, ni fallor, θέμιστες.

In affabulatione A, τούτους... ἀδικουμένους. Permutatio est solita finium, propter compendia.

ΡΙΘʹ.

ΑΓΑΛΜΑ ΕΡΜΟΥ.

Ξύλινόν τις Ἑρμῆν εἶχεν· ἦν δὲ τεχνίτης·
σπένδων δὲ τούτῳ καὶ καθ' ἡμέραν θύων,
ἔπρασσε φαύλως. Τῷ θεῷ δ' ἐθυμώθη·
χαμαὶ δ' ἀπεκρότησε τοῦ σκέλους ἄρας.
Χρυσὸς δὲ κεφαλῆς ἐῤῥύη καταγείσης,
ὃν συλλέγων ἄνθρωπος εἶπεν· « Ἑρμεία,
« σκαιός τις εἶ, καὶ φίλοισιν ἀγνώμων,
« ὃς προσκυνοῦντας οὐδὲν ὠφέλεις ἡμᾶς,
« ἀγαθοῖς δὲ πολλοῖς ὑβρίσαντας ἠμείψω.
« Τὴν εἰς σὲ καινὴν εὐσέβειαν οὐκ ᾔδειν ».
Καὶ τοὺς θεοὺς Αἴσωπος ἐμπλέκει μύθοις,
βουλόμενος ἡμᾶς νουθετεῖν πρὸς ἀλλήλους·
πλέον οὐδὲν ἕξεις σκαιὸν ἄνδρα τιμήσας,
ἀτιμάσας δ' ἂν αὐτὸν ὠφεληθείης.

Conf. Coray. Fabula 128, p. 70, 71, 330.

6. Eadem forma Ἑρμεία Fab. 48, 3.

8. A, ὠφελεῖς· quod et propter sequens ἠμείψω, mutavi.

10. A, κενήν. Metrum scribere suasit

CXIX.

STATUA MERCURII.

Ligneum homo quidam habebat Mercurium : erat autem opifex.

Cui quum libaret quotidie et sacra faceret, erat ipsi domi mala res. Irascebaturque deo, et arreptum crure afflixit humi.

Tum e disrupto capite effluxit aurum, quod colligens homo sic est fatus : « Mercuri, perversus es deus et ingratus adversus « amicos, qui adorantes nos nullo afficiebas beneficio, at « bona plurima contumeliosis rependisti. Istam erga te novam « ignorabam pietatem ».

Deos etiam Æsopus implicat fabulis, monere nos volens de mutuis officiis. Stolidum si coles hominem, nihil lucraberis; quem si tractabis injuriosius, inde percipies lucrum.

καινήν, quo et sententia valde juvatur. Ejus permutationis exempla vide in Xenophontea Critiæ oratione Hell. 2, 3, 17; in Notit. Mann. t. 6, p. 313; in Anecdotis græcis t. 2, p. 321, t. 5, p. 71, 112.

12. Suspicor hic excidisse versum, quo sensus verborum πρὸς ἀλλήλους fiebat explicatior.

ΑΡΧΗ ΤΟΥ Ο.

ΡΚ'.

ΒΑΤΡΑΧΟΣ ΙΑΤΡΟΣ.

Ὁ τελμάτων ἔνοικος, ὁ σκιῇ χαίρων,
ὁ ζῶν ὀρυκτοῖς βάτραχος παρ' εὐρίποις,
εἰς γῆν παρελθὼν, ἔλεγε πᾶσι τοῖς ζῴοις,
ἰατρὸς εἶναι φαρμάκων ἐπιστήμων,
οἵων τάχ' οὐδεὶς οἶδεν, οὐδ' ὁ Παιήων
ὃς Ὄλυμπον οἰκεῖ, καὶ θεοὺς ἰατρεύει·
« Καὶ πῶς » ἀλώπηξ εἶπεν, « ἄλλον ἰήσῃ,
« ὃς σαυτὸν οὕτω χωλὸν ὄντα μὴ σῴζεις »;

Πρὸς ἄνδρα ἀμαθῆ καὶ ἀπαίδευτον, ἄλλους παιδεύειν ἐπαγγελλόμενον.

Conf. Coray. Fab. 135, 300, p. 77, 196, 401; Knochii fragm. 52; Avianus Fab. 6.

1. Suidas : τέλματα, τὰ πηλώδη καὶ τελευταῖα τοῦ ὕδατος. — Ionico σκιῇ usus est et F. 79, 3, 4. Inde rescribatur σκιῇν pro σκιὰν, quod imprudens reliqui F. 43, 3; ut nonnulla id genus alia.

2. A, εὐρίπποις.

5. Suidas : Παιήονος, ἰατροῦ τῶν θεῶν. De quo deo Heyn. ad Il. 5, 401.

7. Corayus in fabula metrica p. 402 : Καὶ πῶς, φησὶν ἀλώπηξ, τοὺς ἄλλους σώσεις, Σεαυτὸν χωλὸν ὄντα μὴ θεραπεύων; Sic putat vir optimus ἀρχαῖον στίχον restituisse. Scribendum fuit, numero po-

CXX.

RANA MEDICA.

Limi incola, quæ gaudet umbra, et effossas vivit prope lacunas, rana in terram progressa, cunctis aiebat animantibus esse medica remediorum peritissima, qualia forsitan noverit nemo, ne Pæon quidem ipse, qui Olympum habitat et facit medicinam deis.

« Et quo alios sanabis modo », vulpes inquit, « quæ ipsi tibi « adeo claudæ non mederis »?

In hominem indoctum et ignarum qui alios docere profitetur.

litico, quod exstat in Matthiæ Miscell. t. 1, p. 47 : Καὶ πῶς δὲ, φ. ἀλ., ἄλλους σ., Σαυτὸν δὲ χ. δ. μὴ θεραπεύων; Inveni in cod. 1696 A : Σαυτὸν δὲ χ. ὄντα μὴ θεραπεύεις; Nam μηδαμῶς quod ibi exstat, pro μὴ, lapsus est calami. Corayanæ versus est primus : Ὄντος δέ ποτε βατράχου ἐν τῇ λίμνῃ· quem meliorem exhibet codex : Ὁ τῷ πηλῷ δὲ συζῶν βάτραχος οὕτως. Est ejus fabulæ alia recensio politica in eodem codice : Βάτραχος ηὔχει πᾶσιν ἐν ζώοις ἔχειν Ἰλύϊ συζῶν φαρμάκων γνῶσιν ἔχει (male repetito verbo lapsu calami; forsan ὅλην), Ὡς ἰατρὸς ἄριστος. Ἀλώπηξ δ' ἔφη· Καὶ πῶς σεαυτὸν οὐκ ἰᾷ τὸν χωλόπουν;

ΡΚΑ΄.

ΟΡΝΙΣ ΚΑΙ ΑΙΛΟΥΡΟΣ.

Ὄρνις ποτ' ἠσθένησε. Τῇ δὲ προσκύψας
αἴλουρος εἶπε· « Πῶς ἔχεις; τίνων χρῄζεις;
« Ἐγὼ παρέξω σοι πάντα· μόνον σῴζου ».
Ἡ δ' « Ἐὰν ἀπέλθῃς », εἶπεν, « οὐκ ἀποθνήσκω ».

Πρὸς τοὺς πονηρᾷ διαθέσει χρηστότητα ἐπιδεικνυμένους ὁ λόγος εὔκαιρος.

ΡΚΒ΄.

ΟΝΟΣ ΚΑΙ ΛΥΚΟΣ.

Ὄνος πατήσας σκόλοπα χωλὸς εἱστήκει·

Fab. CXXI. Conf. Coray. Fab. 152, p. 92, 347; Plutarch. Frat. am. 19; Phædrus 6, F. 18.

1. A, προκύψας. Mutata præpositione, feci molossum. Est et προκύψας in fabula collata: Ὄρνις δέ ποτε κατακλιθεὶς ἠῤῥώστει, Εἰς ὃν αἴλουρος προκύψας ἔφη ταῦτα. Sed nil interest quo modo participium scribatur, quum sint syllabæ numeratæ tantum. Aliud exemplum

CXXI.

GALLINA ET FELIS.

Gallina quondam morbo languebat.
Cui propior accedens felis « Quomodo habes »? inquit. « Qua « re tibi fit opus? Cuncta præbebo tibi. Tantum salva fias ».
Ast illa « Si abieris » ait, « jam non morior ».

In eos qui, mala indole præditi, benignam præferunt mentem, narratio est opportuna.

CXXII.

ASINUS ET LUPUS.

Qui claudus erat ob calcatum surculum, asinus restiterat.

præbuit mihi fabula quam ineditam reperi inter Ignatianas codicis 2991 A: Ἔπη προκύψας τοῦ Λυκόφρονος λύκος Ἄττει πρὸς ὄρνιν ταῦτα τοῦ φράσαι χάριν· Ἡ δ' αὖ, μαθητὴν ὡς εἶδε κεχηνότα, Τείνει πτεροῖσι πρὸς φυγὴν ἠπειγμένη. Non displiceret προκόψας, lupus videlicet eruditior, qui in legendo Lycophrone profecerat; « un loup quelque peu clerc », ut ait Fontanius.

Fab. CXXII. Conf. Coray. Fab. 259, p. 170, 171, 390; Knochii fragm 25.

λύκον δ' ἰδὼν παρόντα καὶ σαφῆ δείσας
ὄλεθρον, οὕτως εἶπεν· « Ὦ λύκε, θνήσκω,
« μέλλω δ' ἀποπνεῖν· σοὶ δὲ συμβαλὼν χαίρω.
« Σὺ μᾶλλον ἢ γὺψ, ἢ κόραξ, με δειπνήσεις.
« Χάριν δέ μοι δὸς ἀβλαβῆ τε καὶ κούφην,
« ἐκ τοῦ ποδός μου τὴν ἄκανθαν εἰρύσας,
« ὥς μου κατέλθῃ πνεῦμ' ἀναλγὲς εἰς ᾅδου ».
Κἀκεῖνος εἰπὼν, « Χάριτος οὐ φθονῶ ταύτης »,
ὀδοῦσιν ἄκροις σκόλοπα θερμὸν ἐξῄρει.
Ὁ δ' ἐκλυθεὶς πόνων τε κἀνίης πάσης
τὸν κνηκίαν χάσκοντα λακτίσας φεύγει,
ῥῖνας, μέτωπα, γομφίους τ' ἀλοιήσας.
« Οἴμοι »! λύκος « τάδ' » εἶπε, « σὺν δίκῃ πάσχω.
« Τί γὰρ ἄρτι χωλοὺς ἠρξάμην ἰατρεύειν,
« μαθὼν ἀπ' ἀρχῆς οὐδὲν, ἢ μαγειρεύειν »;

Ὅτι οἱ τοῖς μηδὲν προσήκουσιν ἐπιτηδεύειν ἐπιχειροῦντες, εἰκότως δυστυχοῦντες, βλάβην ἑαυτοῖς ἐπιφέρουσι.

5. A, δειπνήσει. Bona quidem temporis forma, scilicet ab δειπνήσομαι, sed terminatio non illius scriptoris. Poterit scribi δειπνήσῃ, facillima correctione, propter iotacismum. In Theodoro Hyrt. Ep. 36 scriptum est δίψει, superaddito η· et Ep. 77, δίψῃ, superaddito ει· electione libera. Malui tamen corrigere δειπνήσεις, quum futuro activo passim usus sit Babrius, v. c. F. 16, 4; 95, 7; 107, 1: 108, 4.

Lupum vero conspiciens proximum ac manifestam reformidans necem, sic est loquutus : « Lupe, morior, jamjamque « expirabo animam. Te quod habeam obvium, gaudeo. Tu « potius quam vultur, quam corvus meas cœnabis carnes. Ast « mihi officium præsta non damnosum tibi, idque leve, meo « scilicet ex pede extrahens spinam, qui possit spiritus absque « dolore ad Ditis domum descendere ».

Et ille « Hoc tibi officium non invideo » dicens, tepidum summis dentibus surculum evellebat.

Tunc asinus, jam cruciatibus et omni liberatus dolore, hiscentem ferum calce verberat, ac nares extundit frontemque molaresque, et se proripit fuga. « Hei mihi! Talia » lupus ait, « merito patior. Quid enim claudis cœpi modo facere medi« cinam, qui nullam ab initio didicerim artem præter coqui« nariam ».

Quod illi, qui res ad se nullo modo pertinentes aggrediuntur, merito careant successu, damnumque sibi creent.

7. A, ἄκανθα.

11. A, καὶ ἀναιδείης. Sumsi meliorem lectionem Suidæ in Κνηκίας, ὁ λύκος· Βάβριος ἐν τοῖς μυθικοῖς· Ὁ δ' ἐκλυθεὶς πόνων τε κἀνίης πάσης, Τὸν κνηκίαν χάσκοντα λακτίσας φεύγει. Lectio codicis sensu caret. Adde n. ad Fab. 95, 70.

12. A, κνακίαν χ. λακτήσας. Suidam sum sequutus. Confer Fabula 113, n. 2; 115, n. 8.

ΡΚΓ΄.

ΟΡΝΙΣ ΧΡΥΣΟΤΟΚΟΣ.

Ὄρνιθος ἀγαθῆς ᾠὰ χρυσᾶ τικτούσης,
θησαυρὸν ᾠεθ' ὁ δεσπότης ἐνευρήσειν
ἐν τῇσδε πλεῖστον ἐγκάτοις ἀγερθέντα·
κἄκτεινε ταύτην, ἀθρόον μέλλων λήψειν.
Εὑρὼν δ' ὅμοια τἄνδον ὀρνέοις ἄλλοις,
ᾤμωζε πολλὸν, ἐλπίδων ἀτευκτήσας·
πλείονος ἔρως γὰρ ἐστέρησε τῶν ὄντων.

Conf. Coray. Fab. 136, p. 77, 335; Avianus F. 33.

4. Corrigendum videtur λαβεῖν μέλλων. Nam mirabilis forma futuri λήψειν in auctore bonæ ætatis ac castigatissimo, quique F. 67, 5; 94, 9, usus est meliore λήψομαι. Potuit μέλλων λήψειν a librario male reponi, cui displicebat aoristus λαβεῖν cum verbo μέλλων. Joannes Monachus Vita Barlaami Anecd. Gr. p. 178, 10, μέλλουσιν ἀπολαβεῖν, variante codice 1128 μέλλ. ἀπολαμβάνειν. Christodorus

CXXIII.

GALLINA OVA PARIENS AUREA.

Bona quum gallina ova pareret aurea, thesaurum putavit dominus reperturum se in ejus visceribus amplissimum, eamque jugulavit, paratæ auri copiæ manum injecturus.

Ast intimum ceteris avibus ventrem similem cernens, ingemiscebat valde, spe excidens sua. Habendi etenim plura cupido, præsentibus illum privavit bonis.

11 : ἔμελλε δὲ μαινομένη χεὶρ Ἀνέρος ἀντιβίοιο κατὰ χροὸς ἄορ ἐλάσσαι. Planudis est mala lectio ἐλάσσειν. Euripides Rheso 657 : τι μέλλετε ... σῶσαι βίον; Inutilis est conjectura Elmsleyi σώζειν. Vide ibi Vater., collato Matthiæo ad Orest. 534, Androm. 408; Schwebel. ad Ones. p. 53. Sanissima est Sententia Singularium 310 : Μενεῖ δ' ἑκάστῳ τοῦθ' ὅπερ μέλλει παθεῖν. — Inter quærendum versum Rhesi offendi ad Scholium v. 813 : βρίξαι τὸ μετὰ βορᾶς κοιμηθῆναι· imo μετὰ βοράν.

6. Suidas : ἀτευκτῶ, γενικῇ· ἀποτυγχάνω.

ΒΑΒΡΙΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ΓΑΛΛΟΙ ΚΑΙ ΟΝΟΣ.

Γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπράθη
ὄνος τις οὐκ εὔμοιρος, ἀλλὰ δυσδαίμων,
ὅστις φέροι πτωχοῖσι καὶ πανουργοῖσιν
πείνης ἄκος δίψης τε καὶ κακὴν τέχνην.

Conf. Coray. F. 241; Knoch. Fragm. 43; Phædrus 4, 1. — Desumta hæc est fabula ex Tzetzæ Chiliadibus 13, 257, qui ipsa servavit poetæ verba : Οἱ παλαιοὶ ἀγύρται γὰρ, ὥσπερ Βαβρίας γράφει, Ἐν μυθιάμβοις τοῖς χωλοῖς, οὐ τοῖς ἰάμβοις λέγω, ... Εἰς ὄνον θέντες εἴδωλον θεᾶς αὐτῶν τῆς Ῥέας Τυμπάνοις περιήρχοντο τὰς κώμας προσαιτοῦντες... Ἄκουσον καὶ Βαβρίου δὲ τινῶν χωλῶν ἰάμβων· « Γάλλοις...

3, 4, debentur Natali Comiti Mythol. l. 9, c. 5 de Rhea, p. 968, qui fontem unde hauserit non indicavit. Tzetzes post versum secundum : Εἶτα παρελθὼν καὶ κατωτέρω λέγει· « Οὗτοι δὲ...

3. Comes, ὅστις φέρῃ. Sic et Knoch. post Bentleyum Diss. de Æsopo § 7; Tyrwhitt. p. 54. Scripsi φέροι cum Corayo, Schneidero; Levisio Mus. Philol. t. 1, p. 303. Citat Knochius φέρει Neveleti, malam lectionem. Vulgo πανουργοῖσι.

4. Comes : πείνης σάκος δίψης τε καὶ κακῆς τέχνης. Nec est σάκος mendum typorum, quod statim putabam ; vertit enim latine : « Scutum ut ferat famis sitisque mendicis His et dolosis, artis et malæ vasa ». Neveleto placuit σάκος.

BABRII

FRAGMENTA.

GALLI ET ASINUS.

Gallis circumforaneis fuit in rem communem venundatus asinus, non felix, ast infortunatissimus, qui mendicabulis istis veteratoriis bajularet famis sitisque remedium, artis et malæ instrumenta.

Certatim scripserunt alii : πείνης ἄκος ... κακὴν τέχνην. Est ἄκος certum ; F. 94, 4 : πόνων ἄκος. Κακῆς τέχνης vix probabile est, quum non pateat quid velit ἄκος κακῆς τέχνης. Comes convertit liberius, « artis et malæ vasa »; liberius quidem, sed forsan recte. Potest enim κακὴν τέχνην significare artis malæ instrumenta, tympana et cymbala, cultros, flagra talis ovium tesselata tæniisque lanosis fimbriata, libellos canticorum, tabellas pictas, ceteraque scruta ac superstitionum crepundia, et deæ simulacrum. Nam id erat in sarcinis impuræ factionis præcipuum, ac « deæ gerulus » Apuleio dictus est gallorum asinus ob tale ministerium Met. 8, p. 173. Atque inde mihi fere videbatur reddi posse κακὴν τέχνην per « vile deæ simulacrum »; quum sumatur non semel τέχνη, πόνος, κάματος pro ipso artis opere, meminerimque Mercurii Scopæ dicentis de se in Epigrammate : εἰμὶ γὰρ τέχνα Σκόπα. Et ita reddidissem, ni me retineret epithetum κακὴ de deformitate sic nude dictum.

Ἄγυρται δὲ κύκλῳ πᾶσαν ἐξ ἔθους κώμην
περιιόντες ἔλεγον πολλά. Τίς γὰρ ἀγροίκων
οὐκ οἶδεν Ἄττιν λευκόν, ὡς ἐπηρώθη;
τίς οὐκ ἀπαρχὰς ὀσπρίων τε καὶ σίτων
ἁγνῷ ἱερῶν δίδωσι τυμπάνῳ Ῥείης; ***

Α'.

Εἰ μὴ γὰρ ὑμεῖς στελεὰ πάντα τίκτοιτε,
οὐκ ἂν γεωργὸς πέλεκυν ἐν δόμοις εἶχεν.

Β'.

Ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιττυβιζούσης. . . .

Γ'.

Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε κωλώτης,
καὶ λεπτὸν ἐνέδυ φᾶρος ἐκτεμὼν τοίχου.

6. Tzetzes, Comes et Corayus : περιιόντες ἔλεγον, τίς. . . quarto pede mutilo. Bentleyus : περιϊόντες ἐλέγοντο · τίς. . . Quod non explicabat; nec explicabat, qui id repetebat Tyrwhittus. Eos sequutus Knochius ἐλέγοντο videtur cepisse pro latino « dicebantur ». Sed quid inde fit lucri? Scripsi περιόντες ἔλεγον cum Dobræo Add. ad Plutum p. 135, cui paret Levisius; et inserui πολλὰ e conjectura, implendo versui. Corayus ἔλεγον, post Comitem, habebat pro « dicebant »; nam sequentia τίς. . . Ῥείης commatibus marginalibus sepivit directam velut orationem. Equidem ἔλεγον cepi pro « colligebant », et περιόντες pro περιιόντες, cujus scripturæ sunt exempla. Τοῦ ἔλεγον pro συνέλεγον significatio est obvia. Suidas : λέγω,. . . καὶ τὸ συλλέγω.

7. In latinis sequutus sum quod malim legere εἶδεν, pro οἶδεν. Quorum temporum tanta oculis et auribus paritas est, ut sæpissime permutentur.

Isti autem per omnes circum pagos vagantes plurima corradebant.

Quis enim paganorum non spectavit fœminea Attin albedine decorum, quo mutilatus vulnere? quis non primitias leguminum et frugum casto non dat lubens Rheæ tympano? ***

I.

Si vos enim, arbores, manubria cuncta non gigneretis, domi securim non haberet agricola.

II.

Hirundinem illam quum audiisset tenui zinzilulantem modulo....

III.

Doctæ telam araneæ reperit stellio, et tenuia induit stamina, de pariete resecta.

Nocet οἶδεν sententiæ. Si Attidis fabulam pagani noverant, pauci accedebant; sed erant oculis curiosis omnes, illi etiam quibus fabula sordebat; ac pictum Attin nemo non volebat spectare, præsertim ob vulneris locum.

FRAGM. I. Apud Knochium p. 183, ex Suida v. στελεὸν, τὸ τοῦ πελέκεως ξύλον· « Εἰ μὴ... τίκτητε... εἶχε ». Βάβριός φησιν ὁ μυθογράφος. Conf. Coray. Fab. 356, cujus lectionem τίκτοιτε recepi post Knochium. In fine scripsi εἶχεν. — Responsum est Jovis arboribus apud ipsum querentibus, quod secarentur.

FRAGM. II. Apud Knoch. p, 185, ex Suida v. τιττυβίζετε, ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖτε. Καὶ Βάβριος ἐπὶ Χελιδόνος· « Ταύτης... » Conf. Coray. F. 248, p. 385. Juventini sumsi barbaram onomatopœiam.

FRAGM. III. Apud Knoch. p. 172, ex Suida v. κωλώτης, ὁ ἀσκαλαβώτης· Βάβριος· « Σοφῆς... τοίχου ». Est lacer-

Δ'.

Ὄνῳ τις ἐπιθεὶς ξόανον εἶχε κωμήτης.

Ε'.

Κρεῖττον τὸ φροντίζειν ἀναγκαίων χρειῶν,
ἢ τὸ προσίσχειν τέρψεσίν τε καὶ κώμοις.

Ϛ'.

Χὤπως ἔχῃ τι βουκόλημα τῆς λύπης,
ἀνέθηκε τοίχοις ποικίλας γραφὰς ζῴων.

Ζ'.

Ἃ σοι πέπρωται, ταῦτα τλῆθι γενναίως,
καὶ μὴ σοφίζου· τὸ χρεὼν γὰρ οὐ φεύξῃ.

tæ species, araneæ hostis. Dicitur Græcis et τοιχοβάτης.

FRAGM. IV. Apud Knoch. p. 173, ex Suida v. κωμῆται, καὶ οἱ γείτονες· Βάβριος· « Ὄνῳ ... » Conf. Coray. Fab. 256. Corayus pro εἶχε scribendum monet ἦγε, et est ἦγε in fabula collata, quod placuerat etiam Hemsterhusio. Bentleyus Diss. Æsopica § 7, cognita varietate ἦγε, non loco movebat alteram. Potest quidem ἐπιθεὶς εἶχε comparari syntaxi Herodoteæ, τους ἄλλους εἶχε καταστρεψάμενος et Babrianæ F. 88, 3; idque servavi. Placet tamen magis ἦγε.

FRAGM. V. Apud Knoch. p. 98, ex meis Anecdotis Gr. t. 1, p. 48, ubi: Βαβρίου· Κρεῖττον ... ἢ τὸ προσέχειν τέρψεσι καὶ κώμοις ». Quod correxi. Proposui etiam : ἢ τὸ προσέχειν νοῦν τέρψεσίν τε καὶ κώμοις. Levisius malebat : ἢ νοῦν προσίσχειν τέρψεσίν τε... Prætuli quod visum est corruptæ scripturæ propius; nam τὸ φροντίζειν fere poscit, ut τὸ servetur in altero versu. Codex Georgidianus τοῦ Μηνᾶ viri doct. nomen Βαβρίου omittit, exhibetque τὸ προσέχειν. Pertinuerunt illi duo versus ad fabulam de formica et cicada, quam claudebant. Cf. Coray. Fab. 134, p. 334.— Sententiæ memini christianæ de abstinentia in Epiphanii Physiologo c. 7: μὴ θέλῃς γαστριμαργίᾳ σχολάζειν, ἵνα

IV.

Asino paganus quidam simulachrum imposuerat.

V.

Satius est de rebus victui necessariis curam habere, quam deliciis indulgere et comissationibus.

VI.

Et ut haberet levamen quoddam mœstitiæ, appendit parietibus varias animalium picturas.

VII.

Quæ sunt tibi destinata fato, ea perfer generose, nec callidi quid doli comminiscitor ; fatalem enim non effugies legem.

μὴ ἀποβάλῃς τὴν τῶν μʹ ἡμερῶν νηστείαν. Melius scriberetur μὴ θέλε. Sed id in Epiphanio præsertim non urgendum.

FRAGM. VI. Ex Suida in Βουκολήσας, ἀπατήσας· καὶ βουκόλημα, τὸ θέλγητρον. « Χώπως ... ἐνέθηκε ... ζώων. Recepi ἀνέθηκε ex Scholio Pacis 153 ed. Aldinæ. Babrii nomen abest quidem ; sed quis de auctore dubitabit? Pertinet distichon ad fabulam Corayanæ p. 393, quam quum ait vir optimus ἐκ τοῦ πεζοῦ (Furianæ) εἰς τὸ στιχηρὸν ἀποκαταστῆσαι, egregie lusit operam, ni intellexerit τὸ στιχηρὸν de numeratione syllabarum politica.

FRAGM. VII. Ex Etymologico M. in Πεπρωμένον· Βάβριος· « Ἃ σοι ... φεύξῃ ». Est affabulatio ejusdem fabulæ poetica, quod monstrat fabulatoris collati oratio prosa : ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι, ἃ μέλλει συμβῆναί τινι, τούτοις γενναίως ἐγκαρτερείτω, καὶ μὴ κατασοφιζέσθω· οὐ γὰρ ἐκφεύξει. Recepi, pro κατασοφιζέτω, Corayi conjecturam. Sententia est pervulgatissima. Alciphron 1, 25 : ζῆν μὲν γὰρ καὶ τεθνάναι μεμοίραται ἡμῖν, καὶ οὐκ ἔστι τὸ χρέος φυγεῖν κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις καθείρξας αὐτὸν τηρῇ· ἔνεργος γὰρ ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ τὸ πεπρωμένον ἄφυκτον. Codex bonus quem contuli : πᾶσιν ἡμῖν ... ἐν οἰκίσκῳ τις ἑαυτὸν καθ. τηρῇ. Et sic apud Demosth. Cor. § 28, expressum a sophista, ad cujus locum vide Bergleri notam.

Η'.

Οὔπω δὲ καιρός ἐστιν ἤϊ' ἀλλύειν.

Θ'.

Ὁ δ' ἐκ πεταύρου κλαγγὸν εἶπε φωνήσας·
« Πόθεν μαθήσῃ πόσσον εἰς ἕω λείπει,
« τὸν ὠρονόμον θύσας με »;

Ι'.

Ταῦτα δ' Αἴσωπος
ὁ Σαρδιηνὸς εἶπεν, ὅντιν' οἱ Δελφοὶ
ᾄδοντα μῦθον οὐ καλῶς ἐδέξαντο.

FRAGM. VIII. Suidas : ἠΐων ἀχύρων ... Βάβριος· « Οὔπω δὲ καιρός ἐστιν ἠϊα λύειν. Recepi, post Knochium Fragm. 21, Tupii emendationem. Conf. Fab. 88, 11, ad quam versum retulit Schneiderus parum quidem probabiliter.

FRAGM. IX. Suidas : πέταυρα, τίγνα· Βάβριος· « Ὁ δ' ἐκ π. .. εἶπε βοήσας... θύσας με »; Pro βοήσας ex collata Fabula Coray. p. 265, Knoch. p. 124, correctio facta fuit. Forma πόσσον non morabitur qui τόσσῃ viderit et similia n. 11 ad Fab. 45.

FRAGM. X. Apud Knoch. p. 26, 135,

VIII.

Nondum tempus est palearum manipulos solvere.

IX.

Gallus autem *gallinaceus* ex pertica acuto dixit cum clangore : « Unde disces quantum temporis ad auroram usque « supersit, quum horæ nuntium me mactaveris »?

X.

Hæc autem Æsopus dixit Sardianus, quem Delphi recitantem fabulam non bene exceperunt.

ex Apollonii Lexico v. ἄειδε, ut est optime emendatus a Tyrwhitto. Non nominat quidem Apollonius mutilus Babrium; sed vix dubitari potest ob argumentum metrumque, et poeticæ orationis bonitatem, quin versus revera sint Babriani. Verba ᾄδοντα μῦθον conferri queunt cum ultimo versu prologi alterius ante literam M, τήνδε βίβλον ἀείδω. Quam male tractatus fuerit Æsopus a Delphis qui, ejus loquendi libertatem non ferentes, illum de rupe Hyampeia præcipitaverunt, narratum a Planude est, Suida, Plutarcho, aliis.

ΡΚΓ'.

ΟΡΝΙΣ ΧΡΥΣΟΤΟΚΟΣ.

Ὄρνιθος ἀγαθῆς ᾠὰ χρυσᾶ τικτούσης,
θησαυρὸν ᾤεθ' ὁ δεσπότης ἐνευρήσειν
ἐν τῇσδε πλεῖστον ἐγκάτοις ἀγερθέντα·
κἄκτεινε ταύτην, ἀθρόον μέλλων λήψειν.
Εὑρὼν δ' ὅμοια τἄνδον ὀρνέοις ἄλλοις,
ᾤμωζε πολλὸν, ἐλπίδων ἀτευκτήσας·
πλείονος ἔρως γὰρ ἐστέρησε τῶν ὄντων.

Conf. Coray. Fab. 136, p. 77, 335; Avianus F. 33.

4. Corrigendum videtur λαβεῖν μέλλων. Nam mirabilis forma futuri λήψειν in auctore bonæ ætatis ac castigatissimo, quique F. 67, 5; 94, 9, usus est meliore λήψομαι. Potuit μέλλων λήψειν a librario male reponi, cui displicebat aoristus λαβεῖν cum verbo μέλλων. Joannes Monachus Vita Barlaami Anecd. Gr. p. 178, 10, μέλλουσιν ἀπολαβεῖν, variante codice 1128 μέλλ. ἀπολαμβάνειν. Christodorus

CXXIII.

GALLINA OVA PARIENS AUREA.

Bona quum gallina ova pareret aurea, thesaurum putavit dominus reperturum se in ejus visceribus amplissimum, eamque jugulavit, paratæ auri copiæ manum injecturus.

Ast intimum ceteris avibus ventrem similem cernens, ingemiscebat valde, spe excidens sua. Habendi etenim plura cupido, præsentibus illum privavit bonis.

11 : ἔμελλε δὲ μαινομένη χεὶρ Ἀνέρος ἀντιβίοιο κατὰ χροὸς ἄορ ἐλάσσαι. Planudis est mala lectio ἐλάσσειν. Euripides Rheso 657 : τι μέλλετε ... σῶσαι βίον; Inutilis est conjectura Elmsleyi σώζειν. Vide ibi Vater., collato Matthiæo ad Orest. 534, Androm. 408; Schwebel. ad Ones. p. 53. Sanissima est Sententia Singularium 310 : Μενεῖ δ' ἑκάστῳ τοῦθ' ὅπερ μέλλει παθεῖν. — Inter quærendum versum Rhesi offendi ad Scholium v. 813 : βρίξαι τὸ μετὰ βορᾶς κοιμηθῆναι· imo μετὰ βοράν.

6. Suidas : ἀτευκτῶ, γενικῇ· ἀποτυγχάνω.

ΒΑΒΡΙΟΥ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΙΑ.

ΓΑΛΛΟΙ ΚΑΙ ΟΝΟΣ.

Γάλλοις ἀγύρταις εἰς τὸ κοινὸν ἐπράθη
ὄνος τις οὐκ εὔμοιρος, ἀλλὰ δυσδαίμων,
ὅστις φέροι πτωχοῖσι καὶ πανουργοῖσιν
πείνης ἄκος δίψης τε καὶ κακὴν τέχνην.

Conf. Coray. F. 241; Knoch. Fragm. 43; Phædrus 4, 1. — Desumta hæc est fabula ex Tzetzæ Chiliadibus 13, 257, qui ipsa servavit poetæ verba : Οἱ παλαιοὶ ἀγύρται γάρ, ὥσπερ Βαβρίας γράφει, Ἐν μυθιάμβοις τοῖς χωλοῖς, οὐ τοῖς ἰάμβοις λέγω, ... Εἰς ὄνον θέντες εἴδωλον θεᾶς αὐτῶν τῆς Ῥέας Τυμπάνοις περιήρχοντο τὰς κώμας προσαιτοῦντες... Ἄκουσον καὶ Βαβρίου δὲ τινῶν χωλῶν ἰάμβων· « Γάλλοις...

3, 4, debentur Natali Comiti Mythol. l. 9, c. 5 de Rhea, p. 968, qui fontem unde hauserit non indicavit. Tzetzes post versum secundum : Εἶτα παρελθὼν καὶ κατωτέρω λέγει· « Οὗτοι δὲ...

3. Comes, ὅστις φέρῃ. Sic et Knoch. post Bentleyum Diss. de Æsopo § 7; Tyrwhitt. p. 54. Scripsi φέροι cum Corayo, Schneidero; Levisio Mus. Philol. t. 1, p. 303. Citat Knochius φέρει Neveleti, malam lectionem. Vulgo πανουργοῖσι.

4. Comes : πείνης σάκος δίψης τε καὶ κακῆς τέχνης. Nec est σάκος mendum typorum, quod statim putabam; vertit enim latine : « Scutum ut ferat famis sitisque mendicis His et dolosis, artis et malæ vasa ». Neveleto placuit σάκος.

BABRII

FRAGMENTA.

GALLI ET ASINUS.

Gallis circumforaneis fuit in rem communem venundatus asinus, non felix, ast infortunatissimus, qui mendicabulis istis veteratoriis bajularet famis sitisque remedium, artis et malæ instrumenta.

Certatim scripserunt alii : πείνης ἄκος ... κακὴν τέχνην. Est ἄκος certum ; F. 94, 4 : πόνων ἄκος. Κακῆς τέχνης vix probabile est, quum non pateat quid velit ἄκος κακῆς τέχνης. Comes convertit liberius, « artis et malæ vasa »; liberius quidem, sed forsan recte. Potest enim κακὴν τέχνην significare artis malæ instrumenta, tympana et cymbala, cultros, flagra talis ovium tesselata tænisque lanosis fimbriata, libellos canticorum, tabellas pictas, ceteraque scruta ac superstitionum crepundia, et deæ simulacrum. Nam id erat in sarcinis impuræ factionis præcipuum, ac « deæ gerulus » Apuleio dictus est gallorum asinus ob tale ministerium Met. 8, p. 173. Atque inde mihi fere videbatur reddi posse κακὴν τέχνην per « vile deæ simulacrum »; quum sumatur non semel τέχνη, πόνος, κάματος pro ipso artis opere, meminerimque Mercurii Scopæ dicentis de se in Epigrammate : εἰμὶ γὰρ τέχνα Σκόπα. Et ita reddidissem, ni me retineret epithetum κακὴ de deformitate sic nude dictum.

Οὗτοι δὲ κύκλῳ πᾶσαν ἐξ ἔθους κώμην
περιόντες ἔλεγον πολλά. Τίς γὰρ ἀγροίκων
οὐκ οἶδεν Ἄττιν λευκὸν, ὡς ἐπηρώθη;
Τίς οὐκ ἀπαρχὰς ὀσπρίων τε καὶ σίτων
ἁγνῷ φέρων δίδωσι τυμπάνῳ Ῥείης; ***

Α'.

Εἰ μὴ γὰρ ὑμεῖς στελεὰ πάντα τίκτοιτε,
οὐκ ἂν γεωργὸς πέλεκυν ἐν δόμοις εἶχεν.

Β'.

Ταύτης ἀκούσας μικρὰ τιττυβιζούσης.....

Γ'.

Σοφῆς ἀράχνης ἱστὸν εὗρε κωλώτης,
καὶ λεπτὸν ἐνέδυ φᾶρος ἐκτεμὼν τοίχου.

6. Tzetzes, Comes et Corayus : περιιόντες ἔλεγον, τίς. . . quarto pede mutilo. Bentleyus : περιϊόντες ἐλέγοντο· τίς... Quod non explicabat; nec explicabat, qui id repetebat Tyrwhittus. Eos sequutus Knochius ἐλέγοντο videtur cepisse pro latino « dicebantur ». Sed quid inde fit lucri? Scripsi περιόντες ἔλεγον cum Dobræo Add. ad Plutum p. 135, cui paret Levisius; et inserui πολλὰ e conjectura, implendo versui. Corayus ἔλεγον, post Comitem, habebat pro « dicebant »; nam sequentia τίς... Ῥείης commatibus marginalibus sepivit directam velut orationem. Equidem ἔλεγον cepi pro « colligebant », et περιόντες pro περιιόντες, cujus scripturæ sunt exempla. Τοῦ ἔλεγον pro συνέλεγον significatio est obvia. Suidas : λέγω,... καὶ τὸ συλλέγω.

7. In latinis sequutus sum quod malim legere εἶδεν, pro οἶδεν. Quorum temporum tanta oculis et auribus parilitas est, ut sæpissime permutentur.

Isti autem per omnes circum pagos vagantes plurima corradebant.

Quis enim paganorum non spectavit fœminea Attin albedine decorum, quo mutilatus vulnere? quis non primitias leguminum et frugum casto non dat lubens Rheæ tympano? ***

I.

Si vos enim, arbores, manubria cuncta non gigneretis, domi securim non haberet agricola.

II.

Hirundinem illam quum audiisset tenui zinzilulantem modulo....

III.

Doctæ telam araneæ reperit stellio, et tenuia induit stamina, de pariete resecta.

Nocet οἶδεν sententiæ. Si Attidis fabulam pagani noverant, pauci accedebant; sed erant oculis curiosis omnes, illi etiam quibus fabula sordebat; ac pictum Attin nemo non volebat spectare, præsertim ob vulneris locum.

FRAGM. I. Apud Knochium p. 183, ex Suida v. στελεὸν, τὸ τοῦ πελέκεως ξύλον· « Εἰ μὴ... τίκτητε... εἶχε ». Βάβριός φησιν ὁ μυθογράφος. Conf. Coray. Fab. 356, cujus lectionem τίκτοιτε recepi post Knochium. In fine scripsi εἶχεν. — Responsum est Jovis arboribus apud ipsum querentibus, quod secarentur.

FRAGM. II. Apud Knoch. p, 185, ex Suida v. τιττυβίζετε, ποιὸν ἦχον ἀποτελεῖτε. Καὶ Βάβριος ἐπὶ Χελιδόνος· « Ταύτης.. » Conf. Coray. F. 248, p. 385. Juventini sumsi barbaram onomatopœiam.

FRAGM. III. Apud Knoch. p. 172, ex Suida v. καλώτης, ὁ ἀσκαλαβώτης· Βάβριος· « Σοφῆς... τοίχου ». Est lacer-

Δ'.

Ὄνῳ τις ἐπιθεὶς ξόανον εἶχε κωμήτης.

Ε'.

Κρεῖττον τὸ φροντίζειν ἀναγκαίων χρειῶν,
ἢ τὸ προσίσχειν τέρψεσίν τε καὶ κώμοις.

ς'.

Χὤπως ἔχῃ τι βουκόλημα τῆς λύπης,
ἀνέθηκε τοίχοις ποικίλας γραφὰς ζῴων.

Ζ'.

Ἃ σοι πέπρωται, ταῦτα τλῆθι γενναίως,
καὶ μὴ σοφίζου· τὸ χρεὼν γὰρ οὐ φεύξῃ.

tæ species, araneæ hostis. Dicitur Græcis et τοιχοβάτης.

FRAGM. IV. Apud Knoch. p. 173, ex Suida v. κωμῆται, καὶ οἱ γείτονες· Βάβριος· « Ὄνῳ ... » Conf. Coray. Fab. 256. Corayus pro εἶχε scribendum monet ἦγε, et est ἦγε in fabula collata, quod placuerat etiam Hemsterhusio. Bentleyus Diss. Æsopica § 7, cognita varietate ἦγε, non loco movebat alteram. Potest quidem ἐπιθεὶς εἶχε comparari syntaxi Herodoteæ, τους ἄλλους εἶχε καταστρεψάμενος et Babrianæ F. 88, 3; idque servavi. Placet tamen magis ἦγε.

FRAGM. V. Apud Knoch. p. 98, ex meis Anecdotis Gr. t. 1, p. 48, ubi: Βαβρίου· Κρεῖττον ... ἢ τὸ προσέχειν τέρψεσι καὶ κώμοις ». Quod correxi. Proposui etiam : ἢ τὸ προσέχειν νοῦν τέρψεσίν τε καὶ κώμοις. Levisius malebat : ἢ νοῦν προσίσχειν τέρψεσίν τε... Prætuli quod visum est corruptæ scripturæ propius; nam τὸ φροντίζειν fere poscit, ut τὸ servetur in altero versu. Codex Georgidianus τοῦ Μηνᾶ viri doct. nomen Βαβρίου omittit, exhibetque τὸ προσέχειν. Pertinuerunt illi duo versus ad fabulam de formica et cicada, quam claudebant. Cf. Coray. Fab. 134, p. 334.— Sententiæ memini christianæ de abstinentia in Epiphanii Physiologo c. 7: μὴ θέλῃς γαστριμαργίᾳ σχολάζειν, ἵνα

IV.

Asino paganus quidam simulachrum imposuerat.

V.

Satius est de rebus victui necessariis curam habere, quam deliciis indulgere et comissationibus.

VI.

Et ut haberet levamen quoddam mœstitiæ, appendit parietibus varias animalium picturas.

VII.

Quæ sunt tibi destinata fato, ea perfer generose, nec callidi quid doli comminiscitor ; fatalem enim non effugies legem.

μὴ ἀποβάλῃς τὴν τῶν μ' ἡμερῶν νηστείαν. Melius scriberetur μὴ θέλε. Sed id in Epiphanio præsertim non urgendum.

FRAGM. VI. Ex Suida in Βουκολήσας, ἀπατήσας· καὶ βουκόλημα, τὸ θέλγητρον. « Χὤπως ... ἐνέθηκε ... ζώων. Recepi ἀνέθηκε ex Scholio Pacis 153 ed. Aldinæ. Babrii nomen abest quidem; sed quis de auctore dubitabit? Pertinet distichon ad fabulam Corayanæ p. 393, quam quum ait vir optimus ἐκ τοῦ πεζοῦ (Furianæ) εἰς τὸ στιχηρὸν ἀποκαταστῆσαι, egregie lusit operam, ni intellexerit τὸ στιχηρὸν de numeratione syllabarum politica.

FRAGM. VII. Ex Etymologico M. in Πεπρωμένον· Βάβριος· « Ἅ σοι ... φεύξῃ ». Est affabulatio ejusdem fabulæ poetica, quod monstrat fabulatoris collati oratio prosa : ὁ μῦθος δηλοῖ ὅτι, ἃ μέλλει συμβῆναί τινι, τούτοις γενναίως ἐγκαρτερείτω, καὶ μὴ κατασοφιζέσθω· οὐ γὰρ ἐκφεύξει. Recepi, pro κατασοφιζέτω, Corayi conjecturam. Sententia est pervulgatissima. Alciphron 1, 25 : ζῆν μὲν γὰρ καὶ τεθνάναι μεμοίραται ἡμῖν, καὶ οὐκ ἔστι τὸ χρέος φυγεῖν κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις καθείρξας αὐτὸν τηρῇ· ἔνεργος γὰρ ἡ ἡμέρα ἐκείνη καὶ τὸ πεπρωμένον ἄφυκτον. Codex bonus quem contuli : πᾶσιν ἡμῖν ... ἐν οἰκίσκῳ τις ἑαυτὸν καθ. τηρῇ. Et sic apud Demosth. Cor. § 28, expressum a sophista, ad cujus locum vide Bergleri notam.

Η'.

Οὔπω δὲ καιρός ἐστιν ἤϊ' ἀλλύειν.

Θ'.

Ὁ δ' ἐκ πετaύρου κλαγγὸν εἶπε φωνήσας·
« Πόθεν μαθήσῃ πόσσον εἰς ἕω λείπει,
« τὸν ὡρονόμον θύσας με »;

Ι'.

Ταῦτα δ' Αἴσωπος
ὁ Σαρδιηνὸς εἶπεν, ὅντιν' οἱ Δελφοὶ
ᾄδοντα μῦθον οὐ καλῶς ἐδέξαντο.

FRAGM. VIII. Suidas : ἠΐων ἀχύρων . . . Βάβριος· « Οὔπω δὲ καιρός ἐστιν ἤϊα λύειν. Recepi, post Knochium Fragm. 21, Tupii emendationem. Conf. Fab. 88, 11, ad quam versum retulit Schneiderus parum quidem probabiliter.

FRAGM. IX. Suidas : πέταυρα, τίγνα· Βάβριος· « Ὁ δ' ἐκ π. . . εἶπε βοήσας. . . θύσας με »; Pro βοήσας ex collata Fabula Coray. p. 265, Knoch. p. 124, correctio facta fuit. Forma πόσσον non morabitur qui τόσσῃ viderit et similia n. 11 ad Fab. 45.

FRAGM. X. Apud Knoch. p. 26, 135,

VIII.

Nondum tempus est palearum manipulos solvere.

IX.

Gallus autem *gallinaceus* ex pertica acuto dixit cum clangore : « Unde disces quantum temporis ad auroram usque « supersit, quum horæ nuntium me mactaveris »?

X.

Hæc autem Æsopus dixit Sardianus, quem Delphi recitantem fabulam non bene exceperunt.

ex Apollonii Lexico v. ἀειδε, ut est optime emendatus a Tyrwhitto. Non nominat quidem Apollonius mutilus Babrium; sed vix dubitari potest ob argumentum metrumque, et poeticæ orationis bonitatem, quin versus revera sint Babriani. Verba ᾄδοντα μῦθον conferri queunt cum ultimo versu prologi alterius ante literam M, τήνδε βίβλον ἀείδω. Quam male tractatus fuerit Æsopus a Delphis qui, ejus loquendi libertatem non ferentes, illum de rupe Hyampeia præcipitaverunt, narratum a Planude est, Suida, Plutarcho, aliis.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Pag. 3, col. 2. Cum locis, qui monstrant appellatione liberorum usos esse magistros de discipulis, conferri potest Choricius in Procopium § 36 : ὅσων γέγονε παιδευτής, τοσούτων ὑπῆρχε πατὴρ, ἴσα καὶ τέκνων τοὺς φοιτητὰς ἀγαπῶν. Codices quos vidi duo, ἴσα καὶ τέκνω, scilicet ἴσα καὶ τέκνῳ, quod recipiam, quamvis exspectetur potius τέκνοις. Sed si unicum habuerit filium Procopius, jam τέκνῳ unice probum est.

P. 4, 6 : ἐπὶ τῆς δέ) Ad collocationem conjunctionis neminem offendere posse, utique debere reor. Sic F. 43, 5; 86, 2.

P. 5, 5. Legendum, « pinique folia ». Ennius quidem Euripidis verba initio Medeæ, τμηθεῖσα πεύκη vertit « cæsa abiegna trabes »; sed imitatorem se ferebat, et suo poetæ jure utebatur. Fidus magis interpres fuit Phædrus, cui nominatur « Pinus Thessala ». Latinorum abies est Græcis ἐλάτη, pinus πεύκη. Et hodieque iisdem nominibus eas arbores Græci vocant.

Fab. 6, 6. Vide F. 51, n. 6.

Fab. 11, 5. Conf. Knoch. Fragm. 51.

Fab. 16. Conf. Knoch. Fr. 56.

P. 39, col. 2, 6. Lege ἐλπίσιν pro ἐλπίβιν. Sæpius fugiunt visum, inter legendum specimina, mendæ prægrandes, quæ in plagulis nitidioribus, neque jam sub prelo reponendis, statim quasi insiliunt oculis eosque lædunt. Sic nuper in Anecdotis Novis, quum jam emissa volarent irrevocabilia, obstupui incidens p. 100, n. 1, in παθήματα παθήματα, pro παθ. μαθή-

ματα. At me consolor ipse domi reputans quam sæpe viri multo me eruditiores et magna meritissimaque diligentiæ laude florentes eo peccaverint modo. Alicubi errata id genus quum emendarem meâ, negligentiam redemturus, pro menda unaquaque correctionem loci alicujus offerebam criticam. Quod et hodie faciam. Florus 2, 2, 31 : « Quantus o tunc triumphus tempestate intercidit, quum opulenta præda classis, adversis acta ventis, naufragio suo Africam et Syrtes, et omnium ripas gentium, insularum litora implevit »! Verba « omnium ripas gentium » e conjectura Grævii editiones ingressa sunt pro lectione codicum « omnium imperia gentium ». Et qui id recipiunt se textum aiunt restituisse. Sed puto Florum non adeo fuisse jejunum ut ripas jungeret ac litora. Propono quod videtur mihi quidem melius, facilius saltem, « emporia ».

Fab. 18, 1. Avianus : « Immitis Boreas placidusque ad sidera Phœbus Jurgia cum magno conseruere Jove, Quis prior inceptum peragat mediumque per orbem Carpebat solitum forte viator iter .....» Quæ valde contorte sunt dicta et obscure. Forsan : « Quis prior inceptum peragat. Mediamque per urbem carpebat » ...; Ut sit « que » pro transitiòne, pro « autem »; vel « mediam ecce per urbem ... »; vel, servato « orbem », sensus erit viatorem iter carpere per medium terrarum orbem, qua sol est ferventissimus.

Fab. 18, 3, 13. Bis σισύραν anapæstum posuit in quarta sede, non sine symmetria quæsita. Sic F. 22, 13, 16, τιλλόμενος δακνόμενος tribrachos faciunt quartæ sedis, repetitis non infacete numeris.

Pag. 42, n. 4. Est ἐσυλήθη epitritus primus F. 78, 5.

Fab. 19, 7. Adde Burges. ad Eumen. 861; ac de verbo βουκολέω Babrii fragm. 6, p. 246.

Fab. 22, 8. Scrib. ἀκμαίη. Conf. Add. ad Fab. 98, 1, p. 257.

F. 22, 9. Suidas cum A consentiens exhibet ἔτιλλεν. Ait Knochius Suidam exhibuisse ἔτεμνεν ante Kusterum, qui e codicibus recte ἔτιλλεν prodiderit. At fuit olim ἔτεμεν, non ἔτεμνεν, testibus ipso Kustero, et Gaisfordio; et alio viro d. qui Suidæ principem editionem diligenter contulit, monetque sibi ἔτεμεν videri præferendum. Sed admisso ἔτεμεν, versus pessumdatur; animadvertendumque insuper non resecandos fuisse capillos, at avellendos, et ἔτιλλεν confirmari vv. 10, 13.

Pag. 54, n. 4. Cf. p. 59, n. 6; 74, n. 3.

Fab. 26, 10. Conf. pag. 182, col. 1.

Pag. 59, n. 6. Cf. p. 74, n. 3.

Fab. 31, 9, 10. Hos versus sibi ex Suida notos male referebat Knochius Fragm. 13 ad Fab. Canum et luporum, mihi Fab. 85.

Fab. 33. Conf. Knoch. Fab. 5.

Fab. 33, 3. Qui contulit locum Suidæ, νεὸς, ἡ νεωστὶ ἠροτριασμένη γῆ· « Καί τις γεωργὸς πυρὸν εἰς νεὸν σπείρας Φύλασσεν ἑστώς », Knochius, anteposita ejus auctoritate Vaticanæ lectioni ἐφύλαττεν, scripsit φύλασσεν. Augmentum, quod et inveni in A, fuit omnino præferendum. Vide n. 15, et ad Fab. 62, n. 2. Et ipse, quod spondæum mei codicis νειὸν, Suidæ iambo νεὸν prætulerim, non videbor ei culpandus qui legerit notam ad F. 95, 70.

Fab. 33, 8. Vide ad F. 62, n. 2. Vir d. qui ἠτήκει esse dixit in Vaticano, memoria fallebatur. Esse ἰθύκει in Vaticano tradidit editor Florentinus.

Fab. 36. Legendum : at nos incurvescimus

Fab. 38, 1. Velim rescribi ionice ἀγρίην, collatis Fab. 61, 5; 82, 1.

Fab. 43, 3. Pro σκιὰν reponas σκιὴν, ac vide F. 120, n. 1. Id

non est revera typographicum mendum, sed pariter redimetur, ac mulcta non una, quum sit mei proprium, nec possim illud cum compositore literarum lectoribusve communicare. Sibylla 4, 15 : Καὶ γῆ, καὶ ποταμοὶ, καὶ ἀενάων πόμα πηγῶν. Inserendum τε· ποταμοί τε καί. Rursus 8, 467 : Αὖθις δ' εὐφράνθη καὶ ἰάνθη κέαρ αὐδῇ. Lego, εὐφράνθη τε καί. Infra 478 : Σπαργνωθὲν δὲ βρέφος δείχθη θεοπειθέσι φάτνῃ. Sic editum est e conjectura pro σπαργανωθεὶς, σπαργανωθέν. Propono σπαργωθέν. Fuit σπάργω, esse σπαργῶ potuit.

P. 91, n. 9. Verbum αἰθριάζω est activum in epigrammate christiani poetastri inter Anecdota Paris. t. 4, p. 320 : Ἔρως ὁ δεινὸς ἐκτυφλοῖ μου τὰς φρένας· Ἀλλ' αἰθριάζει σὸς πόθος με, Χριστέ μου. Id olim edideram in Anecdotis Græcis t. 2, p. 56, et nuper repetivi in Anecdotis Novis p. 175, cum lectione meliore αἰθριάζοι. Sunt eodem Anecdotorum Gr. loco versus alii quos reperies et in Parisiensibus; quos inter distichon mihi εἰς τὴν ὑπαπάντην (imo ὑπαπαντήν), mendoso lemmate in An. Paris. p. 309, εἰς τὴν ὑποπαντήν. Est ὑπαπαντὴ nomen liturgicum festi Purificationis vel occursus Symeonis. Sunt inter Anthologiæ χριστιανικὰ duo εἰς τὴν ὑπαντὴν disticha, 46 et 114. Repræsentavit editor compendia codicis eo modo, ut ὑπαντὴν bonam esse lectionem videatur; sed in apographo Spalettiano bis est integrum nomen εἰς ὑπαπαντήν. Esse credo utramque formam in usu, sed hanc frequentissimam. Acta Eliæ Junioris p. 186 : πρώτη φεβρουαρίου μηνὸς ἥτις ἐστὶ πρὸ μιᾶς τῆς ὑπαντῆς τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ. Potius dicere debuit τῆς ὑπαντῆς τοῦ Συμεῶνος. Sed solemnis est festi appellatio, ἡ ὑπαπαντὴ τοῦ Κυρίου, ἡ ὑπαπαντὴ τῆς Θεοτόκου. Textum editum a me allegabo potius quam alterum, qui sine ulla distinctione prostat horridior : Εἶδες, γέρον, βρέφος με· δεῦρο πρὸς πόλον, Ἰδεῖν τὸν αὐτὸν δημιουργὸν τοῦ χρόνου. Alloquitur Jesus Sy-

meonem, ut et in Anthologiæ Epigr. 46. Posteriorem versum conferam cum Epigr. 114 Anthologiæ : Ὁρώμενος νῦν χερσὶ πρεσβύτου βρέφος Παλαιός ἐστι δημιουργὸς τῶν χρόνων. Collato Luca 2, 25 ..., Allatio De Symeonibus p. 3.., nil erit in sententia poetastrorum obscuri. Adde de festi nomine græco Reisk. ad Constantini Cerimonias p. 87 B; Possin. Observ. ad Pachym. t. 1, p. 690; Labb. ad Novellas p. 146; Metrophan. in Meurs. p. 94; Junium ad Curopal. p. 331; Biblioth. Gr. t. 9, p. 117, 164; et c. Non finem imponam notæ jam paulo longiori quin vindicaverim lectionem Epigrammatis 46 : Πρεσβύτα, παῖδα δέχοιο, Ἀδὰμ προγενέστερον ὄντα, Ὅς σε βίου λύσειε καὶ ἐς βίον ἄφθιτον ἄξει. « Rectius » vir doctus ait, « scripseris λύσει τε ». Rectius recto inimicum est. Optativus pro futuro placuit valde poetis recentioribus, valde Sibyllæ. Sibylla enim 5, 193 : Συχνὴν δ' ὀλέσειε μέγας φώς. Rursus 3, 520 : Ἕλλησι δ' ὁπόταν πολυβάρβαρον ἔθνος ἐπέλθῃ, Πολλὰ μὲν ἐκλεκτῶν ἀνδρῶν ὀλέσειε κάρηνα· Πολλὰ δὲ πίονα μῆλα βροτῶν διαδηλήσονται ... Δώματα δ' εὐποίητα πυρὶ φλέξουσιν ἀθέσμως. Apte scripsit e codicibus Alexander vir d. ὀλέσειε pro ὀλέσεις. Illis qui conjecerant ὀλέσουσι propter sequens διαδηλήσονται, opponit editor præcedens ἐπέλθῃ. Variavit numerum poeta suo jure.

Fab. 47, 2. A, εἶχε.

P. 101, col. 2, 1. Serius doceor non fuisse editum a Fixio viro eruditissimo alterum Gregorii Nazianzeni volumen, quod curavit presbyter quidam parisiensis, cujus nomen ignoro.

Pag. 104, n. 1. Sæpe veteres ornatus poetici causa epithetis utuntur quæ vacarent omnino. Epithetum ἄρρενες de tauris noto quidem, sed non sollicitandum putaverim. Euripides Hel. 360 : σὲ γὰρ ἐκάλεσα, σὲ δὲ κατώμοσα τὸν ὑδρόεντα δόνακι χλωρὸν Εὐρώταν. Qui meminerim dixisse poetas veteres ὑγρὰ

κύματα, ὑγρὸν ὕδωρ, πέλαγος ὑγρὸν, ὑγρὸν Ἰσμηνοῦ ῥέεθρον, facile fero ὑδρόεντα δόνακι χλωρὸν Εὐρώταν. Sed quum duo epitheta dentur Εὐρώτᾳ, nullum δόνακι, non displiceret legi, τὸν ὑδρόεντι δόνακι χλωρὸν Εὐρώταν.

Fab. 55, 3. Augmentum plusquamperfecti, quod dedi Babrio, auferam lubens Sibyllæ sic editæ 1, 34 : θεῷ γὰρ πάντ' ἐμεμήλει. Prætulerim varietatem πάντα μεμήλει. Sed ibi est et aliud quod animadvertatur. Agitur de primis generis humani parentibus, vitam adhuc innocuam in Paradiso agentibus. Visa repente Eva pulcherrima, Adam μέγα θυμῷ Θαῦμ' ἔχεν ... οἷον ὁρᾶται Ἀντίτυπον μίμημα· σοφοῖς δ' ἠμείβετο μύθοις Αὐτομάτοισι ῥέουσι (θεῷ γὰρ πάντα μεμήλει)· Οὔτε γὰρ ἀκρασίῃ νόον ἔσκεπον, οὔτε μὲν αἰδῶ Ἄμφεχον, ἀλλ' ἦσαν κραδίαις ἀπάνευθε κακοῖο. Est κραδίαις, pro vulgato κραδίης, conjectura editoris qui sensum vidit, correctionem facillimam prætervidit : scilicet scribendum fuit κραδίῃς. Sed et me ἀκρασίῃ impedit. Forsan, ἀφραδίῃ. Est εὐφραδία sermonis elegantia; poterit esse ἀφραδία silentium.

Fab. 58. Vide Burges. Diario classico t. 25, p. 25.

Pag. 116, col. 1. Ellipseos adjectivi πλήρης exempla videsis et F. 27, 2; 34, 3.

Fab. 61, 7. A, ἀεί. Cf. p. 88, n. 1; p. 120, n. 4.

Pag. 129, n. 8. Ferme hic anceps est optio pronominis τοῦτο vel ταὐτό· at non in isto Pselli loco apud Millerum v. d. ad anonymum de Coma p. 69 : θαυμάζω δὲ ὑμᾶς ὅτι, πολλάκις ταῦτα πεποιηκότες ἢ πεπονθότες ἐμοὶ, ... οὐ πρὸς τὸ μέλλον ἐσωφρονίσθητε. Omnino rescribatur ταὐτά.

Pag. 129, col. 2, 1. Non importunum erit apponere quæ tantum indicavi Joannis Chrys. verba, quum occasionem suppeditent variantes lectiones e codice proferendi nondum collato. Joannes igitur Chrysostomus homilia post reditum : τί

λαλήσω; ποῦ σπείρω; οὐκ ἔχω χώραν ἔρημον. Codex 3087 recentissimus quidem, sed ex Vaticano antiquo descriptus: τί ποιήσω; τί λαλ... Idem paulo superius: ἤλθομεν οἱ διωχθέντες πρὸς τοὺς ἐλαθέντας· ἡμεῖς ἐπεβουλεύθημεν, ἐκεῖνοι ἠλάθησαν. Codex, ἐλασθέντας, ἠλάσθησαν. Quum sit utraque forma æque in usu, ex peculiari oratoris usu electio fiet. Statim: ἤλθομεν πρὸς τὰ σώματα ἅγια τοῦ Χριστοῦ βαστάσαντα τὰ στίγματα. Codex, τὰ σώματα τὰ ἅγια. Et sic latina conversio. Mox, διὰ τοῦτο παρακαλῶ, οὐχ ὡς δεομένων ὑμῶν διδασκαλίας, ἀλλ' ἵνα δείξω τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀγάπην γνησίαν. Codex, δεόμενος. Tum orationis in ipso fine: ἐνταῦθα δὲ καταπαύσωμεν τὸν λόγον εὐχαριστοῦντες ἐπὶ πᾶσι τῷ φιλανθρώπῳ θεῷ ᾧ δόξα κτλ. Codex: καταπαύσω μου τὸν λόγον. — Εὐχαριστοῦντες ... Sic dividit sententias codex, ut εὐχαριστοῦντες sit valedicendi, et concludendi orationem formula elliptica. Et id ex usu oratoris dijudicabitur.

Fab. 72. Confer Burges. Classico Diario t. 25, p. 27; Knoch. p. 25.

Pag. 136, n. 22. In Ignatii Fabula nomen δῶρον, de plumis a cornicula subreptis, valde est improprium. Propono φῶρον, quod convenit sententiæ, nec repugnat analogiæ.

Pag. 140, n. 4. Est formula δέ γε in Sibyllinis Oraculis 1, 228, de Noe arca: ἔτεμεν δέ γε μυρίον ἀφρὸν Στείρα, κινυμένων ὑδάτων κελαρυζομενάων. Legendum στείρᾳ· non habendum enim στείρα pro casu recto, qui sit στεῖρα, pendetque ἔτεμεν a præcedente nomine οἶκος θεσπέσιος.

Fab. 75, affabul. p. 142. A, ἐχόντων. Syntaxis postulabat ἔχοντας, quod scripsi.

Pag. 146, n. 2. ἰχανῶσα) Vide Pearsoni Adversaria Hesychiana p. 395; quæ nuper summo criticorum studiorum bono in lucem protulit vir rever. et eruditiss. Th. Gaisfordius.

P. 167, n. 5. Est hiatus relictus in versu Sibyllino 5, 289: Αἲ αἴ, Λαοδίκεια, καλὴ πόλι· ὡς ἀπολεῖσθε. Propono πόλις.

Fab. 91. Conf. Knoch. fragm. 49. — 6. In sententia, γνώσῃ Πόσον τράγου μεταξὺ καὶ πόσον ταύρου, est nonnihil inconcinni, ut in versibus Horatii: « bellum incidit inter Hectora Priamiden animosum atque inter Achillem ... Nestor componere lites Inter Peliden festinat et inter Atriden » Qui rectius alibi: « Est inter Tanain quiddam socerumque Visellî ».

Fab. 92, 12. De hoc versu an sit Babrianus dubitationem auget illud ipsum participium ἐπιδεικνυμένους ab affabulatore prosaico adhibitum F. 121.

Fab. 97, 12. Versus, ut fuit a librario scriptus, est iambicus politicus, quem in choliambicum mutationibus non improbabilibus converti. Qui Babrium multum versavit, Suidas nomen μαγειρεῖον inseruit Lexico.

Fab. 98, 1. A, ὡραίας. Scripsi ὡραίης, memor Fabulæ 91, 1; 95, 19, ubi ἐρημαίην, Fab. 95, 1, ubi πετραίη, Fab. 86, 1, ubi ἀρχαίη, Fab. 108, 25; 109, 3; ac similium. In Fabula 22, 8, recipere debuissem ἀκμαίη, pro lectione codicis ac Suidæ ἀκμαία, illudque rescribat lectorem rogo; et Fab. 72, 21, Ἀθηναίη pro Ἀθηναία.

Pag. 208, v. 3. A, πρὶν πότ'.

Fab. 115. Indicavi conferendum Knochii fragm. 30, non quod Babrianum esse crederem, sed illustrationis tantum causa.

Fab. 115, 1. Animadvertendum est de Μηνᾶ conjectura λιμναίαις esse λιμναίους in eadem versus sede F. 24, 3.

Fab. 121, 1. A, ὄρνις πότ'.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΜΥΘΩΝ.

INDEX FABULARUM.

INDEX ANNOTATIONIS.

DE

SANCTO CYPRIANO

ET DE PRIMÆVA

CARTHAGINIENSI ECCLESIA

Paris. — Imprimerie de Ad. R. Lainé et J. Havard, rue Jacob, 56.

DE

SANCTO CYPRIANO

ET DE

PRIMÆVA CARTHAGINIENSI ECCLESIA

DISQUISITIONEM HISTORICAM

ATQUE PHILOSOPHICAM

Facultati litterarum parisiensi

PROPONEBAT LICENTIATUS

ÆMILIUS BLAMPIGNON

CUI SUBEST SIMEONIS METAPHRASTÆ HAGIOGRAPHIA
HACTENUS INEDITA

PARIS
LIBRAIRIE DE FIRMIN DIDOT
RUE JACOB, 56.

1861

Paris. — Imprimerie de Ad. R. Lainé et J. Havard, rue Jacob, 56.

DE

SANCTO CYPRIANO

ET DE

PRIMÆVA CARTHAGINIENSI ECCLESIA

DISQUISITIONEM HISTORICAM

ATQUE PHILOSOPHICAM

Facultati litterarum parisiensi

PROPONEBAT LICENTIATUS

ÆMILIUS BLAMPIGNON

CUI SUBEST SIMEONIS METAPHRASTÆ HAGIOGRAPHIA
HACTENUS INEDITA

PARIS
LIBRAIRIE DE FIRMIN DIDOT
RUE JACOB, 56.

1861

I. R. Q. D.

DOMINO RAVINET,

TRECENSI EPISCOPO,

VIRO AD JUVANDA OPTIMA STUDIA NATO

HUNC QUALEMCUMQUE LIBELLUM

Æ. A. BLAMPIGNON,

D. D.

INDEX.

PRÆFATIO.

Cum libros eos evolvimus in quibus virorum enarrantur vitæ qui, de re christiana bene meriti, cœlicolarum ordinibus adscribuntur, exquisita quadam et, ut ita dicam, acri fruimur voluptate, utpote qui singularis spectaculi, quo simul nobilitatur homo ac deprimitur, testes adstemus. In illo magno theatro, quamvis accurate vulgares rejiciuntur imagines, quamvis et quæcumque humana ac terrestria sunt repudiantur, hæc tamen sæpe videre et sentire necesse est. Nulla nimirum, ut prisci viri verbum usurpem, est tam firma moles quam non exedant undæ per nexus manantes. Hoc autem quod humanum est, variis rerum vicissitudinibus obnoxium, nunc dolor, nunc gaudium agitat; itaque nobis modo sidera ferire est, modo humi serpere. Sanctorum igitur annales versanti tristis et frequens occurrit nubes; etenim ei mentis humanæ quasi historiam legenti, crebro malis animus sollicitari studiis videtur, et, cum pugnis cruentissimis atque laboribus misceatur præduris, ab hoste non raro occupari. Tum atra nox incubare rebus, tum horrore circumdatus vir jacere. At statim e cœlo erumpunt radii, il-

luminantur omnia, gaudia summa nascuntur, atque suavi ex illa mœstitia deliciæ quædam puræ oriuntur quæ legentem ebrietate divina complent.

Ideoque vir quidam philosophus, benedictini ritu, cella in solitaria cum Bollandi libris includi se magnopere exoptabat, quippe qui his omnis deditus, et quasi alteri mundo adscriptus civis, novas et prorsus incognitas inde perciperet voluptates. Quod votum quibuscumque nil humani a se alienum habetur, haud absurdum sane videbitur. Etenim si vitæ rationem in exemplo sanctorum pius vir potissimum quærit, inde generosorum animorum fontem rimari ac mentis profundos recessus penetrare philosophus persequitur; et, in historiis horum sanctorum, de immenso bonarum artium regno litterarum criticus sibi provinciam ingentem conatur vindicare. At vero ea triplici mente quisquis potest illorum tractare fastos, tum puræ doctrinæ, tum moralis investigationis, tum politioris humanitatis festivam segetem collecturus. Quod si forsan hoc in loco nubes alicui videantur obstare, inclytis Mabillonorum, Ruinartiorum, Ceillieriorum, Tillemontorum nominibus hujus animus prorsus serenabitur. Ac ne quis, nimia reverentia timidus, vultus eorum qui in christianis rebus eminuerunt oculis liberis contemplari dubitet, ex intimo illo commercio recordetur majorem orituram honorem, nedum rectus cultus imminuatur. Nempe, cum hominem discernimus, cum et rerum et temporum intelligimus apud eum notam ac signum, cum eadem quæ in nobis perspicimus, quid valeat victoria, quæ sit laus triumphi, tunc bene judicare possumus.

Jam vero præcellentium in virtute christiana hominum se, ut ita dicam, familiarem efficere, quam et utile et dulce

sit, inde etiam cognoscere fas est, quod sæpe sæpiusque et res et viros immutamus, quamvis uno aspectu cernimus. Aliud ex alio iter suscipitur; spectacula spectaculis variantur; sequitur vero idem comes.

Modo interius monasterium tibi inire, et quæcumque agantur videre, quæcumque dicantur audire licet; fratrum et quovis die et quavis hora conspicere exercitationes. Modo tranquillis e cœnobiis turbulentissimam ad imperantium vitam demigrans, potentium mores intueris, venatus scilicet, festas dapes, equestres procursiones, dies geniales, bella aut bellorum imagines. Ita, exempli causa, dulcis Walteri de Birbacho historia equestris pugnæ horum simulacrorum quibus summopere quadringenis abhinc annis nobiles ac militares viri delectabantur jucundissimam injicit mentionem. Walterius igitur ille qui Brabantinus civis erat ac natalibus insignis « cum præpararet se ad quoddam torneamentum, milites habens in comitatu, veniretque ad Ecclesiam quamdam, illos ut Missam audire vellent hortabatur. » — Quod cum negarent, religiosus vir in templo solus manet. At vero qui sacro functus erat, pugnæ susceptæ quidam testes ei occurrunt. Quos igitur interrogatus : « — Est ne, inquit, adhuc inceptum? —Dicentibus illis etiam, adjicit: — Quis fortius egit? — Respondent : Dominus Walterius de Birbacho. » — Vir sane, quamvis a pugnæ scena longe remotus fuisset, quamvis « sit mortale peccatum torneamenta exercere » egregiæ dulcisque victoriæ inclytam palmam consequi visus erat [1]. Divitum autem ab aspectu ac deliciis ad infinitam quam maxime miserorum turbam tran-

1. Bollandistarum, t. II, Jan., p. 447.

sire facile est, quos lepris, morbis, doloribus quibuslibet affectos reficit christiana spes ac recreat charitas. Hominum vero et rerum cum recessus ostendant intimos, cum animi latebras reconditissimas demonstrent, cum et ætatum et ordinum variorum aperiant secreta, sanctorum historiæ eos commovent ac delectant quicunque communis conditionis indagatores appetunt humana et mentis scientiam prosequuntur.

Enimvero nihil magis varium, nihil aspectu et indolis natura commutabilius, nihil et rerum et locorum et temporum magis multiplex quam doctissimis a Bollandistis collectorum imaginum longa series. Istam scilicet quasi pinothecam ineunti apparent coloribus depictæ diversis diversissimæ tabulæ : martyrum nimirum fortissimo atque ardentissimo exercitui succedunt tranquilla sub palmarum umbra sacræ solitudinis amantes, Pauli, Antonii, quivis e deserto patres. Dum locum alium occupat apostolorum cohors laboriosa et potens, alius dulcibus virginum imbellium, Agnetis aut Cæciliæ, tribuitur imaginibus. Miscentur episcopi et milites, imperatores et coloni, politissimi civitatum incolæ atque agrestiores villici ; hic imperii romani in legibus, et foro, et ludis, et proconsulibus, et tribunis, in rebus omnibus virisque versamur ; illic cum Bernardo et Brunone, mediis in sylvis, asceticæ vitæ provinciam intramus. Hic agrorum ubertas, flores, fructus, aquæ, putei, fontes, rusticanæ vitæ officia quæ tota ætatem antiquam, pristinos mores, bibliorum veterum patriarchas olet ; et si quid forsan horrescit, ut rupes, ferarum cubilia, hoc quidem ad tabulæ illius ornatum fuisse compositum videtur ; inter quæ conspicere licet homines quibus erat in votis ut in natura versati e natura

exirent. Illic civitatum tumultus, fremitus salutantium, militum clamores, murmur fori, populares strepitus, motus mercatorum, viarum frequentissimarum fragor, inquieta et anxia imperantium consuetudo, quibus tamen in rebus remoti ab omnibus sollicitudinibus et curis, solent nostri secreto et suavi recessu potiri, utpote qui non apud alios loqui didicerint, sed ipsi secum. Ab afflicta, labefacta, ruente societate ad juvenem atque floridum cultum sæpe sæpiusque transimus. Illi profecto ingenuam Romanorum linguam, quanquam aspere, loquuntur; Græcorum vero, quorum servitute diuturna attritam et obtusam mentem acuit renovatque ardens rei christianæ studium, vividum ac numerosum ore adhuc rotundo sermonem habent isti, quamvis Periclis a sæculo longissime distent; sed permulti mentibus atque memoribus suis elapsi, barbaras sane, at lucidas semper et nativas ac sæpius poeticas voces usurpant.

Cum flagrantissimi solis ignibus splendent historiæ quas Thebaidis cœnobitæ ad fontis caput enarrant, septentrionis mœstitia et nubibus obduci solent Britannicorum monasteriorum *legenda*, ut Columbani Hibernorumque vitæ, severa et quasi ferrea regula deductæ.

Cuique suum igitur ingenium permanet integrum. Dum spirat Athanasius leonis vigorem, dum Irenæi et Cypriani sermo ostendit pectus martyrio paratum (habent enim, ut jure ait Erasmus [1], martyres suam quamdam dictionem seriam, fortem ac masculam), incredibili quadam et mellita suavitate Francisci Salesii labia stillant. Quod si Theresiarum est pabulum rerum divinarum consideratio atque contemplatio, Vincentis a Paulo filiæ in laboribus, in cu-

1. *Præf. ad Irenæum*, ed. 1534.

ris, in assiduissimo tum agrorum tum pauperum commercio versantur. Ægypti veteris inter ruinas et tumulos, radicibus paucis atque modica contenti aqua, aut, Carmeli prope oleas, tenui olere læti, Orientis priores solitarii animi cultui omnem operam navabant; qui vero apud Occidentales vitam vivunt, in arando desudant, dumis extricant agros, agitantur, inter corporis labores et mentis studia dividunt horas. Quos tamen omnes movet pietas eadem, idem votum, eadem spes. Et sicut solis effigies, speculo reddita, radios ubique circumspargit, cuique tamen rei quam illuminat proprium et colorem et formam præbet,

> Sicut aquæ tremulum labris ubi lumen ahenis
> Sole repercussum, aut radiantis imagine lunæ,
> Omnia pervolitat late loca; jamque sub auras
> Erigitur, summique ferit laquearia tecti;

ita quodlibet Bollandi volumen evolventi, omnia fulgere videntur repercussæ sanctitatis imagine cujus radii modo regum turres, modo tabernas pauperum ab ortu ad occasum illustrant ac decorant; res vero, eodem licet lumine recreatæ, aspectum, sibi quæque suum obtinent.

Quis enim nescit ætatem suam et res et homines signis certis semper declarare? Hinc martyrum tempore pleraque tum fortia tum pura traduntur, utpote a Romanis adhuc viris scripta; deinde, postquam barbari jam imperium introierunt, enarranti duriora sonant verba. Ut mediæ ætatis florent splendidiores anni, paulatim de sanctis historiæ, cathedralium more ecclesiarum, disciplinam mollem, poeticam formam, nitidum et quasi hilarem habitum suscipiunt. Tum flores nascuntur, tunc fructibus exuberant rami. Ac si medii illius ævi scriptor priorum

sanctorum res gestas explicabit, ingenii proprii signa clarissima invenies. Cum ille in primorum cœlitum vitis incumbit, vividis templorum a coævis suis ædificatorum coloribus et splendide supervacuis ornatibus utitur. Alter urbis imperatoriæ virgines, ut quæ in parvis Burgundiæ vicis aut inter Campaniæ colonos tertio decimo sæculo vixerint, solet exhibere; alter nascentis Ecclesiæ pastores haud aliter depingit atque opulentissimos ac potentissimos hujusce temporis episcopos. Ex quo fit ut vir sane et ætate posterior et doctrina eminens, Baronius nimirum, Cyprianum nostrum et purpura et veste quibus romani cardinales induuntur nobis exornatum declaret. Attamen sub eis commentis vir bene oculatus reliquas primævæ simplicitatis signa potest aspicere, sicut e scriptis Quinti Curtii ac Plutarchi verus Alexander intelligitur. Jam vero ii sancti vulgatissimi, quorum videlicet vitæ, rerum ipsamet natura, sæpius narrabantur, vestibus, ut ita dicam, ditioribus imprimis decorantur. Sic, exempli gratia, Sebastiani et Catharinæ acta sacris et poetis et scriptoribus quasi dicendi argumenta et canendi materiæ fuerunt. Inde fit ut inter frondeam illam chartarum sylvam prisca evanuisse videantur, et ingenuorum loco librorum exornatas ac suavissimas habeamus enarrationes quæ scholasticam amplificationem olent, quæque disputationibus philosophicis et theologicis occupantur quæstionibus. Itaque Sebastianus moriturus de variis longe disserit ac præcipue *judiciariam astrologiam* curiosius confutat.

« Præcipe hodie ad te mathesis venire doctorem cui dicas illo tempore te asperis casibus laborasse, et inquire per quas stellas hoc tibi evenerit mali; responsa ejus erunt, procul dubio talia : quod tempus tuum a

malitioso Marte susceptum est, aut Saturnus apocasticus fuit, aut annus tuus ex diametro susceptus est, aut climacterica tibi in centro sunt nata, aut syndetus fuit cum malo, aut invisibilis, aut in schemate, aut immobilis circa te exstitit cursus in stellis. Hæc et similia cum dixerit, rationis tibi verisimile assignare nititur, aliquid et probare [1]. »

Quamobrem ut quid antiqui, ut quid primoris, ut quid certi de Sebastiano habeamus, elaboremus et insudemus necesse est. At plerumque sanctorum apud plebem minus valentium acta ad nos puriora et integriora pervenerunt. Haud aliter inter deserta romanæ ruinæ apparent quasi intactæ.

Inde, quinque et viginti millia vitarum quibus Bollandistina collectio conflatur tractantes [2], dum mare istud vastum tentamus, cœli et littora crebro mutantur, quippe cum anni ecclesiastici dierum rationem naviter Bollandistæ consecuti fuerint. Attamen nonne operæ pretium esset secundum regiones et ætates de sanctis componere libros? Quod sane Britannorum nostrorum causa egit vir profecto eruditissimus et naris emunctæ [3], at cujus urbanitas intempestiva immites Armoricæ fruges longe a se rejecit, ut Parisiensium tritum cultum exhiberet, nedum priscarum sylvarum atque frigidorum littorum acrioris odoris flores accurate indagaret. Magis vero ingenue, Campaniæ Trecensis res sacras collegit vir prorsus simplex [4] quem nimirum doctioribus ii anteponunt qui mo-

1. Apud Bolland., l. II, Jan., p. 274.

2. Quem numerum mihi præbet vir de historia optime meritus *Hist. civil. in G.*, lect. XVII.

3. D. Lobineau, 1717.

4. Des Guerrois, 1637.

rum pristinorum suffimento delectantur. Verum enimvero inter ἁγιογράφων scriptores plerique omnes, sive *legendæ aureæ* longobardicus auctor, sive græcus Metaphrastes, sive hispanus Ribadeneira, sive germanus Surius, sive Bollandistæ belgæ, kalendarii ordini studuerunt, ut piis legentium animis se accommodarent.

Imo, Lobinelli instar, historiam sanctorum permulti secundum propriam mentem solent dicere. Metaphrastes quidem cujus libri, quo nescio facto (paucis tamen exceptis vel a Surio et a Bollando latine redditis, vel a Cotelierio aut quibusdam aliis in lucem editis), adhuc in tenebris jacent [1], more Græcorum in infima ætate scribentium omnia evolvit, explicat, μεταφράζει, seu etiam proprio marte incudit. Quæ vulgo apud suos tradebantur at minime æqualium documentis curavit Jacobus de Voragine. Eo fere ritu plerumque Ribadeneira et symbolice dictis et ingeniose dictis et tantummodo indoctum apud vulgus acceptis, ut certis, ut sinceris, ut integris utitur. Sed ii saltem simplices ac pii viri ætatem suam jucunde redolent, dum permulti, Surii more, male auctoribus coævis consulentes, vetustam dicendi rationem commutant, atque ita nobis nec utilia nec amœna præbent, quippe qui neque merum stylum neque puram cujusque rei indolem exhibuerunt, at vivos colores adulterarunt, fontes turbarunt limpidissimos ac blandissimos atque miscuerunt, vitri splendorem per quod translucide

1. S. Metaphrastæ codicem recens ab Oriente relatum vir in Græcis litteris sagacissime versatus atque incredibili erga tirones benevolentia præditus Æ. Egger mecum humanissime communicavit. Imo Migné in *Patrologiam* suam Metaphrastem nobis sese inserturum pollicitus est.

viderentur et mores et homines, obscuraverunt et texerunt velo. Melius profecto meruerunt de sacris qui, Tillemontorum, Ruinartiorum, Cotellieriorum vestigiis instantes, monumenta ipsa decenti doctæque disputationi tradunt, atque ad justæ pondera libræ solent ipsi æquare.

Ego vero, si dicto absit invidia, dulciori afficior voluptate, cum mihi quæcumque sincera, quæcumque nativa, quæcumque prisca sunt, calamo licet fragili exarata, tractare datur. Potissimum si his quæ probat Ecclesia delectabitur mens christiana, quæ tamen ætatis suæ veram habent notam, cum etiam minorem fidem obtinent, suavi semper affectu recreant animum. Ideoque me imprimis juvant et Mabillonius qui Benedictinorum suorum sancte gesta conscripsit, et Ruinartius cujus opera martyrum acta collecta fuerunt, et inter illos facillime princeps Johannes Bollandus cum eruditissimis ejus successoribus qui potiora documenta ex ipsis sæpissime primigenis codicibus verbotenus atque ad litteram eruerunt. Quibus sane nihil fuit antiquius quam voces vetustissimas ipsas et barbariæ infectas labe, a primoribus chartis suos in libros transferre; atque etiam, quandocumque potuerunt, aquas, quæ puriores forent, e fontibus propioribus hauserunt, nedum quo politior et accommodatior ipsis sermo videretur minima fœdarent. Legentis est judicium et censura, fructus et oblectamentum.

Attamen cum Simeonis cognomine Metaphrastæ, tum Jacobi a Voragine, tum Ribadeneira, tum Aloysii Lippomani, tum præcipue carminum media ætate confectorum, tum jucundorum illorum opusculorum quæ vulgo *legenda* nuncupantur codices cum sinceris atque anti-

quissimis chartis componere, haud inutilis est nec sine pretio opera. Ut in ædificiis sacris primigenium opus et lapides posterius adhibitos internoscit vir peritus, sic in sanctorum vitis a prioribus monumentis quid novi ætas quæque addiderit rebus et super addiderit, discernendum est. Is igitur litteris christianis sese utilissimum præbere posset, qui noctu incubando diuque beatorum principum vitis, historiæ, ut ita dicam, *comparatæ* studeret, qua nimirum de quoque homine sacro scriptis scripta conferret. Ita res ab ipso fonte, ab eis quæ tradiderunt æquales, a primis documentis repetiturus, per ætatis mediæ carmina, mysteria, codices varios quæque consecutus vestigia, ad severioris ac durioris notæ censores, tanquam Godescardum aut Albertum perveniret. Illi vero videndum esset ne, angustiori et minori præditus ingenio, facta vel dicta quæ a patria, a mente, ab ævo suo abhorrerent, fastidii delicatissimi homo dedignaretur ac respueret. Etenim qui mores ingenuos requirunt, eis non ædificium exornatum et recenti veste quasi indutum, at ipsum pristinum potissimum affert delectationem. Ex his tantum oritur sincera illa voluptas quæ animum imbuit, cum rerum quæ a nobis et ætatibus et regionibus longissime distant, oculis nostris vividiores imagines subjiciuntur.

Quæ omnia cum sæpenumero cogitarem, sancti cujusdem hominis optabam reddere similitudinem; ac deinde juxta sensus singularum ætatum varias eodem ab ἀρχετύπου ductas effigies voluissem exhibere. Hoc erat in votis; at vero qui id propositi expendebam, qui mecum versabam quid debiles ferre recusarent, quid valerent humeri, optatum onus intellexi non sine magna

laboris et ingenii impensa suscipi posse. Illis igitur humiliorem, et tamen nondum viribus æquam, materiam sumpsi. Primum igitur sancti unius viri imaginem pure depingendam suscepi; deinde præcipuas tantum illius effigies in variis sæculis effectas ostendam. Ergo thesim illam, favente imprimis præstantissimo ac benevolentissimo hujusce amplissimi collegii præside, Cypriani rebus et moribus scribendis inauguravi, qua nimirum egregii istius hominis et dicta et facta consecuturus sum, atque ut ipse lucidior appareat, Ecclesiam illam Carthaginiensem qua ætate eam regebat restituendam mihi propono. Quæ præterita ut reficiam, tessellato quasi in opere, hanc in aream a Cypriani potissimum et ab Africanorum ejus ævi auctorum scriptis res referam. Ne autem Pompeianorum civium more agam qui *topiis* magnopere delectati, uni tabellæ accumulabant quævis et commentitia et imaginaria, mihi modo materia antiqua et pristino colore utendum est. Et solummodo calx atque arena quibus structura coagmentabitur artificis erit; imo, ut Vitruvii more loquar, cavum medium in vermiculato habere quam tesseras nuper confectas collocare pluris putamus, licet marginem forte recentioribus ab officinis duximus. Utinam igitur aliquantisper nobis liceat revocare a tenebris memoriam prioris illius Ecclesiæ africanæ cujus tumulus incunabulis propior fuit, quæ tamen paucissimos inter annos quibus donata est fortis, ardens, severa eminuit! Utinam societas illa quæ a teneris lucebat inter atroces sui oppugnatores, utpote animorum liberorum virtutis ac virium exemplum, quam solummodo motus a barbaris ventus exstinxit, Tertullianis, Cyprianis ac tandem Augustinis suis super-

biens, hodie nobis sui genuinam præbeat imaginem, vivos exhibeat vultus, secreta animi sui prodat!

Quibus prædictis, ne a via deterrear laboris magnitudine, exoptatum portum conspiciam oportet, et ut fausta sit navigatio, ab optimis ducibus indulgentiam rogem. Et nunc qui illis ab eximiis rectoribus auxilium speramus, Deo præsule, ut nostri solent dicere, ventis demus vela, ineamus cursum et infame scopulis tentemus mare.

DE
SANCTO CYPRIANO
ET DE PRIMÆVA
CARTHAGINIENSI ECCLESIA.

CAPUT PRIMUM.

De Christianæ Africæ, in secundo tertioque sæculo, finibus, moribus atque institutis.

A Caio, Germanici filio, quem Mauretaniam duas in partes Plinius divisisse declarat[1] ad Diocletianum, quo auctore, inquit Lactantius[2], ut omnia terrore implerentur, provinciæ velut in frusta sectæ sunt, quatuor in Africa provinciæ fuerunt, proconsularis nimirum sive Zeugitana, Numidia, Mauretania Tingitana ac Mauretania Cæsariensis.

Duplex imprimis hominum genus, cum Afrorum in animos Evangelium irrepsit, alebat illa terra, alterum scilicet barbarorum qui vagi, palantes, campos interiore in regione sitos præsertim frequentabant, quique etiamtum Numidarum Maurorumque

1. *Histor. natur.*, V, 1.
2. *De Morte persec.*, VII, 4.

veterum ritus colebant, alterum vero humanitate limatorum qui maritimis in littoribus solebant habitare, quique vel civitate donabantur, vel more vivebant romano.

Nunquam enim Romani, subacto Pœnorum imperio, Numidas aliosque Africæ populares domare omnino potuerunt. Namque ut Hispania Africa quovis in ævo fuit et locorum et virorum ingeniis *bello reparando aptissima*. Huic sane orbis parti contigit ut semper gentibus ac civitatibus politissimis barbari finitimi essent. Atque ipsa Augustini ætate Hipponensium et Carthaginiensium villas maximo cultu adornatas tum Mauri, tum Garamantes, tum cæteri interdum deprædabantur; jamque bastagas, inito pacto, præsentique pecunia protegere, ne prorsus omnia diriperentur, invitis etiam viatoribus, admodum necesse videbatur [1]. Insuper servis littus abundabat, nam Carthago non modo vestes et pecora, sed et mancipia mercabatur [2]. Quamobrem cum coloniis, municipiis, cothonibus fruuntur victores quicumque, vere Afri per fundos, per desertà, per locos a mari remotissimos, antiqui Orientis patriarcharum priscam agunt vitam. Neque vero elapsis sæculis, neque revolutis per varias vices quinque imperiis ingenium Africanum mutari potuit. Quos nempe invenerunt Pœni, quos et Romani et Van-

1. Augustin., *Epist.* XLVI. — Videsis Saint-Marc Girardin doctas de rebus Africanis commentationes, *Revue des Deux-Mondes*, 1841 et 1842.

2. Cardinalis Maii *Palimpsest.*, III, n° 37.

dali et Sarraceni habuere, eosdem accepit Gallia, eosdem habet. Victis et victoribus nunquam in unum corpus confusis, suis quisque potitur moribus.

Romæ quasi faciem in Africa Carthago repræsentabat, utpote quæ senatum haberet et copias militares, ludis celeberrimis decoraretur, magnificas contineret ædes, multos tandem et rhetores et philosophos et jurisperitos possideret. Etenim « illic, inquit Salvianus [1], omnia officiorum publicorum instrumenta, illic artium liberalium scholæ, illic philosophorum officinæ, cuncta denique vel linguarum gymnasia vel morum; illic quoque etiam copiæ militares et regentes militiam potentes, illic honor proconsularis; illic quotidianus judex ac rector, quantum ad nomen quidem proconsul, sed quantum ad potentiam consul; illic quoque omnes rerum dispensatores, et differentes inter se tam gradu quam vocabulo dignitates, omnium, ut ita dicam, platearum et compitorum procuratores, cuncta ferme et loca urbis et membra populi gubernantes. » Unde alterum post Romam orbis terrarum decus Carthaginem vocat Solinus [2]; almamque urbem plurimi eam dicunt. Attamen non hæc tantum Africæ urbs princeps, sed alia quoque oppida theatris, thermis, capitoliis replebantur. Atque Africanæ Inscriptiones tum antiquitus tum recens editæ eosdem quos in Italia et in Africa mores atque usus exstitisse significant, nimirum ma-

1. Salv., *de Prov.*, l. VII.
2. *Polyhist*, c. XXX.

gistratus, sacerdotia, dignitates easdem memorant, balnea, ludos, epulas, viscerationes præbent; cæterum ædes similes occurrunt, porticus scilicet, templa, fornices, capitolia. Imo *æqualibus lineis* [1] quibus summopere ómnes delectantur coævi ædiles, jam superbiebat perelegans civitas.

Verum inter Carthaginis ædes potissimum celebrabantur sacra Memoriæ ac Cœlesti templa; Cœlestis enim idolum summa apud Afros observantia colebatur. Hanc quidem deam Cœlestem, veteris Carthaginis præsidem, Uraniam vocat Herodianus [2]; cujus et ferias Augustinus describit [3]. Illius sane templum amplissimum fuisse permultisque egregiis signis inclytum traditur; ejus et platea columnis et mœnibus decorata patebat ad duo fere passuum millia [4]. Quas vero sacras ædes ætate posteriori Christo dicavit Aurelius, cum, auctore Urso tribuno, plurima templa diruta in sepulturas verterentur [5].

Sed Cypriani tempore, deorum imperii domus, integro fulgentes decore, marmoribus variis eximiisque imaginibus, ære multo atque auro exornabantur; ipsæ et viæ regali luxu splendidæ erant; atque imprimis ea quæ prope a Cœlestis fano inde nominabatur, quamque Vandalici funditus deleverunt,

1. Card. Maii *Palimps.*, III, n° 37.
2. *Histor.*, l. V, c. VI.
3. *De Civitate Dei*, II, 26.
4. Salvianus, *de Gubernat. Dei*, VIII.
5. Auctor *de Promissionibus libri*, II, 38, inter *S. Prosperi Opera*, qui hujusce templi consecrati testis oculatus fuerat.

omnibus et maris et terræ opibus abundabat [1]. E ruinis forsan ea olim eruet qui jam in lumen multa restituit vir doctissimus atque munificentissimus [2].

Rhetorices interea publicæ scholæ potissimum florebant, quarum ab ostiis candidum pendebat velum quod poetarum fabulis sæpius obtegi vera declarabat. Nam apud Afros, uti refert Tertullianus, philosophiæ ac bonarum artium studia maximo gaudebant honore [3]. At ludimagistri, velut vocari solebant, ac cæteri litterarum amantes inter Afros sicut et inter Græcos et inter Romanos magnopere ritibus antiquis erant addicti. Quin imo quilibet ludimagister in schola sua habebat tabulam seu laterculum septem idolarum quibus septem planetæ significari arbitrantur. Qua fortasse figura docebantur quid quaque die acturi essent discipuli [4]. Septima erat otio data; sexta mos erat quæ tota hebdomade vel audiverant vel scripserant, repetere ac quasi congregare, unde Juvenalis hæc jam habebat :

> Nil salit Arcadico juveni, cujus mihi sexta
> Quaque die miserum dirus caput Annibal implet.

1. Victor. Vit., *Hist. persec. Vand.*, p. 5.
2. Conf. Beulé, *Journal des Savants*, 1859-1860.
3. Conf. Apuleii *Florid.* XX. « Quæ major laus aut certior quam Carthagini benedicere ubi tota civitas eruditissimi estis, penes quos omnem disciplinam pueri discunt, juvenes ostentant, senes docent? Carthago provinciæ nostræ magistra venerabilis, Carthago Africæ musa cœlestis, Carthago camœna togatorum. » Vide et *Florid.* IX et *Florid.* XVIII.
4. Tertullian., *de Idol.*, X. « Quis ludimagister sine tabula septem idolarum? » Conf. doctissimi Rigaltii Commentarium.

Aliis autem diebus, studiis consuetis operam navabant. Hâc etiam de tabula qua variarum rerum horæ religiose componebantur, eos quos *ad nationes* [1] Tertullianus scribit libellos conspicere licet : « Estis, inquit, qui etiam in laterculum septem dierum solem recepistis, et ex diebus ipsum prælegistis quo die lavacrum subtrahatis, aut in vesperam differatis, aut otium et prandium curetis. » Præter tabulam illam, quinquatria rhetores colebant, Minervæ sacra, quæ ludimagistrorum festa fuisse Ovidius memorat [2]. Ei profecto Minervæ primam novi discipuli stipem offerebant; ac Floræ sacris scholæ coronabantur [3]. Jam deorum nomina, genealogias, historias, ornamenta tandem honorifica et solemnia explicarent ludimagistri necesse erat [4]. Illis vero asperrime Tertullianus exprobrat veteris cultus amorem, utpote qui vitam ita tolerarent [5]. Sed dulci poetarum commercio lætantes, antiquas Athenarum et Romæ fabulas, humanos Homeri et Virgilii deos eos dilexisse rectius existimaret. Deorum enim nominibus consociabantur et magnorum virorum imagines, et patriæ glòria, et litterarum honor, et cultus parentum, præteriti denique ævi decus omne.

Rhetores quidem illi quibus annumerati sunt multi qui clarissimi postea apud christianos evaserunt et

1. *Ad Nationes*, I, 13.
2. III *Fast.*
3. Tertull., *de Idol.*, X.
4. Tertull., *ibid.*
5. Tertull., *ibid.* 5.

inter quos præsertim Cyprianus noster visus fuit amplissima valebant auctoritate, atque inter civitatis principes adscribebantur. Homines enim quos potissimum pulchrarum ac bonarum litterarum studia delectabant, quîs vetus Romanorum et Pœnorum sanguis inerat, eloquentiæ vel sola imago maxima voluptate afficiebat. Unde fit ut scenæ spectacula eo quo fori olim orationes prosequerentur ardore, e quibus incredibile solatium haurire populus solet qui humanitate politus publicaque orbatus libertate, ab omni cura et rerum administratione vacat.

Spectaculorum igitur amantissimi Carthaginienses erant. Theatra olim nuda, tunc velis et carbasis tegebantur, quo jucundiora essent[1]. In illis interdum Terentii agebatur comœdia, et ita romanum mare ingenium africanum relegebat. Quantum vero fuerit spectaculorum studium Tertulliani et Cypriani verba declarant. Ea sæpe sæpiusque christiani frequentabant et rebus et actoribus summopere delectati. Quæ ergo Africanus episcopus indignatione inflammatus, non excusatione modo tegi, sed quandoque probari indignatur. « Nam, inquit, quomodo id quod in honore alicujus idoli ab Ethnicis agitur a fidelibus spectaculo frequentatur, et idololatria gentilis asseritur, et in contumeliam Dei religio vera et divina calcatur? Pudor me tenet præscriptiones eorum in hâc causa et patrocinia referre[2]. » — Deinde inter

1. Tertull., *Apolog.*, VI.
2. *De Spectac.* II, VI. Int. *Cyprian. Oper.* Cf. *Cypriani Epist.*, I.

ludos sacrificia fuisse asserit, actaque esse in theatris « adulterorum fallacias, mulierum impudicitias, scurriles jocos, parasitos sordidos, ipsos quoque patresfamilias togatos, modo stupidos, modo obscœnos. » — Græci vero qui hujusce ætatis quasi Itali erant, ad Afros musicos mittere solebant, qui tum bellicos cantus, tum lugubres edebant sonitus, tum tubæ vocem mittebant[1].

Præter scenicam rem, et gladiatorias pugnas Africani non secus ac Romani magnopere appetebant, in quibus et hominum et belluarum certamina spectabantur. Belluam autem arte mira erudire,

Ut bibat humanum, populo plaudente, cruorem[2],

quæ fortasse clementior foret, si non illam magistri crudelius sævire docuissent[3]. Quandoque in circo miseri et gladiatores sacerdotum arbitrio quasi hostiæ mactabantur; et cruor de jugulo exceptus spumanti patera, idoli, calidus adhuc, in faciem jactatus crudelissime propinabatur[4]. Hinc, scribens ad Donatum virum sibi amicissimum atque sapientia commendabilem omnino, illique *blandientium voluptatum* fontem patefaciens, significat Cyprianus quo furore et qua libidine publicis in ludis Carthaginienses sanguinem amarent, exoptarent, oculis atque

1. *De spect.* VIII,
2. Petr., CIX.
3. *De Spectac.*, V.
4. *De Spectaculis*, V.

animo quasi ebiberent. Illic gladiatorem fortioribus impletum cibis, ut *saginatus in pœnam* charius periret ostendit; illic juvenem depingit in bestias sponte pugnaturum, *dum spectat pater, dum frater est in cavea, dum soror præsto est.*

Quæ quidem horrenda Carthaginiensis populi ac Romanorum jam in ruinam inclinatorum edebat desidia. Cum vero in studiis a nobis minus alienis versarentur divites viri, tum, ut apud homines quos voluptatum usus ac luxuria mollivit, fieri assolet, inanem atque irritam sæpius operam impendebant. Plerique enim contendebant in cursibus, et quod equus velocior fuisset gaudio, quod vero pigrior mœrore replebantur; nempe, ut vere equorum, quavis in ætate, decet peritos, annos memoriter cujuslibet equi pernoscebant, ejus et prosapiam, avos atavosque ipsos designantes. Quæ sane omnia nobis declarans *de spectaculis* libri auctor et otiosa et turpia negotia non immerito vituperat [1]. Jam diu pecuniæ cupidam juventutem generosam cum avaritia superbia atque mollities invaserant. Cæterum civitatem totam delectabant mimi, funirepi, præstigiatores omnesque ludiones [2]. Ita, Carthago, æmula morum romanorum, otia consequi, dedecori laborem, honori summo divitias et voluptates habens. Gemma bibunt cives, in pluma

1. Cap. v. Cf. Tertull., *de Spect.*, c. XXIII.
2. Apul., *Florid.* XVIII.

dormiunt, equos mercantur, fulgent in purpura[1], neque somptui neque modestiæ parcentes. Inde nulla in clientes largitio, cum indigentibus nulla participatio[2]. In tanta tamque corrupta civitate, apud populum natura ardentem, segnitiæ deditum, in otiosis versatum, in regione quæ calore solis exæstuat, permulti impudici, ganeones, adulteri, perditissimi et profligatissimi. Quare scriptor asper, vere Africanus, terram illam libidinum tædis semper conflagrasse dicit, eamque obscœnarum flammarum Ætnam vocat[3]; sæpius scilicet ignem suscitabat superstitio, nedum opprimeret. Deam Cœlestem potissimum fœdo cultu afficiebant; atque illius ante delubrum ubi collocabatur simulacrum, turpia celebrabantur[4]. Eo impudicitiæ processerant Afri, ut nihil esset supra; itaque Salvianus exclamabat indignabundus : « Quis non omnes omnino Afros impudicos generaliter sciat, nisi forte ad Deum conversos, id est fide ac religione mutatos[5]? »

Nihilominus inter illos viros cupidinibus deditos, festivis cœnis assuetos ac largis dapibus, vestibus auro collucentibus et purpura magnifice indutos, fascibus et honoribus sæpius oblectatos, clientium stipatos cuneis[1], Christianorum severus ac plebeius cultus, simplex solitariaque vita, mensa tenuis incredibilem

1. Cypriani *Epist.* I, c. XI et XII.
2. Salvian., *de Provid.*, VII.
3. Augustin., *de Civit. Dei*, II, 26.
4. Salvian., *de Provid.*, VII.
5. Cyprian., *Epistol. ad Donatum*, I, 3.

discipulorum multitudinem in partes suas celeriter adduxit. Plurimi quidem e vulgo primum, deinde e divitibus et delicatis, sese voluptatibus eripientes, oratores Christianos inter *areas* ac secreta quærebant, ut duram fortemque Evangelii vitam discerent.

Diuturna quidem pace usam esse Africanam Ecclesiam arbitrari licet. Nam alterius ante sæculi finem ne semel quidem Christianam fidem oppugnatam esse videmus, neque ulli dicuntur martyres. Jam Commodo imperitante, ubique terrarum in tranquillitate res Christianas versatas fuisse compertum est[1]. Quo mortuo, inter turbulenta reipublicæ tempora, eadem pace compotes; Severus autem qui Ecclesiæ primum favit, utpote qui a P. Torpacione quodam, Christiano viro, sanatus, ei illiusque sociis sese memorem præbuerit, ducentesimo anno, *persecutionem* exercuit quæ sexta dici solet. Universam illam ac sævissimam fuisse constat, imprimis apud Afros. At jam ad ultimos alterius sæculi annos, quorumdam Christianorum cædibus Africana terra perturbata fuit; jam a vulgo incredibilis in nostros vis fuit adhibita, cum tamen, inquit Tertullianus, nihil hostile spiraret adhuc de senatu, de equite, de castris, de palatiis ipsis. Etenim, Saturnino proconsule et Claudio consule, Carthagine interempti fuerunt Scillitani martyres quorum egre-

1. Eusebii V, 21.

gie acta legimus, antiquissima Christianæ Africæ monumenta[1].

Cum vero in Christianos leges dirissimas ediderit Severus, longe lateque per Romanas provincias persecutio grassata est; in qua potissimum Afri multa perpessi fuerunt. Ea nimirum causa Tertullianus plures scripsit libros, *Apologeticum* scilicet, *ad nationes* et *ad Scapulam* procuratorem, ut Christianos vehementissime oppugnatos et, ut ait, decimatos conquereretur. Attamen inter eruditos homines anglos celeber Dodwellus victimarum de multitudine aliquid demendum esse statuit[2], quem et sapientissime et apertissime Ruinartius noster impugnavit[3]. Illique insuper suppetias ivit doctus quidem Germanus Mosheim, sed moribus atque stylo asperrimus, qui, Ruinartii licet provinciam suscipiat, eum tamen *in hoste explodendo frigidum* fuisse, utpote *inter gallicas nives versatum* fastidiosus significat[4]. Si quis tamen res simplici rectaque via percurrere exoptet, factaque potissimum, non irritas disceptationes conquirat, si quis præsertim non nimius alienorum laudator, nostros aliquo in numero putet, Ruinartii tum martyrum acta sincera, tum optimæ dissertationes ei plane sufficient.

1. Apud Ruinart. et Mabillon., *Veter. Analect.*, T. IV.
2. Dodwell, *Dissertat. Cypr.*, XI.
3. *Præf. ad Acta Martyrum sincera*, sect. II.
4. J.-L. Mosheim, *de Ætate apologetici Tertulliani initioque persecutionis Severi disquisitio*, sect. VII. Ejusdem conf. *de Athenagoræ ætate dissertationem*. In *Biblioth. theol. hist. phil. Bremæ*.

Quo vero furore in Christianos actum fuerit et sæculo secundo exeunte et potissimum ineunte tertio testes multos accepimus. De Ægypto sua, Clemens sese singulis diebus abundantes martyrum cruoris fontes vidisse declarat, ἡμῖν δὲ ἄφθονοι μαρτύρων πηγαὶ ἑκάστης ἡμέρας, ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, θεωρούμεναι [1]. Carthaginiensium autem ostendunt immanes animos Perpetuæ ac sociorum acta quæ inter et pretiosissima et certissima fide comprobatas nascentis Ecclesiæ Africanæ reliquias sunt adscribenda. In libro quem *ad Martyres* in carcere constitutos scripsit ea tempestate Tertullianus, gladios, cruces, bestias, ignem, exsilia, metalla sæpe sæpiusque explicat, atque omne carnificis in tormentis ingenium in conspectum ponit.

Exstincto Severo, Caracalla qui, ut habet Tertullianus, Christiano lacte fuerat educatus, qui tamen a Christianorum moribus sese præbuit alienissimum, in plurimis imperii provinciis ac potissimum in Africana inceptas inimicitias continuavit. Carthagine nimirum procurator Scapula fideles comburebat, licet inter eos nemo unquam imperatoris hostis repertus fuisset.

Ecclesia tandem Africana a Macrino ad Decium usque paululum respiravit. Attamen Maximinus Alexandri odio Christianos vexavit, et imprimis, auctore Eusebio, τοὺς τῶν ἐκκλησιῶν ἄρχοντας jussit interfici; imo cædes nunquam omnino intermissæ fuisse

1. *Stromatum* l. II, p. 494, ed. Potteri.

videntur. At vero tepidos ignes vehementer excitavit Decius. Quo nimirum principe, totum imperium Christianorum sanguine redundavit; in Afros potissimum et sævissime actum est. Quam vero fuerit immanis tumultus e Cypriani litteris apparet. Etenim laudibus martyres prosequitur, exsules et captivos verbis et opibus recreat, confessoribus animos addit, diaconis ac presbyteris ecclesiæ suæ mandat ut summa cum cura dies quibus interempti fuerint annotent, plurima tandem nomina tradit. Inter multos laudat Numidicum presbyterum qui « hortatu suo copiosum martyrum numerum lapidibus et flammis necatum ante se misit, qui uxorem adhærentem lateri suo concrematam simul cum cæteris lætus adspexit, qui tandem ipse semiustulatus et lapidibus obrutus et pro mortuo derelictus, a filia quæ patris corpus requirebat refocillatus, a comitibus quos præmiserat remansit invitus [1]. »

Decii in Christianos sævitiam Gallus imperator imitatus est. Prosiluit, inquit Cyprianus, adversarius terrore violento Christi castra turbaturus; sed ad pugnam « non singuli milites, sed tota simul castra prodierunt. » Valerianus, qui Decium in principatu consecutus est, erga nostros primum optimos affectus volutans, deinde eorum tantum effudit sanguinis ut principem locum inter inimicissimos Christi hostes obtinuerit. Episcopos quidem, clericos, fideles, imo

1. *Epist.* XXXV.

pueros ac puellas cæsos fuisse in omni tormentorum genere e Cypriani litteris compertum est. Multorum Cypriani discipulorum acta qui in Africa et in Numidia passi sunt, hujusce procellæ impetum indicant. Martyribus qui Cypriani tempore clarius obierunt, adjungenda est copia illa quam *massam candidam* vocant, quippe quæ calce viva absumpta fuerit.

Appositam memorant aram fovea stetisse summa,
Lege sub hac salis aut micam, jecur aut suis litarent
Christicolæ, aut mediæ sponte irruerent in ima fossæ;
Prosiluere alacres cursu rapido simul trecenti.
Gurgite pulvereo mersos liquor aridus voravit,
Præcipitemque globum fundo tenus implicavit imo.
Corpora candor habet, candor vehit ad superna mentes;
Candida massa dehinc dici meruit per omne sæclum [1].

Ipse Carthaginiensis episcopus, sub Valeriani principatu, ut illius usurpem verba, postquam innumeram martyrum præmisit turbam, aliorum incredibilem copiam ad cœlum tandem præcessit. Etenim, ejus post mortem, tempestas sævius adhuc apud Afros bacchata est, virorum stragem secum involvens. At capto tandem a Persis Valeriano cujus pessimam fortunam enarrat Lactantius [2], Gallienus qui in paternum principatum successit, pacem instauravit. Quæ vero tranquillitas, Christianis rebus admodum commoda, nullo a principe, si tamen Aurelianum excipias, perturbata fuit usque ad Diocletiani durissima tempora, in quibus, ut habet Sulpicius

1. Περὶ Στεφάνων, *Hym.* 13.
2. *De Mort. persec.*, c. v.

Severus, plebs Dei vastata est [1]; sed, cum tantum Africanæ Ecclesiæ ineuntis partes susceperimus, cum factis quæ Cypriani historiam illustrant potissimam navaverimus operam, Valeriani captivitate huic nostro labori finem imponemus.

Jam vero ea tempestate de qua loquimur, in Africa tum inter Numidas, tum inter Romanos multos fuisse Christianos ipsa martyrum frequentia plane comprobat. Simul vero atque Africa cruore Christiano inundata est, quæ fuerit Ecclesiæ ubertas incredibile memoratu videtur. Namque his verbis *Romani imperii antistites* affari Tertullianus poterat : « Sunt tanti quanti et denotamur; obsessam vociferantur civitatem; in agris, in castellis, in insulis Christianos; omnem sexum, ætatem, conditionem, etiam dignitatem transgredi ad hoc nomen quasi detrimento mœrent [2]. » Quo tetrior persecutio, eo avidior in appetendo Evangelio populus videbatur; quo violentior tempestas, eo fecundior campus atque uberior seges. Unde, postquam Vigellius Saturninus qui prior Carthagine in Christianos sæviit et præses Hilarianus qui tam crudelem sese præbuit ut *sepulturarum areas* everterit, locum Scapulæ dederunt, ad hunc scribebat Tertullianus sperans fore ut eum ab effundendo sanguine deterreret : « Quid facies de tantis millibus hominum, tot viris ac fœminis, omnis sexus, omnis ætatis, omnis dignitatis, offerentibus se tibi? Quan-

1. Conf. Ruinart, 1731, in-fol., p. 53 et 54.
2. *Apolog.*, 1.

tis ignibus, quantis gladiis opus erit! Quid ipsa Carthago passura est, decimanda a te, cum propinquos, cum contubernales suos illic unusquisque agnoverit, cum viderit illic fortasse et tui ordinis viros et matronas, et principales quasque personas, et amicorum tuorum vel propinquos vel amicos? Parce ergo tibi, si non nobis; parce Carthagini, si non tibi; parce provinciæ [1]. »

Quo vero minus carcerem, supplicia, mortem timebant, eo plus erant timendi, nam ut juro ait Publius Syrus,

Heu! quam est timendus qui mori tutum putat!

Et sane qui libentissimo trucidabantur animo [2], quos timorum maximus haud urgebat, in eos grassari poterat nullius rei metus. Inde mens interrita, inde maxima vis, inde optimi triumphi, inde, ut Senecæ more loquar, qui Horatium est ipse imitatus, *Judæi*, Christiani scilicet, *victi victoribus leges dedere* [3].

1. *Ad Scapulam*, V.
2. *Apol.* XXXVII.
3. Seneca in fragmento quod nobis Augustinus servavit (*Civit. Dei* VI, 11). At totum juvat commemorare locum, utpote qui eos qui cum Paulo Senecam litteris communicasse arbitrantur, confutare videatur; ergo, de illis sane Judæis seu Christianis cum loqueretur, hæc habet : « Cum interim usque eo *sceleratissimæ gentis* consuetudo convaluit, ut per omnes terras recepta sit, victi victoribus leges dederunt. » Qui profecto Judæorum nomine Christianos designabat eo et more loquitur Rutilius qui Honorii temporibus floruit (*Itiner.*, v. 395) :

Atque utinam nunquam Judæa subacta fuisset
Pompeii bellis imperioque Titi!

Quare non tantum ad nostros advolabant permulti ex plebeiis hominibus [1] qui ad majorem animi dignitatem et ad liberaliores sensus erigebantur, sed molles illi atque emunctæ naris cives, vitæ dulcissimæ consueti, rhetores nimirum, philosophi, otiosi, opulentissimi viri qui tædio et ἀθυμίᾳ solebant confici, doctrinam acrem audituri certatim concurrebant. Quos profecto delicatissimos ac fastidii plenos disciplinis durissimis instituebant in hortis secretis aut inter areas, Christianorum scilicet cœmeteria, austeri asperique præceptores. Omnes cibis eisdem una et acerbis et jucundis pascebant Carthaginienses episcopi priores quorum nomina nobis nota ante Cyprianum tantum fuerunt :

AGRIPPINUS. Quem bonæ memoriæ virum bis appellat Cyprianus quemque sæpe memorat Augustinus.

OPTATUS. Cujus nomen suppeditant Perpetuæ et Felicitatis acta, quas idibus Martii anno CCII aut sequenti passas fuisse Ruinartius existimat.

CYRUS. Possidius inter Augustini opera *de depositione Cyri episcopi Carthaginiensis* sermonem indicat quem hodie non habemus.

DONATUS. Cypriani decessor.

Hoc vero in sæculo tertio totum Africæ littus et insulas ecclesiis christianis abundasse comprobatum. Episcoporum igitur numerum recensentes quorum

Latius excisæ gentis contagia serpunt
Victoresque suos natio victa premit.

Et Dion Domitianum imperatorem in Clementem ac Domitillam, familiares suos, sævisse declarat, εἰς τὰ τῶν Ἰουδαίων ἤθη ἐξοκέλλοντας.

1. *Nymphanionis martyris* punicum nomen philosophi ridebant. (Aug., *Ep.* XXVI.)

nomina publicis monumentis continentur, quanta auctoritate valeret apud Afros res Christiana, jure possumus æstimare. Mihi ergo Carthaginiensium conciliorum acta evolventi, præsulum qui ad synodum anno CCLVI habitam sese coegerunt octoginta et septem nomina occurrunt. Quorum scilicet sedes et memorare et conferre juvat cum episcoporum locis qui regis Hunerici sexto anno Carthaginem petierunt, utpote qui de fide sua testimonium præberent. Atqui memorantur in *notitia* quadam quæ operibus Victoris Vitensis qui sæculo sexto *Vandalicam* enarravit *persecutionem* inclusa legitur [1]. Nos vero accurate quærentes effugerunt pauca locorum nomina, conciliorum in actis laudata. At in Africa vicos, fundos, villas etiam episcopis usos fuisse perspicuum est. Ecclesiarum igitur Christianarum, quæ apud Afros Cypriani ætate florebant, et notitiam et geographicam tabulam pro parte mea confeci. Si quædam nomina videantur obscura, si quædam etiam in itinerariis ac tabulis neglecta fuerint, inclytæ Zamæ, Uticæ, permultorumque insignium locorum, viris qui Romanam antiquitatem sapiunt jucundissima fore putamus; quos vero recentius facta Gallicanaque gloria potissimum oblectant, illis certe locorum de laude nostra bene meritorum mentionem minime ingratam fore arbitramur.

1. *Historia persecutionis Vandalicæ*, Ruinartii studio ac cura, Parisiis, MDCXCIV edita, p. 123. Jam *Notitia* fuerat a Sirmondo juris publici facta; et ab Ellies Dupin, *Vit. S. Optati Milevitani*.

Jam vero de Africæ sacræ geographia imprimis optime meriti sunt doctissimus Ruinartius in *Notitia Ecclesiæ Africanæ* et Bochartius in *Geographia sacra* qui Morcello faciliorem viam præbuere. Pro Ruinartio nostro gloriam vindicare æquum est, quippe cum Morcellus, vir sane et eruditissimus et apprime probus, non sat amplum illi jus, nostro judicio, tribuere soleat, quamvis sæpe sæpiusque ejus laboribus utatur, quamvis ejus et consequatur plerumque vestigia. Imo, Dupuch, qui Africæ Christianis antiquitatibus utiliter studuit, cum Morcello multas quidem et amplissimas laudes tribuit, Ruinartii mirum opus prætermittit. Attamen ille et auctorum frequentia et dictorum nitore et de scriptis ac de factis judicandi arte quandoque Morcellum præterivit. Atque inter minus recentes non oblivisci licet auctorem alicujus ponderis *Shaw*, qui tum propriis indagationibus tum industria qua omnium antiquorum capita quæ ad Africam spectant coegit, cæteris viam explanavit. Herodoti enim ex historia, e Scylace, Strabone, Ptolemæo, Pomponio Mela, Plinio secundo, Solino, Antonini Itinerario, Ethico, Honorio oratore, Sexto Rufo, Paulo Orosio, Martiano Capella, Isidoro Hispal., e Collatione Carthag., e Notitia Dignitatum, e Raven. Anonymo, denique e Tabulis Peutingerianis excerpta tradidit. Cum vero in manu sint Tacitus ac Sallustius, *Shaw* opere nihil commodius atque aptius inveniri potest, si quis Africanis rebus studeat. Aperta nunc Africa cujus etiam diruta ma-

jestas milites nostros victores commovebat, novum fabris dedit campum in quo fervet opus. Nobis vero inter novissimos potissimum utilis fuit, civitatum sedes conquirentibus, codex Inscriptionum a viro docto *Leone Renier* collectarum. Sed imprimis *Guerini*, qui Africam ut antiquitati studeret curiose peragravit et gratia et auctoritate nobis niti licet. Etenim Inscriptiones hactenus ineditas multaque monumenta quæ vidit vir veterum rerum peritissimus nobis significavit, eisque nos uti munificus voluit.

CYPRIANI ÆTATE

AFRICANARUM ECCLESIARUM

NOTARUM RECENSIO.

E PROCONSULARI, SIVE ZEUGITANA, A QUA NEQUE BYZACENA NEQUE TRIPOLITANA AVULSÆ ERANT, EPISCOPI :

A CARTHAGINE.

קרתא, *Cartha*, civitas, אדה, *ada*, congregata, vel הדתא, *hadtha* nova. — Cfr. Solin, 28. — Bochart, *Geogr, sacr.*, ann. 1681, p. 512.

Apud Capucinos patres, Tuneti, quod e Carthaginis ruinis crevit, quod Polybius, lib. XIV, ex omni fere parte Urbis conspici posse dicit, in marmore incisa illa verba leguntur :

ROMANVS EPISCOPVS
EXITIOSVS EPCPS
IN PACE v D v XI KAL
IN PACE DP
S III KAL dcs
RVSTICVS EPISCÓPVS IN PACE v D v K

Bourgade, *Annal. de phil. chrét.*, *juillet* 1850; *Berbrugger* et *Guérin.*

Exitziozum, Verensem, episcopum unum novimus; in *Notitia* proconsular., anno 484, sex *Romani*, tres *Rustici* nominantur, inter quos nullus Carthag.

CONSTANTINVS
SVBDIACONVS

Bourgade, ibidem, *Guérin*.

AB ADRUMETO.

Hodie *Sousa*.

Eo in loco Christianum Byzantino vestibulo exornatum monasterium laudant viatores.

Quæ olim civitas notissima, et Cothone[1] et navalibus, et moneta fruebatur, quæque martyribus suis amplissima fuit. Hujusce urbis erat navis quæ Paulum e Syria Lystram devexit.

Cfr. *Gramagi Africam illustrat.*, Tornaci Nerviorum, MDCXXIII, t. II, pag. 91.

AB ABBIR GERMANICIANA.

Arundinem piscatoriam *Abbaritanam* commemorat Plinius in *Hist. nat.*, lib. XII, cap. 36; *Abbaritanum* præsulem laudat Victor Vitensis, denique Abbaritanum quemdam antistitem inter proconsularis provinciæ patres *Notitia* recenset. Sed duplex fuit *Abbir*, minus ac majus quod et Germanorum. *Peuting. tab.*

1. קטם, *Catam*, incidere, effodere.

AB AMMEDERA.

Haïdra ad rivum *Oued-Haïdra*.

Avg.... Med.... in inscript. apud *Pellissier*, p. 296. *Renier*, a n. 3191 ad n. 3231. *Pellissier*, litteræ ad *Hase, Revue archéologique,* tom. V, p. 393.

Ἀμμαίδαρα, Ptolem. Peuting. Orosius, lib. VI, cap. 36, Αὐμετέρα, Procop. de *Ædif.*, lib. V, cap. 6. — *Admadfrensis* episcopus anno CCCC XI Carthaginiensi concilio adfuit.

AB ASSURAS.

Henchir Zanfour.

Assurarum nomen ibi saxo insculptum vidit Guerin.

Ἀσσούρος, Ptolem. — *Assuras,* Plin. Ant., *Assures*. Peuting. *Oppidum Azuritanum* Plin. lib. V. c. 4. *Assuritanus* episcopus nominatur in *Historia Vandal. persec.*, apud Ruinart., p. 229.

AB AVITINIS.

Hodie *Henchir Ftis ?*

Avittensis bibbæ nomen in lapide incisum Guerin prior exscripsit.

At in proconsulari plures *Abbitinenses* episcopi laudantur. Augustinus contra Parm. lib. III, cap. vi, *Abbitinenses* commemorat. Denique *Abbitinensium* martyrum ad annum cccıv Ruinartius acta protulit.

A BAGAI.

Bagai.

Aurasio subjacet, e quo fluens *Abigas* urbem subluit.

Bagaï, Augustin. in psalm. XXI. Videsis Marcum et Duesberg, *Géographie ancienne des États barbaresques, d'après Mannert*, p. 693.

Edrisi modo *Baghaï*, modo *Baghaïah* scribit.

A BILTA.

Apud Harduin, conc., t. II, p. 1082.

A BULLA.

H. Boul?

Ptolem.—*Bulla regia*, Anton. Itin. *Bullensium regiorum* episcopus nominatur in concilio Carthaginiensi sub Genethlio, *Labbæanæ editionis* t. II col. 1161 et 1830. *Bullæ campum*, *Bell. Vand.*, 1, 25, memorat Procopius : Ἐν πεδίῳ Βούλης ἐγεγόνει, ὅπερ εὐζώνῳ ἀνδρὶ τεσσάρων ἡμερῶν ὁδῷ Καρχηδόνος ἀπέχει, οὐ πολλῷ ἀπὸ δὲ τῶν Νουμιδίας ὄρεων. Cfr. Ruinartium, *Notæ in notitiam Africæ procons.*, p. 246.

A CAPSE.

Gafsa, inter *Oasis*.

Multæ adhuc romanæ occurrunt ruinæ ; *Capsæ Justinianæ* incisum nomen vidit Guerin.

קפץ, caps, constringere.

Porro erat, inquit Sallustius, inter ingentes solitudines oppidum magnum atque valens nomine *Capsa*. De quo et Florus, lib. III, cap. I, et Plinius, lib. V, cap. IV, et Strabo, XVII, et Peuting. tabul. et Cyprianus, *epist.* 56, et Victor Vitensis, p. 103, Edrisi, p. II, p. 86, *Cafsæ* mœnia et fluvium laudat. Capsensem episcopum provinciæ proconsulari assignat *Notitia*.

Cfr. Morcellum, t. I, p. 118; Ruinartium, p. 324, Mannertum, lib. II, c. XIII; Bochart, lib. I, cap. 24; Shaw, t. I, p. 270.

A CARPIS.

Courbes.

Ruinæ invisuntur multæ. Guerin.

Carpis, Plin., lib. V, c. 4, Κάρπις, Ptol. *Carpos* memorat Optat. Milevitanus, adversus Parm. II. — Inter proconsulares episcopos in *Notit.* et in concil. Lateranensi sub S. Martino habito, *Carpitanus* indicatur.

A DIONYSIANA.

Monastir ?

Inter Byzacenæ episcopos *Dionysianus* deerat, ut patet ex notitia episcoporum qui Carthagine, Hunerico imperitante, fuerunt.

A FURNIS.

Henchir Fournu.

Permultæ romanæ ruinæ hodie videntur, splendoris pristini vestigia. *Guerin*.

E sacris auctoribus oppidum illud in proconsulari

provincia fuisse compertum est. Multi Furnitani noscuntur episcopi. Vid. Morcellum, t. I, p. 162, et Ruinart, p. 146. Portam Fornitanam commemorat Victor Vitensis, apud Ruinart, p. 6. Erat forsan illa Carthaginis e portis quæ ad Furnos ducebat; nihil de his apud geographos reperire potuimus.

A GERMANICIANA.

Post *Aquas regias*, in itinere a Theveste Tusurum, in Mediterraneis, Antoninus Germanicianam fuisse declarat.

A GOR.

Γάῤῥα, Ptolem. lib. IV; *Gurra*, Peut. Cfr. Harduinum, Concil. t. I; forsan ab illo oppido erat *Garrianensis aut Garrensis* episcopus inter Byzacenæ antistites nominatus.

A GURGITIBUS.

Gurgaitensis episcopus recensetur inter Byzacenos antistites qui anno CCCCLXXXIV urbem petiere. An a Gurgitibus? *Gurzensem pagum* memorant antiquæ tabulæ. Cf. Ruinart, p. 329, et Bochart, p. 25.

AB HIPPONE REGIO.

Bone, ab antiqua civitate II M. P. distans.

Ex priscis Numidarum oppidis illud videtur fuisse, quod postea nobilitavit Augustinus, quod permultæ Ecclesiæ exornaverunt inter quas potissimæ erant

Ecclesia pacis, *Basilica ad octo martyres*, *Ecclesia ad Stephanum*, et templum *ad viginti martyres*. Vandali vero Hipponensem civitatem quatuordecim mensium spatio obsessam incolisque destitutam concremarunt. *Victor Vitensis Historia persec. Vandal.* p. 6, et Ruinart, p. 428.

Inter hujusce civitatis ruinas reperta fuit inscriptio quæ hodie in Bibliotheca Cæsarea servatur :

APRILIA FIDELIS VIXIT
ANNOS LXXV RECESSIT
IN PACE SVB DIE III KAL
SEPTEMB
ANNO XXIIII
KARTAGINIS

Hase, *Journal des savants*, 1837.

In colle quem alluit rivus *Seybouse*, quemque oleti opacant, paulum a planitie edito, ædificabatur antiqua civitas, cujus e splendore tantummodo reliqua est alte effossa cisterna. Augustino signum Galli victores in hoc oliveto statuerunt.

Cfr. Shaw, t. I, p. 120-121.

Vide et Leonem Renier, a. n. 2871 ad 2896.

AB HIPPONE DIARRYTHORUM.

Bizerte.

GENIO COL IVLIÆ
HIPP DIARR SACR
COLONI COL IVLIÆ
CARPIT . . .
(*Guérin*, *ineditum.*)

Quod oppidum Ἵππον διάῤῥυτον Ptolemæus appellat; ita vocatam illam civitatem Plinius, lib. V, cap. IV, propter aquarum irrigationem declarat. Hippo uterque a græcis equitibus conditus est, Solin. *Polyhist.*, cap. XXVII. *Ipponte Diarryto*, Peut. Tabul. *Hippone Zareston* Anon. Ravenn. Cfr. Bochart, t. I, p. 474, Shaw, p. 180, t. I. עבא, sinus.

In ædibus, in viis, in mœnibus, in mole, multa Romanorum visuntur vestigia. Locum illum colunt quinque millia Musulmanorum, inter quos sunt numerosi Mauri ex Hispania pulsi. Urbem etiam nunc alluunt duo cæmentitii rivi.

AB HORREIS COELIÆ.

Hergla.

Diruti oppidi inter hortos occurrunt pauca indicia.

Horrea Cœlia, Ant. *Orrea Cœliæ*, Not. Ὁῤῥεοκιλίων, Ὁῤῥεοκίλης, *Horreocellenses*, Inscript., *ad Horrea*, Peutinger.

A LARIBUS.

Lorbes.

Λάρης, Ptolom.—Antonin., Peuting., Sallust.

Permultas ruinas romanas et christianas ibi inviserunt Temple, *Excursions*, t. II, p. 273, et Guerin. —*Larensem* civitatem memorat Victor Vitensis, p. 29. — Ἐν Λαρίβῳ, Procop. Bell. Vand. 11, 23, Shaw, t. I, p. 224.

A LEPTIMINUS.

H. Leptah.

Inter *Monastir* et *Ras Dimas;* nulla inscriptio,

sed theatri, amphitheatri, templorum dirutorum vestigia amplissima; hujus vero locus hodie desertus est.

Leptim, *Hipponem*, *Adrumetum* a Phœnicibus condita fuisse Sallustius declarat.

Λέπτις μικρά, *Leptis parva, Leptis minor, Leptis minus;* oppidum illud liberum indicant Plinius, lib. V, cap. IV, et Hirtius, Bell. Afric. cap. CXVII. Justiniano vero imperante, *dux Byzacenæ provinciæ et in Capsa et in altera Lepte sedebat*. Codex 1, 27, lex 2. — *Leptiminens*. Episcopum commemorat *Notitia*. *Leptis* a vocabulo chaldaico quod stationem signat, deduci videtur. V. Bochart, lib. I, cap. 24.

A MACTARI.

Henchir Macter.

Ibi permultas ruinas invisit Guerin. *Mactaritanus* Byzacenæ inter patres in *Notitia* recensetur. *Mattarense* oppidum liberum dicit Plinius.

A MARRAZENA.

Maraziensis, in *Notitia*. *Marazanæ*, apud Antonin.

A MEMBRESA.

Membrositanus, in *Notit.*, *Membrissam*, Procopius 2, 15, B. V, qui civitatem illam a Carthagine trecentis et quinquaginta stadiis distitisse dicit. Peuting. et Anton. Itin.

A MISGIRPA.

Migirpensis in *Notitia* inter proconsularis provinciæ

patres nominatur; loci vero illius apud geographos nulla mentio reperitur.

MUZULENSIS.

Henchir El Bagar.

MVZVLAMII nomen insculptum legit Guerin. Musulanos vero Tacitus novit. *Ann.* lib. II, cap. 52; et lib. IV, cap. 24. *Musulamios* propre *Lamasbam* Peutingerianæ tabulæ significant.

A NEAPOLI.

Nebel.

Ubi prior Guerin CIVITATIS NEAPOLEOS in lapide incisum nomen vidit, ubi et civitatem dirutam comperit. Anton. Itiner., Peuting., Scylax, Strabo, lib. XVII, num. 1191, Plinius qui liberum oppidum illud dixit, Ptolemæus qui coloniam nominat, Pomponius Mela, Hirtius, Concilium Carthaginense, anno CCCCC XIX habitum, hujusce amplissimæ urbis meminerunt.

AB OCTAVO.

Octabensem antistitem inter Byzacenses patres exhibet *Notitia* quam Elias Dupin et Ruinartius in lucem protulerunt. Nihil vero aliunde accepimus.

A RUCUMA.

Cap Matifoux.

RVSGVNIENSES nominat inscriptio antiqua apud *Renaudot.* — *Tableau du royaume d'Alger,* 1830, p. 12, et apud *Renier*, n. 4063.

Præter Cypriani concilium *Rucuma* vel *Rucumms*.

in veteri Lateranensi synodo habetur, e qua in proconsulari oppidum illud fuisse compertum est.

Rusgunias inter Icosium et Rusubbicari. Anton. Itiner., *Rusconia* , Plin., Ptolemæus.

Duarum colon. Ausiensis et Ruscuniensis, in *Inscription. antiq.* apud Dupuch, *Essai*, p. 237. Cfr. Renier, n. 4063-4066.

A SEGERMIS.

Licet Ecclesiæ in monumentis subinde appareat oppidum illud, a geographis antiquis omnino prætermissum fuit; at ex *Notitia,* p. 132, *Segermitanum* Restitutum inter Byzacenæ patres habitum esse pro certo obtinemus.

A SICCA.

El Keff, id est saxum.

Inclyta de civitate ea, cui nomen *Siccam* Siculi, et Veneris Erycinæ religio cognomen *Veneriam* aut *Veneream* imposuisse multis videntur, commemorant tum antiqui auctores ut Sallustius, Plinius ac Ptolemæus, tum veteres Inscriptiones ut videre est in Shaw relatione, t. I, p. 229 et in Maffæi *Musæo*, p. 429, tum denique sacra monumenta, concilia Carthaginiensia atque Africæ canonum codex et Augustini litteræ; Siccam vero apud nostros clarissimam fecit senior Arnobius, utpote qui Rhetoricam Siccenses splendide docuerit. *Cirtha Sicca*, inscr. Basilicæ ruinæ.

Rectius *Siccæ Veneriæ* nomen e SUCCOT BENOT, seu Venere Assyr. deducitur. 2 *Reg.* 17.

A SICILLIBA.

Henchir Sloughuia?

...HIBBIENSIS, inscript. inedit. exscripsit Guerin, qui eo in loco permulta vestigia vidit.

A majori Tuburbo M. XVIII distans oppidum insigne. — Peuting., Antonin.

A SUFETULA.

Sbaïtla.

Ædium romanarum et ecclesiæ christianæ multa indicia. Juxta oppidum illud basilica christiana diruta videtur, cujus in unius columnæ capitello inscribitur *In Deo*. Guérin.

Suffetulensis episcopus a Victore Vitensi laudatur Præsidius qui et in *Notitia* Byzacenæ patribus adscribitur. *Suffetulanorum* meminit inscriptio apud Maffæum p. 465, et *Sufetolam* indicat Antonini Itinerarium. *Suffetulensium,* apud Shaw, t. 1, p. 259.

A SUFIBUS.

H. Sbiba.

COLONIÆ SVFETANÆ meminit inscriptio hactenus inedita quam exscripsit Guerin.

Itiner. Ant. p. 46 et sq. *Sufetanis* ex episcopis tres noscuntur. Quod vero oppidum inter Sufetulam prædictam ac Tuccam Terebinthianam ædificabatur. Grenville Temple.

A TELEPTE.

H. Medinel el Kedima ad *Ferianah.*

Civitas atque insignis colonia erat cujus ruinas invisit Guerin.

Anton. et Peuting.

Shaw, t. I., p. 269. Marcus, p. 407. *Talaptulensis* inter Byzacenæ provinciæ patres episcopus in *Notitia* habetur. Ruinart., p. 338, Est quoque *Teleptensis* antistes p. 331. — Ταλέπτην vero et *Talaptam* concilia commemorant.

Fulgentii patria.

A THABRACA.

Tabarcah.

Quales umbriferos ubi pandit Tabraca saltus.
Juven., sat. 10, v. 194.

Colonia quidem erat apud antiquos notissima. Genserici ætate duo monasteria *Tabracena* fuisse Victor Vitensis tradit. *H. Per. Vand.* lib. I. cap. x. Quæ olim et hodie suberum sylvis inclyta. Thabraca, תירקא hebraice, frondibus cooperiri significat. V. Bochart, lib. I., c. 24.

A THAMBEIS.

Inter Byzacenos *Tambeitanum* episcopum habent plurima concilia. Apud *Tambaïensem* civitatem inclyta martyrum certamina *persecutionis Vandalicæ* enarrat historia, apud Ruin., p. 75; sed nihil aliud accepimus.

A THASVALTE.

Tabaltam, Anton. *Tasfaltensem* episcopum, collat.

Carth., *Tabaltensem* notitia, *Thebaltensem*, concil. Carth CCC XCIII anno. — Videsis Harduin. Concil., t. I, p. 974 et Morcellum, t. II, p. 291.

A THENIS.

H. Thineh.

Civitatis Romanæ vestigia.

Thenitarum meminit Gruteri inscriptio, p. 363, n. 3.

Thenæ à Plin. lib. IV, cap. V. Byzacenis urbibus adscribitur; Θεαίναι apud Ptolomæum; *Tevitanus* aut *Tenitanus* episcopus in *Notitia*; *Thenæ*, Anton. et Anonym. Ravenn. lib. III, cap. V.

A THUCABORI.

H. Toucaber?

Βοχάμβαροι, alibi Ζουχάββαρι, Ptolem. lib. IV, cap. 2.

Thuccaboritanus inter proconsularis patres in conc. Lat. act. 2, sub Martino habetur. Inde *Thuccaborim* esse Tuccam illam Terebinthianam quam in proconsularis extremis sitam Antonini Itinerarium declarat, jure doctissimus editor Oxoniensis existimavit. At vero Morcellus arbitratur municipium quod *Thugga*... in lapide *Sponiano*, p. 184, nominatur hanc Thuccaborim esse. Monte in excelso millia passuum novem a Tuneto Occidentem versus municipium illud erat, amplum vero et publicis operibus exornatum.

A TIMIDA REGIA.

H. Tindjah.

Sanctorum *Timidensium* II Kal. Jun. meminit Kalendarium Carthaginense apud Ruinart. *Acta Martyr*. 1731, p. 541. Et *Timidensem* episcopum in proconsularis provinciæ patribus habet *Notitia*.

A TUBURBO.

Turburbum majus, *Henchir El Casba*, ubi ruinas, templum parvum et inscriptiones vidit Guerin.

Turburbum minus, *Tebourba*.

Fuit igitur hujusce nominis duplex oppidum, majus nimirum ac minus, quod comprobant Peutingeri Tabulæ. *Tuburbitanos* martyres laudat antiquissimum Carthaginiense kalendarium de quo eruditissime scripserunt Mabillonius et Ruinartius. Utraque vero colonia uno episcopo uti solebat. *Hist. pers. Vand.* p. 247 et 248.

AB ULULIS.

Inchilla?

Dirutæ ecclesiæ christianæ inter multas ruinas occurrunt indicia.

Usulam inter Tusdrum ac Thenas Antoninus collocat; municipium *Usillas* Ruspis proximum docent Peutingerianæ tabulæ; quod Cypriani concilii *Ululas* editor Oxoniensis arbitratur. Attamen Ululam ab Usulis distinguit Morcellus, nulla vero ratione fretus.

Marcus, p. 649. Renier, 2455-2463.

AB UTHINA.

Henchir Oudna.

Ibi visuntur romanæ civitatis et basilicæ chris-

tianæ clarissima indicia. Oppidum illud noverunt Plinius et Ptolemæus; hujusce plurimorum episcoporum nomina pervenerunt, et jam Uthinensem antistitem Tertullianus commemorat. Cf. Ruinartium, p. 235.

AB UTICA.

Amphitheatri, theatri, multarum ædium indicia.

Ad Bagradam, non longe a Carthagine sita fuit, quam apud antiquos Catonis fatum, apud Christianos martyres illi egregii qui *massa candida* sunt appellati illustrarunt. Erat sane urbs amplissima cujus nomen in monumentis sæpe versatur. Ἡ Ἰτύκη. Colonia Phœnicum antiquissima quæ Carthagini sæpius inimica Romanorum partibus occulte studuit quæque a victoribus bene habita fuit. Videre decet imprimis Polyb. lib. III, cap. 24 et lib. XXXVI, cap. 1, Appian. *Punic*, c. 135, et Cæsar, *Bell. civil.* lib. II, cap. 36. In nummis municipium dicitur.

A VICTORIANA.

Victorianensis inter episcopos provinciæ Byzacenæ Rufinianus in *Notitia* recensetur. Quem ex Africa profugum et in proxima Sicilia insula vitam asceticam viventem invisit Fulgentius, monachorum Ægyptiorum veteres latebras excogitans, hunc Rufinianum Ruinartius arbitratus est (H. V. P., p. 333). Altera fuit *Victoria* civitas a Ptolemæo lib. IV, cap. 2 inter Mauretaniæ Cæsariensis urbes habita; præterea

quædam *Victoriana villa* ab Augustino Hippone regio proxima dicitur. Libro XXII de Civit. Dei; cap. VIII. Shaw t. 1, p. 69.

A ZAMA.

Zama inter Adrumetum et Carthaginem erat, Liv. XXX, 23, 29, inclyta Scipionis victoria et apud veteres sæpissime nominata. Altera cui cognomen *regia* in Numidia habebatur.

(HUNERICO VERO IMPERANTE, IN PROCONSULARI ET IN BYZACENE CLXVI ECCLESIÆ CHRISTIANÆ PRÆBENTUR; CLXIV ANNO CCCCLIV A VICTORE VITENSI TRADUNTUR EPISCOPI).

AB OEA.

Nouveau Tripoli.

Quæ sane notissima atque amplissima civitas apud antiquos sæpe sæpiusque habetur. Ἑώα, Ptol. lib. IV, cap. 3; *Oea*, Ant. Itiner.; *Oensis urbs*, A. Marc; Plin.; *Osa*, Peuting., etc. — Etiamnum insignis arcus triumphalis Oeæ funditus eversæ designare locum videtur.

LEPTIMAGNENSIS.

Lebedah.

Id oppidum ab Sidoniis conditum, quos accepimus profugos ob discordias civiles, navibus in eos locos venisse. Sallust. *Jug.* 78. Civitas illa fuit antiquis pernota. Quæ de provincia prisci loquuntur, male interpretatus *Leptimagnam* e tribus urbibus conflatam fuisse Oxoniensis editor arbitratus est (*Not. ad con.*

Rebapt.). Cæterum, inter duas Syrtes erat sita quibus nomen ex re inditum; Σύρτιδες enim e σύρειν, in quas nimirum limum, arenamque et saxa ingentia, ubi mare magnum esse cœpit, fluctus trahere solent. V. *Jugurth. bellum*, cap. LXXXVIII.

SABRATENSIS.

Souara.

Sabar, Edrisi; *Sabratam* vero commemorant fere omnes antiqui, Ptolemæus, Antoninus, Peutingerian., Plinius, Procopius, peripli, Procopius, Victor Vitensis cæterique multi. Conciliis et plurimis adfuerunt hujusce oppidi episcopi; denique a Justiniano mœnibus cincta est.

A GIRBA.

Hodie *Dgerbah*.

Ad Syrtim minorem insula quæ olim *Meninx* dicebatur. Γέῤῥα, Ptolem.; *Girbam*, Antonini Itiner.; *Girbam*, Peuting.; *Girbitanum* episcopum *Notitia*, p. 139 commemorat. — Cf. Shaw, t. 1, p. 254 et sq.

Menicks, chaldaïce, quasi aquas deficientes vel recedentes dixeris. *Bochart*. lib. 1, cap. 25.

Hodie insulam Musulmani vel piscatores, vel bombycinæ telæ textores, vel agricolæ incolunt. Oleis, phœnicibus, pomiferis arboribus inclyta, Romanæ civitatis amplissimæ hodie eversæ notas ostendit. Visuntur enim inter agros marmorea capitula, fracta signa, dejecta mœnia.

(HUNERICI ÆTATE, QUINQUE ECCLESIIS CHRISTIANIS TRIPOLITANA PROVINCIA UTEBATUR.)

E NUMIDIA.

A CIRTA.

Constantine.

Cartha, punice, civitas est seu electio.

Renier, inscription. n. 1807 ad n. 2156, et n. 4156 ad n. 4238. Nota n. 2145 et 2146 Christian. inscript. esse.

Quavis ætate splendet civitas illa, quæ nimirum Massinissæ ac Jugurthæ fuit urbs regia, quæ et Sittianorum colonia sub imperatorum principatu vigebat, munitissima sane et egregia, quæ martyres clarissimos obtinuit, Agupium, Æmilianum, Secundinum, Antoniam, Tertullam, cæterosque, quæ concilium habuit cujus acta Augustinus ab oblivione vindicavit, quæ tandem a restitutore *Constantina* vocata, novissimam ac summam Gallorum virtute gloriam consecuta est.

Cirtæ duas Constantinus exstruxit basilicas quarum partes quasdam reliquas conspexisse D. Dupuch arbitratur (*Essai sur l'Algérie,* Turin, 1847). — Prior ille Juliæ Cæsareæ episcopus qui de Africa christiana rediviva optime meritus est quique vestigia sacra sedulo consecutus est, multas commemorat ruinas quæ hodie desiderantur.

Jam permulta monumenta Cirtæ viderat Shaw

(La Haye, 1743, t. 1, p. 156). Vide et *Africam illustrat.*, p. 42.

Hase et Carette, *Mémoires présentés par divers savants à l'Académie des inscriptions et belles-lettres*, 2e série, t. 1, p. 215.

† IIII NON SEPT PASSIONE MARTVR
ORVM HORTENSIVM MARIANI ET
IACOBI DATI IAPIN RVSTICI CRISPI
TATI MELTVNI BICTORIS SILBANI EGIP
TII SCI DEI MEMORAMINI IN CONSPECTV DNI
CVORVM NOMINA SCIT IS QVI FECIT INDIC XV

A BADIS.

Duas *Vadenses* in Numidia ecclesias, imperitante Hunerico, nobis exhibet *Notitia*. Οὔατα vero Strabo dicit. Attamen, litteræ licet B et V et οὐ sape sæpiusque promiscue ab Afris habeantur, *Vadam* a *Badis* discernunt et Harduinus et Morcellus (Prior in *Conc*. t. 1, p. 166; posterior in *Africa christiana*, t. 1, p. 91). Doctius autem de *Badis* Ruinartius disseruit. *Notæ ad Notitiam Numidiæ*, n° 7.

A BAMACURA.

Vel *Amacura*. Cum vero *Damatcorensis* Numidiæ patribus adscribatur, cum *Bamaccorensis* collationi Carthaginiensi adfuerit, *Amacuram* pro Bamaccora legendum esse, et Plinii *Vamacurem* esse Baluzius existimavit, quocum Morcellus sensit. Aliam

vero tenet opinionem Harduinus. *Conç*. t. 1, p. 167.

A CASTRO GALBÆ.

Gilbenses nominant duos in *Numidia* episcopos; *Gilvæ* Anton. It. Cum Galba et Gilba idem signent, editor Oxoniensis a *Castro Galbæ* unum episcopum fuisse arbitratur. Galbam vero magna cum severitate et cura dicit Africam ordinase Suetonius. *Gal.* VII, IV.

A CHULLABI.

Collo, si ita *Chulli* designetur.

Municipium *Chulli* Ant. Itin. commemorat. In Numidia secundam post Cirtam in dignitate civitatem *Chulli* præbet Solinus. *Polyhist.* 26. — Cfr. Plin., *H. n.* lib. V, cap. 3. *Chulla;* Peut., *Collops magnus*, Κόλλοψ μέγας, Ptol.

A CUICULI.

Djimilah.

Renier, 2523-2564.

Itin. Ant. *Cuiculum* inter Idicram et Sitifim exhibet. Plurimi *Cuiculitani* noscuntur episcopi inter quos Crescens ultimus qui concilio quinto Constantinopolit. œcum. CCCCLXXXIV adfuit, quique hoc modo subscripsit : *Crescens misericordia Dei episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ Cuiculitanæ, provinciæ Numidiæ.* — Cuiculorum ruinæ multæ, inter quas basilicæ pavimentum, a Dupuch laudantur. Cfr. Renier, n. 2543, 2544, 2545, 2546, 2547.

A GAUSAUFALA.

Hodie *Seniere*.

Γαζοφύλοι Procop. de Bello, II, 15; *Gasaupala* Peut., *Gazaufula* Ant., quod oppidum bidui iter a Constantina distitisse scribit Procopius, quodque inter Tipasam et Sigus Ant. Itinerarium fuisse ostendit. *Gazaufulensis* episcopus in *Notit.* præbetur. Nihil amplius de oppido illo est.

A GEMELLIS.

H. *Sidi Aïch?*

Inter Capsam et Teleptem, quo civitatis deletæ signa invisit Guerin. Numidiæ vicum *Gemellas* et Peut. et Ant. Itin. ostendunt. Hujusce loci episcopus præter Lictæum Cypriani æquævum præbetur v sæculo e Donatistarum numero Burcaton. *Coll. Cart.* 206. Errat D. Dupuch p. 181, qui a Gemellis Lictæum in Maur. Setif. collocat, quum nullus e M. S. episcopus Cypriani ætate dicatur.

A LAMASBA.

Baïtna?

Quod oppidum *Lamasva* ab Antonino ac *Lamæsba* a Peutingerianis, et illius episcopus *Lamasuensis* in *Notitia* et *Lamasbensis* in Coll. Carth. 128 nuncupatur. Cfr. Renier; Marcus, p. 399.

A LAMBESE.

Lamba.

Apud veteres fuit *Lambæse* inter Tamugadem ac Dianam notissima. Prope recentem Bathnam sita

fuit. Lambæsæ multas ruinas atque inscriptiones mirantur Shaw, t. I, p. 146, et Dupuch qui inscriptionem præbuit.

In prioribus *Leonis Renier* fasciculis, Lambæsæ repertæ, multæ continentur romanæ inscriptiones apud quas colonia et civitas vocatur. Aquæductum legio tertia Augusti quæ sæpe nominatur erexerat. Inscr. 1-1409 et 4071-4485.

A MACOMADIBUS.

Macomadem vel *Macodiam* prope Cirtam oppidum laudat Ant. in It. Urbem præter illam erant et in Byzacena *Macomades Rusticiani* qui et minores, et in Tripolitana *Macomades majores* sive Syrtis. *Macomadiensis* Numidiæ patribus adscribitur in *Not.* — Peut., Plin., Ptol., etc.

Macomadibus minoribus, hodie *Mahres* byzantinæ artis indicia conspexit Guerin.

A MARCELLIANA.

De *Giru-Marcelli* Fructuosus inter Numidiæ provinciæ episcopos in *Notitia* habetur. Præterea, Lucidus *episcopus plebis Marcellianensis* collationi Carth. c. 133 adfuit. Locus vero geographis sacris ignotus est.

A MASCULA.

Masculitani plurimi sunt notissimi episcopi ; *Mascula* vero inter Thevestem et Lambesem erat. Marcus, p. 689.

A MIDILA.

Midilam in Numidia fuisse ostendit *Notitia;* cum vero de loco illo sileant geographi, optime Morcellus t. I, p. 226 e Sponiano lapidem p. 181 revocat sic incisum : Ex DECRETO PAGANOR PAGI MERCVRIALIS VETERANORVM MEDILITANORVM.

A MILEO.

Mileu, *Milah*.

Renier, 2300-2318 et 4241.

Milei Peut. Ant. et concilia sæpius memoriam usurpant; quod apud Christianos clarissimum oppidum fecit S. Optatus ille *Milevitanus* qui de Donatistis scripsit. Romana vestigia illic adhuc mirantur viatores. Shaw, t. I, p. 131.

AB OCTAVO.

Octabensem inter Numidas episcopum exhibet *Not.*; sed de urbis situ nihil scire licet, quum nullam de ea mentionem fecerint geographi.

A RUSSICADE.

Philippeville.

Numidiæ colonia *Rusicade* notissima erat cujus *Stora* portus vocabatur. Ruinæ inter quas tumuli incisis palmis martyrum declarati, laudabantur permultæ quorum maxima pars paucis abhinc annis fuit eruta. *Skidida* ab Arabis hodie dicitur. In duobus collibus olim ædificata, nunc vallem occupat.

Rusicadæ permultas inscriptiones collegit doctissimus vir Leo Renier, n. 2158-2295 et 4239-4240.

A TAMUGADE.

Ager-Soudah.

Thamugada seu *Thamogada* apud antiquos celebris fuit; de qua fuse loquitur Baluzius, *Miscell.* II, quam a Mauris eversam tradit Procopius. — *Dureau de la Malle*, *Constantine*, p. 233.

Renier, 1479-1566; dirutæ basilicæ inscript. Christ. n° 1518.

A TEBESTE.

Teiffech.

Inter Ammæderam et Altabam *Teveste* vel *Thebeste* colonia fuit. Antonin. Itiner. Ab urbe ad Carthaginem viam Adrianus exstruxit.

Crispinæ Thebestinæ acta Mabillonius et Ruinartius ediderunt.

Tevestæ e ruinis permultas inscriptiones exscripsit Renier, n. 3077 ad 3188.

A Vandalis diruta, Justiniano imperitante, renata est, ut ex inscriptione manifestum est. « Nutu divino, temporibus piissimorum dominorum nostrorum Justiniani et Theodoræ Augustorum, post abscisos ex Africa Vandalos, » Teveste civitas « a fundamentis ædificata est. » *Letronne*, *Revue archéologique*, 1847, p. 370.

A THARASSA.

Tharassensis episcopus inter Numidiæ patres in *Notitia* recensetur.

A THUBUNIS.

Toubnah.

Thubunam Alypius, Bonifacius et Augustinus convenere; *Epistol.* 220, ed. Ben. *Tubuniensem* in Numidia episcopum *Notitia* præbet. Cfr. Ruinart, p. 282. *Tubnam* recentem esse existimat Shaw antiquam hanc Tubnam. — Confirmant Inscript. Renier, n. 1656 et sq.

A THUCCA.

Oppidum Thucca ad Numidiæ limites mari et flumini Ampsagæ impositum erat. Tuccam habent Peut. tabulæ ad fines Mauritaniæ. Plin. Cfr. Ruinart, p. 385. Shaw, t. I, p. 222. — Aliud hujus nominis oppidum erat in procons.; utrumque laudat conc. Cyprian.

A VAGA.

Bejah.

Vaccam vel *Vagam* posterius laudant Sallustius, Silius Italicus, Plinius, Ptolemæus, Plutarchus. Hujusce oppidi forum rerum venalium totius regni maxime celebratum Sallustius fuisse declarat, et Marii vitæ auctor magnam civitatem Vagam appellat. Cujus ruinas aspexit Shaw; videntur adhuc Vagæ in campis permultæ veteres inscriptiones. Οὐάγαι Ptol.; Βάγα Plut. in Mario. V. Shaw, t. I, p. 209.

ORDO SPLENDIDISSIMVS

COL SEPTIM VAG.

. . . .

(*Inedit. Guérin.*)

A ☧ Ω

FESTA FIDELI

S IN PACE VIXSIT

ANNIS CENTVM ET X

Guérin, inedit.

QUI IN DEO CONFIDIT, SEMPER VIVET.

Incd. Guérin.

Vocabulum BASILICAM mœnibus incisum vidit Guérin. Ædes nunc conversæ in Mahumetanorum fanum, tamen *Saïdni Aissa*, id est D. N. Jesu sacræ sunt.

(HUNERICO AUTEM IMPERANTE, IN NUMIDIA NOTITIA CXXIII EPISCOPORUM NOMINA SIGNIFICAT.)

E MAURITANIA CÆSARIENSI.

A BARUCH.

Baruch, hebraice, genuflexum vel benedictum significat. *Burgiatensis* episcopus in *Notitia* recensetur.

A CEDIAS.

Cediam Quidam esse arbitramur. Porro Quida vel Guiza sæpissime ab antiquis laudatur. Ptol. lib. 4, cap. 2. Plin. lib. v, cap. 2. In *Notitia Quidiensis* episcopus nominatur. Cediam tamen a Quida distinguit Morcellus. Cum vero inter Portum magnum et Arsinariam Quida sita esset, vicum *Geezah* prope recentem *Oran* civitatem plurimi oppidum illud ædificatum fuisse existimant.

Cfr. Shaw, t. 1, p. 36, et Renier, n. 3842 et sq. Vide et Dupuch, *Essai sur l'Algérie*, p. 253.

A NOVA.

Ad Novas, Anton. Itin. non procul ab oppido novo fuisse dicit. Duos vero *Nobenses* episcopos, Verecundum nimirum et Benantium habet *Notitia*. Cfr. Plin. lib. II, cap. 2. Ptol. lib. IV, cap. 2. 'Οππιδονέον, Anonym. Ravenn.

AB OBBA.

H. Ebbah.

Babba. Plin. *Bobba* in nummis dicitur. Sed *Obbitani* et *Obbenses* episcopi plurimi in sacris monumentis designantur; prope Lares.

A TIMISA.

Mactah?

Τιμίκην Ptolemæus IV, 2 et 3 inter Mauretaniæ Cæsariensis recenset civitates quæ erant sub legione Augusti tertia cujus inscriptiones mentionem afferre solent, ut patet ex codice D. Leonis Renier amplissimo. — Plin. V, 2. — Fuit vero inter fluvios Cartennum atque Mulucham ac non procul ab Arsenaria Timice sita.

Cfr. Dupuch, *Essai*, p. 244.

(HUNERICI SUB PRINCIPATU CLXVIII MAURETANIARUM EPISCOPI CARTHAGINEM PETIERUNT.)

E LOCIS INCERTIS.

AB AGGYA.

Harduinus t. 1. — *Agensis* et alius episcopus anno DCXXXVI habetur. — Hard. t. III, p. 752. In *Notit.* Aggyæ episcopus non nominatur.

AB AUSAFA.

Sæpissime *Ausafam* commemorant concilia, ut apud Harduinum videre est; et *Assafensis, Ausafensis*, *Assabensis* episcopus vocatur. — *Asava* vel *ad Sava* apud *Ant.* et *Peut.* Ad rivum hodie *Sava* dictum. *Mannert,* 517. Shaw, t. I, p. 129. Attamen *Ausafam* neglexisse geographos dicit Morcellus, I, p. 87.

A BILTA.

Concilio Carthag. sub Bonifacio subscripsit Restitutus *Viltensis*, anno scilicet DCCV. Hard., t. II, p. 1082.

A BUSSACENIS.

H. Mamma?

Βυζακίνα, Ptol. in Byzacena. — Vide Bochart, Geogr. sacr., p. 492. — Nihil apud Morcellum, nihil apud *Ruinart.* Byza chald. mamma est.

A CIBALIANA.

Præter Donatum *a Cibaliana* qui Cypriani tertio

concilio adfuit, Cresconius *Cibaliensis* anno CCCCXI collationi Carthaginiensi subscripsit. Κιβαλινῆς.

A LUPERCIANA.

Tantum in conc. Cypr. tertio nominatur *Lupercianum* oppidum. — Hard., t. I, p. 171.

A THIBARI.

H. Medeïnah ?

Præbetur in conc. Cypr. de Baptismo et *Cognit.*, 1, 133. — Insuper legitur ad *Thibaritanos* Cypriani epistola. — THIB.. ITANNVM præbet Inscript. Guerin.

Cum vero *Thibaritanos* visere in votis se habuisse dixerit Cyprianus, eorum licet civitatem remotam esse declaret, Baluzius ad ep. 56. Thibarim provinciæ Byzacenæ fuisse arbitratur.

A VICO CÆSARIS.

Clarissimam Juliam Cæsaream ita designari Pamelius putat. Cæsarienses sane et in *Notitia* et in conciliis permultis episcopi nominantur. Ruinart, *Notæ in notitiam Africæ*, *Numid.*, p. 268. Utut sit, Cæsaream, antea Jol vocitatam, Jubæ regiam, a Claudio coloniæ jure donatam, sæpissime antiqui egregieque laudant, Plinius, Ptolemæus, Antonius qui eam Cæsaream coloniam dicit, Pomponius Melas, Procopius, Symmachus, Solinus. *Cherchell* vero esse Cæsaream illam indicant et multæ ruinæ et veteres inscriptiones. Nonnulla et rerum christia-

narum monumenta illic reperta fuerunt, inter quæ crucibus lychni decorati atque agnorum cruci affixorum signa potissimum celebrantur. Cæsarea porta fruebatur insulaque ante portum; tum ædibus, tum amplitudine, tum cothone insignis, totius Mauritaniæ provinciæ metropolis habebatur.

AREAM ET SEPVLCRA CVLTOR VERBI CONTVLIT
ET CELLAM STRVXIT SVIS CVNCTIS SVMPTIBVS
ECCLESIÆ SANCTÆ HANC RELIQVIT MEMORIAM
SALVETE FRATRES PVRO CORDE ET SIMPLICI
EVELPIVS VOS SATOS SANCTO SPIRITV
ECCLESIA FRATRVM HVNC RESTITVIT TITVLVM
M A I SEVERENCIANI C V

Berbrugger, *Revue africaine*, t. I, p. 119. — *L. Renier*, n° 4025, et. n. 3873-4040.

Quam vero coloniam apud nostros inclyti martyres sacræque ædes quas memorat Augustinus illustrarunt.

Quum vero loca meis pro viribus recensuerim quæ societates christianæ celebrarunt, reliquum est ut ad rem ipsam accedamus, atque Ecclesias qua ratione intus constitutæ sint dispiciamus. Cuique autem cœtui, minimo etiam, in villis quandoque atque in fundis, præerat inspector seu episcopus quem in sacris adjuvabant seniores viri dicati vel presbyteri, ministri principes sive diaconi qui potissimum eleemosynis operam navabant, atque inferiores famuli qui fossorum, ostiariorum, anagnostarum acolythorumque partes exsequebantur. E

variis Africæ romanæ provinciis Carthaginem convenire quotannis solebant episcopi quibus Carthaginiensis pontifex loci causa præerat. Jam ante Cyprianum scimus Carthagine de sacris concilia habita fuisse; præterea quaque in provincia senior episcopus inter alios principem locum obtinebat et concioni præsidebat provinciali : ita Lambesæ in Numidia nonaginta patres synodum celebrarunt.

Attamen, Baronius licet de hac re una et viri amplissimi aliter sentiant, Christianos quoscumque communi habitu usos fuisse hac in nascenti Ecclesia compertum habemus. Quibus sane tum consuetudo inter se ac familiaritas, tum simplicitas ac modestia cui præsertim studebant, imprimis vero profanorum adeo acerbum in Christum odium et inutilem et molestum et periculosum alienæ vestis usum præbuisset. Plebeio igitur et humili ornatu induebantur; at in mundis vestibus eos rem divinam fecisse dicit Tertullianus. Quamobrem ille mulieribus purpureas, hyacintheas, ærinas vestes exprobrat, ac nativum velleris colorem laudat, utpote qui a natura parente præbeatur[1].

Quod omnibus perspicuum fore ex ipsius Cypriani vita existimamus. Cum enim « post iter longum nimio sudore madidatus sederet, quidam ex tesserariis, quondam christianus, res suas obtulit, quasi vellet ille vestimentis suis humidis sicciora mu-

1. *De Cultu fœminarum*, l. I, c. VIII.

tare[1]. » — Si quidem ab Ethnicis episcopi distincti fuissent ornatu, miles certe non suum Cypriano præbuisset vestimentum. Nihilominus, Baronius quoddam serici rubri indumentum quo nunc Romani decorantur cardinales, illi tribuit, quod Cyprianus sese *lacerna byrrho exspoliasse*, cum capite plectendus foret, in actis proconsularihus[2] dicitur. Byrrhus vero vestis erat quam multi chlamydem interpretantur; in jucunda sancti Deicolæ *legenda* quam octavo vel nono sæculo adscribendam esse Bollandus existimat, *byrrhum suum* solis radio vir pius traditur suspendisse. Ostendit sane *Du Cange* byrrhum antiquitus rufum seu fulvum significasse habitum. Cuinam igitur vir eruditissimus persuasum esse velit singulari cultu, sævientibus imperatoribus, usos esse Carthaginienses episcopos? At vero in sacris episcoporum sellæ linteis exornari solebant, quippe, cum in prætorio esset Cyprianus, habuit sedile « fortuito linteo tectum, ut et sub ictu passionis episcopatus honore frueretur[3]. » Inde ad quemdam Donatistam episcopum scribens Augustinus, nemini profuturas in summo Christi judicio *cathedras velatas* declarat[4].

Ea nimirum ratione, ut plurimum, vulgari Christiani cibo vescebantur[5], excepto quod parce et fruga-

1. Pont. Diac., c. XVI.
2. *Acta Cypriani proconsularia*, c. V, apud Ruinart.
3. Apud *Pontium diaconum*, c. XVI.
4. Aug., *Epist.* XXIII.
5. Tert., *Ap.* XLII.

liter viverent, ac Judæorum ritu et a suffocatis carnibus et ab animalium sanguine abhorrerent. Nos, inquit Tertullianus, « ne animalium quidem sanguinem in epulis esculentis habemus, qui propterea suffocatis et morticinis abstinemus[1]. » Itaque si quis eos tentaret hostis, illis *botulos* cruore distentos offerebat; quos qui respuebat, sese ipso facto Christi disciplinæ addictum fatebatur[2].

Communis igitur vitæ nequaquam expertes, participes sese præbebant et fori, et macelli, et balneorum, et tabernarum et officinarum; cum cæteris illi et navigabant et rusticabantur et mercabantur, suas denique operas publicis miscebant artibus[3]. Tantum a cæremoniis, a templis et ab eorum superstitiosis sollicitudinibus temperabant[4]. Quamobrem capitibus suis neque coronas neque flores imponere solebant, ut mos erat, quod diis ista dicabantur[5]. Ideoque Gregorius ille Nazianzenus amœne dicebat se flores habere vernis quibuslibet floribus tum dulciores, tum fragrantiores, utpote perceptos pleno ex agro quem colit Christus cuique favet[6]. Attamen, quum esset illis domesticus ethnicorum usus et con-

1. *Ap.* IX.
2. *Ibid.* Conf. *Act. Ap.* xv, 27. Ita Minucius Felix (xxx) dicit Christianos non nosse « edulium pecorum in cibis sanguinem; » *edulia pecora* vocat quibus vesci licet, sicut *edules capreas* scribit Horatius (*Sat.* 11, IV, 43), et *esculenta animalia* Plinius, VIII, 55.
3. Tert., *Ap.* XXVII.
4. *Ap.* XLII.
5. Tert., *de Corona Phil.*
6. *Orat.* II cont. *Jul.*

suetudo, a spectaculis debebant abstinere; et quæ in theatris venditabantur, ex officinis peterent necesse erat[1]. Famæ igitur nitorem aversati, a viro quoque spectatissimo abhorrentes, virili pro parte cœtum et homines vitabant, ut in secreta sese removerent. Ergo, si res perpendatur ut in se est, illis nihil antiquius quam solitariam, occultam, taciturnam vitam ducere, quam in silentio atque in modestia versari[2].

Jam vero quum profanos cœtus, quum epulas, quum spectacula, quum, quantum poterant, hominum frequentiam christiani fugerent, inter se conjunctissimi erant, quippe qui *unum spiritum sanctitatis bibissent*[3]. Quam tamen amicitiam jam imminutam, quam voluntatum consensionem ætate sua paulum remissam Cyprianus his gravissimis verbis conqueritur : « Domos tunc et fundos venumdabant; et thesauros sibi in cœlo reponentes, distribuenda in usus indigentium pretia apostolis offerebant. At nunc de patrimonio nec decimas damus; et cum vendere jubeat Dominus, emimus potius et augemus. Sic in nobis emarcuit vigor fidei, sic credentium robur elanguit[4]. » Sed tempus actum laudandi causa, æqualium suorum moribus aliquam inferre injuriam videtur, cum ipse bona sua vendiderit ut pecuniam inde quæsitam inter pauperes divideret, cum

1. *Cap.*, l. XLII.
2. Tert., *Ad Scap.*
3. Tertull., *Apol.* XXXIX.
4. Cyprian., *de Unitat. Eccl.*

in litteris sæpissime christianorum múnera fratribus indigentibus mittere se declaret. At quidquid sit, si apud eos non jam, ut Tertulliani ætate, omnia plane indiscreta erant et communia[1], sese tamen invicem singulari charitate profecto complectebantur. Romani enim presbyteri ac diaconi, cum ad Cyprianum scriberent, Carthaginiensium Christianorum « amorem mutuum et charitatem exemplis multis reciprocæ affectionis in se invicem sæpe compertum » summopere prædicabant[2]. Ita, Numidiæ episcopis qui captivos Christianos e barbaris redimerent, sestertia centum millia, collatione facta, dare potuit, et grates agere quod a Carthaginensibus suis opem petiissent, et ita populo quasi agrum tradidissent in quem semen emitteret, messem in cœlo daturum[3]. His quidem donis, hoc studio, hac in captivos benefica voluntate magnificum præbuerunt exemplum quod secuti, a servitute duodecim centum millia Christianorum vindicasse tum a Mercede fratres, tum Trinitarii socii dicuntur. At librum *de opere et eleemosynis* legere satis est ut hujusce Ecclesiæ sensus plane agnoscamus. Necessariam scilicet admodum esse charitatem comprobaturus, dicit auctor neminem Christi gratiam promereri nisi in alios bonum, nisi in pauperes beneficum, asseritque quum preces tum jejunia ei fore inutilia qui rei suæ sese præberet attentiorem.

1. Tertullian., *Apol.* XXXIX.
2. *Inter Cypriani Opera*, apud *Baluzium*, *Epist.* XXX.
3. Cyprian., *Epist.* XL.

tunc animos Africanos, ardentem compellans populum, speciosis ac dilectis usus imaginibus, eleemosynam ostendit ut editum Deo spectaculum, cujus *munerarius* non consulatibus, non quadrigis, non secundis populi admurmurationibus studeat, sed summique et unici spectantis plausus ambiat[1]. Ea prorsus in pauperes beneficentia Ethnicos mirum in modum delectabat permultosque in Ecclesiæ partes trahebat, quamvis vitæ asperitas, durities morum, severitas disciplinæ mentes terrerent. Namque, ut aspere aiebat Tertullianus, in isto solo solvunt Christiani consortium in quo solo exercent cæteri homines[2]. Verumenimvero in regionibus quas perurunt soles assidui, apud populos mollitie affluentes, vel maritalem fidem, vel viduarum *laboriosam castitatem*[3], vel virginalem integritatem servare perarduum habetur.

Nec dubium quin ad hæc accederent prædura et jejunia et pervigilia quæ militari verbo *stationes* vocabantur[4]: in angustis scilicet reipublicæ temporibus, diebus præstitutis ac frequentibus, ductis inter fletus noctibus, Hebræorumque ritu humi fusi, cœlum, ut dicebatur, invidia tundebant. Quod si quis tantis in laboribus deficeret, si *lapsus* partem obtineret inter *pœnitentes*, illi durissima erat expiatio agenda, cujus tamen tempus quidam a martyribus dati libelli con-

1. *De Opera et Eleemosyn.*
2. Tertull., *Ap.* XXXIX.
3. Cyprian., *de Bono patient.*, XX.
4. Tertull., *de Jejunio*, l. XIII.

trahere poterant. A balneis autem et ab epulis ei erat abstinendum; barbamque et capillos ei interdictum alere; mulieribus etiam « nigri pulveris ductu oculorum lineamenta depingere », secundum morem gemmisque et margaritis exornari, inficere comam, sericis vestiri, tum prohibitum[1]. Præterea oportebat « impensius rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhærere, in cinere et cilicio et sordibus volutari, post indumentum Christi perditum nullum jam velle vestitum, post diaboli cibum malle jejunium, justis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemosynis frequenter insistere, quibus a morte animæ liberantur[2]. » Sed « ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam sacrificiis et manu sacerdotis, ante offensam placatam indignantis Domini et minantis » vim inferre si sacrorum participes essent lapsi, declarabantur « corpori ejus et sanguini, et plus in Dominum manibus atque ore delinquere quam cum Dominum negaverant[3]. » Cum vero illi Ecclesiæ satisfecissent, cum antiqua ab episcopo recepissent jura, tum « certamen milites repetere poterant atque aciem iterare[4]. »

Christiani quidem cum episcopo ecclesiam ha-

1. Cyprian., *de Lapsis*, potissimum cap. XXX.
2. *De Lapsis*, XXXV.
3. *De Lapsis*, Oxoniensis editionis, c. XVI.
4. *De Lapsis*, XXXVI.

bere, aut domi, si pace fruerentur, aut, si oppugnarentur, inter *areas* et hortos, atque *dominicum* celebrare solebant[1]. Jam collocabantur *corbæ* ad munera excipienda. Donorum vero pars altera pauperibus erat eroganda; hinc ad Eucratium cum scribit Cyprianus, histrionem quem a theatris deterrere exoptat, adscribendum esse dicit inter eos qui alimentis ecclesiæ sustentantur, dummodo tenui mensa contentus sit[2]; altera pars ministris ac viduis ad vitæ necessaria, mensibus singulis, sub *mensurarum* nomine distribuebatur[3]. Imo *sportulæ* erant quarum participes clerici, fortasse egentes, *sportulantes* vocabantur[4]. Modicam vero stipem quisque « suo dabat judicio arbitrioque, nam nemo compellitur, sed sponte confert[5]. » E quibus, præter pauperibus alendis ac clericis viduisque sustentandis tributa, « egenis humandis, et pueris ac puellis re ac parentibus destitutis, jamque domesticis senibus, item naufragis (permulti enim *in mari sævo et importuoso*, naufragium patiebantur), et si qui in metallis et si qui in insulis vel in custodiis[6], » maximam pecuniam impertiebantur.

1. *De Oratione dominic.*, et *de Oper.* et *eleemos.*
2. Cyprian., *Epist.* LXI.
3. *Epist.*, XXVIII.
4. *Epist.* XXXIV, c. v, et *Epist.* LXVII, c. I. Medio ævo verba erant *sportula*, *sporta*, *sportule*, *esportule*, quibus honoraria dona chartæ significant. Ex sportis vero seu canistellis nomen deducitur, ex eo quod in eis munera colligi solebant.
5. Tertull., *Apol.* XXXIX.
6. Cyprian., *Epist.* V.

Quoad fieri poterat, diebus singulis cœtus ille habebatur, plerumque vespere, interdum mane. *Præfatione* acta, divinæ legebantur litteræ ; deinde martyrum memoriam renovabant, et sermonem ad populum habebat præses[1]. Sequebantur censuræ ; tum sacra fiebant ; ac fideles, panis consecrati in manibus recepto frustulo, ejus partem sumebant in templo, partem domi deferebant ut qui a mysterio impediti essent, eulogiorum tamen participes forent[2]. Quibus et synaxibus interdum jungebatur cœna communis quam agapen vocabant, utpote in *fraternæ amicitiæ* signum habitam. Post cœnam, antiquo more, abluebantur manus, et sacra conficiebantur. Quandoque, matutinum in tempus dilatis mysteriis, lotis manibus accensisque luminibus « quisque de scripturis sanctis vel de proprio ingenio provocabatur in medium Deo canere[3]. » Tum psalmi sonabantur vel pia concio habebatur[4]. Quibus tandem actis gratiisque Deo persolutis, convivæ modestiam ac pudicitiam exhibentes discedebant[5]. In sacris Christiani Afri, Constantini junioris saltem ætate, calice producto utebantur, ut manifestum est nummo a Dupuch edito cujus hæc est inscriptio :

SECULI FELICITAS XRISTOS

Cum vero sæviret tempestas, in carceribus ad con-

1. Justin., *Apol.* 1, LXVII. — Tertull., *Apol.* XXXIX.
2. Cyprian., *Testim.*, III, *de Lapsis, Epistol.* LIV et LVI.
3. Tertull., *Apol.* XXXIX, etc.
4. Cypr., *ad Don.*, sub fine.
5. Tertull., *Apol.* XXXIX.

fessorum solatium, si possent, rem faciebant divinam.

Quod si quis totam congregationem qui regeret eligendus esset, a provinciæ episcopis in eumdem locum congregatis, cleri populique latis suffragiis, nominabatur. Electionis istius plane modum in litteris ad Antonianum Cyprianus exhibet[1]. Episcopus vero cum clero ac populo solebat negotia communicare[2]; si quis ex eis a vera fide dissidere perspiceretur, cæteri ejus oves debebant colligere[3]. Quotannis tandem, Paschalia post festa quilibet episcopi Carthaginem petebant ut concilia inirent. Præterea, ut jam diximus, ejusdem provinciæ episcopi synodos habebant in quibus, ut hodie solent præfecti nostri, inter se de rebus privatis conferebant. Itaque eos qui Christianæ Africæ rebus student, potissimum legendis Carthaginiensibus conciliis intendant animum necesse est, e quibus scilicet et doctrinam et disciplinam et mores et usus et facta amplissime accipient.

1. Cypr., *Epist.* LII.
2. Id., *Epist.* XXXII.
3. Id., *ad Steph. Pap.*

CAPUT SECUNDUM.

Cypriani Ecclesiæque Carthaginiensis historia.

Thascium Cyprianum Africanum fuisse constat; quo vero in oppido natus sit, incertum. Illum tamen Carthagine oriundum multi arbitrantur, quum de illo hæc habeat Prudentius:

> Est proprius patriæ martyr, sed et amore et ore noster.
> (Περὶ Στεφάνων, v. 13.)

At Cyprianus ipse eam urbem pro patria sibi vindicare non videtur, quippe qui dixerit: « Ubi enim mihi aut melius possit esse aut lætius quam illic ubi me Deus credere voluit et crescere[1]? » Imo quidam senatoria domo Thascium ortum esse ex his Augustini verbis existimarunt: « Mutati sunt piscatores, mutati sunt postea etiam plurimi senatores; mutatus est Cyprianus[2]. » Quum vero Pontius ejus neque de familia neque de juvenibus annis verba facere voluerit quia, ait, hominis Dei facta non debent aliunde

1. *Epist.* XXXVI.
2. *Serm.* 311, VIII, ed. Benedict.

numerari nisi ex eo quod Deo natus est, hæc in ambiguo relinquantur necesse est[1].

Ut ut sit, Cypriani nobis imaginem verbis optimam præbuit quam intueri juvat, ejus diaconus Pontius: « Gravis vultus et lætus; nec severitas tristis, nec comitas nimia; sed admixta utrimque temperies, ut esset ambigere, vereri plus an diligi mereretur, nisi quod et vereri et diligi merebatur. Sed nec cultus fuit dispar a vultu, temperatus et *ipse de medio*. Non illum superbia sæcularis inflaverat, nec tamen prorsus affectata penuria sordidarat; quia et hoc vestitus genus a jactantia minus non est quam ostentata taliter ambitiosa frugalitas... Tantum sanctitatis et gratiæ ex ore ejus lucebat, ut confunderet intuentium mentes[2]. »

Hæc vero indoles temperata, hæc mens sanissima, hi mores *medii* in Cypriani et vita et scriptis clarissime atque amplissime indicantur. Hostes enim suos, si decet, fugit, nec mortem honestam nescit; sese optima fide sacris legibus obligat, at rerum dilucidandarum causa rationis summæ usum exhibet. Nusquam omnino immoderatum animum patefacit, semper autem nimios homines vituperat. In modo, in rectis finibus consistere solet sapientissimus. Inde

1. Attamen Gervasius Cyprianum fuisse senatorem asserit. *Cypriani Vit.*, 1717, p. 5. Ita et Baronius qui falso Gregorii Nazianz. auctoritatem usurpat, cum, ut infra probabimus, Gregorius duos Cyprianos, Carthaginiensem nimirum et Antiochenum in unum misceat.

2. Cap. VI, apud Ruinart.

nescio quo facto cum Fenelonio cui tamen minus placebat, interdum comparatur. Si viros a se multum distantes assimilare libeat, quippe cum cœlum, res, ætas alienissima sint, Bossuetii tum a morum simplicitate, tum ab æqua sentiendi consuetudine illum propiorem existimo. Idem et ingenium altum ac sublime oritur ex eadem summa in judicando prudentia atque optima mente. Sed ab utroque differt Fenelonius qui ita artificio delectatur, qui homines ita titillat et aures permulcet, qui sese in quibusdam ita intemperatum habet, qui tandem venustate ac lepore ita semper affluit ut magis ingeniosus scriptor et consummatus artifex quam imperator gravis, sapiens, errorisque expers esse videatur.

Attamen Cyprianum juvenem artem oratoriam docuisse compertum est [1], et aliquandiu in dicendo affectasse ambitiosa ornamenta quæ ad Christum conversus celerrime recidit. Quamobrem in litteris quibus Donato viro sibi amicissimo recens Christianus sensus suos aperit, quædam reprehendit Augustinus, utpote quæ rhetoricam olerent. Quum vero ejus libros evolvo, veteris in voluptatibus mundi Cyprianum versatum fuisse arbitror, qui scilicet de rebus loquitur vividissimis illis cum sensibus quos hominum usus tantum dare solet. Si ergo de theatris verba facit, gaudii in spectaculis fontem dicit oriri ex illis secretis atque dulcibus affectibus quibus concitatur homo

1. Lact., *Divin. inst.*, l. V, 1, et Hieron., *de Script. ecclesiast.*

Tunc animos Africanos, ardentem compellans populum, speciosis ac dilectis usus imaginibus, eleemosynam ostendit ut editum Deo spectaculum, cujus *munerarius* non consulatibus, non quadrigis, non secundis populi admurmurationibus studeat, sed summique et unici spectantis plausus ambiat[1]. Ea prorsus in pauperes beneficentia Ethnicos mirum in modum delectabat permultosque in Ecclesiæ partes trahebat, quamvis vitæ asperitas, durities morum, severitas disciplinæ mentes terrerent. Namque, ut aspere aiebat Tertullianus, in isto solo solvunt Christiani consortium in quo solo exercent cæteri homines[2]. Verumenimvero in regionibus quas perurunt soles assidui, apud populos mollitie affluentes, vel maritalem fidem, vel viduarum *laboriosam castitatem*[3], vel virginalem integritatem servare perarduum habetur.

Nec dubium quin ad hæc accederent prædura et jejunia et pervigilia quæ militari verbo *stationes* vocabantur[4]: in angustis scilicet reipublicæ temporibus, diebus præstitutis ac frequentibus, ductis inter fletus noctibus, Hebræorumque ritu humi fusi, cœlum, ut dicebatur, invidia tundebant. Quod si quis tantis in laboribus deficeret, si *lapsus* partem obtineret inter *pœnitentes*, illi durissima erat expiatio agenda, cujus tamen tempus quidam a martyribus dati libelli con-

1. *De Opera et Eleemosyn.*
2. Tertull., *Ap.* XXXIX.
3. Cyprian., *de Bono patient.*, XX.
4. Tertull., *de Jejunio*, l. XIII.

trahere poterant. A balneis autem et ab epulis ei erat abstinendum; barbamque et capillos ei interdictum alere; mulieribus etiam « nigri pulveris ductu oculorum lineamenta depingere », secundum morem gemmisque et margaritis exornari, inficere comam, sericis vestiri, tum prohibitum[1]. Præterea oportebat « impensius rogare, diem luctu transigere, vigiliis noctes ac fletibus ducere, tempus omne lacrymosis lamentationibus occupare, stratos solo adhærere, in cinere et cilicio et sordibus volutari, post indumentum Christi perditum nullum jam velle vestitum, post diaboli cibum malle jejunium, justis operibus incumbere, quibus peccata purgantur, eleemosynis frequenter insistere, quibus a morte animæ liberantur[2]. » Sed « ante expiata delicta, ante exomologesim factam criminis, ante purgatam conscientiam sacrificiis et manu sacerdotis, ante offensam placatam indignantis Domini et minantis » vim inferre si sacrorum participes essent lapsi, declarabantur « corpori ejus et sanguini, et plus in Dominum manibus atque ore delinquere quam cum Dominum negaverant[3]. » Cum vero illi Ecclesiæ satisfecissent, cum antiqua ab episcopo recepissent jura, tum « certamen milites repetere poterant atque aciem iterare[4]. »

Christiani quidem cum episcopo ecclesiam ha-

1. Cyprian., *de Lapsis*, potissimum cap. XXX.
2. *De Lapsis*, XXXV.
3. *De Lapsis*, Oxoniensis editionis, c. XVI.
4. *De Lapsis*, XXXVI.

bere, aut domi, si pace fruerentur, aut, si oppugnarentur, inter *areas* et hortos, atque *dominicum* celebrare solebant[1]. Jam collocabantur *corbæ* ad munera excipienda. Donorum vero pars altera pauperibus erat eroganda; hinc ad Eucratium cum scribit Cyprianus, histrionem quem a theatris deterrere exoptat, adscribendum esse dicit inter eos qui alimentis ecclesiæ sustentantur, dummodo tenui mensa contentus sit[2]; altera pars ministris ac viduis ad vitæ necessaria, mensibus singulis, sub *mensurarum* nomine distribuebatur[3]. Imo *sportulæ* erant quarum participes clerici, fortasse egentes, *sportulantes* vocabantur[4]. Modicam vero stipem quisque « suo dabat judicio arbitrioque, nam nemo compellitur, sed sponte confert[5]. » E quibus, præter pauperibus alendis ac clericis viduisque sustentandis tributa, « egenis humandis, et pueris ac puellis re ac parentibus destitutis, jamque domesticis senibus, item naufragis (permulti enim *in mari sævo et importuoso*, naufragium patiebantur), et si qui in metallis et si qui in insulis vel in custodiis[6], » maximam pecuniam impertiebantur.

1. *De Oratione dominic.*, et *de Oper.* et *eleemos.*
2. Cyprian., *Epist.* LXI.
3. *Epist.*, XXVIII.
4. *Epist.* XXXIV, c. v, et *Epist.* LXVII, c. I. Medio ævo verba erant *sportula*, *sporta*, *sportule*, *esportule*, quibus honoraria dona chartæ significant. Ex sportis vero seu canistellis nomen deducitur, ex eo quod in eis munera colligi solebant.
5. Tertull., *Apol.* XXXIX.
6. Cyprian., *Epist.* V.

Quoad fieri poterat, diebus singulis cœtus ille habebatur, plerumque vespere, interdum mane. *Præfatione* acta, divinæ legebantur litteræ; deinde martyrum memoriam renovabant, et sermonem ad populum habebat præses[1]. Sequebantur censuræ; tum sacra fiebant; ac fideles, panis consecrati in manibus recepto frustulo, ejus partem sumebant in templo, partem domi deferebant ut qui a mysterio impediti essent, eulogiorum tamen participes forent[2]. Quibus et synaxibus interdum jungebatur cœna communis quam agapen vocabant, utpote in *fraternæ amicitiæ* signum habitam. Post cœnam, antiquo more, abluebantur manus, et sacra conficiebantur. Quandoque, matutinum in tempus dilatis mysteriis, lotis manibus accensisque luminibus « quisque de scripturis sanctis vel de proprio ingenio provocabatur in medium Deo canere[3]. » Tum psalmi sonabantur vel pia concio habebatur[4]. Quibus tandem actis gratiisque Deo persolutis, convivæ modestiam ac pudicitiam exhibentes discedebant[5]. In sacris Christiani Afri, Constantini junioris saltem ætate, calice producto utebantur, ut manifestum est nummo a Dupuch edito cujus hæc est inscriptio:

SECULI FELICITAS XRISTOS

Cum vero sæviret tempestas, in carceribus ad con-

1. Justin., *Apol.* 1, LXVII. — Tertull., *Apol.* XXXIX.
2. Cyprian., *Testim.*, III, *de Lapsis*, *Epistol.* LIV et LVI.
3. Tertull., *Apol.* XXXIX, etc.
4. Cypr., *ad Don.*, sub fine.
5. Tertull., *Apol.* XXXIX.

fessorum solatium, si possent, rem faciebant divinam.

Quod si quis totam congregationem qui regeret eligendus esset, a provinciæ episcopis in eumdem locum congregatis, cleri populique latis suffragiis, nominabatur. Electionis istius plane modum in litteris ad Antonianum Cyprianus exhibet[1]. Episcopus vero cum clero ac populo solebat negotia communicare[2]; si quis ex eis a vera fide dissidere perspiceretur, cæteri ejus oves debebant colligere[3]. Quotannis tandem, Paschalia post festa quilibet episcopi Carthaginem petebant ut concilia inirent. Præterea, ut jam diximus, ejusdem provinciæ episcopi synodos habebant in quibus, ut hodie solent præfecti nostri, inter se de rebus privatis conferebant. Itaque eos qui Christianæ Africæ rebus student, potissimum legendis Carthaginiensibus conciliis intendant animum necesse est, e quibus scilicet et doctrinam et disciplinam et mores et usus et facta amplissime accipient.

1. Cypr., *Epist.* LII.
2. Id., *Epist.* XXXII.
3. Id., *ad Steph. Pap.*

CAPUT SECUNDUM.

Cypriani Ecclesiæque Carthaginiensis historia.

Thascium Cyprianum Africanum fuisse constat; quo vero in oppido natus sit, incertum. Illum tamen Carthagine oriundum multi arbitrantur, quum de illo hæc habeat Prudentius:

Est proprius patriæ martyr, sed et amore et ore noster.
(Περὶ Στεφάνων, v. 13.)

At Cyprianus ipse eam urbem pro patria sibi vindicare non videtur, quippe qui dixerit: « Ubi enim mihi aut melius possit esse aut lætius quam illic ubi me Deus credere voluit et crescere[1]? » Imo quidam senatoria domo Thascium ortum esse ex his Augustini verbis existimarunt: « Mutati sunt piscatores, mutati sunt postea etiam plurimi senatores; mutatus est Cyprianus[2]. » Quum vero Pontius ejus neque de familia neque de juvenibus annis verba facere voluerit quia, ait, hominis Dei facta non debent aliunde

1. *Epist.* XXXVI.
2. *Serm.* 311, VIII, ed. Benedict.

numerari nisi ex eo quod Deo natus est, hæc in ambiguo relinquantur necesse est[1].

Ut ut sit, Cypriani nobis imaginem verbis optimam præbuit quam intueri juvat, ejus diaconus Pontius: « Gravis vultus et lætus; nec severitas tristis, nec comitas nimia; sed admixta utrimque temperies, ut esset ambigere, vereri plus an diligi mereretur, nisi quod et vereri et diligi merebatur. Sed nec cultus fuit dispar a vultu, temperatus et *ipse de medio*. Non illum superbia sæcularis inflaverat, nec tamen prorsus affectata penuria sordidarat; quia et hoc vestitus genus a jactantia minus non est quam ostentata taliter ambitiosa frugalitas... Tantum sanctitatis et gratiæ ex ore ejus lucebat, ut confunderet intuentium mentes[2]. »

Hæc vero indoles temperata, hæc mens sanissima, hi mores *medii* in Cypriani et vita et scriptis clarissime atque amplissime indicantur. Hostes enim suos, si decet, fugit, nec mortem honestam nescit; sese optima fide sacris legibus obligat, at rerum dilucidandarum causa rationis summæ usum exhibet. Nusquam omnino immoderatum animum patefacit, semper autem nimios homines vituperat. In modo, in rectis finibus consistere solet sapientissimus. Inde

1. Attamen Gervasius Cyprianum fuisse senatorem asserit. *Cypriani Vit.*, 1717, p. 5. Ita et Baronius qui falso Gregorii Nazianz. auctoritatem usurpat, cum, ut infra probabimus, Gregorius duos Cyprianos, Carthaginiensem nimirum et Antiochenum in unum misceat.

2. Cap. VI, apud Ruinart.

nescio quo facto cum Fenelonio cui tamen minus placebat, interdum comparatur. Si viros a se multum distantes assimilare libeat, quippe cum cœlum, res, ætas alienissima sint, Bossuetii tum a morum simplicitate, tum ab æqua sentiendi consuetudine illum propiorem existimo. Idem et ingenium altum ac sublime oritur ex eadem summa in judicando prudentia atque optima mente. Sed ab utroque differt Fenelonius qui ita artificio delectatur, qui homines ita titillat et aures permulcet, qui sese in quibusdam ita intemperatum habet, qui tandem venustate ac lepore ita semper affluit ut magis ingeniosus scriptor et consummatus artifex quam imperator gravis, sapiens, errorisque expers esse videatur.

Attamen Cyprianum juvenem artem oratoriam docuisse compertum est [1], et aliquandiu in dicendo affectasse ambitiosa ornamenta quæ ad Christum conversus celerrime recidit. Quamobrem in litteris quibus Donato viro sibi amicissimo recens Christianus sensus suos aperit, quædam reprehendit Augustinus, utpote quæ rhetoricam olerent. Quum vero ejus libros evolvo, veteris in voluptatibus mundi Cyprianum versatum fuisse arbitror, qui scilicet de rebus loquitur vividissimis illis cum sensibus quos hominum usus tantum dare solet. Si ergo de theatris verba facit, gaudii in spectaculis fontem dicit oriri ex illis secretis atque dulcibus affectibus quibus concitatur homo

1. Lact., *Divin. inst.*, l. V, 1, et Hieron., *de Script. ecclesiast.*

cum ea ad se pertinentia conspicit. « Tum delectat in mimis turpitudinum magisterio vel quid domi gesserit recognoscere vel quid gerere possit audire[1]. » Quæ sane atque hujusce modi bene multa virum olim profanarum deliciarum non prorsus imperitum spirare videntur. Imo fatetur ipse, ait Augustinus[2], cujus fuerit vitæ aliquando, quam nefariæ, quam improbandæ ac detestandæ. Etenim, ac fortasse ad hunc sermonem alludebat Augustinus, ad Donatum suum scribebat : « Ego cum in tenebris atque in nocte cæca jacerem, cumque in salo jactantis sæculi nutabundus ac dubius vestigiis oberrantibus fluctuarem, vitæ meæ nescius, veritatis ac lucis alienus, difficile prorsus ac durum pro illis tum moribus opinabar quod in salutem mihi divina indulgentia pollicebatur... Quî possibilis, aiebam, est tanta conversio ut repente ac perniciter exuatur quod vel genuinum situ materiæ naturalis obduruit, vel usurpatum diu senio vetustatis inolevit?... Quando parcimoniam discit qui epularibus cœnis et largis dapibus assuevit? Et qui pretiosa veste conspicuus in auro atque in purpura fulsit, ad plebeium se ac simplicem cultum quando deponit? Tenacibus semper illecebris necesse est, ut solebat, vinolentia invitet, inflet superbia, iracundia inflammet, rapacitas inquietet, crudelitas stimulet, ambitio delectet, libido præcipitet[3]. »

1. *Ad Donat. epist.* I, VIII.
2. Aug., *Sermo* 311.
3. Cypr., *Ad Don. epist.* I, III.

Quæ sane sentire incipiebat Cyprianus, cum jam Christi discipulis et aurem et animum adhiberet.

Enimvero Cæcilius presbyter quem esse Cæcilium illum in Minutii Felicis dialogo actorem multi arbitrantur, eum sibi adjungebat et in partes suas trahebat. At rhetor ille « stipatus clientium cuneis, frequentiæ comitatu officiosi agminis honestatus [1], » ut mos erat, « tenacibus illecebris » voluptatum alligatus, allectus libertate, poetarum et fabulis delectatus, in incerto habebat quid consilii caperet. Atque ut alter Africæ clarissimus rhetor quem etiam mundi deliciæ irretierant, Cyprianus indesinenter fluctuabat et acerbissimis doloribus cruciabatur. A veteri cultu ad Christianam disciplinam virorum et acri ingenio et litteris antiquis præstantium transitionem illam animadvertere non possumus quin magnopere commoveamur. Notissimæ vero sunt chartæ illæ quasi lacrymis madentes quibus animi sui historiam, ut ita dicam, aperit, quibus et desiderii acerbitatem et cupiditatis ardorem et ad futura impetus et reditus ad præterita memoria tristi simul ac dulci ad vivum effingit. Ita secum Cyprianus conversionis tum amaritudinem tum dulcedinem volvebat. Viri igitur qui opulentissimorum more Romanorum magnifice induebantur, qui ad honores ascendebant amplissimos, qui in quibuslibet voluptatibus volutabantur, Christianorum tenuem mensam, plebeiam

1. Cypr., *Epist.* I, III.

consuetudinem, simplicem atque a scena remotam vitam incredibili affecti ægritudine contemplabantur. Itaque æqualium suorum jucundis a moribus sese erepturus, ut durissimam conditionem persequeretur, altius animis iste mœrebat æstuans. « Ut ipse, inquit, quam plurimis vitæ prioris erroribus implicitus tenebar, quibus exui me posse non crederem, sic vitiis adhærentibus obsecundans eram, et desperatione meliorum, malis meis veluti jam propriis ac vernaculis offavebam.[1] » Summam igitur cum videret illam Christianos inter atque Ethnicos animi dissimilitudinem, quî, admiratione perculsus aiebat, possibilis est tanta conversio? Attamen e suorum moribus semetipsum subduxit, et Cæcilii sui sermonibus docilis, Evangelii disciplinam suscepit Christoque magistro usus est. Hunc vero Cæcilium quo auctore Ecclesiæ sub imperio sese subjecerat ita coluit, ut amoris singularis pignora illi dederit, qui Cæcilii cognomine sese auxit. Sacerdos vero Cæcilius moriturus ut pietatis hæredi atque dilectionis filio conjugem suam liberosque commendavit. At vero, ut aqua statim ablutus est, fluctuantis animi concidit tumultus. Quos enim post aquam sensus habuerit, Donato suo aperit, hominemque ita licet intus et in cute conspicere : « Postquam, ait, undæ genitalis auxilio superioris ævi labe detersa, in expiatum pectus serenum ac purum desuper se lumen infudit,

1. Cypr., *Epist.* I, IV.

postquam, cœlitus spiritu hausto, in novum me hominem nativitas secunda reparavit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare quod prius difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur[1]. »

Jam vero, quum primum Christi signa Thascius fuerit consecutus, priscorum Christianorum more, bona sua vendidit sub hasta, ut inter pauperes eorum pretium divideret, totumque religiosis rebus sese daret. Quæ inter bona potissimum laudabantur ad Carthaginis portam horti amœnissimi. Fortasse ad illos alludit cum in Epistolis depingit, Socratis ac Tullii ritu, dulcem ac secretum locum quo juvat de rebus divinis agere. Ergo, « indulgente vindemia » et « fatiscentis anni » pactis induciis, ne colloquium profanus perturbet interventor, ne strepitu peregrinentur aures, fabulaturi secessum petunt jucundum cui autumnus novam suavitatem addit. « Dum erratici palmitum lapsus nexibus pendulis per arundines bajulas repunt, viteam porticum frondea tecta fecerunt. Bene hic studia in aures damus; et dum in arbores et in vites oblectante prospectu oculos amœnamus, animum simul et auditus instruit et pascit obtutus, quamquam tibi sola nunc gratia, sola cura sermonis est[2]. »

Ita fere Tullius[3] erat de vite locutus quam mul-

1. Cypr., *Epist.* I, IV.
2. *Epist.* I, I.
3. *De Senectute*, XV.

tiplici atque erratico lapsu serpentem ait et natura caducam arte dirigi agricolarum; ita præsertim naturæ consideratione atque contemplatione, quasi mentis pabulo, recreabatur. Thascii igitur eo fuit semper antiquorum simile ingenium ut maris ac terræ imaginibus summopere delectaretur. Augustini vero more, cum hujusce orbis res conspiceret, cum cœlum solibus assiduis perustum, cum amœna vireta, cum Oceani immensos tractus intueretur, altius mente defixus erat atque alebatur divinis.

Litteræ illæ ad Donatum et animi quadam effusione, et juvenili quasi dictione, et animo a musis non averso paulo post Cyprianum mutatum scriptæ fuisse videntur. In illis, conversione narrata, amicum ad hujusce terræ rerum contemptum et ad assiduam orationem adhortatur. Attamen, Augustinus, qui has litteras refert, Cyprianum graviter vituperat eo quod, inquit, doctrinam spumeo verborum ambitu ornaverit[1]. Cum vero sententiarum præstantia a dictorum arte non abhorreat, si censura illa non severior ac durior haberetur, melioris notæ ecclesiastici scriptores reprehensioni obnoxios sese præberent. At jansenistas profecto summopere delectabat doctoris sui illud judicium, quippe qui naturæ corruptioni pessimæ dicendi urbanitatem et orationis tractum lenem tribuere solebant. Sed rectior videtur Lactantii sententia qui litteras bonas rebus christianis

1. Aug., *de Doctr. Christ.*, IV, 14, et *Serm.* 312.

non nocere, prodesse autem quam plurimum declarat[1]. Quare Cypriani priscos inter editores unus ita præfatus est : « Æquo satis animo ferre nequaquam possum recentiorum quorumdam *novam hæresim* qui nullum orationis florem sequentes, putant quod expolito limatoque tractatur eloquio, rei sacræ admodum officere. Nam si eloquentiam rem mediam esse agnoscunt, qua et recte uti et male possumus, quis mentis compos dicere audet non debere dogmatis christiani professores in defendenda veritate ea uti qua in extollenda falsitate omnes abusi sunt gentiles[2] ? »

Venditis igitur et hortis et cæteris, sacris auctoribus evolvendis potiorem operam navavit, inter quos sæpius et Minutium Felicem et Tertullianum versare assueverat. Narrat Hieronymus se conspexisse « quemdam Paulum, Concordiæ, quod Italiæ oppidum est, senem qui se beati Cypriani jam grandis ætatis notarium, cum ipse admodum esset adolescens, Romæ vidisse diceret, referre sibi solitum nunquam Cyprianum absque Tertulliani lectione unam diem præteriisse ac sibi crebro dicere : *Da mihi magistrum*, Tertullianum videlicet significans[3]. »

Quem nimirum et Minutii Felicis et Tertulliani usum clarissime atque amplissime indicat liber *de Vanitate Idolorum* quem referre oportet ad tempus il-

1. Lactant., *Divin. Institut.*, V, 1.
2. Venet., edit. 1483. Videsis Baluzium ad hanc epist. primam.
3. *Catal. vir illust.*, 53, et *Ep. ad Pammach.*, 41.

lud quo recens conversus in scriptores Christianos studium intendebat. Etenim et deorum romanorum inanitatem et Dei unitatem comprobaturus, tum res tum verba ex Minutii Felicis dialogo et Tertulliani apologeticis libris accepit. Ætatem ad hanc pertinere videntur tum verborum sensuumque splendor, tum dicta minus accurata (ita, ut exemplum afferam, ait *regna sorte variari* et *Christum ad superos regressum esse*). Easdem ob rationes hujusce ævi est *ad Demetrianum epistola* qua Africæ proconsuli qui mala publica Christianis imputabat, declarat Ethnicos jure potiori causam et caput cladium habendos esse, utpote qui injustissime agebant. Quibus in scriptis auctor et a Tertulliano et a Minutio Felice quædam et quod ad sensum et quod ad voces attinet, desumpsisse plane compertum est. Jam Minutio ipse Tertullianus in apologetico usus fuerat [1], sed locum hic afferre in quo una et M. Felicem et Tertullianum qui jam priori studuerat, Cyprianus imitatus ac consecutus est, rei nostræ fore arbitrati sumus; Lactantius ex *Octavio* plura haurire etiam haud dubitavit; Cyprianusque ipse in epistola *ad Donatum* jam Minutii vestigiis institerat [2].

1. De *Octavii* ætate et stylo videsis *Le Nourry* viri benedictini dissertationem.

2. Hunc tamen locum indicat, vir sane doctus, ut Cyprianum inter Christianos, qui philosophiæ campum exaraverit primum fuisse comprobaret. *Fabre*, p. 37.

MINUTIUS FELIX.

Rex unus apibus, dux unus gregibus, in armentis rector unus; tu in cœlo summam potestatem dividi credas?...

Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensibus major est, infinitus, immensus et soli sibi, tantus quantus est notus; nobis vero ad intellectum pectus angustum est; et ideo sic eum digne æstimamus dum inæstimabilem dicimus. Eloquar quem admodum sentio : magnitudinem Dei qui se putat nosse, minuit; qui non vult minuere, non novit. Nec nomen Deo quæras, Deus nomen est.

Illic vocabulis opus est, cum per singulos propriis appellationum insignibus multitudo dirimenda est : Deo qui solus est, Dei vocabulum totum est. Quem si patrem dixero, terrenum opineris; si regem, carnalem suspiceris; si dominum, intelliges ubique mortalem. Aufer addimenta nominum, et perspicies ejus claritatem.

Quid? quod omnium de isto habes consensum : audio vulgus, quum ad cœlum manus tendunt, nihil aliud quam DEUM dicunt; et DEUS MAGNUS EST; et DEUS VERUS EST;

CYPRIANUS.

Rex unus est apibus, et dux unus in gregibus, et in armentis rector unus; multo magis mundi unus est rector...

Hic nec videri potest, visu clarior est; nec comprehendi, tactu purior est; nec æstimari, sensu major est; et ideo sic eum digne æstimamus dum inæstimabilem dicimus. Quod vero templum habere possit Deus, cujus templum totus est mundus? et cum homo latius maneat, intra unam ædiculam vim tantæ majestatis includam? In nostra dedicandus est mente, in nostro consecrandus est pectore. Nec nomen Deo quæras : Deus nomen est illi.

Illic vocabulis opus est, ubi propriis appellationum insignibus multitudo dirimenda est : Deo qui solus est, Dei vocabulum totum est. Ergo unus est, et ubique totus diffusus est.

Nam et vulgus in multis Deum naturaliter confitetur, cum mens et anima sui auctoris et principis admonetur. Dici frequenter audimus : O DEUS, et DEUS VIDET, et DEO COMMENDO, et DEUS TIBI REDDAT, et QUOD

TERTULLIANUS.

Quod colimus, Deus unus est... Invisibilis est etsi videatur; incomprehensibilis, etsi per gratiam repræsentetur; inæstimabilis, etsi humanibus sensibus æstimetur; ideo verus et tantus est.

Cæterum quod videri communiter, quod comprehendi, quod æstimari potest, minus est et oculis quibus occupatur, et manibus quibus contaminatur, et sensibus quibus invenitur. Quod vero immensum est, soli sibi notum est. Hoc est quod Deum æstimari facit, dum æstimari non capit. Ita eum vis magnitudinis et notum hominibus objicit et ignotum.

Et *hæc est summa delicti nolentium recognoscere, quem ignorare non possunt.* Vultis ex operibus ipsius tot ac talibus quibus continemur, quibus sustinemur, quibus oblectamur, etiam quibus exterremur, vultis ex animæ ipsius testimonio comprobemus?

Quæ licet carcere corporis pressa, licet institutionibus pravis circumscripta, licet libidinibus ac concupiscentiis evigorata, licet falsis diis exancillata, cum tamen resipiscit, ut ex crapula, ut ex somno, ut ex aliqua valetudine, et sanitatem suam patitur, DEUM nominet hoc solo nomine, quia proprio Dei veri : DEUS MAGNUS, DEUS BONUS et QUOD DEUS DEDERIT, omnium vox est. Ju-

MINUTIUS FELIX.	CYPRIANUS.	TERTULLIANUS.
et, SI DEUS DEDERIT. Vulgi iste naturalis sermo est, an Christiani confitentis oratio? *Octavius*, c. XVIII.	VULT DEUS [1], et si DEUS DEDERIT. Atque hæc est summa delicti, nolle agnoscere quem ignorare non possis. *De Idolorum vanit.*, VIII et IX.	dicem quoque contestatur illum, DEUS VIDET, et DEO COMMENDO, et DEUS MIHI REDDET. O testimonium animæ naturaliter Christianæ! Denique pronuntians hæc, non ad Capitolium, sed ad cœlum respicit; novit enim sedem Dei vivi; ab illo, et inde descendit. *Apolog.*, c. XVII [2].

Jam vero, cum et virtute et scientia et auctoritate inter suos emineret Cyprianus, presbyterorum in numerum recens aggregatus, Carthaginiensem ad episcopatum *judicio Dei et plebis* favore, inquit Pontius, neophytus licet, electus fuit, anno circa CCXLVIII, ut opinantur[3]. Tum Ecclesia Africana caput a tempestate erigens pace videbatur fruitura. Pacata igitur provincia, Donati mortui in locum Christiani illum subrogarunt; at maxima præditus modestia, et « antiquioribus cedens », a tanto munere abhorruit. Sed « obsederat fores domûs copiosa fraternitas »; ac tandem cepit invitus dignitatem quam factis, scrip-

1. Hujusce verbi *Quod vult Deus* usum Afris carum fuisse comprobant multorum martyrum *Quod vult Deus* in pervetustis martyrologiis nomina et quatuordecem episcopi sic vocati. Apud Shaw Saxo inscribitur et quidam *Quod vult Deus*, t. I, p. 232.

2. Cfr. De *Testimonio animæ*, lib. II, et de *Resurrect. carn.*, cap. 3.

3. Ex litteris LV anno CCLII scriptis quibus dicit sese « plebi suæ in episcopatu quadriennio jam probatum esse. »

tis, sanguine erat illustraturus. Eo majore autem gaudio fuerunt fideles repleti, quo magis anxio et sollicito animo rem exspectabant.

Nihilominus ei « quidam restiterunt[1]; » Felicissimus nimirum quidam plures ab illo abjungere conabatur ac schisma inire; parum sane in Græcorum subtilitate versati, ex Africanis qui Ecclesiæ auctoritatem rejiciebant, non disputationibus doctis nec legum cavillationibus hæresim meditabantur, sed aspere ac repente dissolvebant consociationem. Verum ad Caldonium et Herculanum quos collegas vocat et ad Rogationum Numidicumque quos compresbyteros declarat, ut ab Ecclesia deterrerent rebellantes ille scripsit[2]. Cujus mandata sunt assecuti sententia quam legere etiam num licet[3]. At vero his nervis, illi animi firmitati clementiam ac lenitatem summam miscuit, namque rebelles qui placidos et molles sese dederunt, non tantum benevole accepit, sed illis et amicissimis et familiarissimis usus fuit[4].

Philippo vero imperitante, cum pace res christiana frueretur, episcopi elucebat animus in hominibus ad honestas artes informandis. Ut disciplina sua Quirinum imbueret, sacris e libris excellentissima libavit[5]; quem Gallicanos adolescentes eruditurus,

1. Pontius, V.
2. *Epist.* XXXVIII, ann. CCLI.
3. *Epist.* XXXIX.
4. Pontius, c. V.
5. *Testimoniorum libri tres.*

optime consecutus est Rollinus noster, insignis juventutis præceptor. Scripturarum igitur verba usurpans atque disponens, Christi religionem fideliumque officia explanat. Una factis bonæ vitæ instituendæ suis ipse documentum atque exemplum erat; nempe « quemadmodum se gesserit quis referre sufficiat? Quæ illi pietas, qui vigor, misericordia quanta cum censura? Quid autem circa pauperes episcopus faceret, quos catechumenus diligebat[1]? » Sed et illius virtus atque animi firmitudo mox erat probanda. Philippo enim cum filio a militibus necato, anno CCXLIX, Decius qui ejus loco imperii tenuit clavum, in Christianos crudelitatem exercuit. Vix invectus urbem triumphans, leges tulit sævissimas. Nihil immanius, nihil truculentius quam in Christianos judicia, quam et populi et proconsulum furor. Carthago vero magistratu romano tunc carebat; sed plebs in episcopum ferocior invehebatur; et jam frequentibus clamoribus *Cyprianum ad leonem* petebant[2].

Attamen vir ille de se et de suis humiliter ac modeste sentiens, non tam plebis immanitati quam Christianorum labanti disciplinæ calamitatis causam attribuere. Mores igitur ad quamdam mollitiem lapsos, e pristina virtute aliquid suos remissos Cyprianus conquestus, ut ita recoquerentur homines fore

1. Pontius, VI.
2. Pontius, VII, et Cypr., *Epist.* LV, *ad Cornelium*.

sperabat, de sorte sua impavidus, timore licet pro Carthaginiensi ecclesiâ non vacuus esset. Primævæ igitur Ecclesiæ disciplinam imminutam deplorans, auri famem ac vitia quibus ad divitias inflammati laborare solent, hujusce et temporis et terræ commune malum, gravissimis verbis persequitur. Qui ergo res asperas facile tolerarent, iis otium oneri fuit; pecuniæ cupido multorum malorum quasi materies, crevit. At Carthaginiensium mores quæ explicant ea referre juvat.

Diuturnæ ergo pacis securitas ad delectationem Ethnicorum luxuriosi cultus atque pecuniæ quæ commoditates vitæ præbet ac jucunditates, permultos traduxerat. Unde cum fortunas sitirent, pristinæ consuetudinis obliti « studebant augendo patrimonio, ampliandisque incubabant facultatibus. » Ex quo, neque in sacerdotibus devotio perfectior, neque in ministris integrior fides; in viris « corrupta barba, » in mulieribus « forma fucata » et « capilli mendacio colorati » mores ad mollitiem labantes comprobabant. Antiquus Pœnorum morbus, perjurium in Christianorum mentes sese ut venenum lente epotum sensim insinuabat. Imo negotiosum apud populum, qui, bello destitutus, potissimum commercio exercendo et superbiebat et delectabatur, quibus naviculariam facere honori erat summo, plurimi videbantur episcopi, « divina procuratione contempta, procuratores rerum sæcularium fieri, derelicta cathedra, plebe deserta, per alienas provincias oberrantes negotiationis quæs-

tuosæ nundinas aucupari, esurientibus in Ecclesia fratribus, habere argentum largiter velle, fundos insidiosis fraudibus rapere, usuris multiplicantibus fenus augere[1]. » Ita quiete incuriosi, Christiani longæ pacis mala patiebantur quibus tum concilia tum Cyprianus frena injiciebant. Hominumque fragilitatem eamdem eadem ratione ille reficiebat : « Sciant bona illa esse quæ sunt spiritualia, divina, cœlestia, quæ nos ad Deum ducant, quæ nobiscum apud Deum perpetua possessione permaneant; quæcumque terrena sunt in sæculo accepta, et hic cum sæculo permansura[2]. » — Ipsas et inter virgines quæ Deo se devovebant, placatis ita omnibus, « ornatæ, comptæ procedere, quasi maritum aut haberent aut quærerent » quædam occurrebant. Facultatibus quidem illæ feroces, auro, margaritis, monilibus, cincinnis, purpura, serico exornabantur; istæ una et viduæ, quo nuptis ipsis interdicebatur, « adhibito flavo colore, vel nigro pulvere, vel rubore aut quolibet denique lineamenta nativa corrumpente medicamine, » ora fucare ambibant[3]. Imo permultæ *auribus inferebant vulnera*, ut inde penderent *pretiosa grana*[4]; permultæ et *compedibus aureis* sibi et brachia et colla et *pedes ipsos* devinciebant[5]. In Africa etiam num Arabæ mulieres ita sibi constringunt pedes; quis

1. Cypr., *de Lapsis*, c. VI.
2. *De Habitu Virg.*, VII.
3. *De Habitu Virg.*, XIII, XIV, XV.
4. *De Habitu Virg.*, XIV.
5. *Ibid.*, XX.

autem eas irrideret, cum apud nos in honore, ut Cypriani ætate, sint auriculares bullæ? Quos igitur antiquos mulieribusque in perpetuum caros usus ille vituperabat, easque ad simpliciora rectioraque hortabatur. Ut bene divitiis uterentur, copiosas ac plene locupletes impellebat virgines. « Locupletem te dicis, vehementissime exclamat, divitem te dicis et utendum putas iis quæ possidere te Deus voluit. » Quod ad perenne eorum argumentum qui bona sua disperdunt, ægritudine affectus respondet : « Utere igitur, utere sed ad utiliora. Divitem te sentiant pauperes, locupletem te sentiant indigentes, patrimonio tuo Deo fenera, Christum ciba; nam delinquis et hoc ipso in Deum, si ad hoc tibi ab illo divitias datas credis, ut illis non salubriter perfruaris[1]. »

Quibus vir humilis Decii in suos persecutionis vim assignavit. Primum carcere, vinculis, exsilio[2], bonorum direptione fuerunt affecti confessores ; deinde res in pejus ruerunt. Etenim cuicumque Christiano mors impendebat, episcopusque plebis furori potissimum proponebatur. Ipse de se narrat se sæpissime ad leonem in circo atque amphitheatro petitum et proscriptum fuisse[3]. Publice enim legebatur : *Si quis tenet vel possidet de bonis Cæcilii Cypriani episcopi Chris-*

1. *De Habitu Virg.*, XI.
2. Sexaginta quinque Christianos viros Carthaginienses, a Fortunatio in civitatem regresso mulctatos exsilio, Romæ acceptos hospitio a Candida et Numeria sororibus, ad Cyprianum scripsit Celerinus. (*Epist.* XX, inter Cypr. Opera.)
3. *Epist.* XLV.

tianorum[1]. Quamobrem prudens, se suis servaturus, Christi consilio obtemperans, secessionem fecit; quo facto, ut videtur[2], sycophantis qui eum infirmitatis arguerunt, ansas præbuit, dum boni imperatoris munus exsecutus, suorum saluti provideret. Episcopi nimirum multi vestigia consecuti, projectis opibus, urbem deseruere, atque Decii ab impiis jussis declinarunt, sponte facti extorres.

Quem vero ad locum sese receperit ambiguum: absens vero, ut ait, corpore, nec actu nec monitis defuit quominus suis consuleret[3]. Tum episcopum suum Carthago christiana desiderare; namque consilio egebat, cum inimicis obsistere difficile esset. Salutem enim qui fuga non petierant, illi vel diis sacrificarent oportebat, vel *libellatici* vitarent periculum proditione, vel ad ultimum supplicium truderentur. Nempe Carthaginem magistratus regressus, non jam, velut antea, quos a militibus captos in prætorium vocat, eos ad exsilium aut ad vincula damnare, sed in cruciatus et ad mortem dare inexorabilis.

Prior quidem hac rerum tempestate fidei causa mortem obiisse Mappalicus Numida xv kalendas maii videtur, qui vi tormentorum efflavit animam. Hi quidem nervo vel tigno *pedario*, variis illi cruciatibus, fame permulti perierunt; quidam autem sive lapidibus obruti, sivi circumdati ignibus ocius exha-

1. *Epist.* XLIX.
2. *Epist.* XLIX.
3. *Epist.* XIV.

larunt vitam; inter quos quidam *Numidicus*, Numida nimirum, « semiustulatus, et lapidibus obrutus, et pro mortuo derelictus, dum postmodum filia sollicito pietatis obsequio cadaver patris inquirit, semianimis inventus et extractus et refocillatus a comitibus quos ipse præmiserat, remansit invictus [1]. » Quam animi magnitudinem consecrandi causa, Numidicum hunc Cyprianus in Carthaginiensium presbyterorum ordinem cooptavit.

Verumtamen, permulti quorum magis erat consilium imbelle, nomini christiano ignominiam inusserunt qui nimirum « ad prima statim verba minantis inimici fidem suam prodidere, » quique propria defectione, ut assolent homines, parum contenti, cæterorum infringebant animos, atque proconsuli votorum compoti Christianos propinabant deridendos. Quidam vero timidiores, ad dolos conversi, atque aperta abhorrentes ab impietate, se diis sacrificaturos pollicebantur. Quorum « etsi manus pura, et os ejus feralis cibi contagia nulla polluerit, » cum tamen « conscientia polluta fuerit [2], » turpi *libellaticorum* nomine affecti, inter lapsos cum cæteris fidei desertoribus annumerabantur.

In eis rerum asperitatibus, cum maxima molestiarum moles ac turbulentissimæ tempestates ubique Africæ Christianos exagitarent, extorris episcopus omnia gu-

1. *Epist.* XXXV.
2. *Epist.* LII.

bernabat et moderabatur sapientia atque prudentia. Ante discessum, quibusdam sacerdotibus quos compresbyteros in litteris eum nominare diximus, utpote minori in odio versatis, perturbatæ ecclesiæ curam commiserat. At vero, quamquam inimicorum oculi omnia speculabantur, cum, horrendas etiam inter procellas, hujusce ætatis sub regimine, non explorarentur peculiaria recentiorum consummata cum illa scientia a qua declinare fere nemo potest, fortes quidam ac generosi viri cum episcopo commercium habere poterant. Epistolis igitur frequentibus e quibus plurimæ ad nos pervenerunt, ille rerum studiosus publicis inserviebat commodis. Tempestati ergo subveniens, cum pauperes inter Christianos numerosi auxilio indigerent, eis potissimum consulit. « Viduarum et infirmorum et omnium pauperum curam peto diligenter habeatis. Sed et peregrinis, si qui indigentes fuerint, sumptus suggeratis de quantitate mea propria quam apud Rogatianum compresbyterum nostrum dimisi. Quæ quantitas ne forte jam universa erogata sit, misi eidem per Naricum acolytum aliam portionem, ut largius et promptius circa laborantes fiat operatio[1]. » At inter egentissimos qui episcopi studium præcipuum obtinebant, in carcere constituti confessores numerandi sunt; nullum periculum salutis communis causa recusantes, multi diaconi illorum in subsidium ibant. Quorum

1. *Epist.* XXXVI. Conf. *Epist.* XXXVII.

animos inflammaturus, ad summam erga carcere detentos curam eos hortabatur : « Utinam, aiebat, loci et gradus mei conditio permitteret ut ipse nunc præsens esse possem! Promptus et libens solemni ministerio cuncta circa fortissimos fratres nostros dilectionis obsequia complerem. Sed officium meum vestra, quæso, diligentia repræsentet, et faciat omnia quæ fieri oportet circa eos quos in talibus meritis fidei ac virtutis suæ illustravit divina dignatio[1]. » Ipsis vero confessoribus congratulans illorumque animos erigens, divinam mentis suæ incitationem his nudat verbis : « O beatum carcerem quem illustravit vestra præsentia! o beatum carcerem qui homines mittit ad cœlum! o tenebras lucidiores sole ipso et luce hac mundi clariores, ubi modo constituta sunt Dei templa et sanctificanda divinis confessionibus membra vestra[2]! » Sed non tantum a magistratibus atque a plebe vexationes, minæ, carceres, cruciatus mœrore Cyprianum conficiebant extorrem, illi enim gravissimum dolorem incusserunt ipsi fideles; rei narratione detinebimur, quippe cum et hujus ecclesiæ mores et ipsius hominum animi aliquam partem explicet.

Inter confessores qui vel morte damnati erant vel quosdam saltem cruciatus perpessi fuerant, plures lapsis viris in manus dabant libellos quorum gratia facilius in sua munia restituebantur. Cum vero Car-

1. *Epist.* XXXVII.
2. *Epist.* LXXXI.

thagine multi Christum ejurassent, qui tamen brevi ad bonam frugem recepti, ab episcopo delicti veniam exoptabant, martyres circumsistebant ut ab illis litteras quasi commendatitias peterent. Quidam igitur confessores ad Cyprianum scribentes enixe rogarunt « tunc desideria sua examinari et pacem dari, quando ipsa ante mater Ecclesia pacem de misericordia Domini prior sumpserit[1]. » Ex quo episcopus et judex et magister omnia auctoritate sua gerebat, eos licet sibi commendatissimos indulgenter haberet. Neque vero « ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam, ante manum ab episcopo et clero in pœnitentiam impositam, offerre pro illis et Eucharistiam dare[2] » ullus poterat. At quidam episcopi auctoritatis incommodo et detrimento quæ tamen in eo rerum discrimine quavis ratione erat sustinenda, religionis desertoribus litteras tribuerunt quibus pacem lapsis dari mandabatur. Quidam et presbyteri cum eis communicabant Eucharistiamque illis præbebant. Cyprianus autem sacerdotii sui, ut ait, honorem reservans et antiquæ consulens disciplinæ, nullum in gratiam redire posse statuerat « nisi prius illi ab episcopo et clero manus fuerit imposita », atque his in gravissimis delictis omnia prudentia dicebat moderanda[3]. Ut ecclesiam perturbarent, ut potis-

1. *Epist.* IX.
2. *Epist.* X.
3. *Epist.* IX.

simum suæ inservirent ambitioni, his ardeliones abusi sunt. Interea Clemens hypodiaconus Romam ierat ut urbis clero, cum Fabiani morte vacua pontificum sedes esset (nam ab electione fideles prohibebantur gravi temporum irruente procella), ut Cypriani secessum quo multi fuerant offensi et libellaticorum obstinationem declararet. Litteris a clero traditis quibus et nuntiabatur Fabiani mors clarissima et de lapsis habebatur quæstio, renavigavit Clemens animos inventurus maxima in perturbatione versatos. Enimvero, ineunte ætate, febrimque, ut illis in regionibus assolet, solis calore adducente, lapsi non ii modo qui æstu jactati atque ægrotantes periculose in gratiam cum episcopo redire jure ac merito exoptabant quin æquas peccatis pœnas darent, sed illi etiam qui plene valentes, rebus usi, ante noxæ expiationem, libellorum virtute quos a martyribus acceperant, locum inter fideles obtinere atque in pristinæ dignitatis gradum restitui sine ulla mora a presbyteris postulabant, efflagitabant. Lucianus vero quidam sacerdos qui rebus novis studebat quique factionis tenebat principatum, projecta Cypriani auctoritate atque majorum disciplina fracta, lapsos in integrum contendebat restituendos. Itaque de his plurimas a Cypriano scriptas epistolas habemus quibus tantum moribundis vel iis qui post defectionem publicum de fide testimonium perhibuissent, pacem tribuendam esse dicit; cæteris vero, postquam pacificatæ res fuerint, ut fas et jura volunt, esse consulendum a

semetipso significat. Hinc Felix presbyter ejusque conjux Victoria, et Lucius qui confiscati erant, atque Bona mulier « quæ tracta est a marito ad sacrificandum, quæ conscientia non commisit, sed quia tenentes manus ejus sacrificaverunt, cœpit dicere contra : Non feci, vos fecistis », omnes et exsilio patria pulsi et bonis spoliati, Cypriani Caldoniique sententia pristina jura recuperarunt[1]. Attamen Luciano ejusque sectatoribus urgentibus, ad Cyprianum hæc scripserant confessores : « Universi confessores Cypriano papæ salutem. Scias nos universis de quibus apud te ratio constiterit quid post commissum egerint, dedisse pacem, et hanc formam per te et aliis episcopis innotescere volumus : optamus te cum sanctis martyribus pacem habere. Præsente de clero et exorcista et lectore, Lucianus scripsit[2]. » Cum vero martyrum libellorum, ante pacem, nullam rationem habendam esse indicasset Carthaginiensis episcopus, in Ecclesia turbata sunt omnia. Civis enim unus e Carthaginiensibus, opibus præpotens, christianus, sed magnis vitiis laborans, Felicissimus nomine, cum Cyprianus quosdam e clero misisset qui fratrum manu inopiam levarent, seditiosorum hominum choro stipatus omnes a munere, subsidio egestatis, prohibuit. Qui omnesque ejus fautores in monte recepti, unde vocati sunt *montenses*, in episcopum conjurarunt. Inter eos potissimum habebantur Augendus, Repostus,

1. *Epist.* XVIII et XIX.
2. *Epist.* XVI.

Irene, Paula sarcinatrix, Sophronius, budinariusque Soliassus[1]. A communione vero exclusi, plurimos trahunt in partes suas, factionisque principem ipsum diaconum sibi imponunt.

Jam, ut dictum est, schismate delectabantur Afri, qui a diligenti rerum consideratione abhorrentes, fervidi autem, ac paratioris iræ homines, conjurationem facere, tumultuari, turbas concire assueverant. Dum Græcos, contentionis cupidissimos, torquet verbi controversia[2], nihil illis est antiquius quam discordiam in populum injicere atque homines contraria in studia diducere. Quæ mobili atque acri Numidarum placebant ingenio, eadem mulcebant Christianorum animos; jampridem erat cognitum genus illud novarum rerum avidum[3].

Interea tantis circumventus difficultatibus, patria exsul, inter infinitum laborem, *dominicam orationem* suavissimis gravissimisque explanabat verbis; adeo res quæ languorem affert multis Cyprianum acuebat, solitudo! Quæ Adrumetanis monachis legit Augustinus ut ii « quibus recte vivimus » mores didicerint[4]. Profecto, locum potissimum obtinet liber ille tum rerum auctoritate, tum liberi arbitrii ac gratiæ expositione[5]. Cum vero in molestiis acerbissimis atque turbulentissimis tempestatibus Christia-

1. *Epist.* XXXIX, *inter Cypr. Opera.*
2. Tullius, *de Oratore*, I, XI.
3. Sallust., *Jugurth.*, XLVI.
4. *Ad Valerianum.*
5. Conf. Ceillier, t. III, p. 41.

nos viros versatos, cum in eos vehementissime invectos tum magistratus, tum, ut solet apud populos humanitate etiam politissimos, plebem omnem, uno fere consensu commotam atque incitatam, cogitatione lector sibi proponit, animi serenitate splendentem sermonem audire non potest dedignari. « Pacificos et concordes atque unanimes esse in domo sua Deus præcipit, et quales fecit nos secunda nativitate, tales vult renatos perseverare, ut qui filii Dei esse cœpimus in Dei pace maneamus, et quibus spiritus unus est, unus sit et animus et sensus. Sacrificium Deo majus est pax nostra et fraterna concordia. » Cogitantibus vero nobis ac memoria repetentibus ætates, illis in locis quibus Carthaginienses commercium suum exercebant, quæ agitabant sexcenta vitia, quæ demum atra tempestate obruenda erant, hunc animi placidum ardorem assequi, hanc mentis vitam intueri, id mirum esse ac gratum spectaculum videtur. Quis enim est qui inter vastam horrendamque solitudinem errabundus, viretis amœnis et dulcibus fontibus irriguis non detineretur? Quis est qui in mortalium malis artibus versatus, falsis civitatum gaudiis immistus, identidem hominum cumulata virtute præditorum societatis imaginem considerando occupatus, jucundissima delectamenta nequaquam reperiret?

Per id tempus tumultus fautores Cypriani dicta contemnere, Luciani virtutes extollere laudibus; omnibus modis pro alieno delicto sua quasi pro gloria

nitebantur. Inter seditiosos primas ferunt presbyteri qui Thascii electioni obstiterant; sed ex omnibus maxime Novatus, homo factiosus, impiger, avidus potentiæ, perditissimus, cæterum vitia sua callide occultans. Is postquam videt populum novis studentem, sperans fore ut quidam, ut in tali re solet, partium principem immutare non recusarent, dummodo episcopus qui et rectus et severus nonnullos offenderet adversis ventis uteretur, rebellium gratiam aucupari, captare suffragium, imperium tandem affectare.

Itaque Felicissimum qui apud factiosos amplissima auctoritate fruebatur, diaconum instituit; deinde Romam petit unde amicos sibi acquirat. Tum, Fabiani martyris loco Ecclesiæ principatum obtinebat Cornelius, cujus electioni obvius erat quidam presbyter Novatianus, vir dominandi cupiditate flagrantissimus; cui Africanum Novatum natura conciliat. Uterque enim imperii cupidissimus, Romanam cathedram ille, Carthaginiensem alter appetens, necessitudine quadam et consuetudine inter se conjungi; mox Romæ et a Cornelio et a Cypriano multi promissis commoti abstrahuntur; tanta, maximis etiam in rerum asperitatibus, apud homines potentiæ honorumque contentio!

De his omnibus commonefactus, ad Cornelium scripsit Cyprianus legatosque designat qui clerum romanum de Novato cæterisque schismaticis ut res se haberet edocerent. At Fortunatus quidam, Carthaginiensis presbyter, a factiosis episcopatu decoratus,

Felicissimum cum litteris suis mittit, qui Cornelium adeat ejusque gratiam aucupetur. Primum, ut par erat, oratorem rejecit; post, cum plurimi in absentem criminatione uterentur, commovetur mendaciis ac minis atque ipsius etiam Cypriani silentio cujus litteræ nondum recitatæ fuerant; denique incertus erat quid consilii caperet. Itaque novis cum litteris clericum, quippe tantum a viris ecclesiasticis inter se commercium habere solebant episcopi, Romam festinanter admodum Cyprianus mittere. Sanctitate suâ fretus, inimicorum pravitate patefactâ, confisusque causæ, secundum jus fasque se episcopum comprobat. « Dico provocatus, dico dolens, dico compulsus, quando episcopus in locum defuncti substituitur, quando populi universi suffragio in pace deligitur, quando Dei auxilio in persecutione protegitur, collegis omnibus fideliter junctus, plebi suæ in episcopatu quadriennio jam probatus, in quiete serviens disciplinæ, in tempestate proscriptus, applicito et adjuncto episcopatus sui nomine, toties ad leonem petitus in circo, in amphitheatro dominicæ dignationis testimonio honoratus; his ipsis etiam diebus quibus has ad te litteras feci, ob sacrificia quæ edicto proposito celebrare populus jubebatur, clamore popularium ad leonem denuo postulatus in circo; cum talis, frater charissime, a quibusdam desperatis et perditis et extra Ecclesiam constitutis impugnari videtur, apparet quis impugnet[1]. » Minas vero qui-

1. *Epist.* XLIX, *ad Cornelium.*

bus more vere africano Romam perturbabant, negligendas esse monstrans, ingenii sui robore comprobato, his ad nimium facilem episcopum confirmabat: « Satis miratus sum cum animadvertissem te minis ac terroribus eorum qui venerant, aliquantum esse commotum. Quod si ita res est ut nequissimorum timeatur audacia, et quod mali jure atque æquitate non possunt, temeritate ac desperatione perficiant, actum est de episcopatûs vigore et de Ecclesiæ gubernandæ sublimi ac divina potestate; nec Christiani ultra aut durare aut esse jam possumus, si ad hoc ventum est, ut perditorum minas atque insidias, pertimescamus. Nam et gentiles et Judæi minantur et hæretici, atque omnes quorum pectora et mentes diabolus obsedit, venenatam rabiem suam quotidie furiosa voce testantur. Non tamen idcirco cedendum est quia minantur; manere apud nos debet fidei robur immobile; et stabilis atque inconcussa virtus contra omnes incursus atque impetus oblatrantium fluctuum. » Quibus igitur confirmatus, iniit concilium in quo Novato cæterisque damnatis, post pœnam solummodo lapsis pacem tribuendam esse statutum fuit. Novatus eo tunc venit audaciæ ut in romanam sedem a suis evehi voluerit. Illius enim fortunæ ita auctæ atque exaggeratæ erant, ut multos terreret, multos a recta deduceret via. Carthaginem et legatos misit qui et episcopum et populum traherent in partes suas; sed cum ignominia ac dedecore repulsi, et in Africa et in alienis regionibus factionem per-

ditam funditusque eversam viderunt. Id autem plane mirum est in ea re quod Felicissimus qui severiorem putabat inimicum, sese cum Novato qui non tantum a lapsis pœnas exigebat, sed nunquam, ut olim Tertullianus, eis veniam tribuendam arbitrabatur, fœdus iniit. Sed pugnantia et loqui et agere cupidinis est.

Carthaginem regressus, cum paululum Ecclesia respiraret, Cyprianus concilium habuit. De lapsis actum est; qui pœnas dederunt, ii modo sacrorum facti fuerunt participes. Hujus vero cœtus cum Cornelio decretis communicatis, tum Felicissimi nimia et periculosa indulgentia, tum Novati summa severitas a plerisque rejici. Ad hoc tempus *de Lapsis* liber videtur pertinere; namque de rebus recenter pacificatis suis auctor congratulatur verbis animosad commovendos accommodatis : « Pax Ecclesiæ reddita est, et quod difficile nuper incredulis ac perfidis impossibile videbatur, ope atque ultione divina securitas nostra reparata est! In lætitiam mentes redeunt, et tempestate pressuræ ac nube discussa, tranquillitas ac serenitas refulserunt. » Deinde confessoribus adstantibus, exsilio, carcere, cruciatibus toleratis, de animi firmitate immensa elatus lætitia gratulari : « Quam vos læte sinu suo excipit mater Ecclesia de prœlio revertentes! quam beata, quam gaudens portas suas aperit, ut adunatis agminibus intretis de hoste prostrato tropæa referentes! Cum triumphantibus viris et feminæ veniunt, quæ cum

sæculo dimicantes, sexum quoque vicerunt. Veniunt et geminata militiæ suæ gloria virgines, et pueri annos suos virtutibus transeuntes[1]. » Tùm, iis qui magno fortique animo fuerant magnifice laudatis, tristis a tortoribus Ecelesiam depopulatam intuetur; atque a lacrymis temperare nequit, cum multorum defectionem reputat : « Doleo, exclamat incredibili affectus misericordia, doleo vobiscum, nec mihi ad leniendos dolores meos integritas propria et sanitas privata blanditur, quando plus pastor in gregis sui vulnere vulneratur. Cum singulis pectus meum copulo, mœroris et funeris pondera luctuosa participo. Cum plangentibus plango, cum deflentibus defleo, cum jacentibus jacere me credo. Jaculis illis grassantis inimici mea simul membra percussa sunt, sævientes gladii per mea viscera transierunt. Immunis et liber a persecutionis incursu fuisse non potest animus. In prostratis fratribus et me prostravit affectus[2]. » Attamen non suæ modo Ecclesiæ consulebat, sed toti rei christianæ; cum omnia tum Romæ tum Carthagine turbarent et Novatianus et Felicissimus, permultis de his hominibus litteris editis, librum etiam in quo *unitatem Ecclesiæ* comprobaret, vir invictus a labore componere statuit.

Cypriani vero et scripta et cura ad concordiam quam exoptabat, summopere profuerunt; quippe

1. *De Lapsis*, c. II.
2. *Ibid.*, c. IV.

Italis episcopis sese jungentes Africani, Cornelii partes aperte secuti sunt. Nec autem interit Novatiani auctoritas; et Felicissimus sui multos fautores habuit, conciliis licet sæpissime damnatos, qui continuis ab injuriis nunquam conquievere.

Ex quo, concilium convocari necesse erat. Cyprianus igitur ejusque ex africana Ecclesia collegæ, numero sexaginta, Carthaginem convenerunt qui disciplinam et oppugnatione et schismate perturbatam instaurarunt, et ea quæ delapsa fluxerant, severis legibus vinxere. Attamen brevissimam post pacem rursus instabat bellum; Decio enim sub anni CCLI fine mortuo, Gallus adversus christianos persecutionem redintegrabat. Quare Thibaritanos quos invisere in votis habuerat, rerum iniquitate detentus, ad fortem et magnum animum adhortatus est [1]. Jam vero Romæ primum flagrare et furere; Corneliusque cum Romanis multis, strenue descendere in arenam. Quem in exsilium pulsum magnificis extollit laudibus per litteras illi extorri quam primum redditas : « Cognovimus, inquit, frater charissime, fidei ac virtutis vestræ testimonia gloriosa, et confessionis vestræ honorem sic exsultanter accepimus, ut in meritis ac laudibus vestris nos quoque participes et socios computemus [2]. » Brevi autem elapso tempore, magna cum laude Cornelius pro fide vitam

1. *Epist.* LVI.
2. *Epist.* LVII, *ad Cornelium in exsilio.*

profudit, vir quo familiarissime usus est Cyprianus noster, quocum frequentes per litteras habuit commercium, quocum denique, Dei provisu, dies idem festus eum perpetua memoria conjungit. Lucius vero qui a Romanis in illius locum electus est, temporum invidia, intra paucos menses, et in exsilium actus et restitutus in Urbem, a collega suo Carthaginiensi litteras accepit. Ita, in durissimis tempestatibus, intercapedine nulla facta, romanos episcopos africanis uti fere incredibile videretur, nisi, monumentis edax vetustas pepercisset. Nonis autem Martis, martyrii palmam Lucio adepto, Stephanus Ecclesiæ clavum tenuit.

Verumtamen in africanos christianos sævissime agebat Demetrianus quem proconsulem vel proconsulis vicarium fuisse arbitrantur. Cujus immanitatis causa fuit incredibilis iste terror qui humanitatis sensum multis adimit. Enimvero quam latissime metum injiciebat pestilentia. Æthiopia ortum, Asiam atque Græciam invasit, incidit per urbem et Africam afflixit, duodecim annos imperio depopulato, malum insanabile [1]. Morbi apud Afros gravissimi et acerbissimi signa « quod corporis vires solutus in fluxum venter eviscerat, quod in faucium vulnera conceptus medullitus ignis exæstuat, quod assiduo vomitu intestina quatiuntur, quod oculi vi sanguinis inardescunt, quod quorumdam vel pedes vel aliquæ

1. Conf. Tillemont, *Hist. eccles.*, t. IV, p. 120.

membrorum partes contagio morbidæ putredinis amputantur, quod per jacturas et damna corporum prorumpente languore vel debilitatur incessus, vel auditus obruitur, vel cæcatur adspectus [1]. »

Suos igitur solaturus, eadem et christianis et ethnicis pestilentia affectis, alteros quidem divinarum rerum orbatos auxilio in desperationem adduci indicat, alteros vero spe futurorum allectos dicit nunquam mortem horrere. Deinde ut aurum igne virum malo spectari comprobat; ex quo, ante discrimen feroces, in periculo pavidi videntur : « Delicata jactatio est, cum periculum non est [2]. » Quod jure ac merito Senecæ illos versus in memoriam Baluzii revocat :

> O tumide, rerum dum secundarum status
> Extollit animos, timide, cum increpuit metus !

Cyprianum iisdem imaginibus quibus utitur Seneca, uti animadvertendum est : « Navis gubernator, inquit, in tempestate dinoscitur, in acie miles probatur ; et arbor quæ alta radice fundata est, ventis incumbentibus non movetur [3]. » — « Gubernatorem, ait Seneca, in tempestate intelligas ; et non est arbor solida nec fortis nisi in quam frequens ventus incursat ; ipsa etiam vexatione constringitur et radices altius figit [4]. » Sed et recta ingenia sponte in ea

1. *De Mortalitate*, c. XIV.
2. *De Mortalitate*, XII.
3. *Id.*, *ibid.*
4. *De Providentia*, IV.

incidunt quæ præbet natura rerum, cujus contemplatio est animorum naturale quasi pabulum. Quoddam forsan et felicius et magis vivum his Cyprianus addit, quippe qui hæc habeat : « Quando area fruges terit, ventos grana fortia et robusta contemnunt, inanes paleæ, flatu portante, rapiuntur. »

Pestilentia vero quæ Africæ flagrantissimo æstu ingravescebat, turbas excitavit populares ; et multorum turpis animi abjectio in aperto fuit. « Horrere omnes, inquit de re testis, fugere, vitare contagium, exponere suos impie : jacebant in tota civitate non jam corpora, sed cadavera plurimorum, et misericordiam in se transeuntium contemplatione sortis mutuæ flagitabant [1]. » In tam afflictis rebus, quos parum amat, mali eos accusare solet vulgus ; Judæis pestem nigram, jesuitis priorem *choleram* tribuit plebes, calamitatis impatiens. Theodosii ætate in Samaritanos ac Judæos collatæ sunt spurcissimæ tempestates ; morbus vero christianis tum assignatur. Suos igitur innocuos comprobaturus, ad Demetrianum Cyprianus scripsit. Non pestem modo conqueri, sed, hominum perpetuo more, ad fruges negare idoneam tempestatem esse. « Non hyeme nutriendis seminibus tanta imbrium copia est, non frugibus æstate torrendis solis tanta flagrantia est, nec sic vernante temperie sata læta sunt, nec adeo arboreis fœtibus autumna fœcunda sunt [2]. » Non omnem

1. Pontius, IX.
2. *Ad Demetrianum*, III.

rum habes. « Minus de effossis et fatigatis montibus eruuntur marmorum crustæ, minus argenti et auri opes suggerunt exhausta jam metalla. » Quæ quum essent Afrorum fortunæ potissimi fontes, pestilentia et exasperata, ingravescebant querelæ, ira, plebis effervescentis æstus. Imitatus autem tum Tertullianum tum Minucium Felicem forti magnoque animo calamitatum causam non Christianos, sed Ethnicos esse declarat. « Indignari se Deus dicit et irasci, quod agnitio Dei non sit in terris. » Etenim cum Deus homini os sublime dederit, cum ad cœli quasi domicilii pristini excitaverit conspectum, multi ante simulacra captivum corpus incurvant; atque, dum terram spectant, omnibus corporis libidinibus inserviunt. Inde origo mali, inde justa cœli vindicta. Cum vero ab ægris summopere Ethnici abhorrerent ne contagione afficerentur, non scriptis modo, sed etiam factis vir optimus rei consuluit. Populo suo igitur persuasit ut non modo fidei domesticos sed etiam alienos sollicitaret; cuique varia fuerunt tributa munera quæ impigre omnes exsecuti sunt; qui in tanta paupertate erant ut dona dare nequirent, semetipsos offerebant « compensantes, ut jure inquit Pontius, proprio labore mercedem divitiis omnibus chariorem. »

Interea, Gallo a militibus suis necato, Æmilianum imperatorem interfectores fecerunt, qui, quarto mense post ejus necem, cædem cæde accumulantes, recentem principem trucidarunt; jamque omnium consensu Valerianus arripuit imperium. Quo primum

æquo usi, deinde omni diritate atque immanitate teterrimum christiani habuerunt. Sed, cum in pace versata fuisset, tum intestinæ contentiones et in primis *de Rebaptizantibus* disputationes de quibus diffuse dicemus, rem Ecclesiasticam vehementer conturbarant. Valeriano igitur, circa CCLVI annum, sese quam sævissimum præbente, ut magnum ac fortem haberent animum suos Cyprianus hortari. Multis ergo e sacris codicibus locis rei consentaneis accurate collectis, librum composuit quo « milites Christi ad cœleste et spiritale certamen animaret [1]. » Non sane verba sua suis tradit, sed « capitula dominica subnectit » quibus quisque suam vestem conficeret. « De Agno, inquit, per quem redempti ac vivificati sumus, lanam ipsam et purpuram misi; quam cum acceperis, tunicam tibi pro voluntate conficies [2]. »

Attamen cum edixisset imperator ne quis christianam fidem iniret, Carthaginiensis episcopus, Paterno proconsule, Valeriano quartum imperante [3], prior comprehensus, *in secretarium* deductus est. Ad quem vero magistratus his usus vocibus : « Sacratissimi imperatores Valerianus et Gallienus litteras ad me dare dignati sunt, quibus præceperunt eos qui romanam religionem non colunt, debere romanas cærimonias recognoscere. Exquisivi ergo de nomine tuo. Quid mihi respondes? » Proconsuli vero qui so-

1. *De Exhortatione martyrii*, præf., I.
2. *De Exhortatione martyrii*, præf., III.
3. Anno CCLVII.

lertissime tantum imperii ritus nominabat ac de diis tacebat omnino, aperte respondit ille : « Christianus sum et episcopus. Nullos alios deos novi nisi unum et verum Deum, qui fecit cœlum et terram, mare et quæ sunt in eis omnia. Huic Deo nos Christiani deservimus ; hunc deprecamur diebus ac noctibus, pro nobis et pro omnibus hominibus et pro incolumitate ipsorum imperatorum. » Instante quidem magistratu, martyr autem in sententia permansit. Tum ab eo presbyterorum Carthaginiensium nomina rogatus, ille dicere animosus : « Legibus vestris bene atque utiliter censuistis, delatores non esse. Itaque detegi et deferri a me non possunt. » Urgente illo ut eos declaret, « cum disciplina prohibeat, vir inquit nobilis ac mœstus, ut quis se ultro offerat, et tuæ quoque censuræ hoc displiceat, nec offerre se ipsi possunt, sed a te exquisiti invenientur [1]. » — Denique mulctatus exsilio, ad Curubim profectus est, comite ac socio Pontio diacono qui vitam Cypriani scripsit. Provinciæ vero proconsularis, inter Neapolim et Horream, illud liberum a Plinio oppidum dicitur. A Pontio locum jucundum atque amœnum fuisse accipimus, quo secreto et satis ad habitandum commodo usus est [2]. Christianorum hic et civium salutationi se dabat qui in extorrem officia cumulabant, quorumque ejus janua quotidie frequentia celebrabatur. Cum

1. *Acta S. Cypriani ap. Ruinart.*, p. 188.
2. Vid. Shaw, t. I, p. 203. de Curubis situ. Hodie *Gurbah* dicitur. *Marcus*, p. 300.

vero proconsul in multos sæviret, eosque, juxta consuetudinem jam veterem, ad metalla damnasset, ad illos martyres scripsit Cyprianus ut fratrum vicem doleret. Cujus ex litteris ærumnas quibus premebantur confessores cognoscimus. Fustibus primum cæsi, pretiosisque suppellectilibus exspoliati, vincti constrictique, servi deinde metallici computabantur. Durissimam sub terra vitam agebant. Nullus lectus, nulla lavatio qua sæpissime Africani utuntur, exiguus panis, tenuis vestis, semitonsum denique caput [1]. Thascium vero qui et scientia et dignitate et divitiis inter urbis principes numeratus fuerat, omnes in præcipuo honore habebant. Quamvis in exsilium pulsus, liber tamen ac civis romanus, nunquam servilibus operibus addictus est.

Hoc interim spatio, Paternum in proconsulatu consecutus fuit Galerius Maximus, qui Cyprianum ab exsilio reduxit. Sed et in hortis quos venditos recuperarat, quasi libera in custodia ille manere jussus est. Fortasse egregii hujus ac optimi viri auctoritate, disciplina, ingenio ipso commotus, hac urbanitate exquisitissima magistratus romanus fore ut firmissimum animum molliret, rectissimum flecteret sperabat. Ita, quia per litteras cum suis colloqui poterat, idcirco Romam legatos misit qui de re christiana inquirerent. Cui renuntiatum est Xystum in *cœmeteriis animadversum* fuisse, maximamque in

1. *Epist.* LXXVII. — Conf. *Epist.* LXXXVIII.

Christianos adhiberi severitatem [1]. Galerius tamen qui, Uticam collatus, Christianorum stragem fecerat, valetudinis causa, æstu fervente, in Carthaginis quoddam suburbium, quod *Sextum* vocabant, sese recipit. Multi tamen viri amplissimi et homines clarissimi tum genere tum ordine secessum episcopo suadere; ille autem « jam mundum, suspensa ad cœlum mente, neglexerat, nec suadelis blandientibus annuebat [2]. » — Ideoque Christi promissis recreatus, quotidie fore ut ad se venirent lictores sperabat [3].

Idibus igitur septembris, anno CCLXI, Fusco et Basso coss., « repente venerunt ad eum principes duo, unus strator officii Galerii maximi, et alius equistrator a custodiis ejusdem officii qui et in curriculum eum levaverunt, in medioque posuerunt et *in Sexti* perduxerunt. » Neque vero eo die tribunal adiit proconsul, sed rem in crastinum distulit. Thascius tamen in proximo a statore exceptus est hospitio. Quæ ut fama et auditione vulgus accipit, ad illum undique concurritur. Quia sese frequentissimus effundit populus, puellis ante ædes pernoctantibus ut viri egregie fideles consulant, jussit. Postero die, hominum magna frequentia circumdatus, prætorium petit. De reo quæstionem magistratus habere. » Tu es, inquit, Thascius Cyprianus. » Responso dato, « tu, ait, papam te sacrilegæ mentis hominibus

1. *Epist.* LXXXII.
2. Pontius, XIV.
3. *Acta Cyprian.*

præbuisti. » Deinde a Thascio cærimoniari jubet. Quod cum negaret, concilio habito ut mos erat romanis præsidibus, hæc habuit Galerius Maximus : « Diu sacrilega mente vixisti, et plurimos nefariæ tibi conspirationis homines aggregasti, et inimicum te diis romanis et sacris legibus constituisti, nec te pii et sacratissimi principes Valerianus et Gallienus Augusti, et Valerianus nobilissimus Cæsar, ad sectam cærimoniarum suarum revocare potuerunt. Et ideo, cum sis nequissimorum criminum auctor et signifer deprehensus, eris ipse documento his quos scelere tuo tecum aggregasti ; sanguine tuo sancietur disciplina. » Quibus dictis, sententiam ex tabula recitavit : *Thascium Cyprianum gladio animadverti placet.* Cui vero martyr : « Deo gratias [1]. »

Continuo, magna circumfusus multitudine armatisque circumseptus, ad Sextum agrum mactandus deducitur. Aream vero circumsistere peditum ingens globus ; plurimi in arbores ascendere. Tum Thascius Cyprianus medium in campum progressus, rufa exutus lacerna, capite inclinato genibusque flexis Deum precari [2] ; deinde, dalmatica posita quam diaconi receperunt, carnificem exspectavit ; qui cum adfuit, viginti quinque aureos ei jussit martyr dari. Caput tandem sibi obduxit vitta quam diaconus atque hypodiaconus ligarunt ; post, sanctissimus et fortissimus vir securi percussus est.

1. Acta. — Pontius.

2. Pristino martyrum more ; conf. de Polycarpo Smyrn. eccl. epist., XIV et XV, αὐτοῦ πληρώσαντος τὴν εὐχήν.

Jacuit vero omnium in conspectu corpus quamdiu luxit. Multa demum nocte, Christiani « cum cereis et scholacibus [1], ad areas Macrobii Candidiani procuratoris, quæ sunt in via Mappaliensi [2], juxta piscinas [3] » episcopi gloriose interempti corpus deduxerunt.

At, post Cypriani necem, nondum quiete Africa christiana fruita est; etenim, Galerio proconsule paulo post mortuo, ejus vice procurator Cæsaris designatus sese multo fidelium sanguine cruentavit. Quare qui magni Cypriani in locum successit Carpophorus, non statim post illius supplicium potuit eligi; sed non proconsularis modo provincia sed etiam Numidia cruore redundavit. Attamen Cypriani memoriam summis honoribus Afri prosequebantur, festaque agebant quæ illi *Cyprianea* vocabant; atque, pacata Ecclesia, amplissima duo templa illi exædificarunt [4]. Alterum, ad sextum ab urbe lapidem, ubi truncatus est capite, fuit exstructum. Cum ad populum de martyre ipso sermonem haberet Augustinus, hæc habuit: « In eo loco ubi posuit carnis exuvias, sæva tunc multitudo convenerat, quæ propter odium Christi sanguinem funderet Cypriani, ibi hodie venerans mul-

1. *Baronius* scholas cleri cum cereis signari putat; at jure *Du Cange* scholaces funalia esse arbitratur.

2. *Magalia* seu *Mapalia*, ædificia Numidorum agrestium « oblonga, incurvis tecta lateribus, quasi navium carina, » multis et viis et fundis vocabulum suum apud Afros imposuere.

3. Acta, III.

4. Victor Vitensis, I, 5, p. 8.

titudo concurrit, quæ propter natalem Cypriani bibit sanguinem Christi. » Illic aram statuere Afri; « sicut nostis, inquit idem Augustinus, quicumque Carthaginem nostis, in eodem loco mensa Dei constructa est, et tamen *mensa* dicitur *Cypriani*, non quia ibi unquam Cyprianus est epulatus, sed quia ibi est immolatus, et quia ipsa immolatione sua paravit hanc mensam non in qua pascat sive pascatur, sed in qua sacrificium Deo cui et ipse oblatus est offeratur [1]. » De quorum uno hæc habet Gregorius Turonensis noster: « Ex uno lapide marmoris *analogia* sculpta asseritur, id est mensa desuper, ad quam per quatuor gradus ascenditur, cancelli in circuitu, subter columnæ, quia et pulpitum habet sub quo octo personæ recipi possunt [2]. »

Altera autem basilica, ad decimum ab urbe lapidem, in via Mappaliensi, eâ in areâ quæ martyris corpus exceperat, positum erat. — Ex illis una a Vandalis fuit fœdata. A Belisario autem maximo Africa recuperata, cum in splendorem pristinum res Justinianus restitueret, Ecclesiam eam catholicis reddidit [3]. Præterea, mari proximum, beato Cypriano sacrum sacellum seu *memoria* visebatur, in quo Monica, orando et flendo, noctem peregit qua profectus est Augustinus [4].

Martyris vero corpus, rursus a barbaris Africa

1. Augustinus, *Serm.* 310.
2. Gregorius Turon., *de Gloria martyr.*, lib. 1, c. 94.
3. Procop., *de Bello Vand.*, II.
4. Confess., V, 8.

devastata, « legati Caroli ab Aaron amira seu rege Persarum redeuntes, inter cætera ad Carolum detulerunt in Franciam[1]. » Hujusce *translationis* multi meminere inter quos Ado et Beda[2]. Lugduni deposita primum reliqua ista, deinde in Compendii monasterium novum transtulisse Carolum Calvum Ado declarat. At magnopere de re illa ambigitur, quippe quum Cypriani sibi corpus illud sacrum plurimæ Ecclesiæ vindicent. Instrumenta sane, ut a Marloto[3] edita, Ruinartius laudavit; sed apud Marlotum nihil de his inveni. Quidquid sit, Agobardus qui nono sæculo Lugdunensis ecclesiæ sedem tenuit, cujus opera Parisiis anno MDCV edidit primum Massonus, vir et pietate et scientia clarus, quædam de *translatione* carmina conscripsit. Hujusce episcopi meminit Ludovici et Lotharii epistola concilio parisiensi præfixa, anno DCCC XXIX, apud Baluzium. Attamen ea sunt Agobardi carmina :

Rector magnificus piusque princeps,
Augusto Carolus decore fultus,
Sceptrum nobile Francorum regebat,
Subjectos populos pie gubernans.
Lectos æquora jusserat secare,
Ac jam propitio sibi Tonante,
Post multos nimiæ viæ labores,

1. Chronicon S. Bertini, apud Martenium ac Durandum, *Thesaurus Anecdotorum*, t. III, p. 500.

2. Conf. Bolland., t. IV, septembr.; Ruinart., *ad Acta S. Cypriani*; Tillemont, t. IV, *Hist. eccles.*; D. Ceillier, t. III, et *Vita Cypriani* a D. Gervasio. — Videsis præterea Galliam Christianam, *ad Lugdun. diœces.*

3. *Metropol. Remens.*, t. I.

Ingressu reduci solum petentes,
Intrarunt Libycos repente fines,
Qua Carthago, gravi jacens ruina,
Deflet præteritæ decus juventæ.
Hic dum basilicas Deo dicatas
Et Christi subeunt veneranda templa,
Cernunt ut tua, Cypriane martyr,
Servaret loculus neglectus ossa.
Tum vero nimio dolore moti,
Et magno gemitu polum intuentes,
Poscunt auxilium Dei perennis,
Pro quo, sancte, tibi caput recisum est.
Et mox poplitibus precando flexis,
Pandunt sarcophagum, studentque sacros
Artus stringere linteis paratis,
Committuntque sacro corpus locello.
Necnon Pantaleonis [1] ossa raptim
Tollunt cuncta simul, ligantque pannis.
Conscendunt celeres ratem paratam,
Nec sævi metuunt pericla ponti.
Egressis Arelas opima portu
Occurrit placido, sinuque læto
Fessos excipit, ac fovet benigne.
Hæc mox cum audiit optimus sacerdos,
Lugduni placidam tenens cathedram,
Sanctorum eximio calore flagrans
Intendensque sacris ubique rebus,
Ledradus [2] specimen decusque cleri,
Orat, postulat, impetratque raptim
Ut sanctissima martyrum piorum
Nostris mœnibus ossa conderentur,
Lugduni ad placidam Joannis aram [3],
Qui Christum vitrea rigavit unda.
Illic cum sociis honore claro
Florens, inclyte Cypriane, dormis [4].

1. S. Pantaleonis ecclesiam vetustate labentem restituit Justinianus. Procop., *de Ædificiis*, I.

2. De Ledrado, isto confer. *Gall. Christ. Lugd. diœc.*

3. Lugduni cathedralis Ecclesia.

4. Patrologiæ Migne t. CIV, p. 350.

Ejusdem Ecclesiæ Lugdunensis poeta, diaconus Florus, his verbis istorum meminit :

Hic nempe insignis doctor suavissimus ore,
Eximius præsul, martyr celeberrimus idem,
Lucifer ut nitidus, magna Carthagine missus,
Emicat, et pulchra Cyprianus sorte quiescit...
Quos pariter [1] Carolo Francorum principe gaudens,
Gallia suscepit, Libycis ditata talentis [2].

1. Cum S. Pantaleone.
2. Apud Mabillonium, *Veterum Analectorum*, t. I, p. 407.

CAPUT TERTIUM.

Exponitur Cypriani et doctrina et scribendi ratio.

Adversorum ventorum vi agitatus, sævi atque importuosi fluctibus maris jactatus, nunquam ille ad quietum metaphysicæ studium se conferre potuit; vitæ vero institutis pastor ac rector navavit operam. Si tamen fidei defendendæ aliquando provinciam suscipit, periculo instante, tum Minucii Felicis aut Tertulliani vestigiis insistens prœlia conserit. In medium rerum certamen conjectus ac discrimen, semper quod urget agit, et ad utilissima quæque festinat. Ingenium profecto mere Africanum, a græcorum patrum subtilitate remotissimum, a tranquillo disputandi genere quum prorsus abhorreat, in usu, in actu, in disciplina totum est [1]. Ille profecto ut cum hoste pugnet tantum et scribit et dicit; sola necessitate coactus prodit in publicum, ita egregio vitæ documento dato cum efficaci facundia summæ auctoritatis. Cum vero in commune consulat, quæ de officiis tradita ab apostolis et præcepta sunt imprimis inves-

1. *Totus in exhortatione virtutum, occupatus persecutionum angustiis.* Hieronym., *Epist.* XLIX, ad Paul.

tigat. Nos igitur ex illius fonte quantum videbitur hauriemus; ea scilicet quæ ad bene vivendum spectant, quæ mores declarant et usus, attingemus, quippe quæ et hominum mentes ostendant, nec jucunditate careant et utilitate.

Cum igitur floreret Ethnicorum religio, præsertim superstitionibus infinitis abundabant scenica spectacula; hinc licet curarum mole obruti, qui inter christianos vitæ viam monstrabant, suos a scena deterrere nunquam omnino neglexerunt. Nihil sane tunc temporis perditius, nihil bonis artibus quod majus damnum afferret, quam theatrum quod ludibrio honestissima quæque vertebat, in quo totam actores deridendam propinabant familiam, parentes, conjuges, liberos. Quamobrem qui e nostris de optima instituenda vita disserebant, quia numinum cultu memoriaque replebantur spectacula, ideo jam suis interdicerent necesse erat; animos vero bonis moribus imbuturi, de tali re transigere nulla ratione poterant. Ex quo fit ut Cyprianus qui vetat ne quis theatrum superstitionibus infectum ineat, inde et animos declaret depravari. Ut Seneca philosophus, per scenæ voluptatem dicit vitia facilius subrepere [1], ut Ovidius poeta, casti damna pudoris spectacula illa vocat, ut Tullius, ab histrionibus ad malam domesticam disciplinam vitamque umbratilem et delicatam viros adduci arbitratur [2]. Jam asper ac fortis

1. *Ad Lucilium*, VII.
2. *Tuscul.* II,4.

Tertullianus, postquam in eis omnia veterem cultum olere comprobavit, theatrum nominat privatum impudicitiæ consortium. Quod domi declinant honesti viri, illic agi, quod loqui horrent, illic audiri tradit. Hominum vero mentem altius introspiciens, conscientiæ sinus recessusque omnes persecutus, spectaculorum illecebras Cyprianus constare in eo potissimum profitetur quod, inviti etiam, vetitorum aspectu delectamur. Adeo enim naturæ hominum insita est nequitia ut pessimis honestissimus quisque, modo summa arte perfecta sint, gaudendi apud se cupidine commoveatur! Omnes igitur qui de bona vita disputant, tum christiani, tum et ipsi philosophi, Seneca, Tertullianus, Cyprianus, Bossuetius, Russeavius Genevensis, scenam virtuti inimicissimam esse sentiunt[1].

Itaque tum in Epistola ad Donatum, tum in libro de Spectaculis qui ei a pluribus tribuitur, in scenam induci depingit Cyprianus parentes stolidos, patres familias nequiores, sordidos parasitos, mulieres impuras, a quibus animi gravissime afficiuntur. « Pudet, inquit, pudet referre quæ dicuntur, pudet accusare quæ fiunt, argumentorum strophas, adulterorum fallacias, mulierum impudicitias, scurriles jocos. » Ex quo fit ut ante omnes vir maxima præ-

1. Conf. De la Tour, *Réflexions morales, politiques, historiques et littéraires sur le théâtre*, 7 vol. in-12, 1763-1774; Desprez de Boissy, *Lettres sur les spectacles avec l'histoire des ouvrages pour et contre les spectacles*, 2 vol. in-12, Paris, 1780.

ditus innocentia et integritate, annis simplicibus nondum remotus, qui se suamet sanctitate tueri posse confidit, in majus honestatis discrimen veniat[1]. « Quæ pudica fortasse ad spectaculum matrona processerat, de spectaculo revertitur impudica; virgo quæ pudica venerat, impudica discedit[2]. » Quam intus atque intra cutem præceptores illi christiani hominem intuentur! Quam nobis diffidunt! Vehementius quidem, caste vero minus his sententiam verbis Salvianus promit : « In illis imaginibus fornicationis omnis plebs animo fornicatur; et qui forte ad spectaculum puri venerant, a theatro adulteri revertuntur[3]. » Jam Seneca qui salubri dictione elegantioribusque verbis utitur, æqui autem non semper servantissimus eadem scenæ romanæ exprobrare solitus erat : « Nunquam, inquit, mores quos extuli refero; aliquid ex his quæ fugavi redit[4]. »

Illumne *de Spectaculis* librum inter certæ fidei scripta ita inconsulte referre possumus? Nonne discrepent sententiæ? Fateor equidem; animis pendent Baluzius et Tillemontius; inficias eunt Celliarius Maranusque, uterque benedictinorum ordini cooptatus; majori parti, Baronio, Bellarmino, Pamelio, Sirmondo placere videtur opus illud ingeniose factum non inconsulte a Cypriani chartis sejungi debere. Mihi vero quid sentiam ingenue dicere liceat.

1. Conf. Nicole, *Essais de morale*, t. X, p. 342.
2. Cyprian., *Epist.* I, 8 et *de Habit. Virgin.*
3. Salvianus, VI, 3.
4. *Ad Lucilium*, VII

1° Hujusce libelli auctor haud Cypriano aliena lingua uti mihi videtur, quamvis secus Maranus censeat [1]. Exemplum afferre juvat : ut a ludis deterreat fideles, visu digna ille alia indicat spectacula. « Scripturis sacris incumbat christianus ; et ibi inveniet condigna fidei spectacula. Videbit instituentem Deum mundum suum, et cum cæteris animalibus hominis illam admirabilem fabricam melioremque facientem. Spectabit mundum in delictis suis, justa naufragia, piorum præmia impiorumque supplicia, maria populo siccata, et de petra rursus populo maria porrecta. Spectabit de cœlo descendentes messes, non ex aratro impressas, flumina transitus siccos refrænatis aquarum agminibus exhibentia. Videbit in quibusdam fidem cum igne luctantem, feras religione superatas et in mansuetudinem conversas. Intuebitur et animas ab ipsa etiam morte revocatas. Considerabit etiam de sepulchris admirabiles ipsorum consumptorum jam ad vitam corporum reductas, et in his omnibus majus videbit spectaculum, diabolum illum, qui totum DETRIUMPHAVERAT mundum, sub pedibus Christi jacentem. Quam hoc decorum spectaculum ! etc. » [2]

Hæc sane verba, hæ egregiæ imagines Cypriano nequaquam indignæ sunt. *Detriumphare* autem verbum quod usurpat, vocabulum est quo utuntur Afri,

1. *Vita S. Cypriani*, c. XXXV.
2. *Liber de Spect.*, c. X.

Tertullianus et Minutius Felix [1]. Ita DEPOMPARE sæpe in conciliis inest [2].

2° Epistolæ hujus exordium Cypriano mirum in modum congruit : « *Plebi* in evangelio *stanti* salutem. Ut me satis contristat et animum meum graviter affligit cum *nulla* mihi *scribendi* ad vos porrigitur *occasio* (detrimentum est enim meum vobiscum non colloqui), ita nihil mihi tantam lætitiam hilaritatemque restituit quam cum adest rursus occasio. » — Cypriani sane eodem sensu scriptæ sunt multæ epistolæ. Cf. epist. LXXXII, epist. V, et epist. XXIV. Nihilominus vir doctissimus Ceillarius hujusce epistolæ inscriptionem Cypriano minime consentaneam esse putat [3].

3° Cypriani ætati plane convenit. Etenim de idolis [4], de exorcismis crebris [5], de Eucharistia secum gestata loquitur. « Qui, inquit, festinans ad spectaculum, dimissus e *dominico* et adhuc gerens secum, ut assolet, Eucharistiam, inter corpora obscœna meretricum Christi sanctum corpus infidelis iste circumtulit, plus damnationis meritus de itinere quam de spectaculi voluptate [6]. »

1. Illos nunquam magis *detriumphamus* quam cum pro fidei obstinatione damnamur. Tertullian., *Apolog. Detriumphatos colere*, M. Felix.

2. Conf. Baluz., *Concil. novam collect.*, p. 716, 724.

3. *Histoire générale des auteurs sacrés et ecclésiastiques*, t. III, p. 152.

4. C. II, IV, etc.

5. C. IV.

6. C. V.

4° Tertullianum denique imitatus est auctor, quippe qui conscripti ab eo *de Spectaculis* libri et sensus et verba ipsa sæpius consecutus sit; jam vero, ut probatum est, Tertulliano ille uti solet [1].

Nobis vero objiciet Ceillarius operis hujus memoriam nullam usurpasse Pontium diaconum; sed singulis Cypriani chartis haud studuit Pontius iste, utpote qui *Testimoniorum* sinceros libros omnino prætermiserit. Attamen hujusce libelli paucissimos codices superesse jure significat Baluzius [2].

Verumenimvero fervidissimæ regionis incolas, ruentis imperii cives, ingenia bellique et cruoris insane amantia non satis juvabat scenæ spectaculum. Ante omnia, gladiatoriæ commissiones, circus sanguine humano imbutus, Carthaginienses viros allicere, delectare, detinere. Quinetiam qui exanimi a corpore abhorrent, qui in plateis atque in viis homines compescunt, si quando manus conserant, ii, ait Tertullianus, « amphitheatro derosa et dissipata, et in suo sanguine squalentia corpora patientissimis oculis incumbunt[3]. » Qui igitur domi, qui in civitate in-

1. Conf. Tertullian., *de Spectaculis*, c. III et X, et libellum hunc, c. II, IV, etc.

2. Conf. Maran., t. I, et Migne, *Patrolog.*, t. III, p. LVII, qui multorum Cypriani tum manu scriptorum tum typis mandatorum codic. indicem dederunt. In Bibl. Cæsar. litteris uncialibus romanis exaratus liber asservatur (num. 712, suppl. lat., olim Sancti Germani, antea Coislin erat). Quem nimirum VII circiter sæculi esse in prima pagina Mabillonius ipse declaravit. Multi tamen ad V vel ad IV sæculum illum referendum esse arbitrantur. In eo haud habetur *Liber de Spectaculis*.

3. *De Spectaculis*, c. XXI.

dulgentia, urbanitate, lenioribus artibus utitur, honestissimus ac rectissimus paterfamilias, clemens matrona, mitis adolescentula, ii omnes, cum in amphitheatro sedent, moribus immutatis, sæviores quam qui unquam fuerint evadunt. Tum gladiatorum « ad homicidium compellunt mentes, » tum quemdam Christianum ad leonem petunt. Eo fere modo apud nos, medio superiori sæculo, mulieres lectissimæ quæ philosophorum chartas manu versabant et diurna et nocturna, quæ omni lepore abundabant ac venustate, quæ morum elegantia superbiebant, quibus ficta calamitas fletum eliciebat, illæ sontem infelici arbore jam suspensum spectantes singulari lætitia perfruebantur. Quid igitur? Jam miserorum ossa fracta, corpora imposita rotis, equis quadrifariam abactis hominem discerptum videre juvabat, quasi subdito animis quodam voluptatis stimulo. « Aspice, inquit et ille, aspice populum ad spectaculum jam cum furore venientem, jam tumultuosum, jam cæcum, jam de sponsionibus concitatum. » *Mappa* qua signum datur missa, « itur in furias et animos. » Itaque, inquit Tertullianus, cum furore interdicatur nobis, a circo auferimur, ubi proprie furor præsidet. Sed is hominum animus, ea mens! Quæ Romanos atque Afros summopere alliciebant; quæ a suis amovebant Tertullianus, Cyprianus, omnes Ecclesiæ patres, ad eadem trahebantur Feneloniique et Bossuetii auditores. Sæpius igitur post magnifica dicta, post Telemachi monachi egre-

gie factum, ut ait Cyprianus, *homo occisus est in hominis voluptatem;* sæpius, ut tristis jam canebat Hispanus Prudentius,

Observant hilarem de funere plebem.

Verumtamen neque crimen, neque facinus semper admittit, si quis scelerati hominis supplicium videre cupiat, si quis cruorem quasi sitiens expetat. At scenæ illius vere vivæ, tragœdiæ quæ non solum mortis imaginem exhibet, sed cruciatus corporis ipsos ipsamque insontis necem quasi ludum tradit, jam culpæ affinis est, spectator, quippe humano sanguine fruitur, jam mentis priorem amisit integritatem, jam, ut ait Cyprianus, oculis homicida est, jam de spectatore in adversarium vertitur.

Quam vero facile hujusmodi illecebris decipiamur divus Augustinus in Alipii exemplo nobis effingit [1]. Alipius enim iste, honestus adolescens, sese a circensibus omnino removerat. Sed Romæ, cum jus disceret, forte ei occurrerunt quidam de prandio redeuntes amici et condiscipuli qui familiari quadam violentia, vehementissime recusantem ac resistentem in amphitheatrum duxerunt. Quo quidem ubi ventum est, postquam sederunt, Alipius clausis oculis, quasi absens aderat. Repente autem populi clamore commotus, aperit oculos cadentemque quemdam gladiatorem conspicit. « Ut vidit sangui-

1. Conf. Saint-Marc Girardin, *de S. Augustini Confession. Revue des Deux-Mondes*, 15 aug. 1840. — Seneca, *de Ira*, I, 2.

nem, immanitatem simul ebibit; et non avertit, sed fixit aspectum; et hauriebat furias et nesciebat; et delectabatur scelere certaminis, et cruenta voluptate inebriebatur. Quid plura? Spectavit, clamavit, exarsit; abstulit inde secum insaniam, qua stimularetur redire [1]. »

At hominum genus eo modo crudelitatem imo e pectore anhelans intueri, quam grave, quam acerbum videtur! Itaque ad minus molesta redire juvat. Potissima autem Christiani officia in patientia et in operibus contineri martyr docet. Primum enim, cum Ethnicos viros et decoris et humanitatis oblitos maxime ad iram pronos, promptos ad ultionem, ad nocendum proclives, in fideles sævissime agentes videret, doloris tolerantiam, veram patientiam, voluntatis denique humanæ divino cum arbitrio consensionem æstimaret ac prædicaret necesse erat. Nec dubium quin quassari ac fluctuare hominem in terra versatum oporteat; attamen, inquit Seneca, sæpe si ad nos ira venit, sæpius nos ad illam [2]; imo animi agitationem ac motum, semper licet tumentem, quodam modo sedare possumus. Jam æqualem esse rationem dixerat Seneca, iramque febrim inordinatam, nec quidquam magnum haberi nisi quod simul et placidum. Neque vero laudat tantum stabilem illam animi sedem quam Græci εὐθυμίαν vocant, tranquillitatem nimirum quâ « animus semper

1. S. August., *Confession.*, l. VI, c. 8.
2. *De Ira*, l. III, c. 12.

æquali secundoque cursu eat, propitiusque sibi sit, et sua lætus aspiciat [1]; » at quæ vim suam longe lateque diffundat, quæ in commune consulat, quæ, quantum potest, serviat proximo, hanc magnifice commendat. Male igitur ii patientes sunt qui hominum generi quasi renuntiantes, in se tantum conversi vivunt, qui liberali omni studio carentes, quibuslibet modis pecuniam trahunt, vexant, qui tandem pessime tempus dispensant quod illis consumendum natura rerum præbet. Ita jure Seneca Romanos illos opulentissimos irridere qui vitæ tædio capti *ædificia alia ponere*, *alia subvertere*, *et aquas contra difficultates ducere locorum* solebant. Eo et modo divus Cyprianus otiosorum civium vicem gemit qui dierum inutilius prodigi *in equis et in quadrigis* vitam agunt. Ætates sane et regiones licet longissime distent, semper hominum genus iisdem animi morbis, iisdem malis mentis gaudiis laborat, et ut Seneca et Cypriani tempestatibus, sunt multi qui, in rebus politissimis, tædio confecti horisque gravati in iisdem nugis et annos perdant et divitias profundant.

Seneca tamen præstantior esse Cyprianus videtur qui ex humilitate Christianam patientiam oriri indicat. Non igitur qui ex animi tranquillitate voluptatem exquisitissimam cupit haurire, qui autem sui despiciens alios maximi facit, qui mentis pace imprimis fruitur quod præsentibus rebus contentus est,

1. *De Tranquillitat. anim.*, II.

eum divus Cyprianus et vere et recte patientem existimat. Optimus igitur vir in omni eventu Dei provisum notat, et, cum in cœlo tutum esse portum humanæ vitæ putat, ideo ille « nihil appetere, nihil desiderare de sæculo. » Ex quo fit ut late pateat *patientiæ bonum* : « Ubertas ejus et largitas de unius quidem nominis fonte proficiscitur, sed, exundantibus venis, per multa gloriarum itinera diffunditur; nec proficere aliquid in actibus nostris potest ad consummandam laudem, nisi inde consummationis accipiat firmamentum. Patientia est quæ nos Deo et commendat et servat. Ipsa est quæ iram temperat, quæ linguam frenat, mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendium simultatis exstinguit, coercet potentiam divitum, inopiam pauperum refovet, tuetur in virginibus beatam integritatem, in viduis laboriosam castitatem, in conjunctis et maritis individuam charitatem. Facit humiles in prosperis, in adversis fortes, contra injurias et contumelias mites. Docet delinquentibus cito ignoscere; si ipse delinquas, diu et multum rogare. Tentationes expugnat, persecutiones tolerat, passiones et martyria consummat[1]. » — Ante omnia notandum est in agendo totum esse Cyprianum; potissimum ut miseros et consilio et opere juvent ditiores præcipit. Illius tum scripta, tum epistolæ, tum acta animum charitate

1. *De bono patientiæ*, XX.

summopere commotum testantur. Imprimis ejus liber *de opere et de eleemosynis* quæ fuerunt viri sensus declarat. Nemo, inquit, « promereri misericordiam Domini poterit qui misericors ipse non fuerit, aut impetrabit de divina pietate aliquid in precibus qui ad precem pauperis non fuerit humanus. » — In carcere igitur detentos auxilio juvare, afflictos erigere, bonis artibus erudire parente orbatos, peregrinos excipere hospitio, solari viduas, rudes atque ignaros potissimum honestis imbuere moribus : hæc sunt quibus operam dent Christiani oportet. Neque vero inopia rerum necessariarum quisquam horreat conflictari, quippe quum nunquam « justo possint deesse subsidia vitæ. » Imo priorum consuetudinem præbet fidelium, domos, prædia, res quaslibet vendentium ut inter se rerum omnium communitate uterentur; Deumque inter homines æque dividentem bona, somnum sane et diem, solisque et lunæ splendorem exhibet, « quo æqualitatis exemplo qui possessor in terris redditus ac fructus suos cum fraternitate partitur, dum largitionibus gratuitis communis ac justus est, Dei patris imitator est[1]. »

At inter opera ista principem obtinet locum juxta Cyprianum *captivorum redemptio*. Sicut nunquam Ecclesia pauperibus bonorum prædicavit communitatem, dum ad beneficentiam divites hortabatur, ita

1. *De Opere et eleemosynis*, c. XXV.

non in prioribus sæculis servitutem solvit, sed ut suos in libertatem vindicarent heris suadebat. Namque a violentissimis rerum mutationibus abhorruit, cum meliora cuperet prudenti populorum ad virtutem gressu perfici. Quare, apud Afros, servos quibus forte potiebatur vindicta liberos facere clerus solebat; atque manumissionis exempla sæpissime apud sanctum Augustinum inveniuntur. Donati vero libertate, quarto sæculo, sacram disciplinam vulgo amplectebantur, inibantque monasterium, in quo benignè accipiebantur, sive inquit Augustinus, « ex proposito servitutis Dei venerint, an vitam inopem ac laboriosam fugientes, vacui pasci atque vestiri voluerint, et insuper honorari ab eis a quibus contemni consueverant. » Auctoritate potitus minori, Cyprianus tamen ad Africæ proconsulem Demetrianum verba hæc gravissima, æquales esse et heros et servos magnifice professus : « Ipse de servo tuo exigis servitutem, et homo hominem parere tibi et obedire compellis. Et cum sit vobis eadem sors nascendi, conditio una moriendi, corporum materia consimilis, animarum ratio communis, *æquali jure et pari lege* vel veniatur in istum mundum vel de mundo recedatur, tamen nisi tibi pro arbitrio tuo serviatur, nisi ad voluntatis obsequium pareatur, imperiosus et nimius servitutis exactor, flagellas, verberas, fame, siti, nuditate, ferro etiam frequenter et carcere affligis et crucias; et non agnoscis, miser, dominum Deum tuum, cum sic exerceas ipse domi-

natum[1]? » Hi erant igitur tunc temporis apud Romanos heri, sævitia teterrimi, alieni humanitate, et a patientia quidem valde abhorrentes. « Ideoque, inquit Macrobius, ad rabiem nos cogunt pervenire deliciæ, ut quidquid non ex voluntate respondet, iram furoremque evocet. Domi enim animos induimus tyrannorum; et non quantum decet, sed quantum libet, exercere volumus in servos. Nam, sunt qui, dum cætera crudelitatis genera prætereain, cum se mensæ copiis et aviditate distendunt, circumstantibus servis movere labra ne in hoc quidem, ut loquantur, licere permittunt. Virga omne murmur compescitur; et ne fortuita quidem sine verberibus excepta sunt. Tussis, sternutamentum, singultus magno malo luitur[2]. » « Infelicibus, jam aiebat Seneca, servis movere labra ne in hoc quidem, ut loquantur licet; virga murmur omne compescitur; et ne fortuita quidem verberibus excepta sunt, tussis, sternutamentum, singultus; magno malo ulla voce interpellatum silentium luitur; nocte tota jejuni mutique perstant[3]. »

Pone crucem servo. Meruit quo crimine servus
Supplicium? Quis testis adest, quis detulit? — Audi.
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.
O demens, ita servus homo est? Nil fecerit, esto.
Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas[4].

1. *Liber ad Demetrianum*, c. VIII.
2. *Saturnal.*, l. I, c. XI.
3. *Ad Lucilium*, XLVII. Conf. *de Ira*, II, 25, et *de Clem.* I, 18.
4. Juvenal. *Sat.* VI. V. 219.

Barbari vero qui montes et desertum incolunt, juxta consuetudinem, anno CCLIII, quum in Numidiam irrupissent, agros vastarunt, captivosque multos et imprimis puellas in servitutem abduxere. Ad Cyprianum ergo episcopi Numidæ miserunt legatos qui illi rem tam luctuosam denuntiarent. Misericordia commotus, Numidis sestertia centum millia dedit; namque Carthaginiensis Ecclesiæ tum populus tum clerus, collatione facta, multa præbuerant [1]. Imo, ad eos scribit cohortatus ut « nolint, si tale aliquid accidat, cunctari nuntiare hæc, pro certo habentes Ecclesiam Carthaginiensem libenter et largiter subsidia præstituram. » — Ita jam captivos suos in barbarorum manibus habebat Africa Christiana, ubi per tot annorum seriem servitute fideles oppressuri erant. Quod si vincula nostris imponerent, nunquam Ecclesia, charitatis oblita, ut suos in libertatem vindicaret, pecuniæ, curis, laboribus pepercit [2]. Quamobrem cum victrices Gallorum legiones Africæ parti cuidam et tranquillitatem et libertatem demum præbuere, animi erga beneficium grati templum posuerunt, quo memoria servitio exemptorum permaneret firmaque et stabilis.

Ex superioribus qui in optimis operibus istis æta-

1. Cypriani, *Epist.* LX.
2. Videsis inter multa *Voyages sur la Rédemption des captifs aux royaumes d'Alger et de Tunis, avec la tradition de l'Église pour le soulagement et le rachat des captifs.* Conf. et D. Pavy ac Prat, *in S. Joannis a Matha historia,* 1846. — *Africa illustr.*, 1622, *de Miseriis captivorum in regno Argilensi.*

tem consumebat, ei permultos invidisse accepimus. Inde et populares turbas excitarunt Carthaginienses quibus sane delectari soliti fuerunt. Verumtamen præter tumultum quem sacræ familiæ injecere schismatici viri, disputatio de rebaptizandis hæreticis omnia commovit. Qui Cyprianum præcessit, Agrippinus hæreticos ad Ecclesiam reduces denuo baptizandos esse arbitratus erat. Cum vero Lucii locum Stephanus occupavit, ne rebaptizarentur illi prohibuit. Sed meram ad disciplinam rem pertinere existimans, Stephani Cyprianus restitit auctoritati. Inde plura concilia, permultæ litteræ, studia contraria. Neque vero satis benignitate atque humanitate Carthaginiensis episcopus usus esse videtur, qui sententiam suam suæque Ecclesiæ consuetudinem acriter defendit [1]. Pontifex profecto romanus « nihil innovetur, nisi quod traditum est » præscribit, id est, si qua Ecclesia peculiarem opinionem sequatur, quod traditum est, quod generalis Ecclesia putat, id credat illa oportet [2]. Utut sit, Stephani sententia quæ pristinum et communem usum servat, jure ac merito vicit. Neque amplius fuerunt qui in Africâ rursus aqua tingendos esse christianos ad fidem catholicam redeuntes putarunt.

Verumtamen exorta illa inter eos contentio non justæ officit observantiæ qua romanorum pontificum

1. Conf. S. Aug., *de Baptis. contra Donat.*, l. V, c. 25.
2. Videsis Thomassini *Dissertationem ad synodos in causa baptismi hæreticorum collectas.*

auctoritatem atque dignitatem Carthaginiensis præsul prosequebatur. Etenim, nihil clarius, nihil apertius quam quæ de catholicæ consociationis fundamento scripsit. Cum igitur circa se videret motus et agitationem rerum, cum eos qui novis rebus studebant tum Romæ tum Carthagine conspiceret multos esse, principatum quo Christianorum societas firmatur atque regitur summis laudibus exornat. Supremo sane dominatu unius omnia tenenda sentit; nam Romanam sedem *ecclesiam principalem* nominat *unde unitas sacerdotalis exorta est*[1].

Unitatis autem tanto amore inflammatus fuit, ut pro ea cum schismaticis Africanis, Novatiano atque cæteris prœlia conseruerit. Inde illius liber qui *de unitate Ecclesiæ* inscribitur. Bossuetius sane noster, cum eidem operæ consuleret, præclarissimum atque amplissimum ad patres gallicanos habiturus sermonem, utpote qui in hominibus subtili venustate omni abundantibus atque in pacata republica versaretur, orationem lepore insignem, eruditione egregiam, lucido præfulgentem ordine, arte summa compactam, omni parte perfectam atque consummatam effinxit. Ille vero inter infinitas curas, in rei Christianæ procellis, urgente malo, nihil agere quod non instat; optimam tamen assecutus gloriam tum sententiarum gravitate, tum scientia humani ingenii, omnibus animorum motibus quos hominum generi rerum natura tribuit penitus pernotis.

1. *Epistola* LIV, c. XIV, *ad Cornelium*.

Eo igitur proposito scripsit ut Afrosque et Romanos a factionis principibus amoveret. Quia vero permulti unitatem ita dirimebant, idcirco et bibliorum sacrorum figuris, et ratione, et usu Ecclesiæ esse necessariam concordiam comprobat. Cum autem hujusce unius consociationis principium sit romani episcopi auctoritas, cum Christus super Petrum « ædificet Ecclesiam suam, et illi pascendas mandet oves suas », dicit jam corporis membrum non esse qui a capite Petro isto secedat, jam ovem non esse qui ab ejus stabulo abhorreat. Deinde, plurimis utitur imaginibus quas partim apud Gallicanæ Ecclesiæ oratorum principem reperire facillime est. — « Quomodo, inquit, solis multi radii, sed lumen unum; et rami arboris multi, sed robur unum tenaci radice fundatum; et cum de fonte uno rivi plurimi defluunt, numerositas licet diffusa videatur exundantis copiæ largitate, unitas tamen servatur in origine. Avelle radium solis a corpore, divisionem lucis unitas non capit; ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit; a fonte præcide rivum, præcisus arescit. Sic et Ecclesia Domini, luce perfusa per orbem totum radios suos extendit; unum tamen lumen est quod ubique diffunditur, nec unitas corporis separatur. Ramos suos in universam terram copia ubertatis extendit, profluentes largiter rivos latius expandit; unum tamen caput est, et origo una, et una mater fœcunditatis successibus copiosa. Illius fœtu nascimur, illius lacte

nutrimur, spiritu ejus animamur [1]. » — Ecclesiæ nimirum institutionem, disciplinam, distributionem plene explicaturus, episcopatus, inquit, unus est « cujus a singulis in solidum pars tenetur. » Ita et Ecclesia una est quæ « in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur [2]. » In utroque sane, in Bossuetio nostro egregio atque in Cypriano, qui tamen et cœlo et tempore longissime distant, idem studium, iidem sensus, eædem figuræ; in utroque eorumdem e sacris libris locorum prolationes. At hujus argumentis ac sententiis ille magnifice addidit, præstantissimus orator, amplissimam historiæ auctoritatem, atque sacrorum patrum seriem continentem, inter quos hic clarissime splendet.

Duæ vero res quæ ejus tum in doctrina, tum vita eminent, eædem eminent in dicendi ratione, prudentiam dico atque moderationem. Prioribus licet forsan in libris rhetoris artificium nimis appareat, alio quovis loco inaffectatam jucunditatem consequitur. Nescio tamen quo facto illius orationem inflatam fuisse dicit Fenelonius, quippe cum, ut antea dictum est, operosis in laboribus versatus hominibusque circumdatus inimicissimis, calamum tantummodo, re urgente, sumens, styli sinceri, simplicis, puri amantissimus esse videatur. Qui cum Tertulliano frequentissime uteretur, cum imprimis Afrorum ingenia delectarentur orationis ampullis, eo magis miror candi-

1. *De Unitate Ecclesiæ*, c. V.
2. *De Unitate Ecclesiæ*, c. V.

dum ipsi et inornatum scribendi genus semper placuisse. Sed vir temperatissimus in re omni immodica magnopere fugiebat. Rem sane præclaram! Nihil enim præstabilius est quam in eis in quibus nimii sunt et magistri et æquales sapientiam consequi, quam moderationem et affectibus et orationi adhibere. Quapropter, cum Fenelonius ad Demosthenis magnitudinem atque vehementiam accedere Cyprianum arbitratur, eum egregii Atheniensis oratoris simplicitatem Erasmus obtinere putat [1].

Hinc vir ille in omnibus litteris versatissimus qui, cum prius Cyprianum, ut ait, et carptim et oscitans legisset, huic Hieronymum prætulerat, deinde propius contemplatus, dubius fuit utrum utri anteponeret, adeo, inquit, suis uterque virtutibus summus videtur. Cum enim Hieronymus in risu pæne sit immodicus, subinde nimius in exspatiando, plurimum admiscens ex profanis studiis, propius ille accedit ad verum illud ac naturale dicendi genus, et longius ab ipsa declamationis abest umbra, magis ubique serius, ubique sincerior. Nihil enim in hoc reperiri potest « quod ad ostentationem ingenii videatur adscitum, aut quod ullo pacto Africam sapiat, quæ vitia non absunt Hieronymo. Talis ubique sermonis habitus est, ut loqui sentias vere christianum episcopum, ac martyrio destinatum [2]. » — Ita is antiqui-

1. Erasmus, *Præfatio ad Cypriani opera*, 1541. Fénelon, *Dialogue sur l'Éloquence*.
2. Erasmi *Præfat. ad Cyprian. opera*.

tatis utrinsque et amantissimus et peritissimus, ita is emunctæ naris litterator, ipse et sermonem latinum sapiens, de Cypriani dotibus opinabatur. Atque homini ad rem intento, putantique Cypriani patriam et ætatem, illi profecto Erasmus æquus hujus æstimator ac judex fuisse videbitur. Divus enim martyr, cum pastorali studio ardeat, cum evangelica pietate, cum dignitate et fortitudine præstet, pietati ejus, dignitati, fortitudini respondet oratio! Ideoque, quum illum legis, dicis : Vivit, viget, quantum in eo animi! Quam vere jacentem animum excitat, atque inducit in spem cogitationemque meliorem!

Nihilominus, vocibus novis et Africanis non omnino vacat; atque, exempli gratia, *exambire*, non ambitu assequi, et *impugnationem* pro fuci usu dicit [1]. Sæpius vero Tullium paulum imitatus, rhetorum æquabile genus et nervosam linguam usurpat. At vero cum ille, et in litteris et in libris (quippe cum ab eo orationem nullam acceperimus, plurima licet pronuntiaverit), quæ ad humanitatem spectant studiis mentem intendit, tum animosus veram eloquentiam assequitur. Dignus ergo tum rerum auctoritate, tum præstantia sententiarum, tum denique scribendi laude, qui inter optimos ecclesiasticos doctores adscribatur; vere sapiens de rerum causis, de hominum vicibus, de officiis nostris, de temporis acerbitate, de spe futuri loquitur. Sæpe enim severus ac tristis intuetur

Luctantes ventos tempestatesque sonoras;

1. *De Habitu Virgin.*

atque malis quibus hominum genus abundat ingemit; interdum tamen, solatio repletus, Christianorum considerans virtutem, ardet, lætitia exsultat, gloriam ac felicitatem affectat. Non quin omnem illorum priorum martyrum ἐνθουσιασμόν habeat, quin Polycarpi aut Ignatii flagrantissimo inflammetur ardore, spe tamen commotus, imaginibus enitescit splendidissimis. Tum felicissima facilitate vivo gurgite exundat. Dum in Tertulliano, licet densus sit et argutus in sententiis, subinde lectorem offendunt multa perplexa atque impedita, ille verbis dilucidis uti solet. Hinc curæ plus in Tertulliano videtur fuisse, in hoc naturæ. Etenim barbaras quidem voces, insolitas, asperas unus usurpat, obviis alter ac de medio sumptis delectatur. Prior nimirum, quæ a communi usu hominum et consuetudine recedunt, hyperbolis abuti solet; hic figuras simplicissimas consequitur. Quapropter posterioris in operibus elaborare omnibus et jucundissimum et expeditissimum est, utpote quæ oriantur ex ingenio naturâ prompto; ille vero difficilis admodum aditu, quippe qui torrentis fragosi similis sit.

Verumtamen, Africa quæ sæpissime magno maris impetu pulsatur, cujus littora fœdissimis commoventur tempestatibus, quæ sole fervet igneo, et ad acerrima sonoraque verba et ad imagines tristissimas ac vehementissimas animos incitat, compellit, rapit. Itaque Cyprianus in oris illis versatus in quas sese maximo cum sonitu fluctus illidit, quandoque et ipse cum strepitu dicit, rerumque colorem inducit

dictis. Procellas igitur, naufragia crebris sermonibus usurpat, et quod magnopere exoptat, quod excogitat jucundissime, id sane est portum capere. Cum enim illi mundus perenni tempestate jactari videatur, ante omnia cupit ad terram appellere. « Si, inquit, navigante te, turbida et procellosa tempestas, fluctibus violentius excitatis, prænuntiaret naufragia, nonne portum velociter peteres[1] ? » Ex eo quod animum conspicit vi rerum agitatum, ideo præcipit ut « vigilanter liberetur de periculosis navis, ne inter scopulos et saxa frangatur. » Quia omnes æque homines tum optimos tum pessimos ærumnis, miseriis pressos adspicit, exclamat ille : « Cum navem scopulosa saxa constringunt, navigantibus naufragium sine exceptione commune est[2]. » Incredibile enim est dictu quantum insanis fluctibus pulsatum littus, θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, Cypriani animus amet. Prioribus quidem poetis qui naturæ spectaculo summopere delectabantur, sæpissime inhorrescentis pelagi apparet tristissima imago. Illis tamen placet ejus mira quies, illis

Arrident taciti tranquilla silentia ponti.

Hic vero gravibus ac perpetuis curis agitatus, *gemitum ingentem pelagi* semper audit. Iisdem obvius oris, easdem animo cogitationes Augustinus agitat, eodem mœrore profligatur; si mare aspiciat, tum

1. *De Mortalitate*, XXV.
2. *De Mortalitate*, VIII.

ingemit hoc hominum genus *et profunde curiosum, et procellose tumidum, et instabiliter fluidum*[1]. Is tamen qui non tam importuosa tempestate utitur, interdum pelagus ventis placidum, dulce quidem et jucundum spectaculum, contemplatur[2]. Cyprianus autem qui sine ulla intermissione tempore sævissimo jactatur, assidue fluctus aspicit ut procellæ obnitatur. Si forte eum commoveat ille æternus quasi maris risus semper ejusdem easdem oras attentantis,

Ποντίων κυμάτων
Ἀνήριθμον γελάσμα[3],

ei statim occurrit Christianæ virtutis imago quæ *stabilis atque inconcussa, contra omnes incursus atque impetus oblatrantium fluctuum, velut petræ objacentis fortitudine et mole, debet obsistere*[4].

Sed non in eis rebus liberis pacatisque versatus quibus diu Augustinus fruitus est, vir pectoris apostolici vigore præditus, neque amœnissimis sermonibus indulgere, neque antitheta librare poterat. Heu! ante omnia lacrymas rerum ebibit; sæpius et tristitiæ et acerbitatis ei nube obtegi universus mundus videtur. Bella scilicet frequentiora, infecundas arbores, ver minus lætum, orbem denique senescentem arbitratur. Imo qui vivere incipiunt, jam senes esse eos

1. Augustin., *Confession.*, edit. Benedictin., l. XIII, c. xx, num. 3.
2. O mare, o littus, verum secretumque μουσεῖον, quam multa invenitis, quam multa dictatis! Plin. J. lib. I, IX lit.
3. Æschyl. *Prometh.*, v. 88.
4. *Ad Cornelium, Epist.* LIV, 2.

existimat[1]. Unumquemque nostrum, Plinii more, vitam a gemitibus auspicari notat : « Omnium nescius et ignarus, nihil aliud novit in illa prima nativitate quam flere ; providentia naturali lamentatur, vitæ mortalis anxietates et labores, et *procellas mundi quas ingreditur*, in exordio statim suo ploratu rudis anima testatur. Sudatur enim quamdiu istic vivitur et laboratur[2]. » Christianorum casum dolet omnibus malis oppressorum. « Præter varias et assiduas tentationum pugnas, in persecutionum quoque certamine patrimonia relinquenda sunt, subeundus carcer, portandæ catenæ, animæ impendendæ, gladius, bestiæ, ignes, cruces, omnia denique tormentorum ac pœnarum genera fide et virtute patientiæ perferenda[3]. » Qui quum inter tot et tanta fidelium mala, inter supplicia martyrum vitam agat, ex eis quandoque figuras usurpat. Lividus, ut exemplo utar, qui alienis bonis invidet, inquit, quosdam pectori suo admovet *carnifices*, cogitationibus et sensibus suis adhibet *tortores qui se intestinis cruciatibus lacerent, qui cordis secreta malivolentiæ ungulis pulsent*[4]. Eodem modo Boetius qui et multis malis interfuerat, exclamare[5] :

Hinc enim libido vexat
Avidis corda venenis ;

1. *Ad Demetrianum*, IV.
2. *De Bono Patientiæ*, c. XII.
3. *Ibidem.*
4. *De Zel. et livore*, VII.
5. *De Consol. philos.* IV.

« Placuit, ait, ut ab officio lectionis inciperet, quia et nihil magis congruit voci quæ Dominum gloriosa prædicatione confessa est, quam celebrandis divinis lectionibus personare; post verba sublimia quæ Christi martyrium prolocuta sunt, Evangelium Christi legere unde martyres fiunt; ad pulpitum venire post *catastam*[1]; illic fuisse conspicuum Gentilium multitudini, hic a fratribus conspici, illic auditum esse cum miraculo circumstantis populi, hic cum gaudio fraternitatis audiri... Vos vero orationibus insistite ut Domini misericordia cito plebi suæ et sacerdotem reddat incolumem et martyrem cum sacerdote lectorem. »

Cum igitur martyrii tanquam pabulo lætiore utitur, tum hujus facundia enitescit, tum et scripturarum sacrarum colore et proprii ingenii nervis præstat, tum omni lepore affluit, et quasi poeta vividum ducit colorem :

Floret ager; spumat plenis vindemia labris.

Jam vero tempus illud festivum undis fugit citius; etenim maturæ sunt hiemes, ac solitus tristitiæ redit nimbus. Non ita quidem de Bossuetio; e fontibus enim leni atque æquabili labens tractu, puro solo exceptus, cui nullus incurrit torrens qui fluvii manantis turbet alveum, vitro splendidior, immensus idemque incorruptus amnis in mare evadit. Ille vero perpetuis obnoxius procellis, rarius cursu tranquillo ac limpido

1. Verberum post vim crepantum, post catastas igneas.

Prudentius, *de Martyr. Calagurritanis.*

volvitur. Cum unius undas nullus ventus asperat, alter in perflatu firmus est. Uterque tamen aquarum abundantia quos irrigat campos beatissime fecundat; uterque animos salubri potione reficit atque recreat [1]. Cum Carthaginiensi martyri magnas eas acresque imagines affert naufragiis infamis aspectus maris, cum incredibilem tristitiam perditorum hominum immanitas importat, in quietissimis et politissimis temporibus Gallicanus scriptor versatus, illo præstat sedata ista oratione, rerum et animorum domina.

Ita ingenio accurato, ardenti in disciplinam studio, virtute adversis excitata, beneficentissima natura, cum sacris auctoribus assiduo commercio, Africæ cœli et maris contemplatione, incredibili denique martyrii cupiditate, rectam, nervosam, fortem, elatam, vividis exornatam coloribus, quandoque tamen tempestatis impetu turbatam scribendi rationem Cyprianus est consecutus. Libris quidem nihil candidius qui nobis tum hominis mores tum suorum animum declarant : in quibus nimirum et optimi viri sanctitatem et apostoli studium et martyris fidem intuemur, in quibus populi ardorem intuemur. Quod si fortasse quæ admittit hominum natura reperiam ea, si in Cypriano quædam acriora, si in plebe imbecilliora et mobiliora quædam videam, illa et turbulentissimis tempestatibus et regioni flagrantissimæ

1. At Carthago potens Cypriano martyre gaudet,
Cujus et ore simul profusi et sanguine fontes
Fecundaverunt Libyæ sitientis arenas.
S. Paulin., *Carm*. XXVI.

jure assigno, quippe cum nemo ab externis impulsionibus omnino tutus esse possit. Re quidem ipsa, de Cypriano cum divo Maximo sentio qui ei fuisse arbitratur et spiritalis sapientiæ plenitudinem, et Christiani pectoris infatigatam conscientiam : « Vere hic mirabilis atque omnium ubique studiis celebrandus quem sanctitas sacerdotem, peritia doctorem, fides martyrem consecravit[1]. »

1. *Homilia* II, *de S. Cypriano*, *Biblioth. Patrum*, t. VI, p. 40.

CAPUT IV.

De sancti Cypriani variis tum historiis tum legendis.

Inter monumenta quæ Cypriani facta sincere exhibent, imprimis sunt *acta* laudanda. Nonnunquam ab ipsis publicis notariis martyrum dictaque et gestas res Christiani accipiebant; sæpius vero, judicii testes, tum magistratus tum rei verba tabulis inscribebant. Sed quovis habita modo, cum ab episcopis approbarentur, fidelium terebantur manibus, et in Ecclesiis Africanis die sanctorum natali legi solebant. Jam prioris Cypriani confessionis, eo vivo, Nemesianus cæterique in metalla demissi acta manu assidua versabant, qui ad eum hæc ex metallis suis scribebant: « Quasi bonus et verus doctor, quid nos discipuli secuti apud præsidem dicere deberemus, prior apud acta proconsulis pronuntiasti, et tuba canens, Dei milites cœlestibus armis instructos ad congressionis prœlium excitasti[1]. » Quibus sane prioribus actis, post supremam egregii viri confessionem, ea addita sunt quæ et judicium et supplicium memorant. Ea vero

1. *Nemesiani ad Cyprianum epistola*, inter Cyprian. LXXVIII.

in manibus habuisse Augustinum plane constat eo quod ejus CCCIX sermo ex ipsis horum verbis contextus est. Quæ quamquam sunt apud Ruinartium ad legendum prompta, hic tamen verborum in Actis et in Augustino similium exemplum referre libet.

S. AUGUSTINUS, *Sermo* CCCIX.	CYPRIANI *Acta*, cap. II.
Cum enim Cyprianus, sanctus martyr electus a Deo, de civitate Curubitana, in quam exsilio præcepto Aspasii Paterni proconsulis missus fuerat, regressus esset, in hortis suis manebat; et inde quotidie sperabat venire ad se, sicut ostensum illi erat.	Cumque Cyprianus, sanctus martyr electus a Deo, de civitate Curubitana in qua exsilio præcepto Aspasii Paterni tunc proconsulis datus fuerat, regressus esset, ex sacro præcepto in suis hortis manebat; inde quotidie sperabat venire ad se, sicut illi ostensum fuerat.

Præter acta, libellum de viri illius vita à Pontio ipsius diacono conscriptum accepimus. Cujus quidem Pontii qui, auctore Hieronymo in *Catalogo scriptorum ecclesiasticorum*, « egregium volumen vitæ et passionis Cypriani » confecit, chartæ eo certiores habendæ sunt, quo major illi cum episcopo suo usus ac familiaris pæne fuit necessitudo, utpote qui fugæ comitem ei ac socium sese præbuerit. Imo permulti patres fortis hujus martyris laudes in concionibus memorarunt, inter quos imprimis referam Maximum Taurinensem, Fulgentium Ruspensem, Petrum Chrysologum, et potissimum Augustinum qui sæpe de eo dixit[1], quique in libris de Baptismo Cypriani adversus Donatistarum injurias causam egit. Insuper a

1. *Sermones* CCCIX, CCCX, CCCXII, CCCXIII.

plurimis jure ac recte Cypriani mentio facta fuit, præsertim vero ab Hilario, a Paciano, ab Hieronymo, a Gelasio papa, a Procopio et a Cassiodoro [1]. Hic inter eos solummodo Lactantium afferre juvat : « Unus præcipuus et clarus exstitit Cyprianus, quoniam et magnam sibi gloriam ex artis oratoriæ professione quæsierat, et admodum multa conscripsit, in suo genere miranda. Erat enim ingenio facili, copioso, suavi, et quæ sermonis maxima est virtus, aperto, ut discernere nequeas utrumne ornatior in eloquendo, an felicior in explicando, an potentior in persuadendo fuerit. Hic tamen placere ultra verba sacramentum ignorantibus non potest, quoniam mystica sunt quæ locutus est, et ad id præparata, ut a solis fidelibus audiantur. Denique a doctis hujus sæculi quibus forte scripta ejus innotueruut, derideri solet. Audivi ego quemdam hominem sane disertum, qui eum, immutata una littera, Coprianum vocaret; quasi qui elegans ingenium, et melioribus rebus aptum ad aniles fabulas contulisset [2]. »

Ita plerique Latini, non excepto Adone, non excepta *Legenda aurea*, recte de Cypriano locuti sunt, nisi Prudentius poeta qui licet tum locis tum ætate non longe remotus, Carthaginiensem tamen episcopum pro Antiocheno martyre in carmine quandoque videtur accepisse. Etenim Cyprianum nostrum arti ma-

1. Videsis *Patrologiæ* D. Migne, t. III, in quo indicantur de Cypriano pleraque testimonia.
2. *Instit. divin.*, l. V, c. 1.

gicæ deditum fuisse declarat, cum de hoc taceant genuina et sincera sancti monumenta.

Præterea, cum civitate donatus neque in vincula unquam nec in carcerem conjectus fuerit, catenis dicit eum impeditum fuisse, atque in tenebris clausum:

Antra latent Tyriæ Carthaginis altius reposta,
Conscia tartareæ caliginis, abdicata soli;
Clausus in his specubus sanctus Cyprianus, et catena
Nexus utraque manu.

Περὶ Στεφάνων, *Passio S. Cypriani*, 51-54.

Imo, anno CCCLXXIX, Gregorius Nazianzenus, ad Constantinopolitanum populum sermonem habiturus, duos Cyprianos pro uno eodemque viro habuit. Neque vero cum permultis dicendum est illum non alium quam Antiochenum martyrem laudasse, quippe qui vocet Carthaginensium decus eum pastorem quem prædicat[1], et egregios ejus libros commemoret. Verumtamen jucundissimam Cypriani Antiocheni illius ac virginis Justinæ historiam longe enarravit.

Puella igitur natalibus insignis, forma præclarissima, disciplinis honestissimis imbuta, Christum summo amore prosequebatur. Cujus cupidine subito inflammatus Cyprianus ille qui dæmonum cultor erat, ut eam sibi suisque votis habeat indulgentem, magicarum peritissimus rerum, diabolo quodam, corporum ac voluptatum amante[2], utitur. Tum adoles-

1. Τὸ μέγα ποτὲ Καρχηδονίων ὄνομα. *Orat.* XXIV, στ'.
2. Τῶν φιλοσωμάτων καὶ φιληδόνων, Γ'.

centula, conatibus istis summopere obstans, ad Christum confugere, Virginis Mariæ flagitare auxilium[1], sese ad jejunia et χαμευνίας *conferre*[2]. Itaque victus diabolus ad amantem accedit, eum toto animo occupaturus. Ille autem nullam sibi sperans salutem fore, ad Justinæ Deum humillime confugit, magicos comburit libros, fit denique Christianus. Post, inquit Gregorius, episcopus electus Carthaginiensis martyrium pro fide subiit.

Cyprianus ille qui Carthaginiensis episcopus apud Græcos false haberi solet, Antiochenus vel Nicomedensis quarto sæculo martyr fuisse videtur. Cujus historia, casibus repleta mirificis, præsertim cum maximique et notissimi Cypriani niteretur nomine, Orientis populos vulgo prodigiis gaudentes, summopere delectabat. Photius sane in *Bibliotheca*[3], declarat Eudociam Augustam, Leontii philosophi Atheniensis filiam, atque Theodosii junioris uxorem, Cypriani Antiocheni sanctæque Justinæ acta versibus condidisse « sensuum, inquit, nihil quidquam aut diffundendo aut contrahendo, proprietatem servavit assidue, quoad ejus fieri potuit. » Acta vero Martenius ac Durandus *Thesauro anecdotorum*, t. III, e codice S. Audoensis Rhotomagensis primum edidere. Denique, diversa acta, t. VII, septembris (anno 1770) Bollandistæ præbuerunt. Jam

1. Τὴν παρθένον Μαρίαν ἱκετεύουσα βοηθῆσαι παρθένῳ κινδυνευούσῃ, ΙΑ'.
2. Vocabulum illud pro pavimentis incubatione a Patribus græcis usurpari solet.
3. Cap. 183.

vero S. Aldelmus sæculi septimi auctor, in carmine de Virginibus, apud Canisium, *Lectionum antiquarum*[1] libro, multa canebat quibus apertissime omnibus ostendit se putasse, id nimirum quod multi, etiam apud recentes, non satis animadverterunt, Cyprianum qui in arte magica versatus est Antiochenum fuisse, non magnum episcopum Carthaginiensem[2] :

Tunc famosus erat Cyprianus fraude nugaci
Doctus in horrenda sceleratorum arte magorum,
Qui tunc auxilium spondebat ferre petenti,
Plurima schematizans sacræ molimina menti
In tantum ut diris certaret dæmonis armis.

De quo et Menœa canunt die secunda octobris :

Ἀλγεῖ Σατανᾶς καὶ πάλαι φίλον
Ξίφει φιλοῦντα συνθανεῖν Ἰουστίνῃ βλέπων·
Τμήθη, δευτερίῃ, σὺν Ἰουστίνῃ Κυπριανός.

Cypriani tandem illius confessio seu pœnitentia et oratio quandoque nostro inconsulte tributæ fuere; in editione Oxoniensi, apud Durandum, Maranum et Bollandum habentur.

Jam vero, utrumque in unum, ut ita dicam, miscens, et jucundissimam et maxime fabulosam historiam quam in latinum vertit Surius enarrat de Cypriano Simeo Metaphrastes. Cum vero nunquam græce narratio illa edita fuerit, eam ex antiquo codice Bibliothecæ Parisiensis nobis videtur exscribere operæ pretium esse. Nempe delectationem habet multam, utpote quæ Græcorum atque imprimis Metaphrastæ rerum mirarum

1. T. I, p. 744.
2. Conf. Tillemont, t. V, p. 329 et sq., et p. 719.

amantissima ingenia ex vero exprimit. Imo quo pacto factum est ut historia sincera, primigenia, αὐθεντική, in fabulam atque, ut nostri dicunt, in *legendam* desineret plane declarat. Sed de Metaphrasta dicendum est; at ne acta agam, ut aiunt, brevi expediam.

Quamvis de Simeone Metaphrasta Bellarminus[1], Bollandus[2], Baronius[3], Tillemontius[4], Bailletius[5], Dupinus[6], cæterique historici ecclesiastici locuti fuerint, de eo tamen comperta pauca dicuntur. Illum vero IV kal. decembris sanctum prædicant Græci, eumque plures fere apostolorum ætate vixisse enarrant. At sub imperatoribus Leone VI, munus sustinuisse, et sub filio Constantino Πορφυρογεννήτῳ et nepote Romano, longæ vitæ compotem, illum conscripsisse exploratum est. E M. Psello[7] de Metaphrasta nota fere omnia manarunt, qui non diu post eum floruit quique istum hymnis et panegyrico celebravit[8]. Vir sane erat, inquit Psellus, genere clarus, dives opum, atque in sanctiora principis consilia advocatus; ἐνδιαπρέψας ἐν ἀρχαῖς ταῖς τῆς κάτω συγκλήτου ὡς ἀνὴρ βουληφόρος[9], Leonis λογοθέτης[10], hones-

1. *De Scriptoribus ecclesiasticis*, ad ann. 850.
2. T. I, præf.
3. *Annal. eccles.*, IX sæc., ad ann. 859.
4. T. I, præf.
5. T. I. *Discours prélim.*, c. XXIX-XXX.
6. *Bibliothèque ecclésiastique*, t. VII, p. 8.
7. *De Psellis*, *v.* L. Allatium, Romæ, 1684, p. 15 et sq.
8. Λόγος ἐγκωμιαστικὸς εἰς Σιμεῶνα τὸν μεταφράστην, in Allatio, *de Simeonibus*, Paris., 1664.
9. Od. 3, *de Sim.* in All.
10. Τὸν κυρίως λογοθέτην ἀξιάγαστον. (Od. 1.)

tis et Christianis artibus imbutus; quare eum cœlicolis adscriptum summis laudibus exornare decet, εὐφημήσωμεν πάντες ἐπάξιοις ᾠδαῖς τὸν μέγαν Θεοῦ θεράποντα Συμεῶνα τὸν ἅγιον λογοθέτην[1].

Sanctorum vitis conscribendis Metaphrasta imprimis studuisse videtur. Ephemeridis quidem ordinem consecutus, apostolorum, martyrum, abbatum, episcoporum, Virginum historiam singulis festis *legendam* effinxit. E patribus sane, ex actis, ex hymnis, e sinceris chartis ille multa duxit, pleraque autem excogitavit, recidens, producens, subnectens. Ipse enim in sua de diva Marinna præfatione, de sanctorum vitis componendis præcepta tradit, et quasi hagiographi artem docet. Imprimis omnia narranda esse ita ut verisimilia sint Metaphrasta præcipit. Rem sane præclaram! Namque ille miraculis, prodigiis, miris rebus summopere delectatus, de arte magica et de μεταμορφώσεσι singularibus loqui solet; sed ut historiis fidem faciat plurima civitatum hominumque tradit nomina, at sæpius omnia commiscet, perturbat, tempora, ætates, principes, loca. Utut sit, jamdiu apud et ipsos qui obeuntis solis partes incolunt notissimus, licet ejus libri typis nondum vulgati sint, majoribus sæpissime delectationem attulit, manuscriptis illius codicibus in monasteriis diffusis. Et sane Metaphrastæ plurimæ narrationes placent jucundæ, singulares, exquisitiores, quippe quæ Byzan-

1. Od. 1, in L. Allat.

tinorum scriptorum et ingenium et dicendi rationem monstrent, quæ animum significent a litteris non abhorrentem, quæ denique imaginandi vim mirificam declarent. Ille enim quasi scenæ personas inter se colloquentes inducit, fictitiis coloribus tabellas quaslibet imbuit, abundat ornamentis, flosculis amœnisque imaginibus distinguitur, περιανθίζει, inquit Psellus[1], λέξεσι ἀνθούσαις καὶ σχημάτων ποικίλλει ῥοδωνιαῖς. Ita tota vita Metaphrastæ juveniliter se gerit, ætasque ingravescens viriditatem ab eo non aufert, ingenio florido atque frondoso, nunquam luxuriantia compescenti. Diutissime simplices candidosque animos ille permulsit; delicatis ipsis et limatis fortasse non displicebit.

1. *Panegyricus, in Allatio de Simeonum scriptis*, p. 23.

APPENDIX.

ΒΙΟΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΣΤΙΝΗΣ.

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTA.

E ms. cod. *Bibl. Imp. Paris.*, Coislin, n° 145, secul. X. — A.

Cum quinque cæterorum Bibl. Cæsar. ms. codic. variis lectionibus :

N° 1512, SECUL. XII, quem indicat littera B.; hunc vero non declarat catalog.; multas lectiones varias nobis præbuit.

N° 1524, SECUL. XII, quem significat C.; incolumis est.

N° 1546, SECUL. XIII, in quo multa desiderantur, D.

N° 1555, SECUL. XIV, in quo plures paginæ nos deficiunt, E.

N° 1558, SECUL. XIV, in integro est, F.

ΒΙΟΣ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ

ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ

ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ ΚΑΙ ΙΟΥΣΤΙΝΗΣ.

Πολλὰ καὶ μεγάλα μὲ τὰ τὴν [1] Ἀντιόχου θαυμάζειν παρακαλοῦσιν · ὅτι τε τῆς οἰκουμένης ἐπίπροσθεν [2] τὸν παρὰ τῶν ἱεροκηρύκων Χριστοῦ μαθητῶν περιχαρῶς καταβληθέντα σπόρον ἐδέξατο, καὶ χριστιανοὶ πρῶτον ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν μέγαν Λουκᾶν ἐχρηματισαν [3], καὶ ὅτι περ ἄνδρας τῷ βίῳ προήνεγκεν [4] εἰς (τριάκοντα) [5] καὶ ἑκατὸν καὶ ἑξήκοντα τῆς ἀρετῆς εὐαγγελικῶς τὸν στάχυν ἐκθρέψαντας [6], οὐκ ἄνδρας δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν γυναικῶν οὐκ ὀλίγας. Ἀφεὶς οὖν κάλλη [7] θαυμάζειν ναῶν, καὶ μεγέθη [8] τειχῶν, καὶ πλήθη [9] φυτῶν, εὐθηνοῦσαν [10] τε γῆν ἀγαθοῖς, ἣν ἄρδει παραῤῥέων Ὀρόντης [11], Ἰουστίναν τῷ λόγῳ διήγημα θήσομαι · ἣ τὴν καρδίαν μετὰ μακροὺς τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων χρόνους νεώσασα τοῖς ἐκείνων διδάγμασι, στάχυν ἀθλητικὸν ἀνεβλάστησε, μάλα μὲν ὡραῖον, μάλα δε τῷ καρπῷ βρίθοντα. Ταύτῃ πατρὶς μὲν, ἣν ἐδηλώσαμεν, Ἀντιόχεια [12], Αἰδέσιος δὲ καὶ Κληδονία

1. Με τὴν, B. C. D. F.
2. Desunt quatuor voces, E.
3. Ἐχρημάτησαν, B. D.—Χρηματίσαι τε πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς Χριστιανούς. Πράξεις Ἀποστ., κεφ. ΙΑ', κστ'.
4. Προήνεγκαν, B.—5. Uncis incl., quia tantum CLX dat latina lectio.
6. Ἐκθρέψαντος, B.
7. Κάλλει, B.
8. Μεγέθει, B. E.
9. Πλήθει, B.
10. Εὐθυνοῦσαν, E. F.
11. Ὀρρόντης, F. — Cf. Ptol. V, 15.— Ἀντιόχεια ἡ ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου.
12. Ἀντιόχειαν, D.

γεννήτορες. Ἀλλὰ τουτὶ τὸ καλὸν φυτὸν πολλαῖς ἐκόμα πρότερον ταῖς ἀκάνθαις· καὶ γὰρ καὶ αὐτὴ τῶν πατέρων ἀκολουθοῦσα τῇ πλάνῃ (εἰδώλων δὲ οὗτοι θεραπευταὶ καὶ ἀντίθεοι), τὰ ἐκείνων τιμῶσα ἦν καὶ σεβομένη τὰ εἴδωλα.

Ἐπεὶ δὲ τῷ χρόνῳ τὴν ἡλικίαν προκόπτουσα, καὶ [1] στεῤῥοτέρου φρονήματος ἥπτετο, φέγγος αὐτὴν εἰσῄει θεογνωσίας, ἅτε δοχεῖον οὖσαν [2] φωτισμοῦ τοιούτου καὶ χάριτος ἄξιον· καὶ τῶν μὲν εἰδώλων ἀσθένειαν καταγινώσκειν ἤρξατο, τὸν ἀληθῆ [3] δὲ καὶ μόνον ἐπιγινώσκειν Θεόν. Ταῖς τοιαύταις τῶν [4] λογισμῶν ἀναβάσεσι τὴν ψυχὴν ἡ παρθένος προεκκαθαίρουσα [5], εἰς τὴν τοῦ σωτηρίου σπόρου καταβολὴν ηὐτρεπίζετο. Ἐν ᾧ δὲ καθ' ἑαυτὴν ἔτρεφε ταῦτα, καὶ σχολάζουσα τὴν ἀκριβῆ γνῶσιν ἐζήτει παρὰ Θεοῦ, Πραΰλιός τις τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ διάκονος ἐν ἐπηκόῳ τῆς κόρης, οὕτω συμβὰν, τὰ περὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Θεοῦ οἰκονομίας τε καὶ σαρκώσεως [6] διεξῄει· ὅπως μὲν ὁ τῶν αἰώνων δημιουργὸς εἰς οἶκτον ἦλθε τοῦ πλαστουργήματος, ὅπως δὲ [7] Γαβριὴλ ὁ τῶν ἄνω τάξεων ἀρχηγὸς τῇ πρὸ γενεῶν τετηρημένῃ Παρθένῳ τοῦ μυστηρίου κήρυξ εὐάγγελος [8] γέγονε, καὶ ὡς συνέλαβεν ἐν γαστρὶ, καὶ ὠδινήσασα τέτοκε, και ὡς τὴν τοῦ παιδίου γέννησιν ἀστὴρ τῶν ἄλλων ἐπιδηλότατος [9] τοῖς Μάγοις ἐγνώρισε· τούτοις ἐπεξῄει τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ κόσμῳ φανερὰν [10] αὐτοῦ [11] ἐπιφάνειαν, τὴν ἐν τούτῳ διατριβὴν, τὰ σωτηριώδη [12] διδάγματα, τὰ θαύματα, τὸν διὰ [13] ταῦτα

1. Add. ἦν, B.
2. Οὖσα, B.
3. Ἀληθεῖ, B.
4. Add. οὖν, E.
5. Προεκκαθέρουσα, B.
6. Incarnationis.
7. Τὲ, B.
8. Ἄγγελος, B.
9. Ἐπιδηλώτατος, B.
10. Deest, B.
11. Add. τὴν, E.
12. Σωτήρια, B.
13. Δι' αὐτὸν.

φθόνον, τὸν σταυρὸν, τὴν ταφὴν, καὶ τέλος αὐτὴν τὴν θείαν ἀνάστασιν. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Πραΰλιος· Ἰούστα δὲ τῇ ἑαυτῆς ψυχῇ τὰ ἀκούσματα ταῦτα, ὡς ἀγαθὴ γῆ[1] σπέρματα, παρεδίδου, καὶ οὕτως ἀκριβέστερον ὅσαι ὧραι πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐμβαθύνουσα[2], τῶν μὲν εἰδώλων πολὺ[3] κατέχεε γέλωτα, τὰ δὲ τῆς ὑγιοῦς πίστεως ταῖς πλαξὶν ἐνέγραφε τῆς καρδίας· ὅθεν ἠθέλησε μὲν εἰς ὄψιν ὀφθῆναι[4] τῷ Πραϋλίῳ. Καὶ γὰρ ἀκούσασα μόνον ἦν τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων, καὶ τὴν περὶ τούτων γνῶσιν τελεώτερον ἐζήτει[5] μυηθῆναι.

Ἔτι δὲ τὴν παρθενικὴν ὄψιν ἀθέατον εἶναι βουλομένη, οὐκ ἔκρινε[6] μὲν ἰδεῖν τὸν διάκονον· φοιτῶσα δὲ λάθρα παρὰ τὴν ἐκκλησίαν, ἰδεῖν οὕτως ἐπεθύμει τὸν τοῖς ζητοῦσιν ἐγγίζοντα Κύριον. Βραχὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ κοινωνὸν συνεῖδε[7] ποιήσασθαι τὴν μητέρα τῶν ἐγνωσμένων. Καὶ ἵνα τί, ὦ μῆτερ, εἶπε, θεοῖς προσανέχομεν, οὓς συνιστῶσι χεῖρες ἡμέτεραι; ἵνα τί τεχνιτῶν[8] ποιήμασι προσκυνοῦμεν; ἵνα τί δὲ τὸ μὲν ἐπιβώμιον ὑφάπτομεν[9], τὴν λαμπάδα δὲ τῆς ψυχῆς οὐκ ἀνάπτομεν[10]; οὐδὲ τὸν μαργαρίτην ἐμπορευόμεθα[11]; οὐκ οἶσθα τοὺς Γαλιλαίους (οὕτω γὰρ τοὺς τοῦ Χριστοῦ θιασώτας τοῖς ἐγχωρίοις καλεῖν σύνηθες); πολλῷ οὗτοι τῶν παρ' ἡμῖν νομιζομένων θεῶν φοβερώτεροι[12]. Τούτων γὰρ εἴ ποτέ τις τοῖς εἰδώλοις ἐπιφανῇ, εὐθὺς οἱ παρ' ἡμῶν προσκυνούμενοι κλέπταις ὁμοίως ἢ δραπέταις δεδοίκασί τε καὶ ὑποφρίττουσι. Καὶ δικαίως· κλέπτουσι γὰρ ἐκεῖνοι τὴν

1. Ἀγαθῇ γῇ. F.
2. Ἐκβαθύνουσα, D. E.
3. Πολὺν, C. D. E. F.
4. Ἐλθεῖν, B.
5. Deest, D. F.
6. Οὐ κέκρινε, B. D.
7. Συνοῖσε.
8. Τέχνῃ τοῖς, B. C. D. E. — Τεχνητοῖς, F.
9. Ὑφάπτωμεν, B.
10. Ἀνάπτωμεν, B.
11. Εὐ. κατὰ Ματθ., κεφ. ΙΓ', με', μστ'.
12. Φοβερότεροι, B.

τοῦ Θεοῦ τιμὴν, ἔτι καὶ τὰς ἡμετέρας [1] παραπολλύντες [2] ψυχάς.

Ταῦτα ἔλεγε μὲν Ἰούστα· ἡ μητὴρ δὲ τοῖς λεγομένοις οὐ κατετίθετο. Πάνυ γὰρ ὑπὸ τῆς μωρᾶς κεκράτητο δυσσεβείας· ὅθεν· Μηδὲ ὁ πατὴρ, ἔφη, γνώτω τὴν ἐπιγενομένην σοι πρὸς τοὺς θεοὺς περιφρόνησιν. Ἰούστα δέ· Ἀγαπητόν μοι μᾶλλον [3], εἰ καὶ τῷ πατρὶ, ἔλεγε, καὶ παντὶ γνωρισθήσεται [4] ταῦτα· οὐδὲ γὰρ ἐν τῇ σκοτίᾳ ἔτι [5] πορεύεσθαι τὸ λοιπὸν ἀνέξομαι, καθότι μόνον τὸν διὰ Πραϋλίου γνωρισθέντα μοι Κύριον· Θεὸν ἰσχυρὸν εἶναι ἔγνων, ζῶντά τε καὶ τοὺς ἐκ πλάνης ἐπιστρέφοντας εἰσδεχόμενον. Ἠρέμα γοῦν συνιοῦσα ἡ μήτηρ οὐδὲν μὲν ἀντετίθει τοῖς λεγομένοις· τῇ σιωπῇ δὲ μᾶλλον τὴν συγκατάθεσιν ὑπεσήμαινεν [6]. Ὕστερον δὲ μιᾷ τῶν νυκτῶν, ἃ παρὰ τῆς θυγατρὸς ἤκουσε καὶ τῷ ἀνδρὶ διεσάφησεν. Ὁ δὲ τὴν ἀκοὴν οὔτε τελέως ἀπώσατο, οὔτε πάλιν εὐπαραδέκτως [7] πρὸς αὐτὴν ἔσχεν· ὑπνομαχῶν δὲ φροντίσιν ἐπάλαιεν, ἕως ὕπνῳ ληφθεὶς ἀγγελικῆς ἐπιφανείσης αὐτῷ παρεμβολῆς, ἐν μέσῳ Χριστὸν ἐχούσης δορυφορρύμενον, κατεπλάγη [8] μὲν ἐπὶ τῷ ὁράματι [9], αὐτοῦ δὲ καλοῦντος ἐπήκουσεν [10] εἰρηκότος· Δεῦτε πρός με, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν ὑμῖν χαρίσομαι βασιλείαν. Εἶτα διαναστὰς ἑτέραν οὐκ ἐζήτησε μαρτυρίαν· ἀλλὰ σὺν γυναικὶ καὶ τὴν θυγατέρα λαβὼν [11], διάκονόν τινα τῆς ἐκκλησίας ἠξίωσεν Ὀπτάτῳ τούτους [12] προσαγαγεῖν, ὃς τηνικαῦτα [13] τῆς ἐκκλη-

1. Ὑμετέρας, C.
2. Παραπολούντες, E.
3. Deest, E.
4. Γνωσθήσεται, B. C. D. F.
5. Deest, B.
6. Ὑπεσήμανεν, E.
7. Εὐπαράδεκτος, B.
8. Κατεπλάγει, A. Ceteri κατεπλάγη.
9. Ὁρώματι, B.
10. Ὑπήκουσεν, E.
11. Παραλαβὼν, B.
12. Τούτοις, E.
13. Deest, B.

σίας ἐπίσκοπος ἦν [1]. Οἱ μὲν οὖν τῇ τοῦ Χριστοῦ σφραγῖδι σημειωθῆναι ἱκέτευον· ὁ δὲ ἀνεβάλλετο ἕως Αἰδέσιος ὁ πατὴρ αὐτῷ τήν τε τῆς θυγατρὸς αὐτόματον ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Κύριον, καὶ τὰ τῆς ὀπτασίας ἀκριβῶς ἐξηγήσατο. Ὧν ἐκεῖνος ἀκούσας, οὐκέτι διαμφιβάλλων [2] ἦν, οὐδὲ πολλῶν ἐδεήθη τῶν βουλευμάτων· ἀλλὰ ἅμα μὲν τῷ τύπῳ τοῦ σταυροῦ καθάπερ τινὶ φρουρίῳ [3] τούτους περιτειχίζει, ἅμα δε τοῦ φωτίσματος ἀξιοῖ. Καὶ διετέλει Αἰδέσιος τὸ λοιπὸν [4] χλευάζων καὶ διασύρων τὰ τῆς ἀπάτης ἱδρύματα· ἱερεὺς γὰρ πρὸ [5] τοῦ τῶν εἰδώλων ἐτύγχανεν ὤν.

Ἔπειτα δὲ [6] βαθμοῦ τοιοῦδε καταξιωθεὶς, καὶ ἐν καθέδρᾳ πρεσβυτέρων, τὸ τοῦ Θείου [7] φάναι Δαβὶδ [8], τὸν Χριστὸν αἰνέσας, ἑλόμενός τε βίον [9] τῷ Θεῷ φίλον καὶ καθαρώτατον, ἓξ μῆνας ἐπιβιοὺς πρὸς τοῖς δώδεκα, πρὸς ὃν ἐπόθησε [10] Κύριον ἐξεδήμησεν. Ἡ μέντοι παρθένος οὐδὲν ἔπαθεν ἀγεννὲς [11] οὐδὲ ψυχῆς εὐγενοῦς ἀνάξιον· ἀλλὰ τῷ θεμελίῳ μᾶλλον τῆς πίστεως τὰς χρυσοῦ καὶ λίθων τιμίων πολὺ τιμιωτέρας ἀρετὰς ἐποικοδομοῦσα [12] προέκοπτε· πάντως δὲ οὐκ ἦν οὕτω βιοῦσαν διαδράναι τὰ τοῦ Πονηροῦ σκάνδαλα· ὅθεν οὐδὲ διέδρα, ἀλλὰ καὶ πειρᾶται ταύτης, καὶ πολεμίως ἄγαν [13] προσφέρεται. Πλὴν ἀλλὰ προσεκτέον, ὅτι τε οὐκ ἄχαρι τὸ διήγημα, καὶ ὅτι δεῖ μαθεῖν καὶ ὅπως αὐτὴ [14] τὴν πεῖραν ἐπήνεγκεν.

1. Nullus optatus Antiochiæ episcopus fuit. Cf. Le Quien, *Oriens christianus*, t. II, p. 670 et sq.
2. Διαμφιβαλὼν, F.
3. Add. τῷ, F.
4. Τοῦ λοιποῦ, E.
5. Add. τὸ, F.
6. Deest, B. C. D. E. F.
7. Θεοῦ, A.
8. Ψαλμ. ρστ'.
9. Τὸν, B. C. D.
10. Ἐπόθει, B.
11. Ἐναγὲς, B.
12. Ἐπωκοδομοῦσα, D.
13. Deest, F.
14. Αὐτῇ. F.

Ἀγλαΐδας τις σχολαστικὸς[1] (ὅσπερ[2] ἐκ τοῦ κάλλους ἴσως καὶ τὸ τοιοῦτον ἔλαχεν ὄνομα), Ἀγλαΐδας οὖν οὗτος, γένους ὢν τῶν εὐπατρίδων, καὶ πλούτῳ κομῶν, ἀφορμὰς εἶχε ταῦτα πρὸς ἡδονὰς, καὶ ἀκολάστοις ὁρμαῖς ἐξεδίδοτο[3]. Διὸ καὶ τὴν παρθένον πολλάκις ἰδὼν παροδεύουσαν, καὶ πρὸς τὸν τοῦ Θεοῦ οἶκον ἀφικνουμένην, τῷ κάλλει ταύτης οἷα βέλει δεινῶς βάλλεται· καίτοι μαραίνειν αὐτὸ καὶ ἀμαυροῦν ἐκείνης, ἅτε σφαλερὸν καὶ ἐπίβουλον, νηστείαις ἅμα καὶ προσευχαῖς δι' ὅλου μηχανωμένης[4]. Ἀλλ' οὗτος πάνυ λίχνους ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, πρότερον μὲν τὰς ὁδοὺς ἐτήρει, καὶ παρεφύλαττε, καὶ ὑπαντῶν εὐφήμει[5] ταύτην, ἐπῄνει τοῦ κάλλους, μακαρίαν ἐκάλει τοῦ εὐτυχήματος. Εἶτα τὸν πόθον καὶ διὰ συμβόλων τινῶν ἐπεσήμαινε, καὶ πολλοῖς[6] δικτύοις, ὡς ἂν εἴποι τις, τὴν θήραν προκατελάμβανεν· ἀλλὰ τῇ παρθένῳ ταυτὶ πάντα λῆρος ἀκριβὴς καὶ νέμεσις ἐλογίζετο, καὶ γελᾶν μᾶλλον ἢ προσέχειν σώφροσιν ὀφθαλμοῖς καὶ ἀκοαῖς[7] ἐδόκει ἄξια.

Ἀπορήσας οὖν Ἀγλαΐδας τοῦ τοιοῦδε σκόπου, ἑτέραν ὁδεύειν ἔγνω· καὶ πρὸς γάμου κοινωνίαν[8] ἀγαγέσθαι ταύτην ἐζήτει. Ἰουστίνα[9] δὲ νύμφην ἑαυτὴν μόνῳ τῷ Χριστῷ καθομολογήσασα, τοὺς ἄλλους εὐγενῶς ἀπηξίου· Ἀρκεῖος[10], λέγουσα, νύμφιος ὁ τὴν παρθενίαν ἐμοὶ φυλάττων, καὶ μολυσμοῦ τηρῶν ἀνεπίμικτον. Τούτοις Ἀγλαΐδας τοῖς ῥήμασι πλέον ἢ βέλεσι τιτρωσκόμενος γνώμῃ[11] (καὶ γὰρ ἀποτυγ-

1. Deest tota parenth. B.
2. Ὅσπερ, A. — Ὥπερ, D. F.
3. Ἐξεδέδοτο, B. C. D. E. F.
4. Μηχανομένης, B. F.
5. Desunt duæ voces, D.
6. Πολὺς. B.
7. Ἀκοῆς ἄξια (ita leg. sent. B. C.). — Ἀνάξια, A.
8. Κοινωνείαν, B.
9. Ἰούστα, F.
10. Ἀρκετὸς, F.
11. Deest, C. D. F.

χάνων ἔρως βαρύτερός τε καὶ βιαιότερος [1]), ἐπεὶ πάντα λίθον, ὃ λέγεται, κινήσας, εὕρισκε τὴν παρθένον ἀκίνητον καὶ στεῤῥὰν, καὶ λόγοις ἀπατηλοῖς ἀθήρατον, χεῖρα συναγαγὼν οὐκ ὀλίγην, καὶ τοὺς περὶ τὰ ἐρωτικὰ ταῦτα δεινοὺς προσεταιρισάμενος, καθ' ὁδὸν [2] αὐτῇ ἐπετίθετο, καὶ ἀπαγαγεῖν [3] ἐβιάζετο ἔνθα δὴ καὶ ἠβούλετο. Ἀλλ' εὐθὺς εἰς τὴν πόλιν καὶ τὴν τῆς μητρὸς οἰκίαν διαδοθέντος τοῦ ἀτόπου τοῦδε [4] τολμήματος, ἅμα πλεῖστοι καὶ κράτιστοι σὺν ὅπλοις ἐξήεσαν· οἳ καὶ μόνον ὀφθέντες τοὺς βδελυροὺς ἐκείνους ἀφανεῖς ἔθεντο, οὐ χειρὶ μᾶλλον εἴκοντας, ἢ τῇ τοῦ πράγματος αἰσχύνῃ κραταιῶς ἀπελαυνομένους.

Ἀγλαΐδας δὲ (καὶ γὰρ αἰσχύνης πάσης τὸ πάθος ἦν αὐτῷ βιαιότερον [5]), οὔτε ξιφῶν [6], οὔτε πλήθους, οὔτ' ἄλλου τινὸς φροντίσας, ἀλλὰ τῇ παρθένῳ περιπλακεὶς, πάντα παθεῖν ἕτοιμος ἦν μᾶλλον ἢ αὐτῆς ἀποστῆναι· ἡ δὲ, Ἰωσὴφ αὐτόχρημα ἦν ὁ σωφρονικώτατός τε καὶ γενναιότατος, καὶ τὸν τοῦ σταυροῦ τύπον ὥσπερ ὅπλον προβαλλομένη [7], οὐ κατ' ἐκείνου μᾶλλον ἢ τοῦ δι' ἐκείνου πολεμεῖν αὐτὴν [8] κρυπτῶς πειρωμένου, διεκρούσατό τε παραχρῆμα τὸν μιαρὸν καὶ ἀπώσατο, ὕβρεις τε ὅσας αὐτοῦ κατέχεε, καὶ τὴν ὄψιν (ἀξία γὰρ ἦν) πυγμῶν ἐνεπίμπλα καὶ ἐμπτυσμάτων. Ἀλλ' ἐκείνῳ πρὸς ἔσχατον ἀνοίας ἐλθόντι, μᾶλλον δὲ μανίας καὶ λύσσης ἐρωτικῆς, ταῦτα μὲν ὀλίγη φροντίς· ἓν δὲ καὶ αὐτοῦ θανάτου βαρύτερον τὸ Ἰουστίνης [9] ἀποτυχεῖν. Διὰ τοῦτο καὶ πρὸς βραχὺ κατηφειά τε αὐτὸν εἶχε, καὶ λύπῃ συνέστελλεν.

1. Βιαιώτερος, B.
2. Καθ' ὁδὸν, B, C.— Καθοδὸν, F.
3. Ἀγαγεῖν, B.
4. Τούτου.
5. Βιαιώτερον, B.
6. Ξίφους, B.
7. Προβαλομένη, F.
8. Αὐτῇ, B.
9. Ἰούστης, C.

Ἐπεὶ δὲ τὰ[1] τῆς ἐπιθυμίας[2] αὖθις εἰπεῖν ἀνεφλέγετο (ὁ δὲ περὶ τὴν ταύτης ἀντίστασιν ἀμελέτητός τε ἦν, καὶ λίαν ἀπαιδαγώγητος, καὶ οὐκ εἶχεν ἀναπαλαῖσαι λογισμῷ γενναίῳ τὴν ἔφεσιν), ἐποίει πάντως ἅπερ αὐτῷ τὸ πάθος ἐπέταττε, καὶ πρὸς ἀγῶνας ἑτέρους ἀφανεῖς ἀπεδύετο.

Ὧδε δὲ τοῦ λόγου γενόμενος, ἁπλοϊκῶς καὶ σαφῶς βούλομαι πάλιν[3] ποιήσασθαι τὴν διήγησιν, ἐκεῖνα φθεγγόμενος, ἅπερ ὡμολογημένην ἔχει καὶ φανερὰν τὴν ἀλήθειαν.

Κυπριανός τις ἐν τῇ Ἀντιοχέων διέτριβεν, ἡνίκα τὰ[4] τῆς βασιλείας σκῆπτρα Δέκιος εἶχεν· ὃς πατρίδα μὲν ηὔχει Καρχηδόνα[5] τὴν ἐν Λιβύῃ, γεννήτορας δὲ τῶν εὐγενῶν καὶ πλουσίων· φιλοσοφία δὲ ἦν αὐτῷ καὶ τέχνη μαγικὴ τὸ φιλοπονούμενον. Ταύταις ἐκ νέου προσέχων, εἰς ἀμφοτέρων ἀκρότητα ἤλασε, σπουδὴν ἅμα καὶ φύσιν ὀξυτάτην εἰσενεγκών· ὀνόματος δὲ μεγάλου τυχὼν, οὐ μόνον Καρχηδόνα[6] χωρῆσαι τὸ ἐκείνου κλέος ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν περίβλεπτον Ἀντιόχειαν μάρτυρα τῆς αὐτοῦ σοφίας καὶ τῆς περὶ τὰ μαγικὰ δεξιότητος[7] ἠθέλησεν ἔχειν· ἴσως δὲ καὶ μαθεῖν τι προσδοκήσας ἐκεῖθεν ὃ μὴ μέχρι τότε μεμάθηκεν.

Πρὸς τοῦτον οὖν Ἀγλαΐδας ἐλθὼν, καὶ τὰ τοῦ πάθους, ὅπως εἶχε διηγησάμενος, καὶ ὅτι[8]· Τέχνην πᾶσαν καὶ χεῖρα κινήσας οὐδεμίαν εὗρον τοῦ κακοῦ θεραπείαν, ἀλλὰ πάντων κρείττονα τὴν παρθένον ἐθεασάμην. Τὸ τελευταῖον προστίθη-

1. Add. καὶ, B.
2. Ἀθυμίας, B.
3. Deest A.
4. Deest, D.
5. Καλχηδόνα, B.
6. Καλχηδόνα, B.
7. Unus erat juvenum doctissimus artibus sinistris,
Fraude pudicitiam perfringere, nil sacrum putare :
Sæpe etiam magicum cantamen inire per sepulcra
Quo geniale tori jus solveret, æstuante nupta.
Prud., Περὶ Στεφάνων, *Passio Cypriani*, V, 20-24.
8. Add. καὶ, B. D. F.

σιν ὅτι· Σὺ μόνος μοι ὑπελείφθης τῆς συμφορᾶς παραμύθιον, καὶ ἐπὶ σοὶ μόνῳ θαῤῥήσας, τοῦ μὴ προκρῖναι μέχρι καὶ νῦν τὸν θάνατον τῆς ζωῆς τὴν ὁρμὴν ἐπέσχον [1]· πάντως δὲ, οὐδὲ φροντίσεις [2], τῆς τοιαύτης ἀπολύσας με συμφορᾶς, ὅσον ἄρα πλοῦτον καὶ χρυσίον παρ' ἡμῶν ἕξεις, ὡς ἔγωγε ἄφθονά σοι ταῦτα παρέξω, καὶ ἐλπίδων πασῶν ἄμεινον. Εἶπε [3], καὶ Κυπριανὸν ἐπακούοντα ἔσχε, καὶ ὡς τάχος λύσειν αὐτῷ τὴν λύπην ἐπαγγελλόμενον [4]. Ὁ μὲν οὖν ἀπῄει χαίρων, καὶ ὅσον οὔπω τὴν παρθένον διὰ χειρὸς ἕξειν φανταζόμενος. Κυπριανὸς δὲ εἰς τὰς βίβλους εὐθὺς ἔβλεψε [5], τὰς [6] τοιαῦτα ἐνεργεῖν δυναμένας, καὶ ἓν τῶν πονηρῶν πνευμάτων καλέσας, ἃ πρὸς τὰ φαῦλα ταῦτα συνεργεῖν οἶδε προθύμως, καὶ οἷς ἐκεῖνος διακόνοις ἐχρῆτο [7], μέγα τι καὶ τερατῶδες ἀνύειν βουλόμενος· Εἰ καλῶς μοι καὶ ταχέως, ἔφη, τελέσεις [8] τὸ ὑπούργημα τόδε, τὸ μετὰ ταῦτα χαριοῦμαί σοι τὰ μέγιστα, καὶ τῶν ἄλλων πάντων θήσω προέχειν. Τὸ δὲ τὰ προσφιλῆ καὶ συνήθη τῆς ὑπερηφανίας [9] φθεγγόμενον· Καὶ τί, εἶπεν, ὃ μὴ ῥαδίως ἐμοὶ πεπράξεται βουλομένῳ; πολλάκις μὲν γὰρ ὅλας πόλεις κατέσεισα, πολλάκις δὲ χεῖρα πατροκτόνον ὀξεῖαν ὀφθῆναι πρὸς τοῦτο καὶ τολμηρὰν παρεσκεύασα, μῖσος ἀδελφοῖς τε καὶ ὁμοζύγοις ἄσπονδον ἐνῆκα, παρθενεύειν πολλοὺς βουλομένους ἀπεῖρξα [10], μοναχοῖς ἐν ὄρεσι διαιτωμένοις [11], καὶ [12] νηστείᾳ πάσῃ [13] συνεισθισμένοις, καὶ μικροῦ μηδὲ σαρκὸς ὅλως μνείαν ποιουμένοις, ἐπιθυμίαν σαρκὸς ἐν-

1. Ἀπέσχον, D. F.
2. Οὐ φροντίσης, B.
3. Add. ταῦτα, B.
4. Ἐπαγγειλάμενον, E.
5. Ἔβλεπε, E.
6. Add. τὰ, C.
7. Ἐχρεῖτο, B.
8. Τελέσης, E.
9. Ὑπερηφανείας, D.
10. Ἀπῆρξα, D, E.
11. Διαιτομένοις, B.
12. Undecim voces des. B.
13. Πᾶσι, C. D.

ἔσπειρα, καὶ εὐμενῶς [1] βλέψαι πρὸς ἡδονὰς παρεσκεύασα· ἄλλους ἀποτάξασθαι τοῖς σαρκικοῖς πᾶσι καὶ οἷς ἡμεῖς χαίρομεν, καὶ πρὸς ἀρετὴν μεταθέσθαι [2] βουλομένους ἀντικρούσας ἑτέρωθεν ἀπογνῶναι τούσδε τοὺς λογισμοὺς πεποίηκα, καὶ τῶν συνήθων πάλιν [3] ἐπιμελῶς ἔχεσθαι. Ὅμως τί πολλὰ λέγειν προῆγμαι; αὐτὸ δείξει [4] τὸ πρᾶγμα καὶ νῦν ὁποῖός εἰμι τὴν διακονίαν ἀνυσιμώτατος. Λαβὼν οὖν τουτὶ τὸ φάρμακον (ἄγγος δέ τι ἦν τὸ διδόμενον πλῆρες), τῷ οἴκῳ ἐπίρρανον τῆς παρθένου, καὶ εἰ μὴ πάντα ἕξει σοι κατὰ γνώμην, παροπτέος ἐγώ σοι τὸ λοιπὸν [5] καὶ ἄχρηστος, καὶ ἀσθένειαν ἡμῶν κατάγνωθι τὴν ἐσχάτην. Ἐγίνετο μὲν οὖν [6] οὕτω ταῦτα.

Ἡ δὲ παρθένος ἀναστᾶσα περὶ [7] τρίτην τῆς νυκτὸς ὥραν, τὰς εὐχὰς ἀποδοῦναι Θεῷ, διεθερμαίνετο μὲν τοὺς νεφροὺς ἤδη, καὶ τῆς προβολῆς ᾐσθάνετο τοῦ πειράζοντος· ὅσῳ δὲ ταῦτα ἦν, κἀκείνη πάλιν τὰ τῆς εὐχῆς παρετείνετο. Ἐπεὶ δὲ δαψιλῶς ὑπετύφετο τὸ τοῦ ἀντικειμένου πνεύματος πῦρ, ἐκείνη [8] βιαζομένη· Ἐμνήσθην ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματος σου, ἔλεγε, Κύριε, καὶ εὐφράνθην [9]. Παγίδα ἡτοίμασαν τοῖς ποσί μου, καὶ [10] κατέκαμψαν τὴν ψυχήν μου [11]· ἐγὼ [12] δὲ ἐν τῷ αὐτοὺς παρενοχλεῖν μοι, ἐνεδυόμην σάκκον, καὶ ἐταπείνουν ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχήν μου· καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀποστραφήσεται [13]· ἐν τούτῳ ἔγνων ὅτι τεθέληκάς με [14],

1. Εὐμενὲς, C. D. E. F.
2. Μετατίθεσθαι, E.
3. Deest, E.
4. Δείξη, D.
5. Τοῦ λοιποῦ, E.
6. Deest, D.
7. Add. τὴν, D.
8. Des. duæ voces, D.
9. Ψαλμ. ριη', νε'.
10. Des. quinque voc. B.
11. Ψαλμ. νστ', ζ'.
12. Desunt duo versus, D. F.
13. Ψαλμ. λδ', ιγ' καὶ ιδ'.
14. Μοι, B.

ὅτι οὐ μὴ ἐπιχαρῇ ὁ ἐχθρός μου ἐπ' ἐμέ [1]· ἡ ῥομφαία αὐτῶν εἰσέλθοι εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν, καὶ τὰ τόξα αὐτῶν συντριβείη [2]· σοὶ γὰρ τῷ ζῶντι Θεῷ ὅλῃ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ ἐμαυτὴν [3] ἀνατέθεικα [4]. Τούτοις χρησαμένη τοῖς ὅπλοις κατὰ τοῦ πειράζοντος ἡ γενναία, εἶτα καὶ τὸ τοῖς ἐχθροῖς ἀνυπόστατον τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον αὐτῷ [5] ἐπαφεῖσα, αἰσχύνῃ καλυψάμενον σὺν πολλῷ τῷ δέει ἐξήλασε τὸ δαιμόνιον.

Ἐπανελθὸν δὲ πρὸς Κυπριανὸν ἐκεῖνο ᾐσχύνετο μὲν τὴν ἧτταν ὁμολογῆσαι, καὶ πολλὰς ἑλίττον πλοκὰς, ταύτην ᾔει [6] κἀκείνην μετατρεπόμενον, ἐρωτώμενον δὲ ὅμως ἀκριβῶς καὶ λεπτολογούμενον (καίτοι ψιλοψευδὲς ὂν καὶ ἄκον φιλάληθες γίνεται) καὶ φανερῶς ἐκκαλύπτει ὃ λίαν κρύπτειν ἠβούλετο. Εἶδόν τι [7] σημεῖον, εἰρηκὸς, καὶ ἰσχυρῶς ἔφριξα, καὶ τὴν ἐκείνου δύναμιν οὐχ ὑπέστην. Οὕτως οὖν ἐκεῖνο καταγνωσθὲν [8], ἕτερος αὐτίκα δαίμων μετακαλεῖται, πολὺ τοῦ προτέρου τὸ [9] δοκεῖν δραστικώτερος. Καὶ [10] ὃς ἀπελθὼν αὐτίκα τὰ ὅμοια δράσας, τοῖς ὁμοίοις ὅπλοις ἐξεκρούετό τε καὶ ἀπεπέμπετο· καὶ τῷ πέμψαντι μετ' αἰσχύνης παρίστατο. Ἐπὶ τούτοις αὐτὸς παρῆν ὁ πατήρ τε καὶ ἄρχων τῶν δαιμόνων εἶναι λεγόμενος· ὃς τοῖς μὲν πρότερον ἐκπεμφθεῖσιν ἠπείλει κόλασιν, οἷα μὴ τεχνικῶς μηδ' ἐπιτηδείως περὶ τοῦτο διαγενομένοις, ὡς ᾤετο· πλεονάζει γὰρ τοῖς [11] δαίμοσι τῶν ἄλλων κακῶν τὸ ἀλαζονικὸν καὶ μεγάλαυχον. Κυπριανῷ δὲ

1. Ψαλμ. μ', ιβ'.
2. Ψαλμ. λστ', ιε'.
3. Ἑαυτὴν, B.
4. Ἀνατέθηκα, B, E. — Ἀντέθεικα, C.
5. Αὐτοῦ, D.
6. Εἴη, B. F.
7. Deest, E.
8. Ἐκείνου καταγνωσθέντος, D. F.
9. Τῷ, C. E. F.
10. Des. tres voc. E.
11. Deest, E.

θαρρεῖν· ἐκέλευε, καὶ [1] μηδὲν αὐτῷ μέλλειν [2] τοῦ προκειμένου.

Τί οὖν τὸ μετὰ ταῦτα; Νέον [3] αὐτὸς ἀναῤῥιπίζει καὶ διαλλάττοντα πόλεμον, πολὺ τὸ πανοῦργον καὶ δολερὸν ἔχοντα, καὶ ἀπελθὼν ἐν σχήματι γυναικείῳ τῇ κόρῃ [4] παρεκαθέζετο [5]· καὶ ὁ πάντολμος παρὰ Θεοῦ ἀπεστάλθαι πρὸς αὐτὴν οὐκ ἔφριξε λέγειν [6]· Ὡς ἂν συνῶ σοι, φησὶ, καὶ ἐπὶ μακρῷ καρτερήσω τὴν συνδιαίτησιν· τὸν γὰρ ἴσον τῆς παρθενίας ὠδίνω σοι καὶ αὐτὴ [7] πόθον· πλὴν ἀλλὰ τίνα μισθὸν ταύτης ἕνεκεν λήψομαι, βούλομαι μαθεῖν παρὰ σοῦ· μέγα γάρ μοι καὶ παρακεκινδυνευμένον τὸ πρᾶγμα δοκεῖ, καὶ πολλῶν δεόμενον τῶν ἀγώνων. Ἡ δὲ δεῖσθαι μὲν ἱδρώτων ἔλεγε τὸ πρᾶγμα τῆς ἀληθείας [8]· πλὴν, ὅταν εἰς τὰς ἀμοιβὰς ἀπίδῃς καὶ τοὺς στεφάνους, πολλὴν καταγνώσῃ ῥαθυμίαν τῶν [9] καλοῦ τοιούτου [10] παραμελούντων. Ἐντεῦθεν ἡ πονηρία λαβομένη προφάσεως ἐποίει τὰ ἑαυτῆς· Τίς [11], ἔλεγε, τῇ Εὔᾳ ὠφέλεια πρὸ τῆς τοῦ ξύλου γεύσεως; πόθεν δὲ καὶ ὁ κόσμος ἐγένετο ἄν; πόθεν οἱ νῦν ὄντες τὸ εἶναι εἶχον λαβεῖν, γάμου καὶ συναφείας ἀνῃρημένων, εἰ μὴ τοῦ ξύλου Εὔα [12] τῆς γλυκείας ἐγεύσατο βρώσεως, εἰ μὴ τὸν ἄνδρα

1. Des. sex voc. B.
2. Μέλειν, D. F.
3. Δέον, B.
4. Τῆς κόρης, E.
5. In actis factit i diabolus sese in fœminam atque in avem versum fuisse declarat, πετεινὸν ἐγενόμην, εἰς γυναῖκα μετεμορφούμην. Jam in passeris formam Aglaïdam Cyprianus convertit. Ἐποιήσα στρουθίον Ἀγλαΐδαν. Videsis Cypriani Confession. et Acta Comment. apud Fell, Maran et Bolland., t. VII, sept. c. XI.
6. Λέγων, E.
7. Αὐτῇ, E.
8. Ταῖς ἀληθείαις, B. C. D. E. F.
9. Add. τοῦ, B.
10. Codicis D reliquæ paginæ laceratæ sunt.
11. Add. καὶ, F.
12. Εὖ, B.

ἔγνω τὸν διὰ τοῦτο δὴ καὶ γενόμενον, εἰ πᾶσαι παρθενεύειν προείλοντο; Πόθεν ἂν ἐτίκτοντο παῖδες, τὸ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡδὺ παραμύθιον, ἡ τοῦ κατὰ μικρὸν ἐκλείποντος κόσμου ἀναζώωσις;

Τούτων ἀκούσασα τῶν λόγων Ἰούστα[1], οὐ τὰ τῆς προμήτορος ὑπέμεινεν Εὔας, ἀλλ' εὐθὺς ἐξανίστατο, καὶ τὸν πονηρὸν ἐξέκλινε σύμβουλον, ὅθεν τὸ συνηθὲς ὅπλον τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον ἀφῆκε καὶ[2] κατ' αὐτοῦ· καὶ ὁ μὲν πλείονι τῶν ἄλλων μεγαλαυχίᾳ σεσοβημένος, πλείονα καὶ τὴν αἰσχύνην ἔχων εὐθὺς ἐξηλαύνετο. Αὐτὴ δὲ πάλιν ταῖς πρὸς Θεὸν εὐχαῖς καὶ δεήσεσιν ἑαυτὴν ἀνελάμβανεν· ἐπὶ τούτοις ὁ τὰ μεγάλα φυσῶν[3] ταπεινὸς ὤφθη Κυπριανῷ, καὶ σύμβολα σαφῆ τῆς ἥττης φέρων ἐπὶ τῆς ὄψεως. Ὁ δέ· Καὶ ὁ τοσοῦτος, ἔφη, σὺ τῆς τοιᾶσδε κόρης ἠλάττωσαι; εἰς[4] τί δὲ ἐκείνη[5] τὸ θαῤῥεῖν ἔχουσα, μεγάλα τοιαῦτα κατὰ τῶν μεγάλων ὑμῶν δύναται; Τότε ὁ δαίμων (θεία δὲ ἦν πάντως ἡ κινοῦσα δύναμις ἔκφορα ταῦτα ποιεῖν τὸν τῆς ἀληθείας ἀντίπαλον)· Οὐχ ὑπομένομεν, ἔφη, τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον, οὐδὲ μόνον ἰδεῖν τυπούμενον, ἀλλὰ φθάνομεν[6] ἀνὰ κράτος φεύγοντές τε καὶ διωθούμενοι, πρὶν ἢ τελείως αὐτὸ τυπωθῆναι. Πόσης ἀνάγκης ἦν τὸ ταῦτα ἐκκαλύψαι τὸν τοῦ ψεύδους πατέρα, καὶ τῆς κακίας δημιουργόν τε καὶ πρόξενον, ὥστε οὐδὲν ἔλαττον ὑπῆρξε θαῦμα τοῦ ἐκεῖνον[7] οὕτως ὑπὸ κόρης καταβληθῆναι, τὸ τὴν ἰδίαν ἧτταν ἀνακαλύψαι τὸν ὑπερήφανον· πάντως δὲ πρὸς συνετὸν ἐλέγετο ταῦτα, καὶ ἀφορμὴν λαβὼν ὁ σοφὸς, σοφώτερος ἦν· συνεῖκε[8] γὰρ εὐθέως,

1. Ἰουστίνα, B.
2. Deest, B.
3. Μεγάλαυχα, E.
4. Deest, B.
5. Deest, B.
6. Φθάνωμεν, B.
7. Ἐκείνου, B.
8. Συνῆκε, B. C. E. F.

ὡς εἴγε [1] τοιαῦτα ὁ σταυρωθεὶς δύναται, πόση ἄνοια, τοῦτον ἀπολιπόντα [2], τοῖς ἐχθροῖς ἐκείνου λίαν οὕτως εὐπτοήτοις οὖσι καὶ ἀδυνάτοις προσέχειν [3].

Ταῦτα Κυπριανὸς ἐννοήσας εὐθὺς κατὰ τῶν βίβλων [4] ἐχώρει, καὶ ὡς κακῶν πηγὰς, ὡς ὀργίων δαιμονικῶν θησαυροὺς, ὡς τῆς αὐτῶν μοχθηρίας ἐντρυφήματά τε καὶ ἀναθήματα, δοῦναι πυρὶ ταύτας ἔγνω. Φέρειν [5] οὖν εἰπὼν τοῖς θεράπουσι [6], καταλαμβάνει τὴν ἐκκλησίαν, καὶ τῷ ἐπισκόπῳ συγγενόμενος (Ἄνθιμος αὐτῷ ὄνομα) [7] ἐγγραφῆναι τοῖς τοῦ Χριστοῦ προβάτοις ἠξίου. Ὁ δὲ (καὶ γὰρ τὸν ἄνδρα ἐγίνωσκε καὶ λύκον αὐτὸν ἀτεχνῶς ᾔδει), τέχνην εἶναι τὸ πρᾶγμα νομίσας, τοὺς [8] ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας ἀρκεῖν αὐτῷ παρηγγύα, μὴ καὶ τοῖς ἔνδον μελετᾷν ἐπιτίθεσθαι, Μήποτέ σοι, φησὶ, καὶ κακὸν τὸ πέρας οὐκ ἀπαντήσοι. Ἤκουσε Κυπριανὸς, καὶ πᾶσαν εἰσῆγε [9] πίστιν μετὰ πολλοῦ μετρίου [10], τήν τε τοῦ Χριστοῦ δύναμιν ἀνίκητον οὖσαν ἐπεμαρτύρει. Ἰούσταν γὰρ αὐτῷ ταύτην ἔναγχος ἔλεγε γνωρίσαι, δι' ἧς ἐκείνη πολλοὺς ἐτρέψατο δαίμονας· Λαβὲ δὲ καὶ τὰς βίβλους, ἔφη, ταύτας, αἵ μοι τῶν κακῶν ἐξηγήσαντο, καὶ δίδου παρανάλωμα τῷ πυρὶ, ἵνα καὶ δαίμονες γνῶσιν ὅτι μηδὲν κοινὸν [11] ἐμοὶ καὶ ἐκείνοις τὸ μετὰ ταῦτα· αὗται γάρ μοι τῷ φίλτρῳ [12] τῷ εἰς αὐτοὺς ἐμεσίτευον. Τούτοις μεταβε-

1. Ὡσείγε, B. Videtur autem abundare ὡς nempe ex repetitione ultimæ syllabæ in εὐθέως.
2. Ἀπολείποντα, B.
3. Προσανέχειν, F.
4. Βιβλίων, B.
5. Φέρει, B.
6. Τοὺς θεράποντας, B. C. F.
7. Nullus Antiochiæ Anthimus episcop. Cf. *Orient. Christ.*, t. II, p. 670.
8. Τοὺς, B. C. — Τοῖς ceteri.
9. Εἰσήγαγε, B.
10. Συμμετρίου, B.
11. Κακὸν, B.
12. Τὸ φίλτρον τὸ, B, quæ forsitan verior scriptura est.

βλῆσθαι τὸν ἄνδρα πεισθεὶς ὁ ἐπίσκοπος, τὰς μὲν πυρὸς ἔργον, ὥσπερ ἄρα καὶ ἦσαν ἄξιαι, τὸ τάχος ἐποίει· ἐκεῖνον δὲ εὐλογήσας ἀφῆκε, πολλὰ νουθετήσας, καὶ τοῖς δεδογμένοις ἐμμένειν ἀσφαλισάμενος.

Αὐτίκα γοῦν πολὺς τῶν προτέρων εἰσῄει Κ ·· μετάμελος, καὶ τὸ ἀπ' ἐκείνου, οὕτω τῆς μοχθηρίας[1] ἀπέστη, καὶ τοσοῦτον ἑαυτὸν τοῖς ἀτίμοις ἐξεπολέμωσε πάθεσιν, ὅσην ἄρα πρὸ τοῦ τὴν πρὸς αὐτὰ φιλίαν ἐσπείσατο[2]· οὐ μὴν ἀλλὰ, καὶ περὶ τὰ καλὰ καὶ φίλα Θεῷ τοσαύτην εἰσήνεγκε τὴν σπουδὴν, ὅσην οὐδὲ περὶ τὰ πονηρὰ πρότερον. Δεῖγμα τῆς καλῆς ταύτης μεταβολῆς, μετὰ τὴν τῶν βίβλων καῦσιν, καὶ ἡ τῶν εἰδώλων κατάλυσις οὕτω γινομένη σὺν ἀκριβείᾳ, ὡς μηδὲ ἴχνος αὐτῶν[3] τὸ παράπαν ὑπολειφθῆναι, εἴ τι δὴ καὶ τοιοῦτον ὁ προλαβὼν χρόνος παρ' αὐτῷ[4] ἐθεάσατο. Εἶτα τί; κόνιν ἐφ' ὕβρει τῆς κεφαλῆς ἐκεῖνος καταχεάμενος, βαρεῖς τε ἀναφέρων τοὺς στεναγμοὺς, καὶ λούων τοῖς δάκρυσιν ἑαυτὸν, μόνος μόνῳ τῷ πανταχοῦ παρόντι ὡμίλει[5]· τοσούτῳ[6] τε τὴν καρδίαν τῷ τοῦ Θεοῦ περιεθέρμαινεν ἔρωτι, καὶ οὕτως αὐτῆς πᾶν ὕψωμα καταβέβληκεν, ὡς παραιτεῖσθαι καὶ αὐτὴν τὴν πρὸς Θεὸν ἱκετείαν[7] προσφέρειν[8] τῷ στόματι διὰ ταπεινοφροσύνης ὑπερβολήν. Διὰ ταῦτα, μέγας μὲν Κυπριανὸς ἡνίκα δαίμοσι τὴν ὁρμὴν ἐδίδου, καὶ τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς παρ' αὐτοῖς ἔχων, μείζων[9] δὲ παρὰ Θεῷ, καὶ Χριστιανοῖς πάλιν, ὁπότε τὴν καλὴν ἀλλοίωσιν ἠλλοιώθη, καὶ τὴν πρὸς ἀρετὴν ἀπάγουσαν ὥδευ-

1. Μοχθηρᾶς ἀγωγῆς, B. C. F.
2. Ἐπείσατο, B.
3. Αὐτῷ, B.
4. Ἑαυτῷ, B.
5. Ὁμιλεῖ, B.
6. Τοσοῦτον, B, C.
7. Ἱκεσίαν, B.
8. Προφέρειν, C.
9. Μεῖζον, B.

σεν. Οὕτως οὖν ἐν ἐξομολογήσει, στεναγμοῖς τε καὶ δάκρυσιν ὅλην τὴν νύκτα διηνεκῶς, περὶ τὸν ὄρθρον ὅς [1] τὴν τοῦ μεγάλου σαββάτου εἶχεν ἡμέραν, εἰς τὸ Κυριακὸν [2] ἀφικνεῖται, πολλοὺς ἔχων τοὺς ἀντιφιλοτιμουμένους [3] ἀλλήλοις, καὶ προφθάσαι τοῦτον ἐκεῖσε καὶ ἰδεῖν σπεύδοντας· εἰσιὼν τοίνυν δεξιὸν ἐποιεῖτο σύμβολον [4] τῆς εἰς τὸν ναὸν εἰσόδου, εἰ τῷ σκόπῳ ἐκείνου καὶ τὰ τῆς ἀκροάσεως ῥήματα συμβαίνοντα ἕξοι· εἶχε μὲν οὖν τοὺς πόδας τῆς ἐκκλησίας ἐντὸς, εἶχε δὲ παραδόξως [5] καὶ τὸν διάκονον ταῦτα δὴ τὰ τοῦ ἀποστόλου διατρανοῦντα [6]· Χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα [7]· ὡς δὲ καὶ τὰ τοῦ προφήτου· Εἶδες, κύριε, μὴ παρασιωπήσῃς, κύριε, μὴ ἀποστῇς ἀπ' ἐμοῦ [8]. Κατ' αὐτὸ δὲ καὶ τὸν Ἡσαΐαν [9] ὑπανεγίνωσκεν ἕτερος· Ἰδοὺ συνήσει, λέγων, ὁ παῖς μου ὁ ἀγαπητὸς ὃν ᾑρετίσαμεν [10]. Ἅπερ ἅπαντα συνᾴδοντα [11] τῷ δίῳ κρίνας σκόπῳ, ἐντελέστερον πρὸς τὴν εἰς Θεὸν [12] πίστιν συνεβίβαζε τὴν ψυχὴν, ἅτε συνετὸς ὢν [13] ἄγαν, καὶ τὸ δέον [14] συνιδεῖν ὀξύτατος. Ἐπεὶ δὲ καὶ ὁ καιρὸς ἐκάλει τοὺς κατηχουμένους τῆς ἐκκλησίας βαδίζειν ἐκτὸς, ὁ δὲ ἐπέμενεν ἔνδον ὤν, διάκονός τις, ᾧπερ [15] Ἀστέριος ὄνομα, ἐπέτρεπεν ἐξιέναι [16]· ὁ δὲ κᾀκεῖσε [17] τὸ θερμὸν, ὡς ἔοικε, καὶ μεγαλόψυχον, καὶ τὸ τοῦ φρονήματος ἀταπείνωτον δεῖξαι βουλό-

1. Ὡς, B.
2. *Dominicum.*
3. Ἀντιφιλοτιμωμένους, B. C. E.
4. Σύμβολον, B. C. E. — Σύμβουλον, A.
5. Τῷ παραδόξῳ, B.
6. Τρανοῦντα, B.
7. Πρὸς Γαλάτας, κεφ. Γ'.
8. Ψαλμ. Λδ', κβ'.
9. Ἰδοὺ συνήσει ὁ παῖς μου, Ἠσ. νβ', ιγ', LXX.
10. Ἡρέτησα, B. F. — Ἡρήτισα C. E.
11. Deest, B.
12. Τοῦ Θεοῦ, B.
13. Deest, B.
14. Τὰ δέοντα, F.
15. Ὅπερ, B.
16. Ἐπεξιέναι, B.
17. Κᾀκεῖσαι, A.

μενος, καὶ ὅτι οὐκ[1] εὔκολός ἐστι τῷ[2] παντὶ μηδὲ πρόχειρος οὐδέν τι μᾶλλον ἐνδούς· Τίνος χάριν, ἔφη, διάκονε, δοῦλόν με γεγονότα Χριστοῦ ἔξω βάλλειν[3] τῆς ἐκκλησίας φιλονεικεῖς; ἵνα τί δέ μου καὶ τὸν τόνον τῆς προθέσεως παραλύεις; Ἐπὶ τούτοις ὁ διάκονος μὲν ἐφ' οἷς ἔκρινεν ἔμενε, καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξῶσαι παρεβιάζετο, προσθεὶς οὕτως εἰπεῖν· Οὔπω γέγονας τέλειος. Τὸν δὲ πληγῆναι τε ἰσχυρῶς τῷ ῥήματι, καὶ Ζῇ μου ὁ Χριστὸς[4], φάναι, ὁ τοὺς δαίμονας καταργήσας, ὁ τὴν παρθένον σώσας, ὁ τὸν ἀνάξιον οἰκτείρας ἐμέ· οὐ τῆς προόδου τῆς ἐκκλησίας ἀπείρξεις[5] με, οὐκ ἀποχωρήσω ταύτης, εἰ μὴ καὶ τέλειος γένωμαι. Τοῖς ῥηθεῖσιν οὖν ὁ διάκονος σφόδρα καταπλαγεὶς, γνωρίζει ταῦτα τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ ὅπως μὲν αὐτὸς ἐξώθει[6] τῆς ἐκκλησίας Κυπριανὸν, ὁ δὲ ἐντὸς μένειν ἠγάπα, καὶ μετὰ τῶν κατηχουμένων οὐκ ἠξίου χωρεῖν, ἑαυτὸν ἐθέλων οὐ τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ τῶν τελειοποιῶν μυστηρίων ἐπιτύχῃ γενέσθαι καὶ ἄξιον. Ὁ δὲ περὶ τὸ σῶσαι ψυχὴν εὐτεχνότατος Ἄνθιμος, τὸ πρᾶγμα θεῖον ἀκριβῶς λογισάμενος[7], μετακαλεῖται τάχιστα τὸν Κυπριανὸν, καὶ κατηχήσας, εἶτα καὶ τῷ θείῳ βαπτίσματι καθαίρει, καὶ τῇ μὲν ὀγδόῃ τῶν ἡμερῶν ἱεροκήρυκα καὶ ἐξηγητὴν τῶν τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων ἀποδεικνύει, τῇ εἰκοστῇ δὲ ὑποδιάκονον, τῇ δὲ τριακοστῇ τοῖς διακόνοις συναριθμεῖ.

Οὕτω μέντοι Κυπριανὸς καλῶς περὶ τὰ καλὰ διεγένετο, καὶ οὕτω περὶ[8] τὴν πρώτην ὁρμὴν γέγονεν ἔνθεος, μεμένηκέ τε ἐπ' αὐτῆς πρὸς οὐδεμίαν ἀνθολκὴν τῆς φύσεως ταπεινὸν[9]

1. Μὴ, B. C. E.
2. Τὸ, B.
3. Βαλεῖν, E.
4. Θεὸς, B.
5. Ἀπείρξῃς, E.
6. Ἐξώθη, E.
7. Ἡγησάμενος, E.
8. Παρὰ, B. C. E.
9. Desunt septem voc. B.

βλέπων καὶ ὑπ' αὐτῆς καμπτόμενος, ὡς καὶ θείας ἄνωθεν τῆς ἐλλάμψεως καταξιωθῆναι, καὶ χάριν πλουτῆσαι κατὰ παθῶν ὁμοῦ καὶ δαιμόνων ὑψηλοτέραν σχεδὸν ἀκοῆς καὶ πίστεως.

Ἐπεὶ δὲ ἔτος ὅλον ἠνύετο, καὶ τῆς τῶν πρεσβυτέρων ἀξιοῦται καθέδρας, οὐ τοῦτο ἀνάβασιν ἁπλῶς κρίνων, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἀρετὴν ἐπίδοσιν, οὕτω προθυμῶς τὴν στενὴν καὶ τραχεῖαν ὁδεύων [1], καὶ οὕτως ὀξέως διὰ ταύτης φερόμενος, ὡς οὐδεὶς ἕτερος τὴν ὁμαλὴν καὶ πλατεῖαν καὶ τοῖς πολλοῖς βάσιμον, ἀμέλει καὶ δι' ὀλίγου τοῦ ἄκρου τῆς ἀρετῆς ἐπελάβετο. Καὶ ποιμὴν κατέστη Καρχηδονίων, οὐ Καρχηδόνος δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑσπερίου πάσης [2]· μᾶλλον δὲ καὶ Ἑῴαν ὅλην περιλαμβάνει τῷ κατ' αὐτὸν θαύματι. Οὗτος καὶ τὴν ἀληθῶς εὐγενῆ [3] παρθένον Ἰούσταν, Ἰουστίναν μετονομάσας, καὶ ταῖς [4] διακόνοις ἐγκαταλέξας, τὴν προστασίαν αὐτῇ [5] τῶν κατὰ τὸ ἀσκητήριον [6] ἐγχειρίζει, καὶ ὡς μητέρα ταύταις ἐφίστησι. Τοὺς δὲ τὴν ἐναντίαν τῷ ὀρθοδόξῳ τῆς πίστεως τεταγμένους, τῷ τε τοῦ βίου φωτὶ καὶ τῇ τῆς γλώττης ἡδονῇ ἐπαγόμενος, ἀριθμοῦ κρείττους ἑκάστης ἡμέρας προσετίθει [7] τῇ ἐκκλησίᾳ· καὶ, συνελόντα φάναι, ὅσοις ἂν ἢ παρὼν τῇ γλώττῃ ἢ ἀπὼν ὡμίλει [8] τοῖς γράμμασι, τῆς ὀρθῆς ἐποιεῖτο μερίδος· διόπερ ἀνθοῦντα τὰ τῶν Ἑλλήνων ἀπέσβη τότε, καὶ ὡς χλόη τις κατὰ μικρὸν ἐμαραίνετο. Οὕτως αὐτῷ ἔχοντι παρὰ τοῦ Δολίου πόλεμος ἐπανέστη,

1. Εὐαγ. κατὰ Ματθ., ζ', ιγ', ιδ'.

2. Carthaginiensem episcopum in Afros *jus primi et summi sacerdotii* habere declarat *Novell.* 131.

3. Deest, F.

4. Τοῖς, E.

5. Αὐτὴν, A. — Αὐτῇ τὴν, B. — Αὐτῇ τῶν, C. E. F.

6. Næ lepidus est qui ita Decii ætate monasterium excogitat.

7. Προσετίθη, B. E.

8. Ὁμίλει, B.

οὐχ ἵνα τούτου [1] ποτὲ κατισχύσῃ (ᾔδει [2] γὰρ ὡς ἀδύνατον αὐτῷ περιγίνεσθαι Κυπριανοῦ)· ἀλλ' ἵνα ποιμένος ἔρημα τὰ Χριστοῦ [3] πρόβατα θέμενος, τότε καθάπερ λύκος ἐπιβὰς θύσῃ ταῦτα καὶ ἀπολέσῃ.

Ὅλον τοίνυν τὸν Δέκιον ὑπελθὼν (αὐτὸς γὰρ τότε Ῥωμαίων ἐκράτει), πικρότατα τοῦτον ἐκμαίνει κατὰ Χριστιανῶν· τῷ δὲ τοσοῦτος [4] ἀγὼν ἦν ἴδιον αὐτοῦ θήραμα θέσθαι Κυπριανὸν, ὅσον οὐδὲ Χριστιανοὺς ἑλεῖν ἅπαντας. Ἤδει γὰρ οἷον ἐκείνου [5] γλῶττα Χριστιανοῖς ὄφελος [6], καὶ ὅτι πὲρ ἐκεῖνον ἑλὼν καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῷ ποιμαινομένους [7] εὐκόλως ἂν παραστήσεται. Πᾶσαν οὖν μηχανὴν καὶ πεῖραν κατ' αὐτοῦ κινήσας, ὡς οὔτε ἀγαθῶν ἐπαγγελίαις χαυνούμενον, οὔτε κακῶν ἀπειλαῖς πειθόμενον [8] εἶδε, τέλος, ὑπερορίαν τοῦ ἀνδρὸς κατακρίνει. Ὁ δὲ τοσοῦτον ἐδέησε τοῦ μέγα τί νομίσαι τὴν τιμωρίαν, καίτοι κακῶν [9] ἔσχατον οὖσαν, ὅσον, οὐδὲν τοῦ οἰκείου φροντίσας, τῶν ἄλλων εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν· καὶ οὐκ ἐπαύσατο γράφων, νουθετῶν, ὑπαλείφων, παρακαλῶν πρὸς μόνους τοὺς ὑπὲρ τῆς [10] ἀρετῆς ἄθλους ὁρᾷν, καὶ μόνης τῆς ἐκεῖθεν ἐκκρεμᾶσθαι δόξης· ξίφη [11] δὲ καὶ πῦρ καὶ θῆρας ὡς ἀγαθῶν αἴτια μᾶλλον ἀσπάζεσθαι, καὶ ὀδύνης οὕτω προσκαίρου καὶ βραχείας οὐρανῶν βασιλείαν ἀντιδιδόντα [12]. Ταῦτα Κυπριανὸς οὐκ ἔλεγε μόνον, ἀλλὰ καὶ πρῶτος [13] ἐποίει, ἔργα λόγων εἰδὼς πολλῷ πλέον δυνάμενα πείθειν, καὶ τῷ καθ' ἑαυτὸν ὑποδείγματι πρὸς τὸν ὅμοιον ζῆλον ἐκάλει,

1. Τοῦτον, B. C. F.
2. Ἤδη, B.
3. Add. τοῦ, B. E.
4. Τοσοῦτον, B. C. F.
5. Add. ἡ, B. C. F.
6. Ὤφελος, B.
7. Ποιμαινομένους, B. C. E. F.
8. Πειρόμενον, A.
9. Κακὸν, F.
10. Deest, B.
11. Ξίφει, B.
12. Ἀντιδιδοῦντα, B.
13. Παρόντος, A. — Παρόντως, E.

καὶ ὅπως ὁ λόγος δηλώσει. Ὁρῶν γὰρ ὁ πονηρὸς εἰς τέλος οὕτω Κυπριανὸν τὴν περὶ τὰ εἴδωλα πλάνην σϐέσαι φιλονεικοῦντα, δεινὰ ἐποίει, καὶ φορητὸν ἦν οὐδ' ὅλως αὐτῷ τὸ γινόμενον· ἀμέλει καί τινας τῶν τὴν εὐσέϐειαν [1] θερμοτέρων ὑποδὺς, πείθει κατηγορῆσαι αὐτοῦ, πρὸς τὸν τῆς Ἀνατολῆς κόμητα (Εὐτόλμιος ἦν ἐκείνῳ τὸ ὄνομα), ὡς· Ἀναπείθει μὲν ἅπαντας δεινῇ χρώμενος καὶ ἀφύκτῳ τῇ γοητείᾳ· πολλοῦ δὲ κατὰ τῶν ἡμετέρων θεῶν ἐμπίπλησι τοῦ φρονήματος, καὶ τὸ δεινότερον, ὅτι μὴ πρὸς μόνους τοῦτο ποιεῖ, οἷς ἂν εἰς ὄψιν ἔλθοι καὶ κατὰ τὸ λεληθὸς [2] συγγένηται, ἀλλὰ καὶ οἷς ἂν ἀδεῶς ἐντύχῃ [3] τοῖς γράμμασι, καὶ ὅτι τὰ Χριστιανῶν μὲν πρεσϐεύει μηδεμίαν φειδὼ ποιούμενος, τῆς ἡμετέρας δὲ καταπαίζει θρησκείας, καὶ εἰς [4] τοὺς πατρίους ἐξυϐρίζει θεούς. Τούτοις θερμότατα διακαυθεὶς εἰς θυμὸν ὁ κόμης, καὶ μάλιστα, ὅτι μεμάθηκε καὶ τὴν παρθένον Ἰουστίναν [5] τὰ ἴσα [6] Κυπριανῷ φρονεῖν, δεσμοῖς αὐτοὺς [7] καὶ φρουρᾷ τῇ ἄλλῃ παραδοὺς, τῷ ἐν Δαμασκῷ βήματι ταμιεύεται.

Ἀχθέντων [8] οὖν τῶν ἁγίων εἰς τήνδε τὴν πόλιν· Σὺ εἶ ὁ τῶν χριστιανῶν διδάσκαλος; τῷ Κυπριανῷ ὁ κόμης φησίν, ἀφ' ὑψηλοῦ τοῦ βήματος τοὺς λόγους κινῶν, ὁ τοὺς προσανέχοντας τοῖς Θεοῖς [9] ἀναπείθων καὶ συνταράττων, ὃς τῷ ἀσθενεῖ τῆς γνώμης πρὸς πᾶσαν εὐχερῶς δόξαν ἐκπίπτεις; οὐ σὺ μᾶλλον πολλοὺς [10] τοῖς Θεοῖς προσήγαγες πρότερον ἐπιδεξίοις, ὡς ἐμάνθανον τοῖς περὶ αὐτῶν [11] διηγήμασι; πῶς

1. Εἰς ἀσέϐειαν, E — Τὴν ἀσέϐειαν, F.
2. Λεληθῶς, A. B.
3. Ἐντύχοι, B. C.
4. Deest, E.
5. Ἰούσταν, B. E.
6. Add. τῷ, B.
7. Αὐτοῖς, B.
8. Τοιγαροῦν, B. C.
9. Τοὺς Θεοὺς, B.
10. Deest, A.
11. Αὐτῶν, B. C. F.

οὖν ἄρτι μεταβέβλησαι, καὶ τί τὸ τῆς μεταβολῆς αἴτιον; ἵνα τί δὲ καὶ τὸν ἐσταυρωμένον κηρύττων ἀπατᾷν εἵλου τοὺς ἀνθρώπους [1] διδάγμασιν ἀλλοκότοις; Ἐπὶ τούτοις ὁ ἅγιος ἡσυχίαν ἔχων [2] ἑαυτὸν ἀνελάμβανέ τε [3] καὶ ἀνεθάῤῥυνεν· εἶτα προσχὼν μετὰ πολλοῦ τοῦ κόσμου [4] καὶ σεμνοῦ παραστήματος, πρὸς τὸν κόμητα ἔφη· Ἐγὼ πολλὴν[5], ὡς καὶ αὐτός μοι μαρτυρεῖς, τὴν περὶ τὰ Ἑλληνικὰ σπουδὴν ἔχων, καὶ περὶ λόγους καὶ τὴν τῶν μαγικῶν βίβλων [6] μελέτην [7] θερμότατα [8] διακείμενος, οὐδὲν μέγα ἢ πρὸς ψυχὴν φέρον [9] τὸ κέρδος ἐκεῖθεν ἐπορισάμην· οὕτω δέ μοι διακειμένῳ, καὶ τοῖς ματαίοις ἐνασχολουμένῳ πόνοις οἰκτείρας ὁ Θεός με τῶν κενῶν ἱδρώτων, καὶ τοῦ πρὸς τοὺς ἀνοήτους [10] θεοὺς σεβάσματος ὁδηγὸν ἀπλανῆ καὶ ἀγαθὴν [11] ἡγεμόνα τῆς πρὸς αὐτὸν φερούσης ὁδοῦ τὴν παρθένον ταύτην ἐκπέμπει, καὶ εἰ προσεχῶς ἀκοῦσαι θελήσειας, τὸν τρόπον, οἶδα, τῆς οἰκονομίας πάνυ θαυμάσεις· ἔχει δὲ οὕτως·

Ἀγλαΐδας τις τῶν ἐκ Κλαυδίου ἡττήθη τῆς παρθένου ταύτης ἔρωτι μανικῷ, καὶ ὁ μὲν ἐς γάμον ἐζήτει· ἡ δὲ ἀπηξίου, τὴν [12] σύζυγον στέργουσα παρθενίαν. Ὁ μὲν ἐπέμενε, τοῦτο μὲν ἱκετεύων, τοῦτο δὲ καὶ βίαν ἐπάγων· ἡ δὲ, τῆς πρώτης οὐκ ἀπέστη βουλήσεως. Ὡς δὲ ἑώρα ταύτην ἀκλινῶς ἔχουσαν, καὶ πρὸς ἐκείνου πᾶσαν ἐπίνοιαν ἀντιπράττουσαν, ἡσυχίαν ἄγειν οὐδαμῶς ἴσχυσεν, ἀλλ' ἐλθὼν ὡς ἐμὲ Ἀγλαΐδας ἐξεῖπε μὲν τὸ ἀπόῤῥητον· ἐξεῖπε δὲ τὴν ἐκ τῆς παρθένου

1. Τοῖς ἀνθρώποις, B.
2. Ἄγων, B. C. E. F.
3. Ἀναλαμβάνεται, B.
4. Deest, B. C. F.
5. Deest, E.
6. Βιβλίων, B.
7. Deest, B.
8. Θερμότητα, B.
9. Φέρων, B.
10. Ἀνονήτους, C.
11. Ἀγαθὸν, B.
12. Τὸν, B. C. F.

παρόρασιν. Καὶ τέλος ἠξίου βοηθεῖν [1] ὅση δύναμις τῇ ἀποτυχίᾳ, καὶ φίλτρον αὐτῇ ἀντίῤῥοπον ἐπιπέμψαι, καὶ κινῆσαι πρὸς ἐπιθυμίαν τοῦ ἐραστοῦ τὴν οὕτως ὑπεροπτικῶς ἔχουσαν. Ταῦτα μὲν ἐκεῖνος ᾔτει· ἐγὼ δὲ βίβλοις τὸ θαῤῥεῖν ἔχων ταῖς μαγικαῖς καὶ τοῖς δαίμοσιν, ἀμελεῖν ἐκέλευον, ταχεῖαν ὅσην ἐπαγγειλάμενος τὴν βοήθειαν. Ἕνα γοῦν τῶν δαιμόνων καλέσας, παραγυμνῶ τὸ πρᾶγμα, καὶ εἴ τις αὐτῷ δύναμις [2] συμπράττειν ἠξίουν· ὁ δὲ, πρὸ μὲν τῆς πείρας, πολὺς ἦν τὴν ὀφρὺν, καὶ θερμὸς τὴν ἐπαγγελίαν, καὶ τὰ [3] πάντα πράττειν τῷ δοκεῖν δυνάμενος· ἀπελθὼν δὲ, καὶ τῇ κόρῃ συνάψας, μῦς ἐφάνη λέοντι προσβαλὼν, ἢ κάνθαρος ἀετῷ πρὸς πάλην ἐρίσας· φυγὰς γὰρ πρὸς ἡμᾶς ἐπανῆκε, καὶ λίαν καταδεὴς ὁ πρὸ τοῦ [4] μέγας καὶ τὴν ὁρμὴν ἀνυπόστατος. Ἐμὲ δὲ ἔκπληξις εἶχε, πῶς οὕτως ἁπαλὴ παρθένος καὶ τῷ παντὶ εὐπτόητος εἶναι μέλλουσα, οὐ μόνον οὐκ εἶξε βίᾳ καὶ περιαγωγῇ δαίμονος, ἀλλὰ καὶ φοβερὰ τούτῳ κατέστη, τίνι δὲ καὶ ὅπλῳ ἐρειδομένη [5] οὐχ ὅπως ἀπώσατο, ἀλλὰ καὶ φυγάδα τοῦτον ὡς ἡμᾶς παρεπέμψατο. Διὰ ταῦτα μεστὸς ὑποψίας ἦν καὶ δειναῖς ἐννοίαις ἐπάλαιον· ἐμοῦ δὲ πυνθανομένου, καὶ διψῶντος μαθεῖν τὴν αἰτίαν, κρύπτειν μὲν ἠβούλετο τὸ δαιμόνιον καὶ πάσῃ μηχανῇ συγκαλύπτειν. Ὡς δὲ οὐκ ἀνίειν ἐγὼ, μόλις ποτὲ καὶ ἄκον [6] ὁμολογεῖ, καὶ τὸ ἀπόῤῥητον ἐκκαλύπτει, δύναμιν εἰπὸν [7] θείαν παρ' αὐτῇ [8] εἶναι, καί Μοι τὶ σημεῖον φανῆναι φρικτὸν, οὗπερ οὐδὲ μόνην ἁπλῶς τὴν θέαν ὑπέστην, ἀλλὰ φυγὰς ἐπάνειμι. Οὕτως ἐκείνου καταγνωσθέντος, αὐτὸς οὐκ ἠμέλουν· ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἔπεμψα,

1. Μαθεῖν, B.
2. Add. ἡ, B.
3. Deest, C.
4. Πρώτου, B.
5. Ἐνειδομένη, B.
6. Ἄκων, B.
7. Εἰπὼν, B.
8. Αὐτὴν, B.

τῇ μὲν οἰήσει πολλῷ τοῦ προλαβόντος ἰσχυρότερον, τῇ δυνάμει δὲ κατ' οὐδὲν ἀνόμοιον· τὰ γὰρ αὐτὰ κἀκεῖνος ἰδών τε καὶ παθὼν ἐπανῆκεν· ἐγὼ δὲ καὶ ἔτι βασάνῳ τὸ πρᾶγμα διδοὺς, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν ἄρχοντα τῶν δαιμόνων [1] ἐκπέμπω, ἀμαθεῖς καὶ νηπιώδεις τοὺς πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντας ἀποκαλοῦντα, καὶ οὐδὲν ἐπίκλοπον [2], οὐδὲ τεχνικὸν πρὸς φρενῶν ἀπάτην ποιεῖν δυναμένους, ἐμὲ δὲ χρηστῶν ἐλπίδων ἐπλήρου, καὶ τὸ τὴν παρθένον ἑλεῖν, καὶ ᾧ βούλομαι θᾶττον αὐτὴν καταπειθῆ [3] δεῖξαι, τίνος οὐκ ἔλεγεν εὐχερέστερον; Ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς προσέβαλεν ἀπελθὼν, τί μὲν οὐκ ἔλεξε; τί δὲ οὐκ ἔδρασε τῶν ἐπάγεσθαι δυναμένων; ποῖον δὲ ἀπάτης ἐνέλιπεν [4] εἶδος; Ἅπαντα ἐκείνη μάταια ἤλεγξε καὶ σαθρά. Καὶ τέλος, αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν τὰ μεγάλα φυσῶντα οὕτω ταπεινὸν ἔδειξε καὶ φυγάδα, ὡς ἐπιδήλως ὁμολογεῖν τὴν τοῦ ἐσταυρωμένου δύναμιν ἄμαχον εἶναι, καὶ ὑπ' ἐκείνης αὐτοὺς κραταιῶς ἐλαύνεσθαι. Πρὸς ταῦτα, τί με ἔδει ποιεῖν; εἰπὲ πρὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς [5], ὁ δικάζων· εἰς νοῦν βάλλεσθαι τὸ πρᾶγμα, καὶ κρίνειν ἐπισκοπῆς ἄξιον, τίς ἡ θρυλλουμένη αὕτη τοῦ Χριστοῦ δύναμις, ᾗ καὶ δαίμονες κατάφοβοι γίνονται, καὶ μόνῳ [6] τῷ φεύγειν σώζονται· ἢ οὕτως ἀλόγως ἕπεσθαι τοῖς παραδεδομένοις οἷα τῶν ῥινῶν ἑλκόμενον; Ἔγωγε οὖν ζητήσας εὗρον, καὶ κρούοντι διηνοίχθη μοι [7], καὶ φωτὸς γνώσεως ἐπιλάμψαντός μου τῇ καρδίᾳ [8], καθαρῶς ἔγνων ὅτι τὰ μὲν εἴδωλα ταυτὶ τὰ παρ' ὑμῶν σεβόμενα, ἀπάτη μόνον εἰσὶ καὶ ψεῦδος, ἐπ' ὀνόματι Θεοῦ

1. Δαιμονίων, B. C. F.
2. Ἐπίκολπον, B.
3. Καταπειθεῖ, A. — Καταπειθῆ, C. F.
4. Ἐνέλειπεν, B.
5. Αὐτῆς, B. F.
6. Μονόν, B.
7. Κατὰ Ματθ., ζ', ζ'.
8. Τὴν καρδίαν, B.

προσκυνούμενα· εἷς δὲ ἀληθὴς[1] Θεὸς ὁ Χριστὸς, τοὺς εἰς αὐτὸν πιστεύοντας δυνάμενος σώζειν.

Τούτοις ὁ κόμης εἰς ὀργὴν κινηθεὶς, μὴ ἔχων ὅ,τι ποτὲ πρὸς τοιαύτην λόγων ἰσχὺν ἀντιφθέγξαιτο, τὸ πρόχειρον ἐποίει, καὶ τοῖς ὀργῇ νικηθεῖσιν ἀκόλουθον· καὶ[2] τὸν ἅγιον μὲν ἐκέλευε κρεμασθέντα ξέεσθαι· Ἰουστίναν δὲ κατὰ τὸ πρόσωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τύπτεσθαι, κἂν ἐκείνη[3] τοὺς βασανιστὰς οὐκ αἰκίζειν ἐδόκει μᾶλλον ἢ πρὸς Θεοῦ δοξολογίαν ὥσπερ ὑπομιμνήσκειν[4]· τυπτομένη γὰρ οὕτω γεγωνότερον ἐξεβόησε· Δόξα σοι, ὁ Θεὸς, ὁ ἀναξίαν με οὖσαν οἰκειωσάμενος, καὶ ὑπὲρ τοῦ σοῦ παθεῖν με καταξιώσας ὀνόματος. Καὶ οὕτω πάσχουσα γενναίως διεκαρτέρει, ὡς αὐτὴν μηδὲν[5] ἀγεννὲς, ἢ τῇ θηλείᾳ φύσει καὶ ἀσθενεῖ κατάλληλον ἐπιδείξασθαι· τοὺς τύπτοντας δὲ ἀτονήσαντας τῆς βασάνου παύσασθαι. Κυπριανὸς δὲ ὁ θεῖος ξεόμενος[6] αὐτῆς κατὰ πρόσωπον, οὕτως ἦν ἀταπείνωτός τε καὶ μεγαλόφρων, καὶ τοιαύτας ἀνδρώδεις[7] καὶ μακαρίας ἠφίει φωνὰς, ὡς τοὺς περιεστῶτας ἀκούοντας εἰς ἑαυτὸν ἐπισπᾶσθαι, καὶ τοῦ τῆς ἀπιστίας[8] βάθους ἀναλαμβάνειν· ἔλεγε γὰρ πρὸς τὸν κόμητα, ἀποβλέψας μάλα γενναῖον καὶ πλῆρες φρονήματος εὐγενοῦς· Ἵνα τί οὕτως ἀπονενόησαι, ἀνάξιε δηλαδὴ τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας, ὑπὲρ ἧς ἐγὼ πάντα παθεῖν εἱλόμην, ὡς καὶ αὐτοὶ μάρτυρες οἱ σοὶ μὴ βλέποντες ὀφθαλμοί; οὐ συνήσεις; οὐκ ἀναβλέψεις; οὐκ εἴσῃ τί τὸ φῶς ἀληθινὸν, καὶ τὸ σκότος ἀπολιπὼν πρὸς αὐτὸ μεταπορευθήσῃ;

1. Ἀληθεινὸς, B.
2. Deest, B. recte, ut mihi quidem videtur.
Κᾀκείνη, B.
. Ὑπομνήσκειν, B.
5. Add. μὲν, B. C. F.
6. Ξεώμενος, B.
7. Ἀνδριώδεις, B.
8. Ἀπιστείας, B.

Ἐπὶ τούτοις ὁ κόμης πρὸς ἕκαστον τῶν λεγομένων σφοδροτέραν αὐτῷ τὴν ὀδύνην ἐπιτιθείς[1]· Καὶ εἰ ἀθανάτου βασιλείας, ἔλεγε, φαίνομαί σοι πρόξενος ὤν, ἔτι σοι πολλαπλασιάσω τὴν τιμωρίαν, καὶ μισθόν μοι πάντως ὀφλήσεις τῆς εὐεργεσίας καὶ τῶν χαρίτων, ὧν ἐγώ σοι πρόξενος γίνομαι. Ταῦτα εἰπὼν καὶ μικρόν τι ξέειν παραχωρήσας, εἶτα τῆς τιμωρίας ἐπαύσατο, οὐκ ἐκ φιλανθρωπίας, ἀλλὰ ἐξ ἀπορίας, ἀπογνοὺς ὥσπερ τὴν τῶν ἁγίων μετάθεσιν. Διὰ δὴ ταῦτα, καὶ εἰς φρουρὰν μὲν τὸν Κυπριανὸν, Ἰουστίναν δὲ εἰς τὸ τῆς Τερεντίνης[2] λεγόμενον φροντιστήριον ἀπαχθῆναι προστάττει· αὖθις δὲ μετὰ χρόνον οὐ πολυήμερον, εἰς ἐξέτασιν δευτέραν παραστησάμενος τοὺς ἁγίους, πρᾳότητά τε ὑποκριθείς· Μὴ θελήσητε, ἔφη, ἀνθρώπῳ[3] τεθνεῶτι ἀκολουθῆσαι, μηδὲ πιστεῦσαι τῷ τεθανατωμένῳ τὰ τῆς ὑμετέρας ζωῆς· οὐ γὰρ ζωοδότης πάντως ὁ μηδὲ[4] ἑαυτῷ δυνηθεὶς ἐπαρκέσαι, καὶ τὴν οἰκείαν ψυχὴν περισώσασθαι.

Τὴν παραίνεσιν ταύτην οἱ ἅγιοι ὡς περιττὴν καὶ ἀσύνετον, μᾶλλον δὲ κακοῦργον καὶ βλαβερὸν λογισάμενοι, οὑτωσί πως πρὸς τὸν κόμητα εἶπον· Τί δὲ, ὁ πολὺς σὺ τὴν διάνοιαν καὶ ἀγχίνους, οὐ μεμάθηκας ὅτι θανάτου χωρὶς οὐκ ἐπιγίνεται τὸ ἀθάνατον; οὐδὲ συνῆκας τί τὸ μυστήριον τοῦ τῷ τριημέρῳ θανάτῳ νενικηκότος τὸν θάνατον[5]; ἀλλ' ἀμβλύς συ τῷ ὄντι καὶ παχὺς τὴν διάνοιαν περὶ τὰ μεγάλα τε καὶ χρηστὰ, καὶ διὰ τοῦτο βλέπων οὐ βλέψεις, καὶ ἀσύνετος ὢν[6] οὐ μὴ συνήσεις. Ἐπὶ τούτοις ὁ κόμης, οὐδὲ τὸ τῶν λόγων ἀναμείνας τέλος, πρὸς ὀργὴν εὐθέως ἐξήγετο, καὶ τὸ τῆς πρᾳότητος πεπλασμένον εὐχερῶς διελύετο· ὅθεν

1. Ἐπιτηθεὶς, B.
2. Τερεντίνος, B.
3. Ὦ ἄνθρωποι, B.
4. Μὴ, B.
5. Deest phrasis integra, B.
6. Ὧν, B.

ηὐτρέπιζε καὶ τοῖς μάρτυσι ποινὴν μάλα δεινήν, τήγανον [1] αὐτοὺς [2] κελεύσας σφόδρα διακαυθὲν ὑποδέξασθαι.

Τοῦ θείου τοίνυν Κυπριανοῦ γενναίως πρότερον εἰσπηδήσαντος, Ἰουστῖνα μετ' αὐτὸν ἀπήγετο [3]· ἣν ἐπεὶ [εἶδε] ὁ μάρτυς δειλίᾳ [4] ληφθεῖσαν, ὅσον εἰκάσαι εἶχε τῷ σχολαίῳ καὶ νωθεῖ τοῦ βαδίσματος, λόγοις αὐτὴν [5] ἀνελάμβανε καὶ μνήμῃ τῶν προτέρων κατορθωμάτων, οἷς ἐκείνη δαίμονάς τε ἐτρέψατο, καὶ αὐτὸν τῆς ἀπιστίας [6] ἀνεκαλέσατο. Τοιούτοις θαρρύνας [7] ῥήμασιν Ἰουστῖναν, εἶτα καὶ ὡς ὅπλῳ, πάλιν τῷ τύπῳ τοῦ τιμίου σταυροῦ [8] φραξάμενοι, καθάπερ ἐπί τινος κατιούσης ἡσυχῇ δρόσου τῆς τοῦ σιδήρου φλογώσεως ἀνεκλίνοντο. Ὅπερ ἄρα καὶ ὁ δικάζων οὐχ ἥκιστα ἐκπλαγείς, γοητείας οὐκ ἀληθείας εἶναι τὸ γινόμενον ὑπελάμβανεν· ὅθεν καὶ τὴν ἄνοιαν αὐτοῦ θεραπεύων Ἀθανάσιός τις, εἷς τῶν συνεδριαζόντων αὐτῷ, καὶ συνήθης [9] ὑπάρχων· Ἐγώ, ἔφη, τὴν τοῦ Χριστοῦ ὑμῶν ἀσθένειαν ὡς τάχιστα διελέγξω. Εἶπε καὶ ἅμα θρασύτερον τῆς τοῦ πυριφλεγοῦς τηγάνου καύσεως κατετόλμα, Δία καὶ Ἀσκληπιὸν ἐπιβοησάμενος, τὸν μέν, ὡς τοῦ αἰθερίου τε καὶ περιγείου πυρὸς ἄρχοντα, τὸν δέ, ὡς τοῦ ὑγιαίνειν χορηγὸν νομιζόμενον· οὐκ ἔφθη δὲ τῷ πυρὶ προσψαῦσαι, καὶ τοῦ ζῆν εὐθὺς ὁ μάταιος ἀπηλλάττετο, ἀξίας ὧν κέκληκεν ὑπερασπιστῶν ἀπολαύσας τῆς βοηθείας.

Οἱ ἅγιοι δὲ παρὰ [10] πολὺ τῷ τηγάνῳ προσκαρτεροῦντες, ἀπαθεῖς ἔμενον, περιαυγαζόμενοι μᾶλλον ἢ φλεγόμενοι. Καὶ γὰρ ὑπεχώρει τούτοις τὸ πῦρ, καὶ ἣν εἶχεν ἐνέργειαν ἀπηρ-

1. Sartaginem.
2. Αὐτοῖς, B.
3. Ἠπείγετο, B.
4. Δειλίαν, C.
5. Αὐτοῖς, B.
6. Ἀπιστείας, B.
7. Θαρρήσας, B.
8. Τιμίῳ σταυρῷ, B.
9. Συνήθεις, A.
10. Ἄρα, B.

νεῖτο, καθάπερ τὸν ὑπὲρ οὗ ταῦτα πάσχειν εἵλοντο κοινὸν δεσπότην καὶ δημιουργὸν εὐλαβούμενον. Ὁρῶν οὖν ὁ δικάζων πραγμάτων ἔκπληξιν καὶ καινοτομίαν, καὶ τὸ πῦρ ὡς ἕν τι τῶν λογικῶν φίλου καὶ δυσμενοῦς διάκρισιν ποιούμενον, καὶ τοὺς μὲν ἁγίους ἀπαθεῖς περιέπον καὶ συντηροῦν [1], Ἀθανάσιον δὲ τῷ θανάτῳ [2] παραπέμψαν ὀξέως, μικροῦ καὶ αὐτὸς ἀπεπνίγετο· καὶ, Μέλει μοι τοῦ φίλου, ἔλεγε, σφόδρα μέλει [3], καὶ λύπης ὅσης ἐπὶ τούτῳ [4] αἰσθάνομαι. Καλέσας δέ τινα τῶν συγγενῶν, ᾧ Τερέντιος ὄνομα, τοῦτον, ὅπως τὰ κατὰ τοὺς ἁγίους διάθηται, χωρὶς τῶν ἄλλων [5], εἰς συμβουλὴν [6] ἀπελάμβανε. Τερέντιος δέ· Μηδέν σοι καὶ τοῖς δικαίοις, ἔλεγε πρὸς αὐτὸν, μηδ' οὕτως ἀβούλως ἀντιπίπτειν βούλου [7] τῇ ἀληθείᾳ· ἡ τοῦ Χριστοῦ δύναμις φανερῶς ἄμαχος, ἄριστα δὲ περὶ σαυτοῦ [8] διασκέψῃ, εἰ τούτους τῷ βασιλεῖ παραπέμψεις, γνωρίσεις τε ἀκριβῶς ὅσα μὲν οὐ κατ' αὐτῶν διαπέπραξαι, ὅπως δὲ οὗτοι μεγαλοψύχως πρὸς πάντα διαγεγόνασι, καὶ ὡς [9] σὺ μὲν οὐδὲν ἐνέλιπες ποιῶν τῶν εἰς τιμωρίαν ἡκόντων· ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ὠμότητα τῶν θηρίων κολάζων [10] παρῆλθες· ἐκείνων δὲ οὐδεμία τῶν τοιούτων ἥψατο βάσανος, ἀλλὰ ἄχρι καὶ νῦν ἀπαθεῖς διαμεμενήκασι.

Τούτων ἀκούσας ὁ κόμης, ἐπιστολὴν ὧδέ πως ἔχουσαν εἰς Νικομήδειαν πρὸς τὸν τότε κρατοῦντα (Κλαύδιος δὲ ἦν) εὐθέως ἐκπέμπει· εἶχε δὲ οὕτως·

1. Περιέπων καὶ συντηρῶν, B.
2. Add. παράπαν, B.
3. Add. μοι, B.
4. Τοῦτο, B. — Τούτοις, F.
5. Ἀγγέλων, B.
6. Βουλὴν, B.
7. Βούλει, C.
8. Αὐτοῦ, B.
9. Deest, B.
10. Deest, B. — Ἐν τῷ κολάζειν, C. F.

« Κόμης Εὐτόλμιος[1] Κλαυδίῳ Καίσαρι τῷ μεγάλῳ, γῆς καὶ θαλάσσης δεσπόζοντι, χαίρειν.

« Γαλήνης πολλῆς τοὺς ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν ἀπολαύοντας ὁρῶν, μέγιστε βασιλεῦ, τῆς τῶν μεγάλων Θεῶν εὐνοίας ἣν περί σε διασώζουσι, καὶ τῆς προσούσης σοι δεισιδαιμονίας ἄξιον τοῦτο γινώσκω τὸ ἀνταπόδομα[2]· ἐπεὶ δέ τινες τῶν λεγομένων Γαλιλαίων τὰ εἰς αὐτοὺς φρυαττόμενοι Χριστὸν μᾶλλον ὃν Ἰουδαίων παῖδες ὡς κακοῦργον ἀνεσκολόπισαν, σέβουσί τε καὶ προσκυνοῦσι, τούτου χάριν καὶ ἡμεῖς πᾶσι τρόποις ὡς στασιώδεις αὐτοὺς καὶ λοιμοὺς, μετὰ τὴν εἰς τὸ βῆμα παράστασιν οὐ μετατιθεμένους, ἐξελαύνειν τῶν πόλεων περὶ πολλοῦ ἐποιούμεθα· καὶ οἷς μὲν ὀψέ ποτε μεταμέλειά τις ἐπὶ τοῖς καλῶς δεδογμένοις ἐγένετο, τῇ τῶν μεγάλων εὐμενείᾳ Θεῶν θαῤῥοῦντες, εἰσδέχεσθαι τούτους καὶ τὴν προσήκουσαν ἀπονέμειν χάριν οὐ παρητούμεθα· οὓς δὲ ἀνιάτως ἔχοντας διερευνώμενος[3] εὕρισκον, τούτους αἰκίζειν, ἀνασταυροῦν, ὄνυξι ξέειν[4], πᾶσι τρόποις κολάζειν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους οὐκ ἠμελήσαμεν. Ἄλλως γὰρ οὐκ ἔνι περιγενέσθαι ψυχῶν ἀπονενοημένων καὶ τὸ δύσερι πάθος προενῳκηκὸς[5] αὐταῖς ἐχουσῶν· ἵνα δὲ μὴ λόγον[6] ἄλλως ὑπολάβῃς με πλάττεσθαι[7], καὶ Κυπριανὸν τοῦτον, οὐχ ὑπ' ἀνάγκης τινὸς ἀλλ' ἑκοντὶ τῶν σωτηρίων θεῶν μεταθέμενον, τῷ ἐσταυρωμένῳ τε ὅλον ἑαυτὸν ἀναθέμενον, μετὰ τὸ σφοδρῶς αἰκίσαι, τῷ κράτει σου νῦν ἐξαπέστειλα, ἄνθρωπον πιθανὸν τοῖς λόγοις, πονηρὸν τοῖς τρόποις, ἑτοιμότατον εἰς ἀπολογίαν· τούτῳ εἰ πρᾴως ἐνέτυχον, οὐδὲ τὸν νοῦν μοι

1. Εὐστόλιος, B.
2. Ἀνταπόδωμα, B.
3. Διερευνόμενος, B.
4. Ξαίνειν, B.
5. Προσενοικηκὸς, B. — Προενοικηκὸς, C. F.
6. Λόγων, B.
7. Πράττεσθαι, B.

προσέχοντα ὅλως εὕρισκον· εἰ αὐστηρῶς ἐχρησάμην, καὶ βασάνοις [1] ἐπήγαγον, οὐχ ὡς ἀνδρὶ μᾶλλον ἢ ἀνδριάντι, καὶ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἀψύχων ἐπάγειν ταύτας ἐνομιζόμην· εἰ φρουρᾷ κατακλεῖσαι προσέταττον, ἀπορίας ἡγεῖτο τὸ προστάττόμενον οὐ φιλανθρωπίας· καὶ οὐδὲ οὕτως ὁ μάταιος, ὅσα γε εἰς θεοὺς καὶ τὸ ὑπήκοον, ἡσυχίαν ἄγειν ἠγάπα, ἀλλ' ὑπὸ κλεῖθρα τυγχάνων καὶ φυλακὰς, τῆς [2] ἀνοχῆς κατετρύφα, πολλούς τε τοῦ οἰκείου νοσήματος ἐμπιπλᾷν οὐκ ἀνείχετο [3]. Ἐπεὶ γοῦν ἐφάνη [4] τι καὶ χειρὸς τιμωροῦ, τάγε παρ' ἡμῖν, καὶ δημίων ὑπέρτερος, ἴσμεν δὲ πάντες ὅτι ὅσην [5] ὁ ἥλιος ἐφορᾷ σοί τε προσανέχει καὶ παρὰ σοῦ διϊθύνεται, καὶ Κυπριανὸν πάντως σύναμά τινι Ἰουστίνῃ παρθένῳ, ἣν καὶ αὐτὴν ἐξαπέστειλα, οὓς [6] ἢ τῆς μισητῆς ἐκκλῖναι θρησκείας παρασκευάσεις, ἢ τὰ τῷ μεγάλῳ Διῒ καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἀρέσκοντα καὶ ἐπ' αὐτοῖς καταπράξῃ [7], ὧν τὸ δυσπειθὲς, καὶ τὰ περὶ αὐτῶν ὑπομνήματα κατὰ μέρος δηλώσει. »

Διεξιόντα γοῦν τὰ γεγραμμένα τὸν βασιλέα θαυμάζειν ἐπῄει, καὶ, πρὸ τῆς πείρας, τῆς καρτερᾶς αὐτῶν καὶ μεγάλης ἡττᾶτο ψυχῆς. Ἐπεὶ οὖν ἱκανὰς ἐδόκει τὰς προλαβούσας βασάνους, καὶ τὸ πλείονας ἐπιθεῖναι [8] οὐκ ἄγριον μόνον, ἀλλὰ καὶ περιττὸν ἔκρινεν (ἐμάνθανε γὰρ αὐτοὺς πολλῷ τῷ περιόντι παντὸς τοῦ ἐπαγομένου καταφρονεῖν), κοινωσάμενος καὶ τοῖς φίλοις αὐτοῦ τὸ βούλευμα, ἐπεὶ κἀκείνους ἐπαινοῦντας εὗρε, τέλος τοῖς φθάσασιν ἐπετίθει· Κυπριανὸς, εἰπὼν, καὶ Ἰουστίνα κατὰ θεῶν φρυαξάμενοι, καὶ μήτε κολάσεσι μετα-

1. Βασάνους, B.
2. Add. αὐτῶν, B. C. F.
3. Ἀπείχετο, C. F.
4. Καὶ χειρὸς ἐφάνη τιμωροῦ, B. C. F.
5. Deest, B.
6. Deest, B. C.
7. Καταπράξει, B.
8. Ἐπιθῆναι, B.

γνῶναι [1] πεισθέντες, μήτε μὴν ἀγαθῶν ὑποσχέσεσι, τὸν διὰ ξίφους ὑπομενέτωσαν θάνατον.

Τούτων ἀκούσαντες οἱ ἅγιοι, οὐ κατηφῆ ὄψιν, οὐκ ἀγεννὲς ῥῆμα, οὐκ ἄλλο τι μικρόψυχον [2] ἐπεδείξαντο· ἀλλὰ φαιδροὶ μᾶλλον καὶ πολλὴν τὴν τῆς ψυχῆς ἡδονὴν ἐπὶ τοῦ προσώπου σημαίνοντες, παρὰ τὸν ποταμὸν Γάλλον τὴν ἐπὶ θάνατον ἤγοντο, πλείστων ὅσων πρὸς τὴν θέαν ἐπειγομένων [3], ἅτε διατρεχούσης τῆς ἀκοῆς καὶ πάντας εὐθὺς καλούσης διὰ τὸ τῶν προσώπων ἐπίσημον.

Βραχὺν οὖν καιρὸν [4] εἰς εὐχὴν αἰτησάμενοι καὶ τυχόντες, εὐστάθειάν τε τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ εἰρήνην πᾶσι παρὰ Χριστοῦ αἰτησάμενοι, ὁ μέγας Κυπριανὸς, οὐδὲ θνήσκειν μέλλων εἰς λήθην ἧκε τοῦ σοφοῦ τε καὶ μεγαλόφρονος, ἀλλὰ τὸ τοῦ θήλεως ὑποπτεύων ἀσθενὲς, τοὺς τὴν ἀναίρεσιν ἐπιτετραμμένους, Ἰουστίναν ἠξίου διαχειρίσασθαι πρότερον· οὗ γενομένου, καὶ τὸ μακάριον τέλος αὐτῆς δεξαμένης, πολλὴν [5] ἐκεῖνος ὁμολογήσας τῷ θεῷ χάριν τῆς καλῆς ταύτης καὶ ποθεινῆς κλήσεως, περιχαρῶς καὶ αὐτὸς διὰ ξίφους εὐθὺς τελειοῦται, καὶ πρὸς οὐρανὸν [6] ἀναφέρεται.

Οὕτως οὖν τῶν ἱερῶν κειμένων σωμάτων, καὶ μηδενὸς θαῤῥοῦντος αὐτῶν τὴν ἀνάληψιν διὰ τὸ πολὺ τῶν Ἑλληνιστῶν ἄγριον καὶ πρὸς τὰς τιμωρίας ὀξύῤῥοπον (σημεῖον δὲ, καὶ γὰρ ἤδη κατὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων δοθείσης τῆς ἀποφάσεως)· παροδεύων τις, ᾧ Θεόκτιστος ὄνομα, καὶ τὸν ἅγιον ἀπαγόμενον [7] θεασάμενος· ὡς μόνον ἔφη· Ἀδίκως ἀτίμῳ θανάτῳ ὅσιος [8] ἀνὴρ παραδέδοται, μάρτυς ἦν παραχρῆμα

1. Καταγνῶναι, B.
2. Μικρὸν, B.
3. Ἐπαγομένων, B.
4. Add. τινὰ, C. F.
5. Add. καὶ, B.
6. Οὐρανοὺς, B.
7. Ἐπαγόμενον, B.
8. Add. ὁ, B.

σχέδιος, ἅμα γὰρ τῇ φωνῇ τοῦ ἵππου κατενεγκὼν αὐτὸν Φέλκιος [1] ὁ συγκάθεδρος, ᾧ καὶ τὰ περὶ τῶν ἁγίων ὁ βασιλεὺς προηγουμένως ἐπέσκηψε, τὸν ἴσον καὶ αὐτῷ τοῖς τοῦ Χριστοῦ μάρτυσιν ἐπήγαγε θάνατον. Χρόνου οὖν οὐχὶ συχνοῦ διαγενομένου, καὶ τῶν τιμίων οὕτω λειψάνων κειμένων, διαπόντιον ἐκ τῆς Ῥώμης πορείαν τινὲς τῶν Χριστιανῶν στελλόμενοι, ἐπεὶ τὸν μὲν ἅγιον ἰδόντες εὐθὺς ἐγνώρισαν, οὐκ εἶχον δὲ τοὺς τῶν φυλάκων λαθεῖν ὀφθαλμούς· οἳ ἐπ' αὐτὸ τοῦτο [2] παρέμενον τὴν τῶν λειψάνων φυλακὴν ἐπιτετραμμένοι, τοῦ μὴ παρά τινων ἀποκλαπῆναι ταῦτα ἕως ἂν φθάσωσι τροφὴ [3] πετεινοῖς καὶ θηρίοις γινόμενα, οὐδ' αὐτοὶ τῆς προσεδρίας [4] ἠμέλουν ἄχρις οὗ [5] οἱ φύλακες μὲν ὕπνου ἡττήθησαν· αὐτοὶ δὲ τοὺς πολυτίμους ἀνελόμενοι θησαυροὺς ἐπὶ τὴν Ῥώμην ἀνέπλεον, ἐπιφερόμενοι καὶ τὰ τῆς ἀθλήσεως αὐτῶν ὑπομνήματα, ἅ τινι τῶν περιφανεστάτων μετὰ καὶ τῶν ἱερῶν σωμάτων πιστεύουσι γυναικῶν (Ματρώνῃ μὲν τοὔνομα, Ῥουφίνῃ δὲ τὸ ἐπώνυμον) Κλαύδιον αὐχούσῃ [6] τοῦ γένους ἀρχηγόν· ἥπερ ἐν τῷ ἐπισημοτάτῳ λόφῳ τῆς πόλεως τιμίως ἐν τιμίᾳ ταῦτα κατατίθησι θήκῃ, ἰάσεις ἀφθόνους οὐ τοῖς ἐν τῇ Ῥώμῃ [7] μόνον οἰκοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς πανταχόθεν [8] ἐκεῖσε φοιτῶσιν ὅσαι ἡμέραι παρέχοντα εἰς δόξαν Θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ [9] ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.

1. Ἔλβιος, B. — Φέλβιος, F.
2. Deest, D.
3. Τροφῇ, B.
4. Προσεδρείας, C.
5. Οὖν, B.
6. Αὐχούσης... αὐτῆς, B. — Αὐχούσῃ... αὐτῆς, C. D. F.
7. Deest, B.
8. Add. οἰκοῦσιν, D.
9. Πρέπει τιμὴ, πᾶσα μεγαλοσύνη τε καὶ μεγαλοπρέπεια νῦν καὶ εἰσὶ καὶ εἰς..., B. C. D. F.

INDEX GEOGRAPHICUS.

Vidi ac perlegi,
Lutetiæ Parisiorum, in Sorbona, a. d. VIII kal. novembr. ann. M DCCC LXI,
Facultatis Litterarum in Academia Parisiensi decanus,

J.-VICT. LE CLERC.

Typis mandetur;
Parisiensis Academiæ Rector,

ARTAUD.